

HE 124/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta viranomaistoiminnassa koskevaksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettua lakia, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia, digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettua lakia, oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia, oikeudenkäymiskaarta, oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia, oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annettua lakia, eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annettua lakia, kiinteistönmuodostamislakia, kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annettua lakia, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, esitutkintalakia, sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia, sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annettua lakia, ulosottokaarta, vaalilakia ja oikeusapulakia.

Esityksen tavoitteena on, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Esityksellä tavoitellaan kansalaisten sujuvampaa ja paikkariippumatonta asiointia ja lisäksi tehokkaampia viranomaismenettelyitä ja parempaa tuottavuutta.

Esityksen mukaan hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin lisättäisiin säännökset viranomaisaloitteisesta viestinvälityspalvelutilin avaamisesta Suomi.fi-tunnistusta käyttäville luonnollisille henkilöille. Lisäksi lakiin lisättäisiin tarkentavat säännökset viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen liittyen. Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettua lakia muutettaisiin siten, että sähköinen tiedoksianto viestinvälityspalveluun olisi mahdollinen ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta. Lain soveltamisalaa muutettaisiin esitutkinnan ja poliisitutkinnan osalta. Lisäksi lakiin lisättäisiin sähköisestä tiedoksiannosta lähetettävää ilmoitusta koskevaa sääntelyä sekä muutettaisiin sähköisesti toimitettavan asiakirjan määräaikaa koskevaa sääntelyä. Digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain soveltamisala laajennettaisiin koskemaan myös poliisitutkintaa ja esitutkintaa. Lisäksi muutettaisiin oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevaa sääntelyä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti esitys edistää Suomen siirtymistä asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Ensisijaisesti sähköisten viranomaistiedoksiantojen edistäminen olisi myös osa hallitusohjelmaan sisältyvän valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Muutoksella saavutettaisiin säästöjä ja tehostettaisiin viranomaismenettelyitä.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	7
1 Asian tausta ja valmistelu	7
1.1 Tausta	7
1.2 Valmistelu	8
1.3 Yksityisten digipostipalveluiden hyödyntäminen viranomaisen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä	8
2 Nykytila ja sen arviointi	9
2.1 Viranomaisten sähköistä tiedoksiantoa koskeva sääntelykokonaisuus	9
2.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	10
2.2.1 Yleistä	10
2.2.1.1 Lain tarkoitus ja tukipalvelut	10
2.2.1.2 Tukipalvelujen käyttövelvoite ja käyttöoikeus	10
2.2.1.3 Tukipalvelujen käyttöön oikeutetut tahot	11
2.2.1.4 Tukipalvelujen käyttövelvoitteesta poikkeaminen	11
2.2.2 Vahva sähköinen tunnistaminen ja Suomi.fi-tunnistus	12
2.2.2.1 Vahva sähköinen tunnistusväline ja sen saatavuus	12
2.2.2.2 Vahvan sähköisen tunnistamisen käyttö viranomaisen sähköisissä asiointipalveluissa	13
2.2.3 Asiointivaltuuspalvelu (Henkilön puolesta asiointi)	14
2.2.4 Suomi.fi-viestit	15
2.2.4.1 Yleistä Suomi.fi-viesteistä	15
2.2.4.2 Sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumusrekisteri	16
2.2.4.3 Suomi.fi-viestien käyttöönotto	16
2.2.4.4 Suomi.fi-viestien käyttö	19
2.2.4.5 Suomi.fi-viestien käytön päättäminen	23
2.2.4.6 Henkilötietojen käsittely Suomi.fi-viesteissä	24
2.3 Viranomaisen velvoite järjestää mahdollisuus ja tuki sähköiseen asiointiin	26
2.3.1 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	26
2.3.1.1 Yleistä	26
2.3.1.2 Saavutettavuus	27
2.3.2 Sähköisen asioinnin tuki	28
2.3.2.1 Yleisesti	28
2.3.2.2 Viranomaisen neuvontavelvollisuus	28
2.3.2.3 Digi- ja väestötietoviraston ohjaus ja digitukiverkostot	29
2.3.2.4 Käyntiasiointi	30
2.4 Hallintolain tiedoksiantosääntely	30
2.4.1 Soveltamisala ja viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus	30
2.4.2 Tiedoksiannon vastaanottaja	32
2.4.3 Tiedoksiannossa noudatettava menettely	32
2.5 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa	33
2.5.1 Lain tarkoitus ja soveltamisala	33
2.5.2 Sähköisen viestin ja sähköisen tiedonsiirtomenetelmän käsitteet	34
2.5.3 Kirjallisen muodon täytyminen ja sähköinen allekirjoitus	34

2.5.4	Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapuminen määräajassa	35
2.5.5	Todisteellinen ja tavallinen sähköinen tiedoksianto	36
2.5.6	Suostumus sähköisen tiedoksiannon edellytyksenä.....	38
2.5.7	Asiointilain suhde muuhun lainsäädäntöön ja sähköinen tiedoksianto	38
2.6	Tiedoksiantoon erityisesti lainkäytössä ja esitutkinnassa liittyvä keskeinen lainsäädäntö	39
2.7	Suomi.fi-viestit ja informointi	40
2.8	Postituskustannukset julkishallinnossa	42
2.8.1	Postituskustannukset ja tiedoksiannot oikeusministeriön hallinnonalalla	43
2.9	Nykytilan arviointi	45
2.9.1	Suomi.fi-viestien hyödyntäminen.....	45
2.9.2	Sähköistä tiedoksiantoa koskeva sääntely	46
3	Tavoitteet.....	48
4	Ehdotukset ja niiden vaikutukset.....	48
4.1	Keskeiset ehdotukset	48
4.1.1	Lähtökohdat	48
4.1.2	Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	48
4.1.2.1	Suomi.fi-viestien käyttöönotto ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen ...	49
4.1.2.2	Suomi.fi-viestien käyttö ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen.....	50
4.1.2.3	Suomi.fi-viestien käytön päättäminen ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen.....	51
4.1.3	Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa.....	51
4.1.4	Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta.....	52
4.1.5	Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely	52
4.2	Pääasialliset vaikutukset	53
4.2.1	Vaikutukset julkiseen talouteen	53
4.2.1.1	Yleisesti	53
4.2.1.2	Valtionhallinto ja julkisyhteisöt.....	55
4.2.1.3	Kunnat.....	61
4.2.1.4	Hyvinvointialueet	62
4.2.2	Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset	63
4.2.2.1	Yhdenvertaisuusvaikutukset	63
4.2.2.2	Vaikutukset oikeusturvan toteutumiseen	71
4.2.2.3	Vaikutukset kielellisiin oikeuksiin	78
4.2.2.4	Vaikutukset alaikäisiin.....	80
4.2.2.5	Vaikutukset henkilöihin, joilla on edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu	80
4.2.2.6	Vaikutukset ikääntyneisiin.....	81
4.2.3	Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	82
4.2.3.1	Vaikutukset viranomaisiin	82
4.2.3.2	Vaikutukset viranomaisten tiedonhallintaan.....	84
4.2.3.3	Tietoyhteiskunta- ja tietosuojavaikutukset	86
4.2.3.4	Vaikutukset yrityksiin ja yritysten välinen kilpailu ja markkinoiden toimivuus.....	88
4.2.4	Ympäristövaikutukset	90
5	Muut toteuttamisvaihtoehdot.....	92
5.1	Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset	92

5.1.1	Velvoittava malli	92
5.1.2	Paluumalli	92
5.2	Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot	94
5.2.1	Ruotsi	94
5.2.2	Tanska	95
5.2.3	Norja	98
5.2.4	Viro	100
6	Lausuntopalaute	102
6.1	Lausuntokierros	102
6.1.1	Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot	102
6.1.2	Tukipalvelulaki	102
6.1.3	Asiointilaki	105
6.1.4	Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely	106
6.1.5	Muut huomiot	108
6.2	Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto	109
7	Säännöskohtaiset perustelut	110
7.1	Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista	110
7.2	Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa	120
7.3	Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta	129
7.4	Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa	129
7.5	Oikeudenkäymiskaari	132
7.6	Oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annettu laki	138
7.7	Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa	138
7.8	Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa	139
7.9	Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille	139
7.10	Kiinteistönmuodostamislaki	139
7.11	Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista	140
7.12	Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa	140
7.13	Esitutkintalaki	140
7.14	Laki sakon ja rikesakon määräämisestä	141
7.15	Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa	141
7.16	Ulosottokaari	141
7.17	Vaalilaki	144
7.18	Oikeusapulaki	145
8	Voimaantulo	145
9	Toimeenpano ja seuranta	145
10	Suhde muihin esityksiin	146
11	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	146
11.1	Lähtökohdat	146
11.2	Yhdenvertaisuus	146
11.2.1	Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja sähköisten tiedoksiantojen toimittaminen	146
11.2.2	Suomi.fi-viestien avaaminen uudelleen	151
11.2.3	Alaikäisten Suomi.fi-viestien käyttö	151
11.2.4	Sähköisen asiakirjan saapuminen määrääjassa	151
11.3	YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista	152
11.4	Oikeusturva ja hyvä hallinto	154

11.5 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja	158
11.6 Kielelliset oikeudet	160
11.7 Ahvenanmaan erityisasema	161
LAKIEHDOTUKSET	162
Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta	162
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta	165
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	167
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 ja 90 §:n muuttamisesta	168
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	170
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta	173
Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta	174
Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain 15 §:n muuttamisesta	176
Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta	177
Laki kiinteistönmuodostamislain 237 §:n muuttamisesta	178
Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	179
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 ja 7 luvun muuttamisesta	180
Laki esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta	182
Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta	183
Laki sotilaskurinpidoista ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 57 §:n muuttamisesta	184
Laki ulosottoaaren muuttamisesta	185
Laki vaalilain 18 §:n muuttamisesta	187
Laki oikeusapulain 11 §:n muuttamisesta	188
LIITE	189
RINNAKKAISTEKSTIT	189
Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta	189
Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta	194
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta	198
Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 ja 90 §:n muuttamisesta	199
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta	201
Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta	206
Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta	207
Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain 15 §:n muuttamisesta	209
Laki kiinteistönmuodostamislain 237 §:n muuttamisesta	210
Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain 8 §:n muuttamisesta	211
Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 ja 7 luvun muuttamisesta	212
Laki esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta	214
Laki sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta	215

Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 57 §:n muuttamisesta	216
Laki ulosottoaaren muuttamisesta	217
Laki vaalilain 18 §:n muuttamisesta	221
Laki oikeusapulain 11 §:n muuttamisesta.....	222

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että Suomi siirtyy asteittain digitaalisten palveluiden ensisijaisuuteen viranomaisasiointikanavana. Hallituskauden aikana lainsäädäntöä muutetaan siten, että viranomaisen tiedoksiannot lähetetään ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Nykyisin viranomaiset lähettävät tiedoksiannot asiakkaalle pääsääntöisesti postitse paperilla, ellei asiakas ole antanut erikseen suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon eli yleensä Suomi.fi-viestien käyttöön. Samalla, kun sähköisen asioinnin ensisijaisuutta edistetään, on huolehdittava, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia on tarjolla niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Lisäksi hallitus selvittää kustannustehokasta tapaa mahdollistaa viranomaispostin lähettäminen yksityisiin digipostipalveluihin.

Kehittämisellä toimeenpannaan myös Suomen digitaalisen kompassin tavoitteita. Digitaalinen kompassi asettaa tavoitteeksi, että julkisen hallinnon digitaaliset palvelut ovat hallinnon asiakkaille ensisijainen tapa asiointiin ja että julkisia palveluita tarjoavat organisaatiot pienentävät hiilijalanjälkeään viestimällä asiakkailleen ensisijaisesti digitaalisesti. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus seuraa ja jatkaa digikompassin tavoitteiden edistämistä.

Yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä linjasi kokouksessaan 3.10.2023, että Suomessa ryhdytään valmistelemaan siirtymistä ensisijaisesti digitaaliseen viranomaisviestintään. Työryhmän linjauksen mukaan se tarkoittaa, että tulevaisuudessa viranomaiset lähettävät esimerkiksi tekemänsä päätöksen ainoastaan sähköisesti heille, joille digitaalinen asiointi on ylipäättään mahdollista. Ministerityöryhmä linjasi edelleen 17.5.2024 ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän säädösvalmistelutyön peruslinjauksista. Linjausten mukaan Suomi.fi-tunnistusta käyttäville kansalaisille lähetetään jatkossa tiedoksiannot ensisijaisesti Suomi.fi-viesteihin eli julkisen hallinnon yhteiseen viestinvälityspalveluun. Kansalaisilla olisi mahdollisuus poiketa sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisesta pyynnöstään. Viranomaisten sähköisissä tiedoksiannoissa tulisi hyödyntää julkisen hallinnon yhteisiä tukipalveluja ja viranomaisten käyttövelvoitteen laajentamista Suomi.fi-viestien hyödyntämiseen arvioidaan osana säädösvalmistelutyötä. Lisäksi ministerityöryhmä linjasi, että osana toimeenpanoa selvitetään mahdollisuuksia toimittaa viranomaisten tiedoksiannot myös yksityisiin viestinvälityspalveluihin.

Ensisijaisesti sähköisen viranomaisviestinnän edistäminen on myös osa hallitusohjelmaan sisältyvän valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoa. Muutoksella saavutettaisiin säästöjä ja tehostettaisiin viranomaismenettelyitä. Suorat kustannussäästöt muodostuvat postituskustannusten vähentymisestä, kun paperiset kirjeet korvautuvat sähköisillä Suomi.fi-viesteillä. Koko julkiselle hallinnolle tavoitellut säästöt ovat yhteensä noin 40 miljoonaa euroa vuodessa. Osa näistä säästöistä saavutetaan jo ennen lakimuutoksia Digi- ja väestötietoviraston toukokuussa 2025 aloittaman Suomi.fi-viestien käyttöönottokehotuksen myötä. Yksityisten digipostipalveluiden laajemmalla hyödyntämisellä viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen toimittamisessa tuetaan kansalaisten laadukasta asiointikokemusta ja mahdollisuutta valita käyttämänsä palvelu tiedoksiantojen vastaanottamisessa sekä luodaan edellytyksiä uusille digitaalisille liiketoimintamalleille ja innovaatioille.

Valtiovarainministeriö on 27.3.2024 asettanut ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishojelman sekä ohjelman ohjausryhmän. Asettamispäätöksen mukaan ohjelman tavoitteiden toteutuminen edellyttää toimenpiteitä koskien lainsäädäntöä ja säädösmuutosten valmistelua varten asetetaan erikseen lainsäädäntötyöryhmä valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön välisessä yhteistyössä.

1.2 Valmistelu

Luonnos hallituksen esitykseksi on valmisteltu valtiovarainministeriön 13.5.2024 asettamassa lainsäädäntötyöryhmässä (VN/9952/2024), jossa on ollut edustus valtiovarainministeriöstä, oikeusministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, sisäministeriöstä, opetus- ja kulttuuriministeriöstä, liikenne- ja viestintäministeriöstä, Suomen Kuntaliitosta, Digi- ja väestötietovirastosta, Verohallinnosta ja Kansaneläkelaitoksesta. Työryhmä on lisäksi 23.5.2024 asettanut itsenäisesti toimivan alatyöryhmän (VN/9952/2024) oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädännön muutostarpeiden arviointia varten. Alatyöryhmässä on ollut edustus oikeusministeriöstä, Tuomioistuinvirastosta, Keski-Suomen käräjäoikeudesta ja Suomen Asianajajaliitosta.

Työryhmälle on asettamispäätöksessä asetettu tehtäväksi työnsä aikana kuulla ainakin vammais-, vanhus- ja maahanmuuttajajärjestöjä sekä yhdenvertaisuusvaltuutettua, vanhusasiavaltuutettua ja lapsiasiavaltuutettua sekä tarvittaessa muita viranomaisia, joiden tehtävään kuuluu yhdenvertaisuuden edistäminen. Kuulemiset on toteutettu lainsäädäntötyöryhmän toimesta 24.10.2024 ja 25.10.2024 järjestetyissä kuulemistilaisuuksissa. Kuulemistilaisuuksiin osallistuivat SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Saamelaiskäräjät, Folktinget, yhdenvertaisuusvaltuutettu, Vammaisfoorumi ry, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto VALLI ry, Vanhustyön keskusliitto, lapsiasiavaltuutetun toimisto, Digi- ja väestötietovirasto ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL. Kuultavien tahojen lisäksi kutsuttuna olivat Moniheli ry, Marttaliitto, Mielenterveyden keskusliitto, vanhusasiavaltuutettu ja Enter ry. Alatyöryhmä järjesti kuulemiset 23.10., 24.10. ja 28.10.2024. Kuulemistilaisuuksiin osallistuivat Ulosottolaitos, konkurssiasiamiehen toimisto, Oulun oikeusaputoimisto, Varsinais-Suomen edunvalvontatoimisto, oikeudenkäyntiavustajalautakunta, Oulun käräjäoikeus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, markkinaoikeus, valtakunnansyyttäjän toimisto, sisäministeriö, Puolustusvoimien pääesikunta, Rajavartiolaitos, Tulli ja Poliisihallitus. Kuultavien tahojen lisäksi kutsuttuna olivat Pirkanmaan käräjäoikeus, Itä-Suomen hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus ja kuluttajariitalautakunta, joista Helsingin hallinto-oikeus lausui kirjallisesti.

Luonnos hallituksen esitykseksi oli lausuntokierroksella 5.3.–16.4.2025. Lainsäädännön arviointineuvosto antoi esitysluonnoksesta lausunnon 1.7.2025.

Hallituksen esityksen valmisteluasiakirjat ovat saatavilla julkisessa palvelussa osoitteessa <https://vm.fi/hankkeet> tunnisteella VM085:00/2024. Oikeudenhoidon sähköisen tiedoksiannon alatyöryhmän aineisto löytyy [hankesivuilta](https://oikeusministerio.fi/hankkeet-ja-saadostvalmistelu) (<https://oikeusministerio.fi/hankkeet-ja-saadostvalmistelu>) tunnistella OM051:00/2024.

1.3 Yksityisten digipostipalveluiden hyödyntäminen viranomaisen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä

Sähköisen viranomaisviestinnän ensisijaisuus on tavoitteena toteuttaa kahtena rinnakkaisena hankkeena. Esityksen lisäksi hallituskauden aikana toteutetaan toimeenpano- ja lainsäädäntöhanke, jossa julkisen hallinnon yhteisen viestinvälityspalvelun rinnalle tuodaan hyödynnettäväksi myös yksityiset digipostipalvelut, joihin käyttäjä voi halutessaan valita

vastaanottaa muun sähköisen viestiliikenteen lisäksi myös viranomaisten lähettämät sähköiset tiedoksiannot. Toimeenpanolla tavoitellaan sitä, että kansalaisilla on mahdollisuus valita käyttämänsä palvelu ja että sähköisen postin voisi halutessaan pääsääntöisesti vastaanottaa yhdessä palvelussa. Toimeenpanolla tuetaan kansalaisten valinnanvapautta ja laadukasta asiointikokemusta sekä luodaan edellytyksiä uusille digitaalisille liiketoimintamalleille, digitaalisen kasvuympäristön vahvistamiselle ja innovaatioille.

Hallitusohjelman mukaisesti valtiovarainministeriö on selvittänyt kustannustehokasta tapaa mahdollistaa viranomaispostin lähettäminen myös yksityisiin digipostipalveluihin. Hankkeen toisen osan toteutustavaksi selvityksen pohjalta arvioitu, että asiaa olisi tarkoituksenmukaisinta edistää Tanskan mallin mukaisena ratkaisuna. Toimintamallissa viranomaisten digitaaliset tiedoksiantoja koskevat viestit tallennettaisiin valtion ylläpitämään taustapalvelujärjestelmään, josta ne välitettäisiin katseluyhteyden kautta käyttäjän valitsemaan ja viranomaisen auditoimaan digitaaliseen postilaatikkoon. Mallin keskeisenä etuna pidetään sitä, että tiedoksiantoja koskevat viestit tallennettaisiin yksittäisten digipostilaatikkojen sijasta keskitettyyn palveluun, jolloin käyttäjällä on tosiasiallisesti mahdollista vaihtaa palveluntarjoajaa markkinan kehittyessä, mikä edistää uusien toimijoiden markkinoille pääsyä, kilpailua digipostioperaattorien välillä ja innovaatioita. Kaupallisia digipostitoimijoita sääntelisivät toiminnalliset, tekniset ja turvallisuusvaatimukset, jotka palvelun on täytettävä saadakseen toimiluvan viranomaispostin digitaaliseen välittämiseen. Tanskassa ratkaisua on perusteltu myös tietoturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvillä tekijöillä ja sillä, että valtion näkökulmasta yksittäiseen yritykseen liiaksi nojaava riski toimittajaloukusta on tehokkaasti hallittu. Toteutetun selvityksen eurooppalaisissa vertailuissa on laajalti turvauduttu myös yksityisten digipostipalveluiden hyödyntämiseen.

Tavoitteena on mahdollistaa yksityisten digipostipalveluiden hyödyntäminen viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä mahdollisimman pian vuoden 2026 aikana. Valtiovarainministeriö vastaa kokonaisuuden valmistelusta. Valmistelutyössä kuullaan kaupallisia toimijoita avoimen ja kilpaillun markkinan sekä kustannustehokkaan ratkaisun mahdollistamiseksi. Esityksen mukainen Suomi.fi-viestien käyttäjämäärien merkittävä lisääntyminen luo pohjaa myös yksityisten digipostipalveluiden hyödyntämiselle viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Laajempi viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajapohja luo edellytyksiä kilpaillulle markkinalle ja yritysten liiketoimintamahdollisuuksille.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Viranomaisten sähköistä tiedoksiantoja koskeva sääntelykokonaisuus

Tiedoksiannossa on kyse viranomaisen asiakirjan toimituksesta asianosaiselle tai muulle asiaan liittyvälle taholle. Kyseessä voi olla esimerkiksi hallintopäätös tai muu asian käsittelyyn vaikuttava asiakirja. Viranomaisen tiedoksiannosta säädetään hallintolaisissa (434/2003), joka sisältää muun ohella yleiset säännökset viranomaisen tiedoksiannosta (9 luku) ja tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä (10 luku). Sähköisestä tiedoksiannosta säädetään erikseen sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003, jäljempänä asiointilaki).

Tiedoksiantoja koskeva sääntely toteuttaa erityisesti perustuslain 21 §:ssä säädettyä oikeusturvaa ja oikeutta hyvään hallintoon. Tiedoksianto on tehtävä siten, että vastaanottaja saa oikeuksiensa käyttämiseksi tarvitsemansa tiedot selkeästi, hänelle ymmärrettävinä ja riittävän ajoissa (PeVL 9/2010 vp, s. 2). Viranomaisen tiedoksiantomenettelyyn on postilain muuttamisen (HE 58/2022

vp) yhteydessä arvioitu liittyvän tehtäviä, joissa on kyse perustuslain 124 §:n tarkoittamasta julkisesta hallintotehtävästä.

Sähköisen tiedoksiannon kannalta merkityksellistä sääntelyä sisältyy hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin (571/2016, jäljempänä tukipalvelulaki), jossa säädetään muun ohella viestinvälityspalvelusta, eli Suomi.fi-viesteistä. Suomi.fi-viestit on viranomaisen käytössä oleva palvelu, jonka avulla viranomainen voi antaa asiakirjan tiedoksi sähköisesti. Yleisemmin sähköisen asioinnin näkökulmasta on merkityksellinen myös digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annettu laki (306/2019, jäljempänä digipalvelulaki), jossa säädetään muun ohella jokaisen oikeudesta sähköiseen asiointiin.

Hallintolakia ei sovelleta muun ohella lainkäyttöön ja ulosottoon, minkä vuoksi muun muassa tuomioistuimia ja Ulosottolaitosta koskevassa lainsäädännössä on säädetty erikseen tiedoksiantomenettelystä. Lisäksi yleislainsäädännöstä joiltakin osin poikkeavaa tiedoksiantosääntelyä sisältyy runsaasti eri viranomaisia koskeviin lakeihin.

2.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

2.2.1 Yleistä

2.2.1.1 Lain tarkoitus ja tukipalvelut

Tukipalvelulain tarkoituksena on parantaa julkisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvasuutta, yhteentoimivuutta ja ohjausta sekä edistää julkisen hallinnon toiminnan tehokkuutta ja tuottavuutta. Lakiin sisältyvät hallinnon yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja koskevat säännökset. Tukipalvelulla tarkoitetaan yhteistä sähköisen asioinnin tukipalvelua, jota käyttäjäorganisaatio (esim. viranomainen) käyttää asiointipalvelunsa tai muun sille kuuluvan tehtävän taikka sen tarjoaman palvelun tukena. Laissa säädetään tukipalvelujen toiminnallisuuksista, palvelutuottajien vastuista ja tehtävistä sekä henkilötietojen ja muiden tietojen käsittelystä tukipalvelujen tuottamiseksi. Laissa säädetään myös velvollisuudesta ja oikeudesta käyttää yhteisiä tukipalveluja. Tukipalvelutuotanto on joitain poikkeuksia lukuun ottamatta keskitetty Digi- ja väestötietovirastoon.

Tukipalvelulain 3 §:ssä määritellään tarkemmin yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut. Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja on yhteensä yhdeksän ja kaikki niistä ovat Suomi.fi-palveluja. Tämän esityksen kannalta merkityksellisiä näistä ovat erityisesti viestinvälityspalvelu (Suomi.fi-viestit), luonnollisen henkilön tunnistuspalvelu (Suomi.fi-tunnistus) ja asiointivaltuuspalvelu (Suomi.fi-valtuudet). Julkishallinnon viranomaisilla on laaja velvollisuus käyttää kaikkia Suomi.fi-palveluja, elleivät tukipalvelulaissa määritellyt käyttövelvoitteen poikkeusedellytykset täyty.

2.2.1.2 Tukipalvelujen käyttövelvoite ja käyttöoikeus

Tukipalvelulain 5 §:n mukaan valtion hallintoviranomaiset, virastot, laitokset ja liikelaitokset, hyvinvointialueet ja hyvinvointiyhtymän viranomaiset, kunnalliset viranomaiset sekä tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet ovat velvoitettuja käyttämään viestinvälityspalvelua sekä laissa erikseen määriteltyjä muita tiettyjä tukipalveluita.

Valtion hallintoviranomaisia ovat ne valtion toimielimet, jotka on asetettu hoitamaan hallintotehtäviä. Niitä ovat valtion keskushallintoviranomaiset eli valtioneuvosto ja ministeriöt sekä muut valtioneuvoston alaisuuteen kuuluvat hallintoviranomaiset, joiden alueellinen toimivalta on yleinen. Keskushallintoviranomaisten alaisia valtion toimielimiä ovat esimerkiksi

elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset. Valtion virastoista ja laitoksista voidaan esimerkkeinä mainita valtion tutkimuslaitokset ja -keskukset sekä asiantuntijalaitokset, kuten Ilmatieteen laitos ja virastoista Kilpailu- ja kuluttajavirasto. (HE 59/2016 vp, s. 41)

Kunnallisilla viranomaisilla on käyttövelvollisuus niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä. Kunnallisilla viranomaisilla on oikeus käyttää tukipalveluja myös muissa tehtävissään. Kunnan viranomaiset ovat useimmiten monijäsenisiä kunnan toimielimiä, kuten valtuusto ja kunnanhallitus sekä lautakunta, johtokunta ja toimikunta. Kunnallisia viranomaisia ja toimielimiä ovat myös kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteistoimintaelinten viranomaiset ja toimielimet. Kunnallisen viranomaisen määrittely on viime kädessä johdettavissa siitä, onko tällä organisaatiolla oikeudelliseen normiin perustuvia tehtäviä ja toimivaltaa. (HE 59/2016 vp, s. 41)

2.2.1.3 Tukipalvelujen käyttöön oikeutetut tahot

Tukipalvelulain 5 §:n 2 momentin mukaan julkisen hallinnon viranomaiset, itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset, eduskunta virastoineen ja valtion talousarvion ulkopuoliset rahastot sekä lailla tai lain nojalla annetulla asetuksella tai lain nojalla annetulla valtion hallintoviranomaisen päätöksellä julkista hallintotehtävää itsenäisesti hoitamaan asetetut saavat käyttää kaikkia tukipalveluja laissa säädetyn julkisen hallintotehtävän hoitamiseksi. Kunnalliset viranomaiset saavat käyttää kaikkia tukipalveluja myös muissa tehtävissään.

Lisäksi tukipalvelulain 5 §:n 3 momentin mukaan lakiin perustuvan sopimuksen nojalla tai muulla kuin 2 momentissa tarkoitettulla perusteella julkista tehtävää hoitavat saavat käyttää tässä tehtävässään muita tukipalveluja paitsi tunnistuspalveluja ja verkkomaksamisen kokoamis- ja hallinnointipalvelua sekä viestinvälityspalvelua.

Tukipalvelulain 5 §:n 3 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan tarkoituksena on ollut määrittellä 1 ja 2 momenttia löyhemmin julkiseen hallintoon liittyville toimijoille oikeus pääsääntöisesti käyttää tukipalveluja julkisessa tehtävässä. Joidenkin tukipalvelujen osalta on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi esimerkiksi tukipalvelujen resurssien hyödyntämisen kustannustehokkuuden, tasapuolisen kohtelun ja kilpailunäkökulmien vuoksi rajata käyttöoikeutta. Momentissa tarkoitettuja toimijoita olisivat esimerkiksi niin sanotut laissa mahdollistetut ostopalvelut ja palvelusetelipalvelut, joilla julkisen tehtävän hoitamisen suorittaa yksityinen julkisen hallinnon viranomaisen kanssa tehdyn sopimuksen nojalla. (HE 59/2016 vp, s. 42–43)

2.2.1.4 Tukipalvelujen käyttövelvoitteesta poikkeaminen

Edellä on selostettu ne tahot, jotka ovat lähtökohtaisesti velvollisia käyttämään tukipalveluja. Tukipalvelulain 7 §:n mukaan tukipalvelun käyttöön velvoitetun on käyttövelvollisuudesta poiketakseen haettava velvollisuudesta poikkeamista kyseistä tukipalvelua tuottavalta palvelutuottajalta. Palvelutuottajan on ennen kielteisen päätöksen antamista annettava hakijalle mahdollisuus saattaa asia valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Valtiovarainministeriö voi myös omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitettujen yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta. Käyttövelvoitteesta poikkeamista koskevia hakemuksia on toistaiseksi tehty hyvin vähäinen määrä.

Tukipalvelulain esitöissä on todettu, että käyttövelvollisuudesta poikkeamisen perusteita tulisi lain tarkoitus huomioon ottaen tulkita suppeasti. Käyttövelvollisuudesta poikkeamisen on oltava säännöksessä tarkoitetuista syistä objektiivisesti arvioiden välttämätöntä. Tekniset ja

toiminnalliset syyt voivat tarkoittaa esimerkiksi sitä, ettei tukipalvelu täytä sellaisia olennaisia palvelun laadun taikka muun toiminnallisuuden vaatimuksia, joita käyttäjäorganisaatio tehtävänsä suorittamiseksi tarvitsee. Luonnollisesti toiminnallinen syy olla käyttämättä tukipalvelua voi olla myös se, ettei organisaatiolla ole tarvetta kyseiselle tukipalvelulle toiminnassaan. Tietoturvallisuuteen liittyvät syyt tarkoittavat esimerkiksi arkaluontoisten henkilötietojen erityistä suojaamistarvetta tai turvaluokitellun tietoineiston käsittelyvaatimusten täyttämistä sekä sen arvioimista, voidaanko tukipalveluissa käsitellä tällaisia tietoja ja millaisilla mahdollisilla erityisjärjestelyillä. (HE 59/2016 vp s. 41)

Kustannustehokkuus voi yhdessä toiminnallisuusperusteen kanssa tulla kyseeseen käyttövelvollisuudesta poikkeamisen perusteena esimerkiksi, kun arvioidaan käyttövelvollisuutta suhteessa jo tehtyjen valtakunnallisten ja alueellisten investointien hyödyntämiseen. Kustannustehokkuus- ja toiminnallisuussyyt voivat puoltaa järjestelmien yhteensovittamista aiempien ratkaisujen korvaamisen sijaan. Arvio tulee tehdä ottaen huomioon yhtäältä asiointipalvelun ja toisaalta kunkin yhteisen sähköisen asioinnin palvelun erityispiirteet. Esimerkiksi luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun käyttöönotosta koituvat kustannussäästöt käyttäjäorganisaatiolle ovat niin merkittävät, että sen käyttöönotosta koituvat kustannukset eivät voine perustellusti olla esteenä palvelun käyttöönotolle. (HE 59/2016 vp s. 42) Asetettua käyttövelvoitetta voi näin ollen pitää muodoltaan tiukkana ja siitä poikkeamista tulisi viranomaisissa arvioida tarkoin.

2.2.2 Vahva sähköinen tunnistaminen ja Suomi.fi-tunnistus

2.2.2.1 Vahva sähköinen tunnistusväline ja sen saatavuus

Vahvassa sähköisessä tunnistamisessa on kyse henkilöllisyyden todentamisesta sähköisesti. Vahvasta sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisistä luottamuspalveluista annetussa laissa (617/2009), jäljempänä tunnistus- ja luottamuspalvelulaki, säädetään vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimuksista ja tunnistuspalveluiden tarjoamisesta palveluntarjoajille, yleisölle ja toisille tunnistuspalvelun tarjoajille. Vahvan sähköisen tunnistamisen avulla kuluttajat voivat turvallisesti vahvistaa henkilöllisyytensä erilaisissa sähköisissä palveluissa ja sähköisten asiointipalveluiden tarjoajat voivat tunnistaa asiakkaansa. Liikenne- ja viestintävirasto valvoo tunnistus- ja luottamuspalvelulain noudattamista.

Kysymys vahvan sähköisen tunnistusvälineen saamisesta on perustavanlaatuinen, sillä vahva sähköinen tunnistusväline on välttämätön monien muiden digitaalisten palvelujen tosiasialliselle saatavuudelle ja sähköiselle asioinnille. Kuluttajien käytetyimmät vahvan sähköisen tunnistamisen välineet ovat jo pitkään olleet yksityisten palveluntarjoajien tarjoamat verkkopankkitunnukset ja mobiilivarmenteet, ja lähes kaikilla täysi-ikäisillä suomalaisilla on käytössään verkkopankkitunnukset ja/tai mobiilivarmenne. Suomessa on kuitenkin ryhmiä, joilla ei tällä hetkellä ole vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä käytössään eikä heillä välttämättä ole edes mahdollisuutta saada sellaista käyttöönsä. Vahvan sähköisen tunnistamisen välineenä toimii myös Digi- ja väestötietoviraston tuottama kansalaisvarmenne, jota hyödynnetään hyvin rajallisesti suhteessa yksityisen sektorin tuottamiin välineisiin.

Tunnistus- ja luottamuspalvelulaki ei sisällä säännöksiä, joiden perusteella kuluttajilla olisi oikeus saada vahva sähköinen tunnistusväline. Tällöin lähtökohtana yksityisten välisissä suhteissa on sopimusvapaus, johon kuuluu vapaus valita sopimuskumppani. Sopimusvapaudesta poikkeaminen on mahdollista vain säätämällä sopimuspakosta lain tasolla. Vahva sähköinen tunnistusväline ja sen taustalla oleva lainsäädäntö on myös sidottu

suomalaiseen henkilötunnukseen ja sen olemassa olemiseen. Ilman henkilötunnusta henkilöllä ei ole mahdollisuutta saada vahvaa sähköistä tunnistusvälinettä käyttöönsä.¹

Alaikäisten mahdollisuudet ja oikeudet saada vahvana sähköisenä tunnistusvälineenä toimivat pankkitunnukset tai kansalais- taikka mobiilivarmenne vaihtelevat myöntäjittäin. Joillakin toimijoilla ei ole ikärajoja palvelujen saamiselle huoltajien suostumuksella, osalla palveluiden saamiselle on asetettu ikäraja (esimerkiksi 12 vuotta) ja vaatimus huoltajien suostumukselle. Käytännössä alaikäisistä Suomi-fi-tunnistusta käyttävät eniten yli 15-vuotiaat.

2.2.2.2 Vahvan sähköisen tunnistamisen käyttö viranomaisen sähköisissä asiointipalveluissa

Julkishallinnon organisaatioilla on tukipalvelulain mukaan velvoite ensisijaisesti käyttää vahvaan sähköiseen tunnistamiseen lain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua (Suomi.fi-tunnistus), joka tunnistaa julkisen hallinnon sähköisiä palveluja käyttävän luonnollisen henkilön tunnistus- ja luottamuspalveluissa tarkoitettun tunnistuspalvelun tarjoajan palvelua käyttäen, hallinnoi tunnistustapahtumaa sekä luovuttaa väestötietojärjestelmästä henkilön yksilöintiä koskevat tiedot käyttäjäorganisaatiolle. Kyse on siis vahvasta sähköisestä Suomi.fi-tunnistuspalvelusta. Lähtökohtaisesti julkishallinnon organisaation on hyödynnettävä Suomi.fi-tunnistusta asiointipalveluissa, joissa vahva sähköinen tunnistaminen on tarpeen. Suomi.fi-tunnistuspalvelu ei kuitenkaan ole tunnistuslain tarkoittama vahvan sähköisen tunnistamisen väline eikä palveluun siten sovelleta tunnistuslain sääntelyä.

Vahvan sähköisen tunnistamisen käyttöveloitteesta julkisen hallinnon osalta säädetään digipalvelulain 6 §:ssä, jonka mukaan vahvan sähköisen tunnistamisen vaatimukselle tulee olla perusteltu tarve palvelun tai sen tietosisältöön liittyvien käyttöoikeuksien varmistamiseksi tai palvelussa tehtävään toimeen liittyvien oikeusvaikutusten vuoksi. Mikäli digitaalisesta palvelusta on mahdollista saada salassa pidettäviä tietosisältöjä nähtäväksi ja käytettäväksi, palvelun käyttäjä on tällöin tunnistettava vahvasti. Pykälän nojalla on kuitenkin mahdollista painavasta perustellusta syystä hyödyntää muuta vastaavaa tietoturvallista tunnistuspalvelua.

Digipalvelulain esitöissä on tarkennettu tilanteita, joissa tulisi vaatia vahvaa sähköistä tunnistusta. Esitöiden mukaan digipalvelulain nojalla viranomaisen arvioitavaksi jää tapauskohtaisesti tunnistamisen vaatimus asiointipalveluissaan. Viranomainen voi vaatia sähköistä tunnistamista esimerkiksi silloin, kun käyttäjä pääsee palvelussa katsomaan omia tietojaan taikka valtuutuksen perusteella edustamansa henkilön tietoja. Vahvaa sähköistä tunnistamista olisi kuitenkin käytettävä erityisesti palveluissa, joissa käyttäjä pääsee näkemään tai käsittelemään terveydentilaansa koskevia tietoja, muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, sosiaalihuollon asiakkuutta koskevia tietoja, oppilashuoltoon liittyviä tietoja sekä liike- ja ammattisalaisuuksia. (HE 60/2018 vp, s. 69–70)

Muussa lainsäädännössä on suhteellisen vähän säännöksiä siitä, milloin sähköinen asiointi edellyttää nimenomaan vahvaa sähköistä tunnistamista.

¹ Liikenne- ja viestintävirasto, Sähköisen tunnistamisen markkinat – Sähköinen tunnistaminen turvallisen asioinnin mahdollistajana, s. 31, [Sähköisen tunnistamisen markkinat - Sähköinen tunnistaminen turvallisen asioinnin mahdollistajana](#), luettu 29.11.2024.

2.2.3 Asiointivaltuuspalvelu (Henkilön puolesta asiointi)

Tukipalvelulain 3 §:n 6 kohdassa on säädetty asiointivaltuuspalvelusta, joka tarjoaa käyttäjäorganisaatiolle henkilön toimintakelpoisuutta ja toimivaltaa tai muuta tahdonilmaisua koskevan tiedon. Asiointivaltuuspalvelusta käytetään nimeä Suomi.fi-valtuudet. Suomi.fi-valtuudet mahdollistaa toisen henkilön tai organisaation puolesta asiointin palveluissa, jotka hyödyntävät Suomi.fi-valtuuksia asiointioikeuden tarkistamisessa. Suomi.fi-valtuuksissa yksityishenkilöt, yritykset, yhdistykset ja muut yhteisöt voivat valtuuttaa henkilön, yrityksen, yhdistyksen tai muun yhteisön hoitamaan asioita puolestaan. Valtuutus on sähköinen valtakirja, jonka tiedot tallennetaan valtuusrekisteriin.

Tukipalvelulain esitöiden mukaan asiointivaltuuspalvelu sisältää sekä henkilön lakisääteistä toimivaltaa ja toimintakelpoisuuden rajoitusta koskevan tiedon tarjoamisen että oikeustoimeen eli valtuutukseen tai muuhun tahdonilmaisuu perustuvaan toimivaltaa tai muuta tahdonilmaisua koskevan tiedon tarjoamisen. Oikeushenkilöiden osalta tarjotaan vastuuhenkilöitä koskeva tieto, eli onko henkilöllä esimerkiksi hallituksen puheenjohtajan tai toimitusjohtajan rooli taikka oikeus yrityksen nimen kirjoittamiseen (HE 59/2016 vp s. 38).

Tukipalvelulain 10 §:ssä on säädetty Digi- ja väestötietoviraston pitämästä rekisteristä ja menettelystä valtuutuksen ja muun tahdonilmaisun antamisessa rekisteriin sekä valtuutuksen tai muun tahdonilmaisun sisällön sekä sen antajaa koskevan tiedon yhdistämisestä ja tietokokonaisuuden eheyden varmistamisesta. Pykälän 1 momentin mukaiset valtuutukset ja muut tahdonilmaisut ovat toimivallaltaan tarkkarajaisia tiettyyn toimintaan tai tapahtumaan liittyviä. Esimerkiksi avoimia asianajovaltakirjoja ei palvelussa voi tehdä (HE 59/2016 vp s. 47). Pykälän 1 momentissa säädetään lisäksi, että Digi- ja väestötietovirasto voi tarjotessaan asiointivaltuuspalvelua välittää myös muiden viranomaisten tallentamia ja rekisterinpitäjänä ylläpitämiä valtuutusta ja muita tahdonilmaisuja koskevia tietoja, jos näitä tietoja tallentava viranomainen on antanut sille luvan tietojen välittämiseen eikä toiminta vaaranna asiointivaltuuspalvelussa välitettävien tietojen luotettavuutta.

Valtuuden antaminen edellyttää tukipalvelulain 10 §:n 2 momentin mukaisesti tunnistautumista Suomi.fi-tunnistusta tai muuta tietoturvallista ja todisteellista tunnistuspalvelua käyttäen. Tunnistautumisen jälkeen käyttäjän on mahdollista valita valtuutettu tai valtuutetut sekä asiat, joita he voivat hoitaa. Valtuutus on voimassa käyttäjän määrittelemän ajan. Palvelussa on mahdollista myös pyytää valtuutusta jonkin asian hoitamiseen, minkä jälkeen valtuuttajan on käytävä vahvistamassa valtuutus. Jos yritys, yhdistys, muu yhteisö tai henkilö ei voi omatoimisesti valtuuttaa Suomi.fi-valtuuksissa, Digi- ja väestötietovirasto voi rekisteröidä valtuudet myös hakemuksen perusteella virkailijavaltuuttamispalvelun avulla. Näin myös henkilö, jolla ei ole sähköisen tunnistamisen välineitä, voi valtuuttaa toisen henkilön asioimaan puolestaan sähköisesti.

Suomi.fi-valtuudet mahdollistaa esimerkiksi toisen henkilön sähköisen puolesta asiointin. Toisen henkilön puolesta on mahdollista asioida niissä palveluissa, joissa Suomi.fi-valtuudet on otettu käyttöön. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi Kelan OmaKanta tai Verohallinnon OmaVero. Suomi.fi-valtuuksia tulisikin hyödyntää ensisijaisesti niissä tilanteissa, joissa on tarve asioida toisen henkilön puolesta Suomi.fi-palveluissa tai viranomaisten omissa asiointipalveluissa.

2.2.4 Suomi.fi-viestit

2.2.4.1 Yleistä Suomi.fi-viesteistä

Tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa säädetään viestinvälityspalvelusta, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi sähköisesti tai postitse. Kyseisessä lainkohdassa tarkoitettu viestinvälityspalvelu on Suomi.fi-viestit -palvelu.

Suomi.fi-viestien ollessa tukipalvelulain mukainen yhteinen sähköisen asioinnin tukipalvelu, on viranomaisilla edellisessä luvussa kuvatun mukainen laaja velvollisuus sen käyttöön. Myös muut julkishallinnon organisaatiot voivat käyttää Suomi.fi-viestejä. Suomi.fi-viestejä ei ole tarkoitettu viranomaisten keskinäiseen viestinvaihtoon eikä yritysten viestintään omille asiakkailleen, elleivät kyseessä ole viranomaistehtävät.

Suomi.fi-viesteihin viestejä vastaanottaville kansalaisille ja yrityksille palvelu näkyy omana digitaalisena postilaatikkona Suomi.fi-verkkopalvelussa ja -mobiilisovelluksessa. Palvelun käyttäjä pääsee lukemaan hänelle saapuneet viestit vahvasti sähköisesti tunnistautuneena. Mikäli käyttäjäorganisaatio haluaa, kansalainen tai yritys voi myös ottaa Suomi.fi-viestien kautta yhteyttä käyttäjäorganisaatioon saattaakseen asiansa vireille tai toimittakseen käsiteltävään asiaan lisätietoja. Suomi.fi-viestien ansiosta kansalainen saa useiden viranomaisten viestit yhteen palveluun, mikä helpottaa kansalaisen arkea ja kannustaa käyttämään digitaalisia palveluja. Yrityksen puolesta Suomi.fi-viestit voi ottaa käyttöön kaupparekisteriin merkitty yrityksen nimenkirjoittaja, jolla on oikeus edustaa yritystä yksin tai hänen Suomi.fi-valtuuksilla valtuuttamansa henkilö. Nykytilassa Suomi.fi-viestien kautta lähetetyistä viesteistä alle prosentti on yrityksille lähetettyjä tai yritysten lähettämiä.

Viranomaiset voivat käyttää Suomi.fi-viestejä myös päätösten tiedoksiantamiseen. Suomi.fi-viestit mahdollistaa myös todisteellisen tiedoksiannon toteuttamisen. Suomi.fi-viestejä käyttävien organisaatioiden ei siten tarvitse erikseen hankkia sähköistä viestinvälityskanavaa viestien toimittamiseen. Suomi.fi-viestien käyttö on organisaatioille maksutonta. Käyttäjäorganisaatio vastaa kuitenkin kustannuksista, jotka aiheutuvat omiin järjestelmiin mahdollisesti tarvittavista muutostöistä ja paperipostina toimitettujen viestien postikuluista. Tukipalvelulain esitöiden mukaan viestinvälityspalvelun on tarkoitus täyttää korotetun tason tietoturvaluusvaatimukset siten, että se soveltuisi myös arkaluontoisten henkilötietojen välittämiseen (HE 59/2016 vp, s. 39).

Suomi.fi-viesteihin liittyy myös tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelu (TKJ-palvelu), jonka avulla käyttäjäorganisaatio voi halutessaan toteuttaa myös paperikirjeidensä postituksen keskitetysti. TKJ-palvelusta on säädetty samassa yhteydessä Suomi.fi-viestien kanssa tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan kirjepostiominaisuudella tarkoitetaan sitä, että viestinvälityspalvelun kautta voidaan toteuttaa myös paperikirjeiden postitus keskitetysti. Sähköistä tiedoksiantoa voidaan käyttää esimerkiksi hallintoasioissa ja tuomioistuinasioissa siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa tai muualla säädetään. Kun organisaatio käyttää Suomi.fi-viestejä, viestien lähetys kansalaisille ja yrityksille hoituu tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun kautta yhdellä kerralla riippumatta siitä, käyttääkö vastaanottaja Suomi.fi-viestejä vai haluaako tämä viestit paperipostina. Tällöin organisaatiolla ei tarvitse olla näiden viestien lähettämiseen erillistä postitussopimusta. Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelua voi kuitenkin käyttää vain niiden viestien tulostukseen, kuoritukseen ja jakeluun, jotka organisaatio on lähettänyt Suomi.fi-viesteihin. Organisaatiolla on siis oltava käytössään Suomi.fi-viestit, jotta se voi käyttää TKJ-palvelua.

Postilain (415/2011) 21 §:n 1 momentin perusteella yleispalvelun tarjoajan on huolehdittava laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olosta ja sen asianmukaisesta toteuttamisesta koko maassa. Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisen voi sopia laissa säädetyn postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn toteuttamisesta myös muun postiyrityksen kuin yleispalvelun tarjoajan kanssa. Viranomaisen voi tehdä tällaisen sopimuksen vain sellaisen postiyrityksen kanssa, jolla on edellytykset suoriutua tehtävän asianmukaisesta hoitamisesta. Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelu toimii siten, että Digi- ja väestötietovirasto on kilpailuttanut palvelusta vastaavan toimijan, ja viestinvälityspalvelun käyttäjäorganisaatiot voivat halutessaan ottaa käyttöön kilpailutetun palvelun tai hoitaa paperikirjeidensä postituksen omien sopimuskumppaniensa kautta. Tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun vapaaehtoisesti käyttöönottaessaan käyttäjäorganisaatio sitoutuu siihen liittyviin tarpeellisiin sopimus- ja käyttöehtoihin.

2.2.4.2 Sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumusrekisteri

Asiointilain mukaan sähköinen tiedoksianto edellyttää asianosaisen suostumusta. Tukipalvelulain 11 §:n nojalla Digi- ja väestötietovirasto pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä käyttäjien antamista sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevista yleisistä suostumuksista. Suostumusrekisteri sisältää tiedot käyttäjien antamista yleisistä suostumuksista koskien viranomaisasian sähköistä tiedoksiantamista. Suomi.fi-viestien käyttäjä voi siten antaa yleisen suostumuksen sähköisen tiedoksiannon käyttämiseen häntä koskevissa asioissa.

Käytännössä viranomaisen voi antaa henkilölle asiakirjan sähköisesti tiedoksi hänen Suomi.fi-viestit-tililleen, jos hän on ottanut käyttöönsä Suomi.fi-viestit ja tässä yhteydessä antanut suostumuksensa sähköiseen tiedoksiantoon.

Lain esitöiden mukaan asiakirjaa tiedoksi antava viranomaisen päättää suostumusrekisterin ja itsellään olevien tietojen sekä tiedoksiantomenettelyä koskevien säännösten perusteella, haluaako tiedoksiannon toimitettavaksi sähköisesti luonnolliselle henkilölle tai yritykselle sähköisesti viestinvälityspalvelun avulla vai postitse viestinvälityspalvelun kautta. Postiosoite voi viranomaisen viestinvälityspalvelussa tekemän valinnan mukaan olla joko väestötietojärjestelmän mukainen kotikunta ja asuinpaikka, postin osoiterekisterin tieto taikka muu viranomaisen itse määrittelemä, esimerkiksi henkilön viranomaiselle antama asiointiosoite. (HE 59/2016 vp s. 50)

2.2.4.3 Suomi.fi-viestien käyttöönotto

Hallinnon asiakkaat eli yritykset, yhteisöt ja luonnolliset henkilöt voivat ottaa Suomi.fi-viestit käyttöönsä. Käyttöönotolle on kuitenkin yritysten ja yhteisöjen sekä luonnollisten henkilöiden osalta tiettyjä edellytyksiä.

Suomi.fi-viestit voi ottaa käyttöönsä ainoastaan sellainen luonnollinen henkilö, jolla on suomalainen väestötietojärjestelmään merkitty henkilötunnus. Suomi.fi-viestit on rakennettu niin, että henkilötunnus toimii palvelussa luonnollisten henkilöiden osalta yksilöivänä tunnisteenä, jonka avulla viranomaiset ja muut Suomi.fi-viestejä käyttävät organisaatiot voivat kohdistaa lähettämänsä viestit oikean henkilön Suomi.fi-viestit -tilille.

Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja käyttö edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista Suomi.fi-tunnistuksen avulla. Näin ollen Suomi.fi-viestien käyttöönotto edellyttää, että henkilöllä on käytössään vahvan sähköisen tunnistamisen väline, jota voidaan välittää Suomi.fi-tunnistuksen kautta ja jolla hän voi tunnistautua palveluun. Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja käyttö

edellyttävät kuitenkin myös sitä, että tunnistautumisen yhteydessä välittyy tieto tunnistautuvan henkilön suomalaisesta väestötietojärjestelmään merkitystä henkilötunnuksesta. Tämän vuoksi esimerkiksi ulkomaisen eurooppalaisen eIDAS-tunnistusvälineen avulla tunnistautuva henkilö ei voi ottaa Suomi.fi-viestejä käyttöönsä, vaikka hänellä olisi suomalainen henkilötunnus, koska suomalainen henkilötunnus ei välity eIDAS-tunnistautumisen yhteydessä. Myöskään ulkomaan kansalaisen tunnistuspalvelun (Finnish Authenticator -tunnistuspalvelu) avulla tunnistautuva henkilö ei voi ottaa Suomi.fi-viestejä käyttöönsä, koska henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta eikä henkilötunnus välity tunnistamisen yhteydessä. Finnish Authenticator -tunnistuspalvelua ei myöskään katsota vahvan sähköisen tunnistamisen välineeksi, mikä estää sen hyödyntämisen Suomi.fi-viesteihin tunnistautumisessa.

Valtiovarainministeriö asetti 26.4.2024 hankkeen uudistetun eIDAS-asetuksen kansallisen täytäntöönpanon tukemiseksi. eIDAS-muutosasetuksen mukaan jäsenvaltioiden on muun muassa varmistettava, että luonnollisten henkilöiden henkilöllisyys voidaan linkittää yksiselitteisesti. Käytännössä henkilöllisyyden linkittämisessä on kyse sen varmistamisesta, että sähköisesti tunnistautuvan henkilön henkilöllisyys voidaan linkittää luotettavasti aina samaan henkilöön. Henkilöllisyyden linkittämisen avulla voidaan jatkossa tunnistaa ne henkilöt, jotka asioivat eIDAS-asetuksen mukaisesti ilmoitetulla sähköisellä tunnistusvälineellä tai eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakolla ja linkittää heidät väestötietojärjestelmässä olevaan henkilötunnukseen.

Suomi.fi-viestien käyttöönotto edellyttää lisäksi, että henkilö lisää palveluun käytössään olevan toimivan sähköpostiosoitteen Suomi.fi-viestit -tilin pääsähköpostiosoitteeksi. Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä henkilölle lähetetään henkilön antamaan sähköpostiosoitteeseen vahvistuskoodi, joka henkilön tulee hakea sähköpostistaan ja syöttää Suomi.fi-viestien käyttöliittymässä. Jos henkilö ei vahvista sähköpostiosoitetta määräajan kuluessa, hän ei saa Suomi.fi-viestejä käyttöönsä.

Suomi.fi-viestien käyttöönotto edellyttää luonnollisesti myös sitä, että henkilö antaa käyttöönoton yhteydessä yleisen suostumuksen sähköiseen viestintään. Tässä yhteydessä henkilöä informoidaan suostumuksen merkityksestä ja Suomi.fi-viestien käytöstä.

Edellä mainittujen edellytysten täytyessä luonnollisen henkilön on mahdollista ottaa Suomi.fi-viestit itselleen käyttöön. Voimassa olevassa tukipalvelulaissa ei ole säädetty erikseen alaikäisten henkilöiden viestinvälityspalvelun käytöstä. Käytännössä myös alaikäinen voi itse ottaa Suomi.fi-viestit käyttöönsä edellä mainittujen edellytysten täytyessä.

Henkilölle määrätyllä edunvalvonnalla, vahvistetulla edunvalvontavaltuutuksella tai väestötietojärjestelmään talletetulla turvakiellolla ei ole vaikutusta henkilön oikeuteen ottaa Suomi.fi-viestejä itse käyttöönsä. Digi- ja väestötietovirasto ei ilmoita huoltajalle, edunvalvojalle tai edunvalvontavaltuutetulle, jos alaikäinen, päämies tai valtuuttaja ottaa Suomi.fi-viestit itse käyttöönsä. Tiedoksiantoja tai muita viestejä lähettävä viranomaisen tai muun organisaation tehtävänä on arvioida, tulee tiedoksianto tai viesti saattaa alaikäisen, päämiehen tai valtuuttajan lisäksi myös huoltajan, edunvalvojan tai edunvalvontavaltuutetun tietoon.

On myös mahdollista, että joku toinen ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön henkilön puolesta. Koska Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja käyttö edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista Suomi.fi-tunnistuksen avulla, on puolesta-asioijalla oltava oma vahvan sähköisen tunnistamisen väline käytössään. Jos puolesta-asioija ottaa henkilölle Suomi.fi-viestit käyttöön, tulee myös puolesta-asioijan antaa käyttöönoton yhteydessä sähköpostiosoite Suomi.fi-viestit -tilin

pääsähköpostiosoitteeksi. Sähköpostiosoite tulee myös tässä tapauksessa vahvistaa määräajan kuluessa sähköpostiin lähetettävän koodin avulla.

Puolesta-asointi on mahdollistettu Suomi.fi-viesteissä Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla. Henkilön tunnistauduttua Suomi.fi-tunnistuksen avulla Suomi.fi-viesteihin, Suomi.fi-valtuudet tarkistaa väestötietojärjestelmästä onko henkilöllä huollettavia, joiden puolesta henkilöllä on oikeus asioida Suomi.fi-viesteissä. Suomi.fi-valtuudet tarkistaa myös holhousasioiden rekisteristä, toimiiko tunnistautunut henkilö sellaisena edunvalvojana tai edunvalvontavaltuutettuna, jolla on oikeus asioida päämiehen tai valtuuttajan puolesta. Suomi.fi-valtuudet tarkistaa myös valtuusrekisteristä, onko tunnistautuneelle henkilölle annettu toisen henkilön toimesta erillisiä valtuuksia Suomi.fi-viestien käyttöön.

Alaikäisen puolesta Suomi.fi-viestit voi ottaa käyttöön hänen laillinen väestötietojärjestelmään merkitty huoltajansa. Alaikäisen lapsen huoltajat voivat yleensä asioida lapsen puolesta kaikissa asioissa ilman erillistä valtuutta. Rajoituksia asointiin voi tulla esimerkiksi turvakiellon takia tai jos huoltajilla on erityinen huollonjakosopimus.

Henkilölle määrätty yksityinen edunvalvoja voi asioida henkilön eli päämiehensä puolesta Suomi.fi-viesteissä ja ottaa Suomi.fi-viestit päämiehelle käyttöön, jos edunvalvojalla on oikeus hoitaa päämiehen taloudellisia asioita, asiointioikeutta ei ole rajoitettu koskemaan tiettyä omaisuususerää (kuten kiinteistöä tai yritystoimintaa) ja hän voi edustaa päämiestä yksin. Sama koskee henkilölle vahvistettua edunvalvontavaltuutettua. Loppuvuodesta 2025 on tarkoitus mahdollistaa myös henkilölle määrätyn yleisen edunvalvojan asointi Suomi.fi-viesteissä vastaavalla periaatteella.

Täysi-ikäinen henkilö voi Suomi.fi-valtuuksien avulla valtuuttaa toisen henkilön, yrityksen tai yhteisön käyttämään Suomi.fi-viestejä puolestaan erilaajuisin valtuuksin. Henkilö voi esimerkiksi valtuuttaa toisen henkilön, yrityksen tai yhteisön hallinnoimaan sähköisiä viestejään. Kyseisen valtuuden avulla valtuutettu voi antaa valtuuttajan puolesta suostumuksen viestien sähköiseen välittämiseen, hallinnoida valtuuttajan viestiasetuksia sekä lukea ja lähettää sähköisiä viestejä valtuuttajan puolesta. Henkilö voi myös valtuuttaa toisen henkilön, yrityksen tai yhteisön ainoastaan lukemaan tai sekä lukemaan että lähettämään puolestaan viestejä Suomi.fi-viesteissä. Ainoastaan sellainen luonnollinen henkilö, yritys tai yhteisö, jolle henkilö on antanut valtuuden sähköisten viestien hallinnointiin voi siis ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön henkilön puolesta. Mikäli henkilö valtuuttaa yrityksen tai yhteisön asioimaan puolestaan, puolesta-asioinnin hoitaa käytännössä yrityksen tai yhteisön puolesta asointiin oikeutettu luonnollinen henkilö.

Suomi.fi-valtuuksien virkailijavaltuuttamispalvelun avulla myös henkilö, jolla ei ole vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä tai joka ei muutoin voi käyttää sähköisiä palveluita, voi valtuuttaa toisen henkilön, yrityksen tai yhteisön käyttämään Suomi.fi-viestejä puolestaan eri laajuisin valtuuksin. Valtuus saadaan voimaan kahdella vaihtoehtoisella menettelyllä. Valtuuden rekisteröintiä voi hakea hakemuksella, jonka voi toimittaa Digi- ja väestötietovirastoon sähköisesti, postitse tai viemällä hakemuksen Digi- ja väestötietoviraston palvelupaikkaan. Hakemuksen voi tehdä ja toimittaa käsiteltäväksi kuka tahansa valtuuttajan valitsema henkilö. Tuleva valtuutettu voi tehdä myös sähköisen valtuuspyynnön, jonka henkilö (valtuuttaja) voi käydä hyväksymässä Digi- ja väestötietoviraston palvelupisteessä.

Henkilölle määrätty edunvalvonta tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus ei lähtökohtaisesti estä henkilöä valtuuttamasta Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla toista henkilöä, yritystä tai yhteisöä asioimaan Suomi.fi-viesteissä puolestaan eri laajuisin valtuuksin edellä kuvatulla tavalla.

Alaikäinen henkilö ei voi itse valtuuttaa Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla ketään asioimaan puolestaan Suomi.fi-viesteissä. Alaikäisen lapsen huoltajat voivat kuitenkin antaa Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla haluamalleen taholle valtuuden huollettavansa Suomi.fi-viestien käyttöön.

2.2.4.4 Suomi.fi-viestien käyttö

Kun luonnollisella henkilöllä on Suomi.fi-viestit käytössään, viranomaiset ja organisaatiot, jotka käyttävät Suomi.fi-viestejä osana toimintaansa, voivat lähettää henkilölle todisteellisia sähköisiä tiedoksiantoja, tavallisia sähköisiä tiedoksiantoja sekä muita sähköisiä viestejä Suomi.fi-viesteihin. Kaikki ne viestit, jotka viranomainen on viestin lähettäessään kohdistanut henkilön henkilötunnukselle, saapuvat henkilön henkilökohtaiselle Suomi.fi-viestit -tilille. Joissain tapauksissa viestin lähettänyt taho on myös sallinut lähettämäänsä viestiin vastaamisen Suomi.fi-viestien kautta. Viranomainen tai muu organisaatio on voinut myös sallia kokonaan uuden keskustelun aloittamisen Suomi.fi-viestien välityksellä.

Jokaisesta Suomi.fi-viesteihin saapuneesta viestistä lähetetään ilmoitus sähköpostiosoitteeseen, joka on merkitty henkilön Suomi.fi-viestit -tilille. Viestin lähettänyt viranomainen tai muu organisaatio voi lisäksi valita, lähetetäänkö henkilön sähköpostiosoitteeseen ilmoitus lukemattomasta viestistä, jos viestiä ei ole luettu määräajan sisällä. Henkilö, jolla on Suomi.fi-mobiilisovellus käytössään ja joka on sallinut push-ilmoitusten vastaanottamisen, saa sähköposti-ilmoituksen lisäksi push-ilmoituksen jokaisesta hänelle Suomi.fi-viestit -tilille saapuneesta uudesta viestistä. Suomi.fi-mobiilisovelluksella ei voi asioida toisen luonnollisen henkilön puolesta eikä toisen luonnollisen henkilön puolesta ole myöskään mahdollista saada push-ilmoituksia mobiilisovellukseen.

Seuraavilla tahoilla on tädet oikeudet avatun Suomi.fi-viestit -tilin käyttöön: henkilöllä, jolle Suomi.fi-viestit -tili on avattu, väestötietojärjestelmän huoltajatiedon perusteella asioivalla huoltajalla, holhousasioiden rekisterin edunvalvonta- tai edunvalvontavaltuutustiedon perusteella asioivalla yksityisellä edunvalvojalla ja edunvalvontavaltuutetulla sekä henkilöllä, jolle on annettu erillinen valtuus Suomi.fi-viestit -tilin hallinnointiin Suomi.fi-valtuudet -palvelussa. Huoltajien sekä edunvalvojien ja edunvalvontavaltuutettujen asiointiin liittyviä rajoituksia ja tulevia muutoksia on kuvattu edellä Suomi.fi-viestien käyttöönottoa koskevassa kohdassa.

Tädet oikeudet Suomi.fi-viestit -tilin käyttöön tarkoittaa, että taholla on oikeus Suomi.fi-viestien käyttöönoton lisäksi kuitata tilille saapunut todisteellinen tiedoksianto vastaanotetuksi, vastata saapuneeseen viestiin, lähettää uusi viesti, muuttaa Suomi.fi-viestit -tilin pääsähköpostiosoitetta, tilin kielivalintaa sekä päättää Suomi.fi-viestien käyttö. Tilin pääsähköpostiosoitteen muuttaminen edellyttää osoitteen vahvistamista vahvistuskoodin avulla. Puolesta-asioijat voivat lisäksi lisätä puolesta-asioitavan Suomi.fi-viestit -tilille 10 sähköpostiosoitetta, joihin lähetetään tilin pääsähköpostiosoitteen lisäksi ilmoitus puolesta-asioitavan Suomi.fi-viestit -tilille saapuneesta uudesta viestistä. Heillä on myös oikeus muokata ja poistaa näitä sähköpostiosoitteita.

Seuraavilla tahoilla on rajatut oikeudet avatun Suomi.fi-viestit -tilin käyttöön: henkilöllä, jolle on annettu Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla erillinen valtuus Suomi.fi-viestit -tilillä olevien viestien lukemiseen ja henkilö, jolle on annettu Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla erillinen valtuus Suomi.fi-viestit -tilillä olevien viestien lukemiseen sekä viestien lähettämiseen. Myös rajatuin valtuuksin asioivat puolesta-asioijat voivat kuitata tilille saapuneen todisteellisen tiedoksiannon vastaanotetuksi. Muutoin rajatuin valtuuksin asioivilla tahoilla ei ole oikeutta

muuttaa Suomi.fi-viestit tilin pääsähköpostiosoitetta tai 10 muuta sähköpostiosoitetta, tilin kielivalintaa tai päättää Suomi.fi-viestit -tilin käyttöä valtuuttajan puolesta.

Todisteellisen tiedoksiannon kuittausajasta ja kuittajaasta toimitetaan tieto viestin lähettäneelle viranomaiselle kaikissa tilanteissa, jolloin viestin lähettänyt viranomainen voi arvioida kuittajan oikeuden vastaanottaa kyseinen todisteellinen tiedoksianto.

Suomi.fi-viesteissä ei ole käytössä näkyvyyden rajausta eli kaikilla henkilön Suomi.fi-viestit -tilillä sekä täysin että rajatuin valtuuksin asioivilla henkilöillä on pääsy kaikkiin henkilön Suomi.fi-viestit -tilillä oleviin viesteihin. Edunvalvojien ja edunvalvontavaltuutettujen tulee huomioida päämiehen tai valtuutetun Suomi.fi-viestit -tiliä käyttäessään, että heillä on oikeus avata ja lukea ainoastaan tehtäviinsä kuuluvia viestejä. Alaikäisten osalta tulee lisäksi huomioida esimerkiksi se, että huoltajalla on pääsy kaikkiin alaikäisen Suomi.fi-viestit -tilille tuleviin viesteihin. Näin ollen alaikäisen Suomi.fi-viestit -tilille ei voida lähettää sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyviä viestejä, jotka sisältävät tietoja, joiden antamisen huoltajalle alaikäinen on kieltänyt.

Digi- ja väestötietoviraston näkökulmasta viestien näkyvyyden rajaaminen Suomi.fi-viesteissä eri tilanteissa eri puolesta-asioijien osalta voisi johtaa hyvin monimutkaiseen logiikkaan ja pahimmillaan siihen, että viesti ei tosiasiaassa saavuttaisi ketään Suomi.fi-viestien kautta. Esimerkiksi tilanteessa, jossa huoltaja on ottanut Suomi.fi-viestit käyttöön alaikäiselle huollettavalleen, jolla ei ole vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä käytössään, viestin näkyvyyden rajaaminen huoltajalta johtaisi siihen, että viesti ei tosiasiaassa saavuttaisi ketään Suomi.fi-viesteissä.

Kaikki Suomi.fi-viestit -tilille lisättävät pääsähköpostiosoitteet täytyy vahvistaa sähköpostiosoitteeseen lähetettävän vahvistuskoodin avulla, joten osoitteet ovat lähtökohteisesti toimivia. Puolesta-asioijien ei sen sijaan tällä hetkellä tarvitse erikseen vahvistaa sähköpostiosoitteita, joita lisäävät puolesta-asioitavan Suomi.fi-viestit -tilille. Digi- ja väestötietovirasto on huolehtinut teknisesti usein eri tavoin siitä, että ilmoitusten lähetysoite on luotettu ja että ilmoitukset saadaan lähetettyä Suomi.fi-viestien käyttäjien ja heidän puolesta-asioijien ilmoittamiin sähköpostiosoitteisiin mahdollisimman luotettavasti. Digi- ja väestötietovirasto ei voi kuitenkaan täysin aukottomasti varmistua siitä, että ilmoitukset todella päätyvät luettaviksi ilmoitettuihin sähköpostiosoitteisiin. Henkilö on esimerkiksi saattanut antaa sähköpostiosoitteeksi sellaisen sähköpostiosoitteen, jonka palveluntarjoajan sähköpostipalvelimen tiukat suodattimet estävät sähköposti-ilmoituksen etenemisen eikä se koskaan päädy käyttäjän sähköpostilaatikkoon luettavaksi. Käyttäjän sähköpostilaatikko voi myös olla täynnä, jolloin ilmoitusta ei saada toimitettua perille. Käyttäjä on voinut myös säätää sähköpostinsa asetuksia niin, että Suomi.fi-viesteistä lähetetty ilmoitus ei saavu perille käyttäjälle.

Jos ilmoituksia ei saada toimitettua sähköpostiosoitteeseen ja tästä palaa virheilmoitus Digi- ja väestötietovirastolle, ilmoitusten lähettäminen kyseiseen sähköpostiosoitteeseen estetään ongelmasta riippuen joko määräajaksi tai kokonaan. Digi- ja väestötietovirasto ei ryhdy muihin toimenpiteisiin sähköpostiosoitteeseen liittyvien ongelmien vuoksi.

Voimassa olevan tukipalvelulain 11 §:n 3 momenttia koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että ”[m]ikäli viestinvälityspalvelua ylläpitävän palvelutuottajan tietoon tulee, että käyttäjä ei ilmeisesti ole saanut tiedoksiantoa, tulisi sen ilmoittaa käyttäjäorganisaatiolle olevan todennäköistä, ettei viesti ole mennyt perille. Näyttönä viestin perille menemättömyydestä voisi olla esimerkiksi, että asianosaisen asiointitilille antama

puhelinnumero tai sähköpostiosoite ei olisi enää käytössä eikä ilmoitusta asiointitilille toimitetusta viestistä saada toimitettua perille.” (HE 59/2016 vp, s. 50)

Kuten edellä on todettu, todisteellisen sähköisen tiedoksiannon kuittausajasta ja kuittajaasta lähtee tieto viestin lähettäneelle viranomaiselle, kun tiedoksianto on kuitattu vastaanotetuksi Suomi.fi-viesteissä. Jollei Suomi.fi-viestien käyttäjä tai tämän puolesta-asioija ole kuitannut todisteellista sähköistä tiedoksiantoa vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sen toimittamisesta Suomi.fi-viesteihin, viranomaisen tulee asiointilain 18 §:n 3 momentin perusteella toimittaa tiedoksianto muulla tavalla asiakkaalle. Suomi.fi-viestejä käyttävälle henkilölle ei siis voi käytännössä aiheutua oikeudenmenetyksiä tilanteissa, jossa Suomi.fi-viesteihin toimitettu todisteellinen sähköinen tiedoksianto jää kuittaamatta ja lukematta sen vuoksi, että ilmoitusta ei ole saatu toimitettua sähköpostiosoitteeseen.

Tavalliseen sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan asiointilain 19 §:n 2 momenttia, jonka perusteella asiakirja katsotaan annettuna tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Lähtökohtaisesti Suomi.fi-viesteihin toimitettu tavallinen sähköinen tiedoksianto katsotaan toimitetuksi vastaanottajalle kolmantena päivänä siitä, kun se on toimitettu Suomi.fi-viesteihin.

Digi- ja väestötietoviraston ei ole mahdollista ryhtyä tapauskohtaisesti arvioimaan, missä tilanteissa olisi tarpeellista olla yhteydessä viestin lähettäneeseen viranomaiseen, jos ilmoitusta ei jostain syystä saada toimitettuja Suomi.fi-viestejä käyttävän henkilön tai tämän puolesta-asioijan sähköpostiosoitteeseen. Digi- ja väestötietovirastolla ei ole esimerkiksi oikeutta lukea palveluun lähetettyjä viestejä, jolloin Digi- ja väestötietovirasto ei voi arvioida, mitkä palveluun lähetetyistä viesteistä ovat tiedoksiantoja, joiden osalta tiedoksiannon tapahtumisajankohta on merkityksellinen. Digi- ja väestötietoviraston näkökulmasta epäselvää on myös, tulisiko yhteydenotto tehdä heti, kun havaitaan, että henkilön sähköpostiosoitteeseen ei voida toimittaa ilmoitusta vai tulisiko jollain tavalla seurata sitä, käykö henkilö lukemassa saapuneen viestin omatoimisesti. Epäselvää on myös se, miten tulisi toimia tilanteessa, jossa henkilö on valtuuttanut toisen henkilön asioimaan puolestaan Suomi.fi-viesteissä ja hänelle ilmoitus saadaan toimitettua. Mikäli Digi- ja väestötietovirasto olisi yhteydessä viranomaisiin kaikissa niissä tilanteissa, joissa ilmoitusta ei voida toimittaa johonkin Suomi.fi-viestit -tilille merkittyyn sähköpostiosoitteeseen, aiheuttaisi tämä todennäköisesti runsaasti aiheutonta ja aikaa vievää selvittelyä Digi- ja väestötietovirastossa sekä viestejä lähettävissä viranomaisissa. Tämä jo siitä syystä, että Suomi.fi-viestien käyttäjiä on lähes kaksi miljoonaa, viestejä lähetetään vuosittain yli 10 miljoonaa ja yhdellä Suomi.fi-viestit -tilillä voi parhaimmillaan olla merkittynä 11 sähköpostiosoitetta.

Digi- ja väestötietovirasto ei voi myöskään omatoimisesti siirtää Suomi.fi-viesteihin saapuneita sähköisiä viestejä postitettavaksi Suomi.fi-viestejä käyttävälle henkilölle. Tämä jo siitä syystä, että kaikilla Suomi.fi-viestejä käyttävillä viranomaisilla ei ole tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelua eli TKJ-palvelua käytössään. Muutoinkin tämä voisi aiheuttaa sekaannusta tiedoksiannon tapahtumisajankohdasta, joka on erilainen postitse ja sähköisesti toimitettujen tiedoksiantojen osalta. Vaikka ilmoitusta ei olisi saatu toimitettua sähköpostiosoitteeseen, on mahdollista, että Suomi.fi-viestien käyttäjä tai tämän puolesta-asioija on käynyt omatoimisesti lukemassa tiedoksiannon palvelussa.

Asiointilain 19 §:n 2 momentin perusteella tavallisen sähköisen tiedoksiannon osalta viestin vastaanottajan tulee lähtökohtaisesti esittää riittävä näyttö siitä, että tiedoksianto on tapahtunut myöhemmin kuin kolmantena päivänä viestin lähettämisestä. Tiedoksiannon tapahtumisajankohdalla on merkitystä esimerkiksi silloin, kun tiedoksiannon tapahtumisesta alkaa kuluu muutoksenhaku-aika tai muu määräaika. Digi- ja väestötietovirastolla ei ole tiedossa,

miten Suomi.fi-viesteihin tiedoksiantoja lähettävät viranomaiset ja muut tahot ovat käytännössä arvioineet sähköpostiin lähetettyihin ilmoituksiin liittyviä ongelmatilanteita Suomi.fi-viestien avulla toimitetun tavallisen sähköisen tiedoksiannon tapahtumisessa. Tiedossa ei ole myöskään laillisuusvalvojien ratkaisuja tai oikeuskäytäntöä, jossa asiaa olisi arvioitu.

Digi- ja väestötietovirasto on katsonut, että viime kädessä vastuu Suomi.fi-viesteihin merkityn sähköpostiosoitteen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta on Suomi.fi-viestejä käyttävällä henkilöllä ja tämän puolesta-asioijilla. Lisäksi vastuu sähköpostiosoitteesta, sen käytöstä ja sinne saapuneiden ilmoitusten lukemisesta on luonnollisesti Suomi.fi-viestejä käyttävällä henkilöllä ja tämän puolesta-asioijilla. Tiedoksiannon lähettävä viranomainen vastaa tiedoksiannosta ja tiedoksiannotavasta sekä arvioi tiedoksiannon tapahtumiseen vaikuttavat seikat. Digi- ja väestötietovirastolla on oikeus luovuttaa viranomaiselle Suomi.fi-viestien avulla tapahtuneen tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot.

Digi- ja väestötietovirasto ohjaa aktiivisesti Suomi.fi-viestien käyttäjiä pitämään yhteystietonsa ajan tasalla Suomi.fi-viesteissä. Digi- ja väestötietovirasto tuo sekä Suomi.fi-verkkopalvelun ohjeteksteissä että Suomi.fi-viesteissä esiin, että palveluun saapuneita viestejä koskevat ilmoitukset tulevat perille ainoastaan silloin, kun sähköpostiosoite on ajan tasalla. Digi- ja väestötietovirasto tuo Suomi.fi-verkkopalvelun ohjeteksteissä esiin myös tilanteita, jotka voivat vaikuttaa siihen, että ilmoituksia ei saada asianmukaisesti toimitettua Suomi.fi-viestejä käyttävän henkilön sähköpostiin.

Digi- ja väestötietovirasto on huolehtinut eri tavoin myös siitä, että Suomi.fi-viestien mobiilisovelluksesta lähetetään push-ilmoitukset sovelluksen käyttäjille Suomi.fi-viesteihin saapuneista uusista viesteistä mahdollisimman luotettavasti. Digi- ja väestötietovirasto ei voi kuitenkaan teknisesti vaikuttaa esimerkiksi siihen, jos käyttäjä on estänyt push-ilmoituksen lähettämisen laitteen asetuksista. Digi- ja väestötietovirasto on julkaissut Suomi.fi-verkkopalvelussa ohjeistusta myös push-ilmoitusten vastaanottamiseen liittyen sekä neuvoja ongelmatilanteisiin.

Erilaiset Suomi.fi-viestien käyttöön liittyvät ongelmatilanteet ratkaistaan tapauskohtaisesti Suomi.fi-viestien käyttäjän, tämän laillisen edustajan, valtuutetun, viestin lähettäneen viranomaisen tai muun tahon yhteydenoton perusteella.

Digi- ja väestötietovirasto ei puutu siihen, jos Suomi.fi-viestien käyttäjä ei kirjaudu palveluun tai lue hänelle saapuneita viestejä. Tiedoksiannon tai muun viestin lähettänyt viranomainen tai muu organisaatio voi kuitenkin halutessaan seurata palvelusta saatavien tilatietojen perusteella, lukeeko Suomi.fi-viestien käyttäjä tälle lähetetyn tiedoksiannon tai muun viestin.

Mikäli tiedoksiannon lähetyksessä viranomaiselta Suomi.fi-viesteihin epäonnistuu, Digi- ja väestötietovirasto kertoo tästä välittömästi viranomaiselle. Suomi.fi-viesteissä olleiden käyttökatkojen ja häiriöiden osalta tiedoksiannon lähettänyt viranomainen arvioi erikseen, mikä merkitys tällä on esimerkiksi palvelun kautta lähetetyn tiedoksiannon tapahtumiseen. Digi- ja väestötietovirasto osallistuu tarvittaessa erilaisten häiriö- ja ongelmatilanteiden selvittelyyn.

Kun alaikäinen täyttää 18 vuotta, entisen huoltajan puolesta-asiointi estyy, ellei täysi-ikäistynyt anna valtuuksilla oikeutta puolesta asiointiin entiselle huoltajalleen. Nykymuodossaan Suomi.fi-viestit-tili jää täysi-ikäistymisen kohdalla aktiiviseksi riippumatta siitä, onko lapsi itse vai hänen huoltajansa sen ottanut käyttöön. Tilin tietoihin asetetut yhteystiedot jäävät voimaan, eikä Suomi.fi-viestit-tilin omistavaa täysi-ikäistynyttä erikseen tiedoteta Suomi.fi-viestit-tilin olemassaolosta Digi- ja väestötietoviraston toimesta, vaikka sen olisi ottanut käyttöön huoltaja alaikäisen puolesta.

Henkilö voi jatkaa Suomi.fi-viestien käyttöä normaalisti, vaikka hänet määrätään edunvalvontaan tai hänelle vahvistetaan edunvalvontavaltuus sen jälkeen, kun hän on ottanut Suomi.fi-viestit käyttöönsä. Edunvalvojalla tai edunvalvontavaltuutetulla on tämän jälkeen pääsy henkilön Suomi.fi-viesteihin Suomi.fi-viestien käyttöönottoa koskevassa kohdassa kuvatuin rajauksin.

Mikäli Suomi.fi-viestejä käyttävälle henkilölle talletetaan väestötietojärjestelmään turvakielto, henkilön Suomi.fi-valtuudet -palvelussa ennen turvakiellon tallettamista antamat erilliset valtuudet Suomi.fi-viestien käyttöön poistetaan käytöstä. Turvakiellon tallettamisen jälkeen henkilö voi antaa uusia valtuuksia Suomi.fi-viestien käyttöön Suomi.fi-valtuudet -palvelussa. Alaikäiselle talletettu turvakielto rajoittaa myös huoltajien asiointia alaikäisen puolesta.

2.2.4.5 Suomi.fi-viestien käytön päättäminen

Kuten edellä Suomi.fi-viestien käyttöä koskevassa kohdassa on tuotu esiin, kaikki tahot, joilla on täydet oikeudet luonnollisen henkilön Suomi.fi-viestit -tilin käyttöön, voivat päättää henkilön Suomi.fi-viestit -tilin käytön sähköisesti palvelun asetuksissa. Tällöin henkilö ei enää vastaanota sähköisiä viestejä Suomi.fi-viesteihin vaan siirtyy vastaanottamaan paperipostia.

On mahdollista, että henkilöllä on Suomi.fi-viestit käytössään, mutta hän menettää vahvan sähköisen tunnistamisen välineensä tai tulee muutoin väliaikaisesti tai pysyvästi kykenemättömäksi käyttämään palvelua. Tällaisissa tapauksissa henkilön mahdolliset puolesta-asioijat voivat kuitenkin edelleen käyttää Suomi.fi-viestejä henkilön puolesta tai henkilö voi valtuuttaa toisen henkilön, yrityksen tai yhteisön asioimaan puolestaan Suomi.fi-viesteissä Suomi.fi-valtuudet -palvelun avulla. Mikäli henkilölle vahvistetaan edunvalvontavaltuutettu tai määrätään edunvalvoja, voi tämä edellä kuvatuin rajauksin jatkaa palvelun käyttöä henkilön puolesta tai päättää palvelun käytön.

Henkilö, tämän laillinen edustaja tai valtuutettu voi myös pyytää Digi- ja väestötietovirastolta puhelimitse tai käyntiasioinnissa Suomi.fi-viestien käytön päättämistä. Digi- ja väestötietovirastossa on luotu erillinen prosessi Suomi.fi-viestien käytön päättämiseen tilanteissa, joissa päättämistä ei ole mahdollista tehdä sähköisesti Suomi.fi-viesteissä. Prosessissa varmistetaan pyytäjän henkilöllisyys ja tarvittaessa oikeus tehdä pyyntö toisen henkilön puolesta. Prosessissa varmistetaan myös, mihin osoitteeseen voidaan ilmoittaa, kun Suomi.fi-viestien käyttö on päätetty sekä haluaako pyytäjä, että tilille tulleet lukemattomat viestit toimitetaan hänelle paperisessa tai sähköisessä muodossa. Prosessiin liittyy rajoitteita riippuen siitä, kuka Suomi.fi-viestien käytön päättämistä pyytää henkilön puolesta. Esimerkiksi edunvalvojalle ei voida toimittaa päämiehen tilillä olevia lukemattomia viestejä, koska viestit voivat koskea asioita, jotka eivät liity edunvalvojan tehtäviin. Edunvalvojan pyynnöstä Digi- ja väestötietovirasto on kuitenkin yhteydessä viestejä lähettäneisiin tahoihin. Viestin lähettänyt taho arvioi, tuleeko viesti lähettää uudelleen edunvalvojalle.

Henkilötunnuksen muutostilanteessa henkilöä ohjataan ottamaan tärkeät viestit Suomi.fi-viestit -tililtä talteen ja päättämään Suomi.fi-viestien käyttö ennen henkilötunnuksen vaihtumista. Henkilötunnuksen vaihduttua henkilöllä ei ole enää pääsyä edelliseen henkilötunnuksen kytketyille Suomi.fi-viestit -tilille. Jos henkilötunnus on ehtinyt jo vaihtua ennen Suomi.fi-viestien käytön päättämistä, henkilö voi pyytää Suomi.fi-viestien käytön päättämistä Digi- ja väestötietovirastolta. Digi- ja väestötietovirasto ohjaa tilin päättämisessä ja toimittaa tarvittaessa tilillä olevat viestit henkilölle. Henkilö voi ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön uudelleen, kun uusi henkilötunnus on päivittynyt väestötietojärjestelmään.

Henkilön Suomi.fi-viestien sähköinen postilaatikko sulkeutuu automaattisesti, kun tieto hänen kuolemastaan on tullut Digi- ja väestötietovirastoon. Tieto kuolemasta saadaan väestötietojärjestelmästä. Tällöin vainajan sähköiseen postilaatikkoon ei voi enää tulla uusia viestejä eikä kuolinpesällä ole käyttöoikeutta vainajan Suomi.fi-viesteihin. Mahdolliset saapuvat viestit ohjataan paperipostitukseen.

Digi- ja väestötietovirasto ei ole nykyisen tulkintansa perusteella luovuttanut kuolinpesälle vainajan Suomi.fi-viestit -tilillä olevia viestejä tai viesteihin liittyviä tietoja. Kuolinpesän asiointia Suomi.fi-viesteissä on kuitenkin tarkoitus arvioida tarkemmin Edesmenneen omaisen asioiden vaivaton hoito -ohjelmassa (VM013:00/2024).

2.2.4.6 Henkilötietojen käsittely Suomi.fi-viesteissä

Tukipalvelulaissa säädetään henkilö- ja muiden tietojen käsittelystä palvelutuotannossa. Tukipalvelulain 12 §:n mukaan Digi- ja väestötietovirastolla on rekisterinpitäjänä oikeus käsitellä sen vastuulle kuuluvan tukipalvelun käytöstä tallennettuja tietoja tukipalvelussa tapahtuneen tietojenkäsittelyn oikeellisuuden osoittamiseksi taikka muutoin sen vastuulle kuuluvan tukipalvelun tuottamiseksi ja kehittämiseksi sekä toimivuudesta ja tietoturvallisuudesta huolehtimiseksi. Tiedot on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole enää tässä momentissa tarkoitettua perustetta. Perustetta ja käsittelyn tarvetta on arvioitava vähintään viiden vuoden välein, jollei laista muuta johdu.

Henkilötietojen käsittely Suomi.fi-viesteissä perustuu Digi- ja väestötietoviraston lakisääteisen veloitteen noudattamiseen Euroopan unionin yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Digi- ja väestötietovirasto käsittelee henkilötietoja muun muassa viestien oikealle taholle kohdentamiseksi, saapuneista ja lukemattomista viesteistä ilmoittamiseksi, tiedoksiannon toteuttamiseksi ja tiedoksiantotavan valitsemiseksi, tapahtuma- ja lokitiedon tallentamiseksi tietojenkäsittelyn oikeellisuuden ja virhetilanteiden selvittämistä varten. Lisäksi henkilötietojen käsittely tilastointitarpeisiin tai Suomi.fi-viestien käytön määrän sekä kustannusten selvittämistä varten perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettua yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen. Tilastointitarpeisiin tietoja käytettäessä tiedot kerätään ja julkaistaan siten, että yksittäinen luonnollinen henkilö (tai yritys) ei ole tunnistettavissa.

Suomi.fi-viestien kautta kulkevat viestit voivat sisältää erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja sekä rikostuomioita tai rikkomuksia koskevia tietoja. Digi- ja väestötietovirasto ei ole Suomi.fi-viestien palvelutuottajana sähköisen viestinnän osapuoli eikä Digi ja väestötietovirastolla lähtökohtaisesti ole oikeutta lukea luonnollisille henkilöille tai yrityksille saapuneita tai näiden palvelussa lähettämiä viestejä. Suomi.fi-viestien asiakasorganisaatiot toimivat rekisterinpitäjinä lähettämiensä viestien sisällön osalta. Suomi.fi-viestit toimii ainoastaan viestienvälitysalustana asiakasorganisaatioiden lähettämille viesteille.

Palvelutuottajan on säilytettävä tukipalvelulain 13 §:n 3 momentin nojalla 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, ellei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Pykälän 4 momentin mukaan 3 momentissa tarkoitettut tiedot on poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole enää laillista perustetta. Rekisterinpitäjän on arvioitava mainittujen tietojen säilyttämisen tarve vähintään viiden vuoden välein, jollei laista muuta johdu.

Digi- ja väestötietovirastolla on mainitun sääntelyn perusteella velvollisuus säilyttää sähköistä tiedoksiannon suostumusta koskevat rekisteritiedot, Suomi.fi-viestien rekisterin tietojenkäsittelyä koskevat tiedot sekä tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot. Lisäksi Digi- ja väestötietoviraston tulee säilyttää Suomi.fi-viestien avulla välitetyt viestit kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Digi- ja väestötietovirasto on arvioinut viestien poistamisen olevan haastavaa kahden vuoden syklillä. Virasto on arvioinut, että on mahdollista, että henkilöllä on vireillä olevia asioita, minkä vuoksi olisi mahdollista, että palvelusta poistuisi käyttäjälle sillä hetkellä tarpeellisia viestejä.

Tapahtumatietoja eli lokitietoja säilytetään puolestaan pääsääntöisesti viiden vuoden ajan. Säilytysajan päätyttyä tiedot poistetaan ja tuhoataan rekisteristä. Muita Suomi.fi-viestien rekisteriin tallennettuja tietoja säilytetään kymmenen vuotta postilaatikon sulkemisesta.

Suomi.fi-viestien rekisteriin tallennetaan nykyisin palvelua käyttävästä luonnollisesta henkilöstä henkilötietoja, kuten esimerkiksi henkilötunnus, sähköpostiosoite tai mobiilisovelluksen käyttäjän kirjautumiskohtainen yksilöivä koodi. Tämän lisäksi palveluun tallennetaan tietoja muun muassa henkilön antamasta suostumuksesta sähköisen tiedoksiannon toteuttamiseen tai sen peruuttamisesta, henkilön tekemästä kielivalinnasta, saapuneiden ja lähteneiden viestien yksilöiviä tunnisteita sekä metatietoja. Myös toisen henkilön puolesta Suomi.fi-viesteissä asioivan henkilön osalta tallennetaan sähköpostiosoite.

Näiden tietojen lisäksi tallennetaan tapahtumatietoa eli lokitietoa. Tapahtumatietoja ovat Digi- ja väestötietoviraston ja käyttäjäorganisaatioiden tekemistä käsittelytoimista tallennettavat tiedot sekä rekisteriin kohdistuneet toimet. Lisäksi tallennetaan tapahtumatietoa henkilön toimista hänen käyttäessään Suomi.fi-viestejä.

Digi- ja väestötietovirasto tallentaa rekisteriin myös viestit, jotka käyttäjäorganisaatio lähettää henkilölle kirjeitse Suomi.fi-viestien TKJ-palvelun kautta. Kirjeitse TKJ-palvelun kautta lähetetyt viestit tallennetaan rekisteriin myös sen jälkeen, kun henkilö on lopettanut Suomi.fi-viestien käytön ja valinnut viestien toimitustavaksi paperipostituksen. Paperipostiin ohjautuneet viestit ja niiden edelleen ohjaukseen tarvittavat tiedot säilytetään Digi- ja väestötietoviraston toimesta kuusi (6) kuukautta. Viestit tuhoataan ja niiden edelleen ohjaukseen käytetyt tiedot anonymisoidaan säilytysajan päätyttyä.

Digi- ja väestötietovirasto ei kerää tai käsittele erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja eikä rikostuomioita tai rikkomuksia koskevia tietoja, mutta palvelun kautta kulkevat viestit voivat sisältää tällaista tietoa. Digi- ja väestötietovirasto ei ole Suomi.fi-viestien palvelutuottajana sähköisen viestinnän osapuoli eikä Digi- ja väestötietovirastolla lähtökohtaisesti ole oikeutta lukea luonnollisille henkilöille tai yrityksille saapuneita tai näiden palvelussa lähettämiä viestejä.

Suomi.fi-viesteissä tieto liikkuu aina salattuna tietoturvallista kanavaa pitkin, mutta asiakasorganisaation tulee kuitenkin aina itse arvioida palvelun turvallisuus ja tietosuojariskit suhteessa organisaation käyttötarkoituksiin.

2.3 Viranomaisen velvoite järjestää mahdollisuus ja tuki sähköiseen asiointiin

2.3.1 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

2.3.1.1 Yleistä

Digipalvelulaissa on säännökset viranomaisten digitaalisten palvelujen tarjoamisesta. Lakia sovelletaan valtion viranomaisiin, valtion liikelaitoksiin, kunnallisiin viranomaisiin, eduskunnan virastoihin, tasavallan presidentin kansliaan, itsenäisiin julkisoikeudellisiin laitoksiin, Suomen itsenäisyyden juhlarahastoon, ortodoksiseen kirkkoon ja sen seurakuntiin, yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin sekä julkista hallintotehtävää hoitaviin, jollei muualla laissa toisin säädetä.

Digipalvelulain 3 §:n 2 momentin mukaan lain 2 lukua ei sovelleta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamiseen. Esitöiden mukaan lain 2 luvun soveltamisalan ulkopuolelle olisi rajattu poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamisessa käytettävät digitaaliset palvelut ja muut sähköiset tiedonsiirtomenetelmät, mutta poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten muihin digitaalisiin palveluihin myös lain 2 luku tulisi sovellettavaksi. (HE 60/2018 vp, s. 58) Soveltamisalan rajausta ei ole esitöissä perusteltu tarkemmin, mutta asian taustalla on se, että digipalvelulain 2 luvun säännösten tausta on asiointilaissa. Voimassa olevaa asiointilakia taas ei sovelleta esitutkintaan ja poliisitutkintaan. Digipalvelulain säätämisen yhteydessä asiointilain sähköisten asiointipalvelujen järjestämistä koskevan 5 §:n aineellinen sääntely siirrettiin digipalvelulakiin. Esitöiden mukaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ehdotettavan lain 4 ja 5 § kattaisivat nykyiseen hallinnon toimintaympäristöön sovitettuna käytännössä sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §:n säännökset. Asiointilain 5 §:n 3 momentissa oleva tekniseen yhteensopivuuteen ja helppokäyttöisyyteen liittyvät vaatimukset sisältyisivät digitaalisten palvelujen tarjoamisesta ehdotettavan lain 4 §:n ja 3 luvun säännöksiin. (HE 60/2018 vp, s. 92)

Digipalvelulain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa lisäämällä erityisesti vammaisten henkilöiden ja toimintarajoitteisten henkilöiden mahdollisuuksia selvittää itsenäisesti yhteiskunnan erilaisissa toiminnoissa.

Digipalvelulain 2 luvussa säädetään viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestämisestä yleisölle. Digipalvelulain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on tarjottava jokaiselle mahdollisuus toimittaa asiointitarpeeseensa liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluja tai muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä. Säännöksen tarkoituksena on selkeyttää viranomaisen velvollisuutta tarjota hallinnon asiakkaille mahdollisuutta hoitaa asiansa ja muu viranomaisille osoittamansa viestintä sähköisessä muodossa sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä käyttäen. Digipalvelulain 2 lukua ei sovelleta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamiseen.

Käytännössä digipalvelulain sääntely tarkoittaa sitä, että viranomaisella on velvollisuus järjestää palvelutoimintansa siten, että sähköinen asiointi viranomaisen kanssa on mahdollista kaikissa viranomaisen toimialaan ja toimivaltaan kuuluvissa palveluissa. Koska viranomaiselle on säädetty velvollisuus tarjota hallinnon asiakkaalle mahdollisuus lähettää viranomaiselle sähköisiä viestejä, ei asiointimahdollisuus rajaudu pelkästään asioiden vireillepanoon. Digitaalisia palveluja ja muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä käyttäen on pystyttävä asioimaan viranomaisen kanssa mistä tahansa syystä, joka liittyy hallinnon asiakkaan tarpeeseen saada tietoa viranomaisen toiminnasta, palvelujen käytöstä, asian vireillepanoon liittyvistä edellytyksistä tai muusta asiointista.

Digipalvelulain 5 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on tarjottava jokaiselle mahdollisuus käyttää asiassaan viranomaisten sähköisten viestien ja asiakirjojen vastaanottamiseen tukipalvelulaissa tarkoitettua viestinvälityspalvelua tai muuta riittävän tietoturvallista sähköistä tiedonsiirtomenetelmää, jos viranomainen voi toimittaa viestin tai asiakirjan sähköisessä muodossa.

Digipalvelulain hallituksen esityksen perustelujen mukaan säännöksen tarkoituksena on korostaa, että viranomaisen olisi myös aktiivisesti tarjottava hallinnon asiakkaalle mahdollisuutta saada viranomaiselta asiaansa liittyviä viestejä ja asiakirjoja sähköisessä muodossa silloin, kun viranomainen voi lähettää viestin tai asiakirjan sähköisessä muodossa (HE 60/2018 vp, s. 68). Asiakirjojen toimittamistavoista ja -muodoista on mahdollista säätää myös toisin muualla lainsäädännössä.

Lain esitöissä viitataan myös riittävän tietoturvalliseen sähköiseen tiedonsiirtomenetelmään, jossa viranomaisen harkintaan jää, minkälaisella sekä viestin lähettävällä viranomaisella että vastaanottavalla hallinnon asiakkaalla käytettävissä olevalla sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä sähköinen viestintä tapahtuu. Jos asiakkaan viesti on lähetty viranomaiselle tavallisella sähköpostilla tai digitaalisessa palvelussa olevalla lomakkeella, niin viestiin vastaaminen ei välttämättä onnistu samaa tiedonsiirtomenetelmää käyttämällä, jos kysymys on esimerkiksi salassa pidettävää tietoa sisältävästä viestistä. Tällöin viranomaisen olisi vastattava viestiin joko yleisluonteisesti ilman salassa pidettävää sisältöä tai mahdollisuuksien mukaan jollakin muulla tavalla kuten puhelimitse, turvasähköpostilla, Suomi.fi-viestien kautta tai kirjeitse.

2.3.1.2 Saavutettavuus

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/2102 julkisen sektorin elinten verkkosivustojen ja mobiilisovellusten saavutettavuudesta (jäljempänä saavutettavuusdirektiivi) on täytäntöönpanttu digipalvelulailla. Lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksista (EU) 2019/882 (jäljempänä esteettömyysdirektiivi) täydentää osaltaan kuluttajille tarjottavien digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimuksia, joista säädetään digipalvelulain 3 a luvussa. Saavutettavuusdirektiivin vaatimuksia on sovellettu vuodesta 2019 saakka, mutta esteettömyysdirektiivin vaatimuksia aletaan soveltaa 28.6.2025 alkaen.

Saavutettavuusdirektiivissä saavutettavuudella tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava verkkosivustojen ja mobiilisovellusten sekä niissä esitettävän sisällön suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, saavutettavissa (johdanto-osan 2 kappale). Käytännössä direktiivissä verkkosivustojen saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että niiden sisältö on suunniteltu siten, että kaikki käyttäjäryhmät voivat käyttää sivustoa ilman lisälaitteita tai avustavien laitteiden kanssa.

Esteettömyys taas on esteettömyysdirektiivin mukaan toteutettava järjestelmällisesti poistamalla esteitä ja ehkäisemällä niiden syntyä, mieluiten noudattamalla universaalia tai kaikille sopivaa suunnittelutapaa, jolla edistetään sen varmistamista, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada palveluja ja tuotteita. Direktiivissä viitataan Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 26 ja 27/2016). Tämän yleissopimuksen mukaan tämä suunnittelutapa ”tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua”. Vammaisyleissopimusta vastaavasti kaikkia palveleva suunnittelu ”ei

sulje pois yksittäisten vammaisryhmien mahdollisesti tarvitsemia apuvälineitä”. Esteettömyys ei myöskään saisi sulkea pois kohtuullisten mukauttamistoimien toteuttamista, jos sellaista vaaditaan unionin oikeudessa tai kansallisessa oikeudessa. Esteettömyysdirektiivin mukaan esteettömyyttä ja kaikille sopivaa suunnittelua olisi tulkittava vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean laatiman yleiskommentti nro 2 (2014) 9 artiklan (Esteettömyys ja saavutettavuus) mukaisesti (johdanto-osa 50 kappale).

Digipalvelulain 7 §:n mukaisesti palveluntarjoajan on varmistettava digitaalisten palvelujensa sisältöjen havaittavuus ja ymmärrettävyys sekä käyttöliittymien ja navigoinnin hallittavuus ja toimintavarmuus saavutettavuusvaatimusten mukaisesti. Digitaalisten palvelujen tietosisältöjen on täytettävä saavutettavuusvaatimukset, kun tietosisältö on palvelun käyttäjien saatavilla. Saavutettavuusvaatimukset ovat yhteisiä standardeja, joita noudattamalla palveluntarjoaja voi täyttää saavutettavuusvaatimukset. Lain 8 §:n 1 momentin mukaan palveluntarjoaja voi poiketa saavutettavuusvaatimuksista vain, jos se ennakkoon tehdyn saavutettavuusarvioinnin perusteella voi osoittaa vaatimusten toteuttamisen aiheuttavan sen toiminnalle kohtuuttoman rasitteen.

Esteettömyys ja saavutettavuus ovat osa yhdenvertaisuuden toteuttamista. Saavutettavuusvaatimusten täyttäminen on keskeistä viranomaisen tuottaessa digitaalisia palveluja. On tärkeää, että jokainen henkilö vammasta tai muusta toimintarajoitteesta riippumatta voi asioida viranomaisen digitaalisissa palveluissa yhdenvertaisesti.

2.3.2 Sähköisen asioinnin tuki

2.3.2.1 Yleisesti

Luonnollisilla henkilöillä on erilaiset valmiudet sähköiseen asiointiin. Syynä voivat olla muun muassa fyysiset rajoitteet, ikääntyminen, syrjäytyminen, sairaudet, langattomien verkkojen katvealueet ja taloudellinen tilanne, jonka vuoksi tarvittavien laitteiden hankinta ja päivittäminen on hankalaa. Tämän vuoksi tarvitaan edelleen yleisiä, esteettömiä ja henkilökohtaisia palveluja kaikille kansalaisille sekä lisäksi henkilökohtaisia erityispalveluja. Hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti onkin huolehdittava sähköisen asioinnin ja digitaalisten palvelujen käytön tuesta sitä tarvitseville.

Sähköisen asioinnin tuki ”digituki” on sähköisen asioinnin, palvelunkäytön ja laitteen käytön tukea, jonka tarkoituksena on auttaa asiakasta itsenäiseen ja turvalliseen laitteen käyttöön ja sähköiseen asiointiin, ja jota tarjotaan asiakkaalle etätukena, lähitukena tai koulutuksena silloin, kun henkilö ei pysty tai osaa itse käyttää palvelua tai laitetta tai ei omista laitteita. Tukeen kuuluu myös sähköiseen palveluun ja asiointiin ohjaaminen. Viranomaisilla on velvollisuus tarjota tukea omien palvelujensa käytössä, mutta esimerkiksi laitteiden käytön yleinen neuvonta ei kuulu viranomaisten tehtäviin.

2.3.2.2 Viranomaisen neuvontavelvollisuus

Hallintolain 7 §:n mukaisen palveluperiaatteen ja palvelun asianmukaisuusvaatimuksen mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluja ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Palveluperiaate sisältää velvollisuuden järjestää asiointi siten, että digitaalisten palveluiden käyttäjät saavat asianmukaisia hallinnon digitaalisia palveluita. Sähköisessä asioinnissa palveluperiaate on keskeinen elementti tarkasteltaessa sähköisen viranomaistoiminnan laatua.

Hallintolain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta. Digipalvelulaissa säädetään viranomaisten velvoitteesta tarjota palvelujaan digitaalisesti. Lain 5 §:ssä on säädetty viranomaiselle velvollisuus julkaista digitaalisessa palvelussa yhteystieto, josta jokaisella on mahdollisuus saada neuvoja viranomaisen digitaalisen palvelun käyttämiseksi. Yhteystieto voi hallituksen esityksen mukaisesti olla esimerkiksi sähköpostiosoite, puhelinnumero, verkkolomake tai chat-palvelu. Lain esitöiden mukaan tarkoituksena on varmistaa, että jokaisella viranomaisella on järjestetty riittävä tuki digitaalisten palvelujen käyttöön ja sitä tarjotaan aktiivisesti hallinnon asiakkaille (HE 60/2018 vp, s. 69). Säännöksen tarkoittama tuki on teknistä palvelun käyttöön liittyvää tukea, jonka viranomainen voi toteuttaa itse, yhdessä useamman viranomaisen kanssa. Digipalvelulain sääntelyllä on hallituksen esityksen mukaisesti pyritty edistämään osaltaan erilaisten hallinnon asiakasryhmien mahdollisuuksia asioida viranomaisen kanssa myös digitaalisia palveluja käyttämällä.

Viranomaisasioinnin neuvonnalla tarkoitetaan julkisen digitaalisen palvelun sisällön tai käytön neuvontaa, jota tarjoaa kyseisen digitaalisen palvelun tuottaja tai taho, jolle tällainen avustava neuvontatehtävä on erikseen annettu. Digitaalisen palvelun käyttäjätuen voi viranomainen järjestää myös yksityisen toteuttamana, jos siitä on erikseen säädetty laissa. Muun muassa avustava puhelinpalvelu on katsottu julkiseksi hallintotehtäväksi, jonka antaminen yksityiselle edellyttää lailla säätämistä (PeVL 11/2006 vp).

Viranomaisen tehtäviin ei siten hallinnon yleislainsäädännön nojalla sisälly digituen antaminen sen laajassa merkityksessä eli esimerkiksi laitteiden neuvontaa tai yleistä tukea digitaalisten palvelujen käyttöön. Viranomaisen on neuvottava omien digitaalisten palvelujensa käytössä, mutta tuen antaminen ei ulotu esimerkiksi laitteiden käytön opastukseen taikka muutoin laajempaan digituen tarjoamiseen.

2.3.2.3 Digi- ja väestötietoviraston ohjaus ja digitukiverkostot

Digi- ja väestötietovirasto ohjaa digituen tarjoamista, jonka toteuttaminen perustuu Digi- ja väestötietovirastosta annetun lain (304/2019) 3 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan Digi- ja väestötietovirasto hoitaa kansalaisneuvontaa, digitaalisten palveluiden käyttäjätukea sekä julkisen hallinnon tiedonhallinnan asiantuntijatehtäviä ja palveluita. Näistä tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Digi- ja väestötietovirastosta annetun valtioneuvoston asetuksen (53/2020) 3 §:n mukaan Digi- ja väestötietovirasto kehittää digitaalisten palveluiden käyttäjätuen toimintatapoja ja käytäntöjä. Asetuksen perustelumustiiossa digituen kehittämistä on perusteltu seuraavasti: ”Pykälässä säädettäisiin Digi- ja väestötietoviraston tehtävästä, joka sisältää digitaalisten palvelujen käyttäjätuen toimintamallin kehittämisen, palveluntuottajien verkoston kehittämisen ja ohjaamisen sekä palveluntuottajien tuen. Digi- ja väestötietovirasto antaisi ohjeita ja muodostaisi hyviä käytänteitä siitä, missä tilanteissa ja millä tavoin tukea voidaan antaa. Digi- ja väestötietovirasto voisi tässä tehtävässä tuottaa menetelmiä, ohjeita ja suosituksia siitä, miten toimintaa ohjataan, arvioidaan ja mitataan. Hyvissä käytänteissä linjattaisiin myös peruseriaatteet sille, milloin tuen tarjoajan tulee ohjata asiakas muihin kanaviin tai ottamaan yhteyttä suoraan hallintoasiaa hoitavaan viranomaiseen”. Asetuksessa Digi- ja väestötietovirastolle on säädetty informaatio-ohjaukseen pohjautuva rooli, jonka nojalla Digi- ja väestötietovirasto voi antaa ohjeita, muodostaa hyviä käytänteitä sekä yleisesti huolehtia digituen kehittämisestä yhteiskunnassa. Digi- ja väestötietovirasto on toiminut digituen valtakunnallisena kehittäjänä ja muodostanut hyviä käytänteitä sekä antanut ohjeita digituen tarjoamiseen.

Koska digitukea ei ole sen laajassa merkityksessä määritelty lainsäädännössä tai säädetty minkään viranomaisen tehtäväksi, lähtökohtana on, ettei kenelläkään ole laista johdettavaa velvoitetta tarjota esimerkiksi digitaalisten laitteiden käyttöön liittyvää yleistä opastusta. Digituen tarjoamien laajemmin onkin perustunut vapaaehtoiseen toimintaan, jota on rahoitettu eri lähteistä. Merkittävä osa kansalaisille tarjottavasta digituesta tuotetaan järjestöjen ja niiden koordinoiman vapaaehtoistyön avulla. Digitukea tarjoavat tällä hetkellä useat eri toimijat vapaaehtoiseen rahoitukseen pohjautuen. Tuen tarjoajina on esimerkiksi kuntia, kirjastoja sekä erilaisia järjestöjä. Näiden toimijoiden ympärille on muodostunut erilaisia digitukiverkostoja, joissa digitukea tarjotaan ja jaetaan yhteisiä oppeja digitukeen liittyen. Vapaaehtoisuuteen liittyvän digituen tarjoaminen on kuitenkin kiinni rahoituksesta. Eri yhteyksissä on ollut tarkasteltavana mahdollisuus säätää viranomaisen tehtäväksi tarjota digitukea sen laajassa merkityksessä, mutta ainakaan toistaiseksi ei viranomaisen nykyistä palveluperiaatetta ole lähdetty laajentamaan.

2.3.2.4 Käyntiasiointi

Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla -hanke asetettiin helmikuussa 2021. Hankkeen tavoitteena on koota käyntiasiointi julkisen hallinnon yhteisiin asiakaspalvelupisteisiin ja vähentää valtion toimistotilan määrää. Valtion viranomaisilla oli 2020-luvun alussa reilut 700 käyntiosoitetta ja lisäksi palveluita tarjottiin pääosin kuntien ylläpitämässä noin 200 asiointipisteessä. Valtion viranomaisten käyntiasiointimäärä on puolittunut 2010-luvulla aikana ja sen arvioidaan edelleen puolittuvan neljästä miljoonasta kahteen miljoonaan kuluvaan vuosikymmenen aikana, jolloin viranomaisten ei ole enää kannattavaa pitää yllä laajoja omia palvelupisteverkkojaan. Myös kaupungistuminen ja niukkenevat taloudelliset resurssit vaikuttavat koko julkishallintoon. Valtion palvelujen lähtökohtana on kattavat sähköiset palvelut, mutta käyntiasiointi halutaan turvata niille, joille asiointi verkossa ei sovellu. Uudistushanke tarjoaa yhteisiä ratkaisuita säästöjen saavuttamiseen ja käyntiasiointipalvelun ylläpitämiseen ja parantamiseen.²

Käyntiasiointi turvataan siten jatkossakin, mutta viranomaisten toimipisteitä tullaan vähentämään. Tämä lisää sekä digitaalisten palvelujen että digituen merkitystä erityisesti sellaisilla alueilla, joilla palvelupisteille pääsyyn on pitkä matka. Digitaalisten palvelujen ohella on kuitenkin yhtä lailla turvattava jokaiselle mahdollisuus saada asiansa hoidetuksi viranomaisen luona myös jatkossa.

2.4 Hallintolain tiedoksiantosäätely

2.4.1 Soveltamisala ja viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus

Hallintomenettelyä sääntelee yleislakina hallintolaki. Hallintolain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan valtion viranomaisissa, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien viranomaisissa, kunnallisissa viranomaisissa, itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa sekä eduskunnan virastoissa ja tasavallan presidentin kansliassa (viranomaisen). Lisäksi hallintolakia sovelletaan valtion liikelaitoksissa, julkisoikeudellisissa yhdistyksissä sekä yksityisissä niiden hoitaessa julkisia hallintotehtäviä.

² Valtiovarainministeriö, Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla: Väiliraportti, [Valtion palvelu- ja toimitilaverkon uudistaminen 2020-luvulla : Väiliraportti \(valtioneuvosto.fi\)](#), luettu 29.11. 2024

Hallintolakia ei lain 4 §:n mukaan sovelleta lainkäyttöön, esitutkintaan, poliisitutkintaan eikä ulosottoon. Lakia ei sovelleta myöskään sotilaskäskyihin eikä muihin tehtävän tai muun toimenpiteen suorittamista koskeviin hallinnon sisäisiin määräyksiin. Hallintolakia ei sovelleta myöskään ylimpien laillisuusvalvojen harjoittamaan laillisuusvalvontaan, ellei erikseen toisin säädetä.

Hallintolain 9 luvussa on yleiset säännökset tiedoksiannosta ja 10 luvussa säädetään tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä. Hallintolain 5 §:n mukaan hallintoasian sähköisestä vireillepanosta ja käsittelystä sekä päätöksen tavallisesta ja todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa. Asiointilakia käsitellään erikseen 2.5 luvussa.

Viranomaisen velvollisuus antaa asiakirja tiedoksi perustuu hallintolain 54 §:ään. Sen mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla. Viranomaisen on annettava tiedoksi myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukiello. Viranomaisen on myös huolehdittava asian käsittelyn kuluessa ilmoituksen, kutsun tai muun asian käsittelyyn vaikuttavan asiakirjan tiedoksiantamisesta. Hallintolain esitöiden mukaan säännös asettaa viranomaiselle yleisen velvollisuuden antaa tiedoksi hallintoasian käsittelyyn liittyvät asiakirjat. Säännöksen tarkoituksena on korostaa tiedoksiannon merkitystä yhtäältä osana hallintoasian käsittelyä ja toisaalta muutoksenhakuoikeuden käyttämisen edellytyksenä. (HE 72/2002 vp, s. 116)

Hallintolain 54 §:ssä säädetään siten tiedoksiantovelvollisuudesta paitsi viranomaisen antaman päätöksen, myös muun asian käsittelyyn vaikuttavan asiakirjan tiedoksiantamisesta. Esitöiden mukaan käsittelyyn vaikuttavina asiakirjoina mainitaan ilmoitus ja kutsu. Ilmoituksia ovat muun ohella ilmoitus tarkastuksen suorittamisesta, kuulemisilmoitus sekä muille kuin asianosaisille toimitettava ilmoitus vaikuttamismahdollisuuksien käyttämisestä. Kutsuna pidettäisiin kutsua katselmukseen tai todistajan kuulemiseen taikka tilaisuuteen, jossa asianosainen esittää selvitystä suullisesti. Säännökseen sisältyvää luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi, vaan käsittelyyn vaikuttava asiakirja voisi olla myös muu kuin siinä erikseen mainittu asiakirja. Tällaisia ovat esimerkiksi täydennyskehoitus, tarkastuskertomus, katselmuspöytäkirja, asiakirjan saapumistodistus ja arvio päätöksen antamisajankohdasta. (HE 72/2002 vp, s. 117)

Hallintolain 54 §:n luetteloa tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvista asiakirjoista ei ole edellä todetusti tarkoitettu tyhjentäväksi. Kaikessa viranomaisen viestinnässä hallinnon asiakkaalle ei kuitenkaan ole kyse tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvista asiakirjoista. Viranomaisen viestintä hallinnon asiakkaalle voi olla esimerkiksi hallintolain 8 §:n mukaista neuvontaa. Pykälän mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Viranomaisen voi toisaalta hallintolain 7 §:n palveluperiaatteen mukaisesti viestiä hallinnon asiakkaille muistakin tarpeellisista asioista. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) 20 §:ssä säädetään viranomaisen tiedottamisvelvollisuudesta. Mainitun pykälän mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. Näiden viestien lisäksi tiedoksiantovelvollisuuden ulkopuolelle jääviä asiakirjoja voivat olla esimerkiksi erilaiset tosiasialliseen hallintotoimintaan kuten sosiaalipalveluihin, opetukseen ja terveydenhuoltoon liittyvät viestit, jotka eivät liity hallintoasian käsittelyyn, erilaiset muistutusviestit sekä erilaiset automaattiset ilmoitukset liittyen esimerkiksi tietoturvallisuuteen tai asiakirjojen vastaanottamiseen.

2.4.2 Tiedoksiannon vastaanottaja

Hallintolain 56–58 §:ssä säädetään tiedoksiannosta yksityishenkilöille, oikeushenkilöille ja viranomaiselle. Lain 56 §:n mukaan tiedoksianto yksityishenkilölle toimitetaan henkilölle itselleen tai tämän lailliselle edustajalle. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ja tämän edustajalla on molemmilla oikeus käyttää asiassa puhevaltaa, tiedoksianto on toimitettava kummallekin erikseen. Tiedoksianto toimitetaan asianosaisen valtuuttamalle henkilölle, jollei tämän oikeutta vastaanottaa tiedoksiantoja ole erikseen rajoitettu tai tiedoksiantoa ole toimitettava asianosaiselle henkilökohtaisesti. Valtuutetulle on ilmoitettava päämiehelle toimitetusta tiedoksiannosta.

Esitöiden mukaan säännöksessä yksityishenkilöllä tarkoitetaan luonnollista henkilöä ja sellaista henkilöä, joka harjoittaa elinkeino- tai yritystoimintaa toiminnan muodostamatta erillistä juridista henkilöä. Laillisella edustajalla tarkoitetaan huoltajaa, holhoojaa tai muuta laillista edustajaa, kuten henkilölle määrättyä edunvalvojaa. Lähtökohtana on, että tiedoksianto toimitetaan lailliselle edustajalle, jos tällainen on. Tiedoksianto toimitetaan kuitenkin kummallekin erikseen, jos sekä vastaanottajalla, että laillisella edustajalla on molemmilla oikeus käyttää asiassa puhevaltaa. (HE 72/2002 vp, s. 118–119)

Hallintolain 57 §:n mukaan tavallinen tiedoksianto yhteisölle tai säätiölle toimitetaan sen ilmoittamaan osoitteeseen. Todisteellinen tiedoksianto yhteisölle tai säätiölle toimitetaan henkilölle, jolla on oikeus ottaa vastaan sen puolesta tiedoksiantoja. Pykälässä säädetään myös tiedoksiannon toimittamisesta kuolinpesälle sekä konkurssipesälle.

Tiedoksiannosta viranomaiselle on säädetty hallintolain 58 §:ssä. Pykälän mukaan tiedoksianto toimitetaan sille viranomaiselle, joka käyttää asiassa puhevaltaa. Jos valtion puhevaltaa käyttävästä viranomaisesta on epätietoisuutta, tiedoksianto toimitetaan aluehallintovirastolle. Lisäksi säädetään tiedoksiannon toimittamisesta hyvinvointialueelle ja kunnalle sekä julkista hallintotehtävää hoitavalle yksityiselle.

2.4.3 Tiedoksiannossa noudatettava menettely

Tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiannosta säädetään hallintolain 59 ja 60 §:ssä. Tavallista tiedoksiantoa koskevan 59 §:n mukaan tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Säännöskohtaisten perustelujen mukaan tavallinen tiedoksianto olisi hallintoasian käsittelyyn liittyvien asiakirjojen pääsääntöinen tiedoksiantotapa. Tiedoksisaantiajankohdan osalta kirjeen katsotaan tulleen tietoon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä. Lähtökohtana on, että sen, joka väittää tiedoksiannon tapahtuneen tätä myöhemmin, on esitettävä väitteensä tueksi riittävä näyttö. (HE 72/2002 vp, s. 122) Tavallisen tiedoksiannon osalta tiedoksisaantiajankohta perustuu siten tiedoksisaantiolettamaan, eikä viranomaisen tarvitse erikseen seurata kirjeen perille menemistä.

Todisteellista tiedoksiantoa koskevan hallintolain 60 §:n mukaan tiedoksianto on toimitettava postitse saantitodistusta vastaan, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisaannista alkaa kulua muutoksenhaku-aika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Saantitodistusta voidaan käyttää myös, jos se on muusta syystä tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Saantitodistuksesta on käytävä ilmi tiedoksiannon toimittaja ja vastaanottaja sekä tiedoksisaannin ajankohta.

Hallintolain esitöiden mukaan velvoittavia päätöksiä ovat kaikki sellaiset päätökset, joissa asetetaan jokin toiminnallinen velvoite. Tällainen voi olla maksuvelvoite tai esimerkiksi

velvoite poistaa jokin rakennus. Velvoittavana päätöksenä ei sen sijaan pidettäisi esimerkiksi jonkin tuen tai avustuksen myöntävää päätöstä, joka sisältää merkittäviä omaisuuden käyttämistä koskevia ehtoja tai rajoituksia. Lähtökohtana olisi pääasiallisesti velvoittava luonne. Saantitodistusta voitaisiin viranomaisen harkinnan mukaan käyttää myös silloin, jos todisteellista tiedoksiantotapaa voidaan pitää muusta syystä tarpeellisenä asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Tästä saattaa olla kysymys esimerkiksi silloin, kun käsittelyn aikana joudutaan toimittamaan katselmus tai suullinen kuuleminen asian selvittämiseksi ja henkilön läsnäolo toimituksessa on tarpeen asian ratkaisemisen kannalta. (HE 72/2002 vp, s. 123)

Hallintolain säätämisen yhteydessä todisteellisten tiedoksiantotapojen käyttöala on ollut tarkoitus rajoittaa mahdollisimman vähäiseksi. Saantitodistusmenettelyä on yleisesti pidetty hitaana, kustannuksiltaan kalliina ja sekä tiedoksiannon toimittajan että vastaanottajan kannalta työläänä tiedoksiantotapana. (HE 72/2002 vp, s. 122–123)

2.5 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

2.5.1 Lain tarkoitus ja soveltamisala

Sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettu laki eli asiointilaki on sähköistä asiointia koskeva yleislaki. Lain tarkoituksena on lisätä asioinnin sujuvuutta ja joutuisuutta samoin kuin tietoturvasuutta hallinnossa, tuomioistuimissa ja muissa lainkäyttöelimeissä sekä ulosotossa edistämällä sähköisten tiedonsiirtomenetelmien käyttöä.

Asiointilain 2 §:n mukaan lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvin osin myös muussa viranomaistoiminnassa. Tuomioistuinasioilla tarkoitetaan yleisissä tuomioistuimissa, hallintotuomioistuimissa ja erityistuomioistuimissa käsiteltäviä asioita. Tuomioistuinasioilla tarkoitetaan lisäksi hallintoasioiden muutoksenhakua myös hallintoviranomaisessa tai muussa lainkäyttöelimeissä. Lakia sovelletaan sähköiseen asiointiin lisäksi silloin, kun hallintoasian käsittely on muun kuin julkisyhteisön tehtävänä. Sähköisestä asioinnista Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa säädetään erikseen. Asiointilain soveltamisala on siten laajempi kuin hallintolain soveltamisala kattaen hallintoasioiden lisäksi lainkäyttöasiat, syyteasiat ja ulosottoasiat.

Asiointilakia ei sovelleta esitutkintaan eikä poliisitutkintaan. Asiointilain esitöiden mukaan rajaus vastaa sähköisestä asioinnista hallinnossa annetun lain (1318/1999, kumottu) mukaista rajausta (HE 17/2002 vp, s. 32). Mainittua asiointilakia edeltävää lakia ei sovellettu myöskään ulosottoon. Sähköisestä asioinnista hallinnossa annetun lain esitöiden mukaan lain soveltamisala oli pääosin sama kuin hallintomenettelylain (598/1982, kumottu), millä osaltaan on perusteltu muun ohella esitutkinnan ja poliisitutkinnan rajaamista lain soveltamisalan ulkopuolelle (HE 153/1999 vp, s. 17).

Asiointilain asiallista ja organisatorista soveltamisalaa on täsmennetty esitöissä. Hallintoasian käsittelyllä tarkoitetaan hallintoasian ratkaisemista ja ratkaisun tekemistä välittömästi palvelevia toimia.

Vastaavasti tuomioistuinasian ja ulosottoasian käsittelyllä tarkoitetaan näiden asioiden ratkaisemista ja ratkaisun tekemiseksi tarpeellisia muita toimia. Lain soveltamisalaan eivät varsinaisesti kuulu eri viranomaisten rekistereiden tai diaarien käyttö, joista säädetään erikseen. Esitöissä on tuotu esiin esimerkkinä, että viranomaisen päätös kieltäytyä tietyn pyydetyn rekisteritiedon luovuttamisesta on asiointilaissa tarkoitettu hallintoasiassa tehty päätös, ja asiointilakia voidaan siten soveltaa esimerkiksi asian käsittelyyn (lisätietojen pyytäminen asian

ratkaisemiseksi) ja päätöksen tiedoksiantoon. Koska käytännössä on vaikea mieltää hallintoasian ja tosiasiallisen hallintoiminnan välistä eroa, lakia ehdotettiin tuolloin sovellettavaksi myös soveltuvin osin muussa viranomaistoiminnassa. Lakia voidaan soveltaa siten esimerkiksi työvoimaviranomaisten palvelutoiminnassa. Asiointilain säännökset viranomaisen velvoitteista soveltuvat laajasti eri viranomaisten toimintaan. Lain soveltamisalan ulottaminen tosiasialliseen viranomaistoimintaan toteuttaa perustuslain 21 §:n hyvää hallintoa koskevia vaatimuksia. (HE 17/2002 vp, s. 29)

Edelleen asiointilain esitöiden mukaan hallintoasioiden osalta lakia sovelletaan kaikissa julkisyhteisöjen, kuten valtion, kuntien ja kuntayhtymien, virastoissa, laitoksissa ja muissa toimielimissä. Lakia sovelletaan myös eduskunnan virastojen toiminnassa niiden käsitellessä hallintoasioita. Myös tuomioistuimissa voidaan käsitellä hallintoasioita, lähinnä oikeushallintoasioita ja asiakirjapyyntöjä. Lakia sovelletaan hallintoasioissa myös valtion liikelaitoksissa. Lakia sovelletaan hallintoasian käsittelyyn myös itsenäisissä julkisoikeudellisissa laitoksissa, kuten Suomen Pankissa ja Kansaneläkelaitoksessa, sekä itsenäisissä julkisoikeudellisissa kunnallisissa laitoksissa. Lain soveltamisalaan kuuluvat lisäksi julkisoikeudelliset yhdistykset. (HE 17/2002 vp, s. 29–30)

2.5.2 Sähköisen viestin ja sähköisen tiedonsiirtomenetelmän käsitteet

Asiointilain 4 §:ssä määritellään sähköisen tiedonsiirtomenetelmän, sähköisen viestin ja sähköisen asiakirjan käsitteet, jotka ovat merkityksellisiä lain 18 ja 19 §:n mukaista sähköistä tiedoksiantotapaa käytettäessä. Sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä tarkoitetaan telekopiota ja telepalvelua, kuten sähköistä lomaketta, sähköpostia tai käyttöoikeutta sähköiseen tietojärjestelmään, sekä muuta sähköiseen tekniikkaan perustuvaa menetelmää, jossa tieto välittyy langatonta siirtotietä tai kaapelia pitkin; ei kuitenkaan puhelua. Sähköisellä viestillä tarkoitetaan sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota. Sähköisellä asiakirjalla taas tarkoitetaan sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon. Lain esitöiden mukaan sähköisen viestin tallennusominaisuuden vaatimus erottaa lain soveltamisalasta puhelimitse suullisesti tapahtuvan viestinnän. Tallennusominaisuus korostaa sähköisen asioinnin tarpeita säilyttää saapuneet sähköiset asiakirjat. (HE 17/2002 vp, s. 34)

Asiointilain sääntely on teknologianeutraalia siten, että laki mahdollistaa erilaisten sähköisten menetelmien käytön tiedoksiannossa. Viranomaisen on siten lähtökohtaisesti mahdollista käyttää tarkoituksenmukaiseksi katsomaansa lain vaatimukset täyttävää sähköistä tapaa. Sähköinen tiedoksianto voidaan siten toteuttaa esimerkiksi sähköpostitse, Suomi.fi-viesteissä, viranomaisen asiointipalvelussa tai muussa lainsäädännön edellytykset täyttävässä palvelussa. Muun muassa tietoturvaan ja salassapitoon liittyvät vaatimukset voivat kuitenkin asettaa rajoituksia tiedoksiantotavalle.

2.5.3 Kirjallisen muodon täyttyminen ja sähköinen allekirjoitus

Asiointilain 9 §:ssä säädetään kirjallisen muodon täyttymisestä sähköisen asiakirjan osalta. Vireillepanossa ja asian muussa käsittelyssä vaatimuksen kirjallisesta muodosta täyttää myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja. Viranomaiselle saapunutta sähköistä asiakirjaa ei tarvitse täydentää allekirjoituksella, jos asiakirjassa on tiedot lähettäjistä eikä asiakirjan alkuperäisyyttä tai eheyttä ole syytä epäillä. Jos viranomaiselle toimitetussa sähköisessä asiakirjassa on selvitys asiamiehen toimivallasta, asiamiehen ei tarvitse toimittaa valtakirjaa. Viranomainen voi kuitenkin määrätä valtakirjan toimitettavaksi, jos viranomaisella on aihetta epäillä asiamiehen toimivaltaa tai sen laajuutta.

Asiointilaissa on siten erikseen säädetty siitä, että myös viranomaiselle toimitettu sähköinen asiakirja täyttää vaatimuksen kirjallisesta muodosta, eikä sähköistä asiakirjaa tarvitse pääsääntöisesti erikseen täydentää allekirjoituksella. Allekirjoitussäännös vastaa hallintolain 22 §:n 2 momentissa säädettyä.

Hallintolakiin, asiointilakiin tai muuhun yleislainsäädäntöön ei kuitenkaan sisälly säännöstä siitä, että myös viranomaisen laatima sähköinen asiakirja täyttää kirjallisen muodon. Hallintolain 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti. Hallintolain systematiikassa kirjallisella muodolla tarkoitetaan kuitenkin suullisen muodon vastakohtaa, eikä sitä, etteikö hallintopäätöstä voitaisi laatia sähköiseen muotoon. Myös muun ohella asiointilain sähköistä allekirjoittamista ja tiedoksiantoa koskevasta sääntelystä seuraa, että viranomaisen asiakirja voidaan laatia ja antaa tiedoksi sähköisessä muodossa. Vastaavasti julkisuuslain 5 §:n 1 momentin viranomaisen asiakirjan määritelmä on teknologianeutraali kattaen myös viranomaisen sähköiset asiakirjat.

Asiointilain 16 §:ssä on erikseen säädetty päätöisasiakirjan sähköisestä allekirjoittamisesta ja 20 §:ssä haastehakemuksen, haasteen, tuomioistuimen toimituskirjan ja muun oikeudenkäyntiasiakirjan koneellisesta allekirjoituksesta. Säännökset eivät kuitenkaan itsessään edellytä, että viranomaisen laatima asiakirja tulisi allekirjoittaa sähköisesti tai koneellisesti, vaan mahdollistavat nämä tavat, jos muu lainsäädäntö edellyttää virkamiehen tai esimerkiksi tuomioistuimen osalta lainkäyttöhenkilökunnan allekirjoittavan asiakirjan (esim. oikeudenkäymiskaari 24 luku 9 § 1 momentti). Myöskään hallintolakiin ei erikseen sisälly säännöstä siitä, että esimerkiksi hallintopäätös tai muu viranomaisen asiakirja tulisi allekirjoittaa.

2.5.4 Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapuminen määräajassa

Asiointilain 11 §:ssä säädetään viranomaisen pyytämän asiakirjan saapumisesta määräajassa. Viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän lausunnon, selityksen, vastineen tai muun vastaavan asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitettulla tavalla. Tätä sovelletaan myös asiakirjaan, jonka antamiseen viranomaisen on varannut tilaisuuden. Asiointilain 10 §:ssä säädetään sähköisen viestin saapumisajankohdasta, ja säännöksen mukaan sähköinen viesti katsotaan saapuneeksi viranomaiselle silloin, kun se on viranomaisen käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä.

Asiointilain 11 §:n 1 momentti vastaa kumotun sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annetun lain (594/1993) 3 §:n 3 momenttia. Mainittu säännös perustuu puolestaan hallituksen esitykseen laiksi sähköisen viestinnän ja automaattisen tietojenkäsittelyn käyttämisestä yleisissä tuomioistuimissa annetun lain muuttamisesta (HE 97/1997 vp) ja siitä annettuun lakivaliokunnan mietintöön (LaVM 1/1998 vp). Kyseisessä hallituksen esityksessä ehdotettiin lain muuttamista siten, että määräajassa saapumista koskeva säännös olisi koskenut vastausta, kirjallista lausumaa tai muuta oikeudenkäyntiasiakirjaa. Lakivaliokunnan mukaan ehdotuksen sanamuoto olisi kuitenkin johtanut siihen, että kaikkien oikeuteen annettavien asiakirjojen määräaika pitenisi määräpäivän loppuun eli kello 24:ään, mikä ei kuitenkaan valiokunnan mukaan ollut säännöksen tarkoituksena. Tästä syystä säännös rajattiin koskemaan vain tuomioistuimen asian käsittelyssä pyytämiä asiakirjoja.

Asiointilain 11 § muodostaa erityissäännöksen suhteessa säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930) 6 §:n 1 momentissa säädettyyn, jonka mukaan tyytymättömyyden ilmoittaminen, muutoksenhakemuksen jättäminen, vastauksen antaminen siihen, viranhakemus sekä muu määräajassa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa taikka virallisessa

toimituksessa suoritettava toimi on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, virastossa suoritettava toimi ennen viraston aukioloajan päättymistä ja tuomioistuimen istunnossa tai muussa toimituksessa suoritettava toimi ennen istunnon tai toimituksen päättymistä.

Asiakirjan tulee siten olla viranomaisessa perillä lähtökohtaisesti määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköinen asiakirja voidaan kuitenkin toimittaa vielä samana päivänä aukioloajan jälkeenkin silloin, kun kyseessä on viranomaisen pyytämä asiakirja. Omasta aloitteesta toimitetun sähköisen asiakirjan, kuten valituksen tai muun vireilletuloasiakirjan tulee kuitenkin olla viranomaisessa perillä vastaavasti kuin fyysisesti tai postitse toimitetun asiakirjan viranomaisen sulkemisaikaan mennessä.

Oikeuskäytännössä sähköisesti saapunut valitus on katsottu myöhästyneeksi, jos se on saapunut valitusajan viimeisenä päivänä, mutta tuomioistuimen aukioloajan jälkeen (esim. KHO 10.3.2016/780). Kuitenkin erityisesti puutteellisia muutoksenhakuohjeita on tulkittu asianosaisen eduksi siten, että sähköisesti toimitettua vireillepanoasiakirjaa ei ole voitu jättää tutkimatta sen perusteella, että vireillepanoasiakirja on saapunut määräpäivänä, mutta viraston aukioloajan päättymisen jälkeen (esim. KHO:2024:22, MAO:474/2024 28.8.2024).

2.5.5 Todisteellinen ja tavallinen sähköinen tiedoksianto

Asiointilain 18 ja 19 §:ssä säädetään todisteellisesta ja tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta, joita voidaan käyttää pääasiassa vastaavien asiakirjojen tiedoksiannossa kuin hallintolain 59 ja 60 §:n mukaisia tavallista ja todisteellista tiedoksiantoa. Muun ohella lainkäyttöön ja ulosottoon ei sovelleta hallintolakia, joten tavallisen ja todisteellisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen määräytyy lainkäyttöä ja ulosottoa koskevan lainsäädännön perusteella.

Hallintolaissa on säädetty tiedoksiannon toimittamisesta yksityishenkilölle (56 §); yhteisölle, säätiölle, kuolinpesälle ja konkurssipesälle (57 §) sekä viranomaiselle (58 §). Tältä osin hallintolain yleissäännökset soveltuvat myös asiointilain mukaiseen sähköiseen tiedoksiantoon. Hallintolain tiedoksiannon vastaanottajaa koskeva sääntely tulee lähtökohtaisesti sovellettavaksi myös ulosottoon ja hallintoprosessiin viittaussäännösten kautta. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 11–16 §:t taas sisältävät hieman hallintolakia vastaavasti tiedoksiannon vastaanottajaa koskevaa sääntelyä. Hallintolaissa tavallisen tiedoksiantotavan käyttäminen on pääsääntö, ja todisteellista tiedoksiantoa on käytettävä edellä 2.4.3 luvussa käsitellysti hallintolain 60 §:n mukaan erityisesti silloin, jos tiedoksianto koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisäännöstä alkaa kulua muutoksenhaku aika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika.

Asiointilain todisteellista sähköistä tiedoksiantoa koskevan 18 §:n 1 momentin mukaan asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä, ei kuitenkaan telekopiona tai vastaavalla tavalla. Viranomaisen on tällöin ilmoitettava, että asiakirja on asianosaisen tai tämän edustajan noudettavissa viranomaisen osoittamalta palvelimelta, tietokannasta tai muusta tiedostosta. Todisteellisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen on sanamuotonsa mukaan siten viranomaisen harkinnassa, ja viranomaisen voi esimerkiksi hallintoasian käsittelyssä käyttää joko hallintolain 60 §:n mukaista postitse tapahtuvaa saantitodistusmenettelyä tai asiointilain mukaista sähköistä menettelyä. Sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen kuitenkin edellyttää voimassa olevan lain mukaan asianosaisen suostumusta.

Asiointilain 18 §:n 2 momentin mukaan asianosaisen tai tämän edustajan on tunnistauduttava asiakirjaa noutaessaan. Tunnistautumisessa on tällöin käytettävä tunnistautumistekniikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen. Lainkohta ei kuitenkaan edellytä tietyn tunnistautumistekniikan, kuten vahvan sähköisen tunnistautumisen käyttöä.

Pykälän 3 momentin mukaan asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on noudettu viranomaisen pykälän 1 momentin mukaisesti osoittamalta yhteydeltä. Jos asiakirjaa ei ole noudettu seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään. Käytännössä tiedoksianto voidaan tällöin toimittaa esimerkiksi hallintolain 60 §:n mukaisesti postitse saantitodistusta vastaan, haastetiedoksiantona tai muuta laissa säädettyä soveltuvaa tiedoksiantotapaa käyttäen.

Asiointilain tavallista sähköistä tiedoksiantoja koskevan 19 §:n mukaan muu kuin lain 18 §:ssä tarkoitettu asiakirja voidaan antaa tiedoksi asianomaiselle sähköisenä viestinä hänen suostumuksellaan. Jos kuitenkin asianomaisen yksityisyyden suojaaminen, muu erityinen suojan tai suojelun tarve taikka oikeuksien turvaaminen sitä edellyttää, asiakirjan tiedoksiantoon on sovellettava, mitä lain 18 §:ssä tai tiedoksiannosta muutoin säädetään. Todisteellisen sähköisen tiedoksiannon tapaan myös tavallisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen on viranomaisen harkinnassa. Viranomainen voi käyttää esimerkiksi hallintoasiaan liittyvän asiakirjan tiedoksiannossa hallintolain 59 §:n mukaista kirjettä tai asiointilain mukaista tavallista sähköistä tiedoksiantoja. Sähköisen tiedoksiannon osalta voimassa oleva laki kuitenkin edellyttää, että asianosainen on antanut sähköiseen tiedoksiantoon suostumuksensa.

Asiointilain 19 §:ssä on säädetty muun ohella asianomaisen yksityisyyden suojaamiseen liittyvästä lisäedellytyksestä, jolloin on käytettävä tavallisen sähköisen tiedoksiannon sijaan todisteellista tiedoksiantotapaa. Asiointilain mukaista tavallista sähköistä tiedoksiantoja ei siten voida käyttää kaikissa niissä tilanteissa, joissa tavallinen tiedoksianto olisi esimerkiksi hallintolain mukaan mahdollinen. Edellytyksiä on täsmennetty asiointilain säännöskohtaisissa perusteluissa, joiden mukaan viranomaisten tulee erityisesti huolehtia asianomaisen ilmoittamaa tiedoksiantotapaa käyttäessään siitä, että tiedoksiantotapa ei johda salassa pidettävän aineiston paljastumiseen tai että ulkopuoliselle voisi sen vuoksi paljastua asianomaisesta, tämän läheisistä tai toiminnasta arkaluontoinen seikka, kuten esimerkiksi taloudellisiin vaikeuksiin joutuminen tai terveydentilaa koskevaa tietoa. Käytännössä säännös edellyttää tiedoksiantotapaa, joka on jollakin tavoin todisteellinen. (HE 17/2002 vp, s. 45–46) Toisaalta tavallinenkin sähköinen tiedoksianto voidaan toteuttaa teknisesti eri tavoilla. Esimerkiksi Suomi.fi-viestit on muun muassa tavallista sähköpostia tietoturvalisempi tiedoksiantotapa, sillä Suomi.fi-viesteissä tieto liikkuu aina salattuna tietoturvalisempiä kanavia pitkin. Lisäksi Suomi.fi-viesteihin kirjautuminen edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista, minkä vuoksi pääsy Suomi.fi-viesteihin on vain tiedoksiannon vastaanottajalla tai tämän valtuuttamilla tahoilla taikka esimerkiksi alaikäisen osalta huoltajalla.

Asiointilain 19 §:n 2 momentin mukaan asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Esitöiden mukaan ehdotettu sääntely muistuttaa hallintolain 59 §:n 2 momenttia. Sähköisen asioinnin joutuisuuden vuoksi viestin lähettämisen ja tiedoksisaantijankohdan väliseksi ajaksi ehdotetaan kuitenkin hallintolaissa säädetyn seitsemän päivän sijasta kolmea päivää. (HE 111/2010 vp, s. 7) Hallintolain 59 §:n tavallista tiedoksiantoja koskevan säännöksen tapaan siten myös asiointilain 19 §:n mukainen tavallinen sähköinen tiedoksianto perustuu tiedoksisaantiolettamaan, jolloin viranomaisen ei erikseen tarvitse varmistua siitä, että henkilö on tosiasiallisesti avannut ja lukenut sähköisen viestin. Hallintolain esitöissä todetaan lisäksi tiedoksisaantiolettaman osalta, että lähtökohtana on, että sen, joka väittää tiedoksiannon tapahtuneen tätä myöhemmin, on esitettävä väitteensä tueksi riittävä näyttö (HE 72/2002 vp, s. 114). Postitse tapahtuvan tiedoksiannon osalta

tiedoksisaannin perillemeno on arvioitu jonkin verran myös oikeuskäytännössä (esim. KKO 2022:40).

2.5.6 Suostumus sähköisen tiedoksiannon edellytyksenä

Sähköisen tiedoksiantotavan käyttäminen edellyttää asiointilain 18 ja 19 §:n mukaan asianosaisen suostumusta. Esitöiden mukaan laissa on säilytetty lähtökohta, jonka mukaan viranomaisen ei voisi yksipuolisesti päättää sähköisen tiedoksiannon käyttämisestä. Sääntelytapaan vaikuttaa muun ohella se, että asiointitapahtumien olosuhteet voivat poiketa toisistaan huomattavasti. Asia voidaan panna vireille esimerkiksi yhteiskäytössä olevalta laitteelta. Tuolloin on mahdollista, että asianomainen henkilö ei pystykään jatkuvasti seuraamaan itselleen tulevaa sähköpostia. Asiointilain esitöissä arvioitiin, että tämän vuoksi on selkeämpää edellyttää, että asianomainen antaa sähköiseen tiedoksiantoon nimenomaisen suostumuksensa, joka sinänsä voi olla yksittäistapauksellinen tai yleisempi. Suostumuksen antaminen voidaan toteuttaa esimerkiksi sillä tavoin, että asiaa varten luodussa sähköisessä lomakkeessa on erityinen kohta, jossa henkilö voi ilmoittaa halutun tiedoksiantotavan tai muuttaa aikaisemmin ilmoittamaansa tiedoksiantotapaa. (HE 17/2002 vp, s. 44–45)

Asiointilain 19 §:n muutosten yhteydessä esitöiden mukaan esimerkiksi sähköisen prosessiosoitteen ilmoittaminen oikeudenkäynnissä ilmaisisi suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon. (HE 111/2010 vp, s. 6) Vastaavasti oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019, jäljempänä hallintoprosessilaki) esitöiden mukaan asianosainen voisi antaa asiointilain edellyttämän suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon yksinkertaisimmin merkitsemällä valitukseen tai muuhun tuomioistuimelle toimitettavaan asiakirjaan myös sähköisen yhteystietonsa. (HE 29/2018 vp, s. 160)

Suostumusedellytystä on tulkittu myös oikeuskäytännössä vastaavalla tavalla. Korkeimman hallinto-oikeuden ottaessa huomioon asiointipalvelusta ja sen käyttöehdoista esitetyt selvitykset sekä sen seikan, että valittaja oli ilmoittanut asiointipalveluun sähköpostiosoitteensa, valittajan oli katsottava antaneen suostumuksensa siihen, että viraston mahdollinen täydennyspyyntö voidaan lähettää hänelle sähköisenä viestinä. Virasto oli näissä oloissa voinut luottaa siihen, että sen lähettämä täydennyspyyntö menee valittajalle tiedoksi. Se valittajan ilmoittama seikka, että asiointipalveluun kirjautumisen oli valittajan luku- ja kirjoitustaidottomuuden vuoksi suorittanut toinen henkilö valittajan puolesta, ei antanut aihetta arvioida asiaa toisin. (KHO 6.9.2018/4025, ks. myös KHO 3.6.2020/2414)

2.5.7 Asiointilain suhde muuhun lainsäädäntöön ja sähköinen tiedoksianto

Edellä todetusti asiointilaki on viranomaisen sähköistä asiointia koskeva yleislaki. Yleislainsäädäntöön ei ole yleensä tarpeen viitata, kun siitä ei poiketa. Todisteellisen sähköisen tiedoksiannon osalta asiointilain 18 §:n mukaan asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä. Tavallista sähköistä tiedoksiantoa koskevan 19 §:n mukaan taas muu kuin 18 §:ssä tarkoitettu asiakirja voidaan antaa pykälän mukaan sähköisesti tiedoksi. Tavallista sähköistä tiedoksiantoa voidaan siten käyttää muun asiakirjan kuin todisteellisesti toimitettavan asiakirjan tiedoksiannossa.

Asiointilain tiedoksiantoa koskevat säännökset muodostavat yleissääntelyn, joka mahdollistaa sähköisen tiedoksiantotavan käyttämisen niille viranomaisille ja muille toimijoille, jotka lain soveltamisalaan kuuluvat. Sähköisestä tiedoksiannosta tai sen käytöstä ei siten ole tarpeen erikseen säätää, vaan viranomaisen asiakirjan sähköinen tiedoksianto on mahdollista suoraan yleislainsäädännön perusteella, ellei muu lainsäädäntö, kansainväliset sopimukset tai

esimerkiksi EU-lainsäädäntö erikseen muodosta tähän estettä. Joskus myös tiedoksiantotilanne saattaa olla sellainen, ettei asiakirjan sähköinen tiedoksianto ole mahdollinen esimerkiksi sen vuoksi, että tiedoksianto suoritetaan tilanteessa, jossa henkilöllä ole pääsyä sähköiselle laitteelle.

Erityislainsäädäntöön sisältyy runsaasti sääntelyä esimerkiksi asiakirjan tiedoksiantamisesta ”kirjeitse” tai ”postitse”. Hallintolakia edeltävä hallintomenettelylaki (598/1982) edellyttikin erikseen tiedoksiantotavasta säätämistä. Hallintolain säätämisen yhteydessä vuonna 2003 hallintolakiin lisättiin yleissäännökset tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiantotavasta. Erityislainsäädännössä säädetty kirjeitse tai postitse tapahtuva tiedoksiantotapa ei kuitenkaan ole sähköisen tiedoksiantotavan käytön este, vaan asiointilakia voidaan yleislakina soveltaa tällöin erityislainsäädännön rinnalla. Vastaavaa sääntelyä asiakirjan tiedoksi antamisesta postitse sisältyy myös esimerkiksi lainkäytön osalta oikeudenkäymiskaareen ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin (689/1997). Myös näissä tapauksissa asiakirjan tiedoksianto asiointilain tarkoittamana tavallisena tai todisteellisena sähköisenä tiedoksiantona on mahdollinen tiedoksiantotapa suoraan asiointilain 18 ja 19 §:ien nojalla ilman, että siitä olisi tarpeen erikseen säätää tai että sähköisen tiedoksiannon hyödyntäminen edellyttäisi tällaisten säännösten muuttamista.

Erona asiointilain 18 ja 19 §:ien soveltamisessa on ainoastaan tiedoksiannon todisteellisuus. Erityislainsäädäntöön mahdollisesti sisältyvät tiedoksiantotapaa koskevat säännökset tulee ottaa huomioon sähköistä tiedoksiantoa käytettäessä. Sähköisessä tiedoksiannossa tulee siten huomioida esimerkiksi mahdollinen prosessiosoitetta tai tiedoksianto-osoitteen ilmoittamista koskeva sääntely. Esimerkiksi tuomioistuimia koskevassa lainsäädännössä usein edellytetään, että tiedoksianto toimitetaan prosessiosoitteeseen, joka on tiedoksiannon vastaanottajan erikseen tuomioistuimelle ilmoittama (esim. hallintoprosessilaki 90 § 1 momentti ja oikeudenkäymiskaari 11 luku 3 a §). Tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaa sähköistä tai muuta osoitetta tulisi tällöin lähtökohtaisesti käyttää tiedoksiannossa. Toisaalta esimerkiksi esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan esitutkintapäätös voidaan lähettää myös muuten esitutkintaviranomaisen tiedossa olevaan osoitteeseen. Myös tämänkaltaisen sääntely mahdollistaa sähköisen tiedoksiantotavan käytön, jos viranomaisella on tiedossa sähköinen osoite.

2.6 Tiedoksiantoon erityisesti lainkäytössä ja esitutkinnassa liittyvä keskeinen lainsäädäntö

Asiointilakia ja sen sähköistä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä sovelletaan edellä todetusti hallintoasioiden lisäksi tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen tiedoksiantoon, ei kuitenkaan esitutkintaan ja poliisitutkintaan. Hallintolakia ei kuitenkaan sovelleta muun ohella lainkäyttöön, esitutkintaan, poliisitutkintaan eikä ulosottoon. Näiltä osin tiedoksiannosta on säädetty erikseen muun muassa tuomioistuimia, Syyttäjälaitosta, Ulosottolaitosta ja esitutkintaviranomaisia koskevassa lainsäädännössä.

Lainkäyttö on osa jälkikäteistä oikeusturvan antamista, jonka tehtävänä on ratkaista oikeusriidat sekä varmistaa, että aineellisen oikeuden normeja sovelletaan oikein. Lainkäyttö jakautuu oikeudenalojen välillä oikeudenkäyntimenettelyyn ja hallintolainkäyttöön. Siviili- ja rikosoikeudellista oikeudenkäyntiä koskevat perussäännökset sisältyvät oikeudenkäymiskaareen ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin. Oikeudenkäymiskaarta sovelletaan yleisissä tuomioistuimissa käsiteltävissä rikos-, riita- ja hakemusasioissa. Viittaussäännösten perusteella oikeudenkäymiskaaren tiedoksiantoa koskevia pykälä sovelletaan myös esimerkiksi työtuomioistuimessa ja eräissä markkinaoikeudessa käsiteltävissä asioissa. Oikeudenkäymiskaaren 11 luvussa säädetään tiedoksiannosta, minkä lisäksi muualla laissa on erityisiä säännöksiä tiedoksiannosta. Oikeudenkäynnissä asianosaisen

tulee ilmoittaa tuomioistuimelle osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Prosessiosoitteena voi olla postiosoite tai sähköinen osoite. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetussa laissa viitataan tiedoksiannon osalta useissa kohdin oikeudenkäymiskaaren 11 luvun sääntelyyn, minkä lisäksi laki sisältää rikosprosessin erityispiirteiden vuoksi joitakin erityisiä tiedoksiantoon liittyviä säännöksiä.

Hallinto-oikeudellista lainkäyttöä koskevasta menettelystä puolestaan säädetään hallintoprosessilaissa. Hallintoprosessilain 9 luvussa on säädetty tiedoksiannosta, minkä lisäksi laissa on säädetty oikeudenkäymiskaaren tapaan prosessiosoitteen ilmoittamisesta.

Myös ulosottoa, josta säädetään ulosottokaassa (705/2007), pidetään siihen liittyvistä hallinnollisista piirteistään huolimatta luonteeltaan lainkäyttönä. Asiakirjan antamisesta tiedoksi säädetään ulosottokaaren 3 luvun 37–42 §:ssä. Ulosottokaassa on erikseen säädetty, että tiedoksianto-osoitteena voidaan ilmoitetun postiosoitteen sijasta käyttää myös valtakunnallisen sähköisen asiointijärjestelmän tiedonsiirron osoitetta, joka nykyisin viittaa Suomi.fi-viesteihin.

Esitutkinta ja poliisitutkinta on edellä todetusti rajattu sekä hallintolain että asiointilain soveltamisalan ulkopuolelle. Esitutkinta ei ole lainkäyttöä, mutta ei toisaalta myöskään hallintomenettelyä. Esitutkinta on poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen oikeudenkäynnin edellä erillisesti suorittamaa selvitysten hankkimista siitä, onko varsinaisen oikeudenkäynnin vireille panemiseksi riittävää aihetta katsoa rikoksen tapahtuneen sekä epäillä tiettyä henkilöä siihen syylliseksi. Esitutkinnassa noudatettavasta menettelystä säädetään esitutkintalaissa. Poliisitutkinnalla tarkoitetaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikosten johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Poliisitutkinnasta säädetään poliisilaissa (872/2011), minkä lisäksi poliisitutkinnan toimittamiseen sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Poliisilakiin ei sisälly erikseen poliisitutkinnan osalta tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä. Esitutkintalaissa säädetään muun ohella esitutkintapäätöksen tiedoksiannosta 11 luvun 1 §:n 3 momentissa. Esitutkintalaissa ei kuitenkaan ole erikseen säädetty sähköisen tiedoksiantotavan käyttämisestä.

2.7 Suomi.fi-viestit ja informointi

Useasta eri laista seuraa viranomaiselle vaatimuksia siitä, että viranomaisen on informoitava hallinnon asiakasta erilaisista hallinnon asiakkaan oikeuksiin ja velvollisuuksiin liittyvistä asioista myös sähköisen asioinnin yhteydessä. Suomi.fi-viestien kontekstissa keskeisintä tällaista sääntelyä sisältyy erityisesti hallintolakiin, julkisuuslakiin, tukipalvelulakiin, digipalvelulakiin ja tietosuoja-asetukseen. Mainittuihin lakeihin sisältyy vaatimuksia, jotka koskevat Suomi.fi-palvelujen tuottamista tai yleisemmin viranomaisten digitaalisten palvelujen suunnittelua ja tarjoamista. Perustuslain 22 §:ssä viranomaisille on säädetty positiivinen toimintavelvoite edistää perusoikeuksien toteuttamista. Toimintavelvoite merkitsee, että viranomaisten on kutakin digitaalista palveluaan suunnitellessaan ja toteuttaessaan konkreettisesti huomioitava hallinnon asiakkaiden perusoikeuksia turvaava sääntely kuten hallintolaissa säädetty hyvän hallinnon periaatteet samoin kuin muu soveltuva lainsäädäntö.

Julkisuuslain 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa. Viranomaisen yleinen tiedottamisvelvollisuus täydentää henkilölle yksittäisen asian käsittelyn taikka viranomaispalvelun yhteydessä annettavaa henkilökohtaisempaa informointia.

Hallintolain 7 §:ssä säädettyä palveluperiaatetta sovelletaan viranomaisten digitaalisten palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen. Palveluperiaatteen valossa viranomaisten digitaaliset palvelut on suunniteltava käyttäjäystävällisiksi siten, että suunnittelussa otetaan huomioon erilaiset käyttäjäryhmät. Selkeä informointi viranomaisen digitaalisessa palvelussa tapahtuvien toimenpiteiden oikeusvaikutuksista tai muista merkittävistä vaikutuksista edistää käyttäjien oikeuksien toteuttamista. Käyttäjäystävällisyyttä tai käyttäjälähtöisyyttä määrittää osaltaan myös YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyssä sopimuksessa määritelty *kaikille sopivan suunnittelun* käsite, joka tarkoittaa tuotteiden, ympäristöjen, ohjelmien ja palvelujen suunnittelua sellaisiksi, että kaikki ihmiset voivat käyttää niitä mahdollisimman laajasti ilman mukautuksia tai erikoissuunnittelua.

Digipalvelulain 4 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on suunniteltava digitaaliset palvelunsa siten, että niiden helppokäyttöisyys on varmistettu. Palvelun helppokäyttöisyyden voidaan arvioida tarkoittavan Suomi.fi-viestien kohdalla sitä, että palvelutuottaja varmistuu jo suunnitteluvaiheessa Suomi.fi-viestien käyttöönottoon liittyvien toimenpiteiden helppokäyttöisyydestä. Vastaavasti helppokäyttöisyyden voidaan arvioida tarkoittavan myös, että keskivertokäyttäjän tulee saada selkeä ja oikea-aikainen informaatio siitä, mitä käytännön vaikutuksia Suomi.fi-viestien käyttöönotolla ja käyttäjälle tarjotuilla vaihtoehdoilla on. Selkeiden toiminnallisuuksien sekä käyttäjälle tarjottavien ohjeiden ja informaation tarkoituksena on muodostaa käyttäjälle oikea kuva siitä, mitä hän on viranomaisen digitaalisessa palvelussa tehnyt. Näin pyritään estämään se, että käyttäjä tekisi virheellisiä tulkintoja, jotka voisivat johtaa jopa hänen oikeuksiensa kannalta katsottuna haitallisiin lopputuloksiin taikka oikeudenmenetyksiin.³

Lisäksi digipalvelulain 3 luvussa säädettyihin saavutettavuusvaatimuksiin ja tarkemmin 7 §:ään sisältyvät vaatimukset viranomaisten digitaalisten palvelujen havaittavuudesta, hallittavuudesta, ymmärrettävyydestä ja toimintavarmuudesta. Erityisen keskeisenä Suomi.fi-viestien käyttöönottoa koskevan informoinnin kannalta voidaan pitää ymmärrettävyyttä, joka tarkoittaa, että käyttäjälle tarjotun tietosisällön on oltava käsitettävä. Ymmärrettävyyttä tukee myös se, että palvelun käyttöönotto on muiltakin osin mahdollisimman selkeä ja johdonmukainen kokonaisuus, jotta käyttäjä voi helposti muodostaa käsityksen siitä, mitä vaikutuksia palvelun käyttöönotolla on ja millä tavalla viranomaiselta voi saada neuvontaa. Myös havaittavuus, hallittavuus ja toimintavarmuus tukevat osaltaan sitä, että käyttäjä havaitsee hänelle käyttöliittymässä tarjotut tiedot ja pystyy niiden avulla tekemään informoituja valintoja palvelun käytön suhteen.

Suomi.fi-viestejä koskevia informointivaatimuksia voidaan arvioida sisältyvän myös tukipalvelulain 16 §:n 1 momenttiin, jonka mukaan palvelutuottaja Digi- ja väestötietovirasto vastaa tuottamansa tukipalvelun laadusta sekä siitä, että palvelu on mahdollisimman käyttäjäystävällinen ja esteetön.

Tietosuoja-asetuksessa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevasta rekisteröidyn informoinnista. Digi- ja väestötietovirasto vastaa palvelutuottajana siitä, että käyttäjää informoidaan henkilötietojen käsittelystä Suomi.fi-viestit-palvelussa. Tietosuoja-asetuksen 12 artiklassa säädetään yleisistä säännöistä, joita sovelletaan rekisteröidyille toimitettaviin tietoihin. Läpinäkyvyys henkilötietojen käsittelyssä edellyttää muun muassa, että henkilötietojen käsittelyä koskeva informointi annetaan tiiviisti esitetyssä, helposti ymmärrettävässä ja saatavilla olevassa muodossa selkeällä ja yksinkertaisella kielellä.

³ Tomi Voutilainen, Digitaalisten palvelujen sääntely 2023, s. 120–121.

Sisäänrakennettu ja oletusarvoinen tietosuojaa edellyttää, että tietosuojavaatimusten toteuttaminen kuten rekisteröidyn informointi huomioidaan esimerkiksi jo käyttöliittymien suunnitteluvaiheessa (25 artikla ja johdanto-osan 78 kappale).

Tietosuoja-asetuksen 13 artiklassa säädetään rekisteröidylle toimitettavista tiedoista, kun henkilötietoja kerätään rekisteröidyltä. Artiklan 1 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on silloin, kun henkilötietoja saadaan, toimitettava rekisteröidylle muun ohessa rekisterinpitäjän ja tapauksen mukaan tämän mahdollisen edustajan identiteetti ja yhteystiedot; tapauksen mukaan tietosuojavastaavan yhteystiedot; henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset sekä käsittelyn oikeusperuste ja henkilötietojen vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät. Artiklan 2 kohdan mukaan rekisterinpitäjän on lisäksi toimitettava rekisteröidylle lisätiedot, jotka ovat tarpeen asianmukaisen ja läpinäkyvän käsittelyn takaamiseksi. Näitä tietoja ovat kohdan mukaan esimerkiksi henkilötietojen säilytysaika, rekisteröidyn oikeus pyytää rekisterinpitäjältä pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää kyseisten tietojen oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa käsittelyä sekä oikeutta siirtää tiedot järjestelmästä toiseen.

2.8 Postituskustannukset julkishallinnossa

Suomi.fi-viesteihin integroidun tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun (TKJ) kautta toimitettu yksittäinen kirje ilman lisä sivujen tulostusta on maksanut vuoden 2023 kustannustasolla keskimäärin 0,94 euroa Economy-luokassa ja 2,81 euroa Priority-luokassa. TKJ-palvelun kautta toimitetuista viranomaisten lähettämistä kirjeistä noin 98 % lukeutuu edullisemman Economy-hintaluokan kirjeisiin. TKJ-palvelun postitussopimuksen lisäksi viranomaiset ovat laatineet myös muita postitussopimuksia, joissa keskimääräinen yksikköhinta vaihtelee viestivolyymien mukaan viranomaisesta riippuen. Lisäksi osa viranomaisista on jo nykyisellään hyödyntänyt yksityisiä viestinvälityspalveluita, joiden kautta toimitetun viestin hinta on keskimäärin noin 0,20–0,30 euroa kappaleelta. Suomi.fi-viestien kautta toimitettu sähköinen tiedoksianto on viranomaiselle maksutonta käyttöönotokustannusten jälkeen. Viestinvälityspalvelun ylläpito, jatkokehitys sekä palvelun tuottamiseen liittyvä asiakaspalvelu, käyttöönottojen tuki viranomaisille ja muut tukitoimet rahoitetaan keskitetysti momentilta 28.70.03 Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot.

Valtion vuoden 2023 tilinpäätöstietojen mukaan eri hallinnonalojen yhteenlaskettu kirjepostitukseen käytetty kokonaiskustannus oli yhteensä 40,9 miljoonaa euroa. Kokonaiskustannus ei kata ainoastaan viranomaisten tiedoksiantoja, vaan pitää sisällään kaikki viranomaisten postituskustannukset koskien kansalaisten lisäksi myös yhteisöille ja muille organisaatioille toimitettavia kirjeitä ja aineistoja ja muuta viestinnällistä materiaalia. Kokonaiskustannus pitää sisällään myös aineistoja, jotka toimitetaan hallinnon asiakkaille maksuperusteisesti, jolloin kirjepostitukseen liittyvä kustannus on huomioitu maksuperustelain mukaisen suoritteiden hinnassa. Kokonaiskustannuksesta pelkästään Verohallinnon vuosikustannus oli 14,1 miljoonaa euroa eli noin kolmannes kaikista ministeriöiden hallinnonalojen kustannuksista. Valtion vuoden 2022 tilinpäätökseen kirjattu kokonaiskustannus oli 36,3 miljoonaa euroa ja vuonna 2021 34,7 miljoonaa euroa. Valtionhallinnon kirjepostitukseen käyttämä kokonaiskustannus on viime vuosina kasvanut noin 5–10 % vuodessa huolimatta siitä, että samanaikaisesti Suomi.fi-viestien ja muiden digipostipalveluiden kautta välitettyjen sähköisten viestien lukumäärä on kasvanut ja korvannut paperikirjeitä. Kasvavien kustannusten taustalla on paperikirjepostituksen hinnan nousu, jonka ennakoitaan tulevina vuosina edelleen voimistuvan. Vuonna 2023 valtionhallinnon viranomaiset lähettivät Suomi.fi-viestien kautta yhteensä noin 13 miljoonaa sähköistä viestiä, joista pelkästään Verohallinto toimitti 5,9 miljoonaa kappaletta.

Manner-Suomen kuntien kirjepostitukseen käyttämät kustannukset olivat vuonna 2023 yhteensä 15,9 miljoonaa euroa kuntien tilinpäätösarviotietojen mukaan. Kuntayhtymien vastaava kokonaiskustannus vuonna 2023 oli 1,9 miljoonaa euroa, jolloin kuntasektorin posti- ja kuriiripalveluihin käytetty määrä on ollut vuonna 2023 yhteensä noin 17,8 miljoonaa euroa. Tiliöinti pitää kuitenkin sisällään kansalaisille suuntautuvan paperikirjepostituksen lisäksi myös muita kuntien viestinnällisiä kuluja, joiden osuuden on arvioitu olevan kokonaiskustannuksesta noin kolmannes pohjautuen kunnilta saatuihin tietoihin. Kansalaisille toimitettavien paperikirjeiden euromääräinen vuotuinen kustannus vuonna 2023 on ollut siis arviolta noin 12 miljoonaa euroa.

Keskimäärin yksi Suomi.fi-viestien kautta toimitettu viranomaisen tiedoksianto on säästänyt julkiselle hallinnolle noin yhden euron kirjettä kohden vuoden 2023 kustannustasolla. Suorien säästöjen lisäksi esityksellä myös hillitään julkisen hallinnon kirjepostitukseen liittyvien kustannusten kasvua. Kirjepostitukseen liittyvien kustannusten nousu aiheutuu postituskustannuksiin liittyvistä maksukorotuksista, joiden voidaan arvioida jatkavan kasvuaan vähintään noin 10–20 prosentilla tulevinakin vuosina. Myös lakiesityksellä arvioidaan olevan paperikirjepostituksen hinnankorotuksiin liittyviä vaikutuksia miljoonien viranomaiskirjeiden korvautuessa sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla. Paperikirjepostituksen hinnankorotukset voivat osaltaan madaltaa esityksen julkisen talouden säästöpotentiaalia riippuen reaalisesta hintakehityksestä ja siitä, kuinka paljon paperitse toimitettavia kirjeitä uudistuksen jälkeen viranomaiset jatkossa toimittavat eli kuinka suuri osuus sähköisesti asioivista kansalaisista jatkossa valitsee poiketa ensisijaisuudesta pyynnöstään.

Hyvinvointialueiden tilinpäätösarviotietojen mukaan vuonna 2023 posti- ja kuriiripalveluiden kokonaiskustannus oli yhteensä 28,8 miljoonaa euroa. Hyvinvointiyhtymien kokonaiskustannus vastaavasti oli 7,2 miljoonaa euroa eli yhteensä 36 miljoonaa euroa yhteenlaskettuna hyvinvointialueiden kokonaiskustannuksen kanssa. Tiliöinti pitää kuntien tavoin sisällään myös muita viestinnällisiä kuluja kuin ainoastaan kansalaisille suuntautuvia paperikirjeitä. Tiliöinnin merkittävin kustannuserä on kuitenkin hyvinvointialueilta saatujen tietojen mukaan paperikirjeet ja niiden postitus, jotka kattavat arviolta noin 70 % tiliöinnin kokonaissummasta. Kansalaisille toimitettavien paperikirjeiden euromääräinen vuotuinen kustannus vuonna 2023 on ollut siis arviolta hyvinvointialueilla ja hyvinvointiyhtymissä yhteensä noin 25 miljoonaa euroa.

2.8.1 Postituskustannukset ja tiedoksiannot oikeusministeriön hallinnonalalla

Hankkeen yhteydessä on tarkasteltu tarkemmin oikeusministeriön hallinnonalan toimijoiden postituskustannuksia osana hallinnonalan sääntelymuutosarviointia.

Käräjäoikeudet. Käräjäoikeuksien postikulut vuonna 2023 olivat tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan 2,255 miljoonaa euroa ja vuoden 2024 ensimmäisellä puoliskolla runsaat 1,2 miljoonaa euroa. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan käräjäoikeudet toimittivat vuonna 2018 kaikkiaan noin 354 850 tiedoksiantoa yksityishenkilöille, kun tiedoksiantoja summaarisissa riita-asioissa ei lasketa mukaan. Nämä jakautuivat seuraavasti: haastemiestiedoksiannot 117 600 (noin 33 prosenttia), vastaanottotodistustiedoksiannot 97 250 (noin 27 prosenttia), kirjetiedoksiannot 62 000 (noin 17 prosenttia), etsintäkuulutustiedoksiannot 26 600 (noin 7 prosenttia), puhelintiedoksiannot 14 300 (noin 4 prosenttia), kuulutustiedoksiannot 550 (noin 0,2 prosenttia) ja saantitodistustiedoksiannot 280 (noin 0,1 prosenttia). Loput olivat muita tiedoksiantotapoja tai tiedoksiantoja, joiden tapa ei ollut tilastoitunut. Tiedot ovat vuodelta 2018, koska tuomioistuinten tietojärjestelmistä johtuvista syistä uudempia tietoja riita-asioista ei ole käytettävissä. Ei ole kuitenkaan aihetta olettaa, että tilanne olisi suuresti muuttunut, etenkin kun asiamäärissä ei ole tapahtunut suuria

muutoksia. Tiedot koskevat yksityishenkilöitä, koska uudistuksen voidaan arvioida vaikuttavan ensi sijassa heihin. Tiedoksiannot oikeushenkilöille toimitetaan suuressa määrin sähköisesti jo nyt. Saatujen tietojen mukaan myös kirjetiedoksiannot toimitetaan jo nykyisellään suurelta osin sähköpostilla. Lisäksi arviolta kymmenen prosenttia vastaanottotodistustiedoksiannoista toimitetaan jo nyt sähköisesti oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:n 3 momentin nojalla.

Hallinto-oikeudet. Hallinto-oikeuksien postituskustannukset ovat vuonna 2023 olleet noin 208 000 euroa ja vuonna 2024 noin 204 000 euroa.

Hallinto- ja erityistuomioistuinten asianhallintajärjestelmä Haipan jakelutietojen mukaan vuonna 2023 hallinto-oikeudet toimittivat noin 60 600 tiedoksiantoa, joista noin 52 900 oli tavallisia tiedoksiantoja ja noin 7 700 todisteellisia tiedoksiantoja. Tavallisista tiedoksiannoista toimitettiin sähköpostitse noin 55 %, kirjeitse noin 29 % ja asiointipalvelussa noin 15 %. Kappalemäärällisesti kirjeitä lähetettiin noin 15 500 kappaletta. Todisteellisista tiedoksiannoista noin 72 % toimitettiin kirjeitse, noin 12 % haastemiestiedoksiantona ja noin 11 % sähköpostitse. Kappalemäärällisesti todisteellisia tiedoksiantoja toimitettiin kirjeitse noin 5 600 kappaletta, ja näissä on käytetty pääasiassa saantitodistustiedoksiantoa.

Hallinto-oikeudet ovat pyrkineet lisäämään hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun käyttöä vireillepano- ja tiedoksiantokanavana. Sen käyttöaste on kuitenkin toistaiseksi jäänyt tavoiteltua vähäisemmäksi. Tiedoksiannosta asiointipalvelussa lähetetään heräteviesti Suomi.fi-viesteihin, sähköpostiin tai tekstiviestinä.

Hallinto-oikeuksissa valtaosa tiedoksiannoista toimitetaan prosessiosoitteeseen, koska hallintotuomioistuimet käsittelevät pääosin valitusasioita joitakin hakemusasioita lukuun ottamatta (esim. huostaanottohakemukset, tahdosta riippumattomaan hoitoon määrääminen). Valitusasioissa valittaja ilmoittaa prosessiosoitteen valituksen toimittamisen yhteydessä.

Hovioikeudet. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan hovioikeuksien postituskustannusten määrän voidaan arvioida olevan noin 145 000 euroa. Vuonna 2023 hovioikeudet toimittivat noin 12 700 tiedoksiantoa. Niistä 7 800 (noin 61 prosenttia) oli vastaanottotodistustiedoksiantoja, 1 470 (noin 12 prosenttia) haastemiestiedoksiantoja ja 30 (noin 0,2 prosenttia) puhelintiedoksiantoja. Lopuista valtaosa (2 500 eli noin 20 prosenttia) on luokiteltu sähköpostilla tapahtuneiksi tiedoksiannoiksi.

Ulosottolaitos. Ulosottolaitoksen postituskulut vuonna 2023 olivat yhteensä noin 4,4 miljoonaa euroa. Suomi.fi-viestien käyttäminen tiedoksiannoissa on ulosoton osalta ollut mahdollista vuodesta 2016, ja nykyisin Suomi.fi-viestejä käytetään tiedoksiannoissa hyvin paljon. Ulosottolaitos käyttää jo nyt tavallisissa tiedoksiannoissa ensisijaisena tiedoksiantotapana Suomi.fi-viestien kautta lähetettyjä viestejä, mikäli Suomi.fi-tili on olemassa eikä asiakas ole tehnyt ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mukaista kieltoilmoitusta.

Ulosottolaitokselta saatujen tietojen mukaan Ulosottolaitos lähetti vuonna 2023 Suomi.fi-viestien kautta noin 2 340 000 asiakirjaa ja vuonna 2024 noin 2 780 000 asiakirjaa, eli kasvua oli noin 19 prosenttia. Aikavälillä tammikuu–maaliskuu 2025 Ulosottolaitos lähetti Suomi.fi-viestien kautta noin 750 000 asiakirjaa, joka on noin 46 prosenttia kaikista Ulosottolaitoksen asiakirjoista. Mikäli kasvu jatkuu samansuuntaisesti, niin ennusteen mukaan vuoden 2025 lopussa lukumäärä olisi noin 3 000 000 asiakirjaa, joka on noin 55 prosenttia kaikista Ulosottolaitoksen asiakirjoista.

Oikeusapu- ja edunvalvontatoimistot. Sektorin postituskustannusten kokonaismäärä vuonna 2023 oli yhteensä noin 560 000 euroa, jotka koostuvat pääosin hallintolain 54 §:n ulkopuolisesta

asiakasviestinnästä. Sektorin hallintolain 54 §:n tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvat asiakirjat annetaan jo nykyisin tiedoksi pääosin muuta kautta kuin postitse. Tyypillisesti nämä asiakirjat ovat oikeusapupäätöksiä, jotka toimitetaan hakijan puolesta asioivalle yksityiselle avustajalle sähköpostitse. Jatkossa päätökset on tarkoitus antaa tiedoksi oikeusavun sähköisessä asiointipalvelussa.

2.9 Nykytilan arviointi

2.9.1 Suomi.fi-viestien hyödyntäminen

Tukipalvelulaissa ei toistaiseksi ole säädetty kovinkaan tarkasti menettelyistä ja vastuista viestinvälityspalvelua käytettäessä palvelutuottajan ja käyttäjäorganisaation välillä. Tästä on seurannut joitakin epävarmuuksia ja tulkinnanvaraisuuksia palvelua käytettäessä. Digi- ja väestötietovirasto palvelutuottajana on kehittänyt palvelun käyttöön liittyviä toimintamalleja. Eri käyttäjäorganisaatiot kuitenkin käyttävät palvelua hyvin erilaisin tavoin. Tarkemman sääntelyn tarve Suomi.fi-viestien käyttöön liittyvien vastuiden ja menettelyjen osalta onkin noussut esiin ja sen on arvioitu korostuvan erityisesti, jos Suomi.fi-viestien käyttö viranomaisten tiedoksiantomenettelyssä merkittävästi lisääntyy.

Viranomaiset eivät ole täyttäneet tukipalvelulain 5 §:n mukaista velvoitetta Suomi.fi-viestit - palvelun käyttöön täysimääräisesti. Valtiontalouden tarkastusvirasto toteaa vuoden 2022 tarkastuskertomuksessaan, että palvelun käyttö viranomaistoiminnassa on toistaiseksi rajallista ja palvelun hyödyntämisen aste on huomattavasti matalampi kuin muissa Pohjoismaissa vastaavien palveluiden osalta (VTV:n tarkastuskertomukset 10/2022). Palvelun rajattua käyttöä selittää osaltaan se, että kansalaiset ja yritykset eivät ole ottaneet Suomi.fi-viestejä kattavasti käyttöönsä ja palvelun loppukäyttäjämäärä on siten rajallinen. Myös esimerkiksi jonkin teknisen toiminnallisuuden puuttuminen, rinnakkaiset viestintätavat ja varautuneet mielikuvat palvelusta ovat rajoittaneet palvelun käyttöönottoa eri viranomaisissa. Viranomaiset saattavat käyttää myös muita sähköisiä tapoja viestien ja tiedoksiantojen toimittamiseen. Viranomaisilla saattaa olla käytössään myös omia sähköisiä asiointipalveluja, joihin toimitetaan viranomaisten viestejä ja asiakirjoja. Epäselvää kuitenkin on, missä laajuudessa käyttövelvoitteen alaiset viranomaiset ovat arvioineet muiden viestintäpalvelujen käyttöä suhteessa tukipalvelulain käyttövelvoitteesta poikkeamiseen liittyvään välttämättömyysedellytykseen, sillä käyttövelvoitteesta poikkeamista koskevia hakemuksia ei Suomi.fi-viestien osalta ole tehty yhtään kappaletta.

Lakisääteisestä käyttövelvoitteesta huolimatta Suomi.fi-viestit on esimerkiksi kuntasektorilla rajallisesti käytössä. Kuntaliiton laatiman kuntien digikartoituksen (2024) mukaan vain harva kunta on ottanut Suomi.fi-viestit käyttöön kattavasti eri toimintojen ja toimialojen palveluissa. Kuntaliiton kyselyssä kaikista kunnista vain 4 % arvioi, että paperipostin digitalisointi on tehty kunnassa täysimääräisesti. Selvityksen mukaan mitä suurempi kunta on, sitä enemmän arvioidaan saavutettavan hyötyjä digitalisoimalla paperipostia. Kaikista vastaajista 23 % totesi, että paperipostin lähetystä ei ole kannattavaa digitalisoida pienten lähetysmäärien vuoksi, mikä koskee erityisesti alle 5000 asukkaan kuntia.

Lisäksi hyvinvointialueilla Suomi.fi-viestit on vielä kuntasektoriakin rajatumminkin käytössä, vaikka myös hyvinvointialueet ovat lailla velvoitettuja viestinvälityspalvelun käyttämiseen. Nykytilassa neljännes hyvinvointialueista ei ole ottanut Suomi.fi-viestejä käyttöön lainkaan. Puolet käyttöönottaneista hyvinvointialueista lähettää vuosittain vain joitain satoja Suomi.fi-viestejä, eli palvelu on alueilla hyvin rajatussa osassa toimintoja käytössä. Hyvinvointialueet ovat esittäneet Suomi.fi-viesteihin liittyviä kehitystarpeita esimerkiksi lausunnoissaan koskien

Suomi.fi-palvelujen vuoteen 2030 ulottuvaa strategiaa. Erityisesti käyttöönottoja edellytetään sujuvoitettavan, jotta Suomi.fi-viestit tulisi hyvinvointialueilla täysimääräisesti käyttöön.

Suomi.fi-viestit suostumuksellaan käyttöönettävien kansalaisten määrä on vuosien ajan kasvanut noin 15 000 käyttäjällä kuukaudessa eli noin 180 000 käyttäjällä vuosittain. Käyttäjämäärää on pyritty lisäämään viranomaisten viestinnällisillä toimilla, mutta toimenpiteistä huolimatta Suomi.fi-viestit on jäänyt rajatusti käytetyksi ja heikosti tunnetuksi. Digi- ja väestötietovirasto aloitti 12.5.2025 (osana ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishjelmaa) kehottaa henkilöitä, joilla ei ole Suomi.fi-viestit käytössä, ottamaan Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä viestit-palvelun käyttöön. Tämän seurauksena Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä on kasvanut syyskuun 2025 alkuun mennessä noin 550 000 uudella käyttäjällä ja yhteensä käyttäjiä oli mainittuna ajankohtana noin 2,2 miljoonaa (päivitetään ennen eduskuntakäsittelyä). Käyttäjämäärän suurin lisäys tapahtui käyttöönottokehotuksen aloittamisen ensimmäisillä viikoilla. Käyttäjämäärä todennäköisesti kasvaa kuitenkin entisestään ja vuoden 2025 loppuun mennessä Suomi.fi-viestien käyttäjiä voisi arvion mukaan olla parhaimmillaan 2,5 miljoonaa. Käyttäjämäärän kasvu perustuisi kuitenkin edelleen vapaaehtoisuuteen ja käyttäjämäärän kasvun ennustaminen on siten haastavaa. Käyttäjämäärän täysimääräinen kasvattaminen pelkästään voimassa olevan sääntelyn mahdollistamilla toimenpiteillä jäisi kuitenkin todennäköisesti saavuttamatta ilman esityksessä ehdotettuja muutoksia. Esityksen tavoitteena olevien säästöjen täysimääräinen saavuttaminen edellyttää siten muutoksia nykysääntelyyn. Myös Valtiontalouden tarkastusviraston Suomi.fi-palvelujen tilannetta ja kehitystä selvittäneessä tarkastuskertomuksessa⁴ on esitetty huomio, että Suomi.fi-viestit-palvelun asiakaslähtöisen kehittämisen lisäksi käyttömäärien kasvattamiseksi tulisi tarkastella palvelun käyttöön liittyvää lainsäädäntöä.

Suomi.fi-viestien käyttöliittymän on arvioitu olevan puutteellinen suhteessa yrityskäyttäjien ja -viestien tarpeisiin. Palvelu ei esimerkiksi mahdollista yrityksen puolesta asioinnin rajaamista asiakohteisesti yrityksen sisällä tai esimerkiksi tilanteessa, jossa yritys käyttää tilitoimistoa. Nimenkirjoittaja tai valtuutuksen saanut pääseekin nykytilassa käsittelemään kaikkia yritykselle lähetettyjä tai sen lähettämiä viestejä, mikä on koettu ongelmalliseksi. Suomi.fi-viestien on arvioitu palvelevan nykytilassa lähinnä yksinyrittäjiä tai pienyrityksiä, jossa nimenkirjoitusoikeudellinen hoitaa kaikkea yrityksen viranomaisasiointia. Suomi.fi-viestien käyttöliittymässä tällä hetkellä oikeushenkilöitä koskevat haasteet edellyttävät vielä merkittävää kehitystyötä, minkä vuoksi tukipalvelulain sääntelyä ei ole oikeushenkilöiden osalta mahdollista tarkastella vielä tämän hankkeen yhteydessä.

2.9.2 Sähköistä tiedoksiannosta koskeva sääntely

Edellä kuvatuksi hallintolaki sisältää yleiset säännökset tiedoksiannosta. Lisäksi hallintolaissa säädetään tiedoksiannossa noudatettavasta menettelystä käytettäessä muuta kuin sähköistä tiedoksiannotapaa. Hallintolain tiedoksiannosääntelyyn ei arvioida kohdistuvan muutostarpeita tämän hankkeen yhteydessä.

Asiointilaki on säädetty vuonna 2003. Lain säätämisen jälkeen hallinnon asiakkaiden sähköinen asiointi viranomaisten kanssa on lisääntynyt voimakkaasti. Samaan aikaan myös sähköisen tiedoksiannon käyttö on viranomaisten digitaalisten palvelujen kehittyessä lisääntynyt merkittävästi. Viranomaiset käyttävät sähköisessä tiedoksiannossa nykyisin sähköpostin lisäksi

⁴ Valtiontalouden tarkastusvirasto, Suomi.fi-palvelujen tilanne ja kehitys. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 10/2022.

erityisesti Suomi.fi-viestejä sekä omia asiointipalvelujaan. Samaan aikaan esimerkiksi faksin käyttö tiedoksiannossa on käytännössä loppunut.

Voimassa olevaan asiointilakiin on koottu sääntelyä, joka sisältyi aiemmin sähköisestä asioinnista hallinnossa annettuun lakiin (1318/1999), sähköisestä viestinnästä oikeudenkäyntiasioissa annettuun lakiin (594/1993) sekä sähköistä asiointia ulosotossa ja muussa viranomaistoiminnassa koskeviin erityissäännöksiin. Sääntelyä sähköisestä asioinnista esitutkinnaissa tai poliisitutkinnaissa ei vastaavasti ollut annettu, eikä tällaista sääntelyä otettu myöskään asiointilakiin.

Sähköisten tiedoksiantotapojen kehittyminen ja käytön lisääntyminen asettavat muutos- ja selkeytystarpeita myös asiointilain osittain vanhentuneelle sähköistä tiedoksiantoa koskevalle sääntelylle. Suomi.fi-viestejä koskevan tukipalvelulain tarkastelun yhteydessä tulee arvioida myös asiointilain sähköistä tiedoksiantoa koskevaa suostumusedellytystä, jotta sähköisen tiedoksiantotavan käyttöä voidaan hankkeen tavoitteiden mukaisesti lisätä.

Tukipalvelulain mukaisen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumusrekisterin on pääasiassa koettu toimivan hyvin. Asiointilain suostumusedellytykseen yleisesti on liittynyt joitakin tulkintahaasteita, joita on kuvattu edellä (KHO 6.9.2018/4025, KHO 3.6.2020/2414, AOA 2954/4/12, 28.5.2013). Suostumusrekisterin kautta annettu suostumus sähköiseen tiedoksiantoon on kuitenkin ollut viranomaisten näkökulmasta luotettava.

Asiointilaki on yleislaki, ja edellä 2.5.7 luvussa kuvatuksi viranomaisen on mahdollista suoraan asiointilain nojalla käyttää siinä säädettyä todisteellista tai tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa ilman, että sähköisestä tiedoksiannosta olisi erikseen tarpeen säätää. Myöskään erityislainsäädännössä olevat maininnat esimerkiksi ”postitse” tai ”kirjeitse” tapahtuvasta tiedoksiannosta eivät ole sähköisen tiedoksiantotavan käytön esteenä, eikä niitä ole yleensä myöskään pidetty esteenä. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon osalta tiedoksiantotavan suhdetta muualla laissa säädettyyn vaikuttaisi kuitenkin olevan tarpeen selkeyttää ja yhdenmukaistaa todisteellista tiedoksiantoa koskevan 18 §:n kanssa tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi.

Sähköisen asioinnin lisääntyessä myös sähköisiä asiakirjoja koskevaa määräaikasääntelyä on tarpeen tarkastella. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella sähköisen asiakirjan toimittamisen määräaika on eri riippuen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai henkilön omasta aloitteesta toimittama asiakirja. Koska viranomaisten sähköiset palvelut ovat säännönmukaisesti saatavilla myös viranomaisen aukioloaikojen ulkopuolella, ei vaikuttaisi perustellulta sitoa sähköisen asiakirjan toimittamisen määräaika viranomaisen aukioloaikaan. Tässä mielessä edellä luvussa 2.5.4 kuvattua perustelua säännöksen rajaamisesta viranomaisen pyytämiin asiakirjoihin on syytä tarkastella uudelleen.

Asiointilakia ja digipalvelulain 2 lukua ei sovelleta esitutkintaan eikä poliisitutkintaan. Esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisi on kuitenkin kehittänyt viime vuosina voimakkaasti myös esitutkintaan liittyviä sähköisiä palveluita, ja esimerkiksi rikosilmoituksista jo yli puolet tehdään sähköisesti. Esitutkintalaissa ei myöskään erikseen säädä esimerkiksi sähköisestä tiedoksiantotavasta. Voimassa oleva esitutkintaviranomaisten sähköisiä palveluita koskeva lainsäädäntö on jossain määrin epä johdonmukaista, sillä muun ohella tukipalvelulain mukaan esitutkintaviranomaisillakin on kuitenkin velvollisuus käyttää Suomi.fi-viestejä.

Tukipalvelulakiin ja asiointilakiin tehtävien muutosten johdosta myös erityisesti lainkäyttöä koskevaa lainsäädäntöä on tarpeen tarkastella ja selkeyttää sähköisen tiedoksiantotavan käytön helpottamiseksi ja lisäämiseksi.

3 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on edistää pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa asetettua tavoitetta, jonka mukaan viranomaisviestinnästä ja tiedoksiannoista tehdään lainsäädäntötoimin ensisijaisesti digitaalista heille, joille se on mahdollista.

Tavoitetta edistettäisiin lainsäädäntötoimin selkeyttämällä sähköistä tiedoksiantoa ja sähköistä viestinvälityspalvelua (Suomi.fi-viestit) koskevaa sääntelykokonaisuutta siten, että sähköistä viranomaisviestintää lisätään merkittävästi nykyisestä. Lainsäädäntömuutoksissa huomioitaisiin oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden sekä hyvän hallinnon vaatimusten toteutuminen. Tavoitteena on varmistaa, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia on jatkossakin tarjottava niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Tavoitteena on luoda edellytyksiä avoimelle ja kilpailulle markkinalle myös viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen toimittamisessa sekä yksityisten digipostipalveluiden laajemmalle hyödyntämiselle viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Esityksen tavoitteena on lisäksi pienentää julkisia palveluita tarjoavien organisaatioiden hiilijalanjälkeä vahvistamalla niiden velvollisuutta viestiä asiakkailleen ensisijaisesti digitaalisesti. Esitys jatkaisi digikompassin tavoitteiden edistämistä. Lainsäädäntömuutoksilla tavoitellaan myös tehokkaampia viranomaismenettelyitä ja parempaa tuottavuutta sekä paikkariippumatonta viranomaisasiointia. Lisäksi muutoksen tavoitteena on varmistaa tietoturallinen sähköinen viranomaisasiointi.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

4.1.1 Lähtökohdat

Esityksessä ehdotetaan lainsäädäntöä muutettavaksi siten, että viranomaisen tiedoksiannot lähetettäisiin ensisijaisesti sähköisesti niille hallinnon asiakkaille, joille se on mahdollista. Nykyisin viranomaiset lähettävät tiedoksiannot asiakkaalle pääsääntöisesti postitse paperilla, ellei asiakas ole antanut erikseen suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon. Samalla, kun sähköisen asioinnin ensisijaisuutta edistetään, varmistutaan siitä, että vaihtoehtoisia asiointi- ja viestintäkanavia on tarjolla niille, jotka eivät pysty käyttämään sähköisiä palveluita. Esityksessä ehdotetaan muutoksia tiedoksiantoa koskevaan menettelysääntelyyn, mutta muutoksia ei ehdoteta siihen lähtökohtaan, mitkä asiakirjat kuuluvat viranomaisen tiedoksiantovelvollisuuden piiriin ja mitkä eivät. Tiedoksi annettavat asiakirjat määräytyvät hallintolain ja erityislainsäädännön perusteella.

4.1.2 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain viestinvälityspalvelua koskevaa sääntelyä lisäämällä lakiin uusi 2 a luku. Lisäksi selkeytettäisiin olemassa olevaa sääntelyä tukipalvelujen käyttöveloitteeseen ja poikkeuslupahakemukseen liittyen sekä tarkennettaisiin henkilötietojen käsittelyyn liittyviä säännöksiä säätämällä käyttäjärekisteristä ja viestien säilytysajasta nykyistä laajemmin.

Muutoksen myötä viranomaisten tiedoksianto tapahtuisi jatkossa ensisijaisesti viestinvälityspalvelun eli Suomi.fi-viestien kautta. Esityksessä tarkennettaisiin, että viestinvälityspalvelua käytetään käyttäjäorganisaation sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Alla on kuvattu, millaisia muutoksia esitetään Suomi.fi-viestien käyttöönottoon, käyttöön sekä käytön päättämiseen hallinnon asiakkaan näkökulmasta ja miten nämä muutokset muuttavat nykytilaa. Suomi.fi-viestien käyttöönoton, käytön ja käytön päättämisen nykytila hallinnon asiakkaan näkökulmasta on kuvattu edellä jaksossa 2.2.4.

4.1.2.1 Suomi.fi-viestien käyttöönotto ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen

Merkittävin muutos olisi se, että Suomi.fi-viestien käyttöönotto, eli viestinvälityspalvelutilin avaaminen, tapahtuisi nykytilasta poiketen kahdella erilaisella menettelyllä:

1. Suomi.fi-viestien käyttöönotto tapahtuisi viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-tunnistuksen käytön yhteydessä ilman luonnollisen henkilön tekemää pyyntöä
2. Suomi.fi-viestien käyttöönotto tapahtuisi yrityksen, yhteisön tai luonnollisen henkilön pyynnöstä

Ensimmäinen menettely koskisi ainoastaan sellaista luonnollista henkilöä,

- joka on täysi-ikäinen,
- jolla on suomalainen väestötietojärjestelmään merkitty henkilötunnus,
- jolla on sellainen Suomi.fi-tunnistuksessa käytössä oleva vahvan sähköisen tunnistamisen väline käytössään, jolla tunnistautumisen yhteydessä välittyy tieto henkilön suomalaisesta henkilötunnuksesta
- jolle ei ole holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvojaa tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettua
- joka käyttää Suomi.fi-tunnistusta 12.1.2026 jälkeen ja
- jolla ei ole Suomi.fi-viestejä käytössään 12.1.2026 jälkeen

Ensimmäinen menettely koskisi ainoastaan Suomi.fi-tunnistuksen avulla tunnistautuvaa luonnollista henkilöä itseään. Menettely ei näin ollen koskisi esimerkiksi huollettavaa, päämiestä, valtuuttajaa tai yhteisöä, jonka puolesta luonnollinen henkilö on menossa asioimaan asiointipalveluun, johon tunnistautumisen yhteydessä Suomi.fi-viestien käyttöönotto tapahtuu.

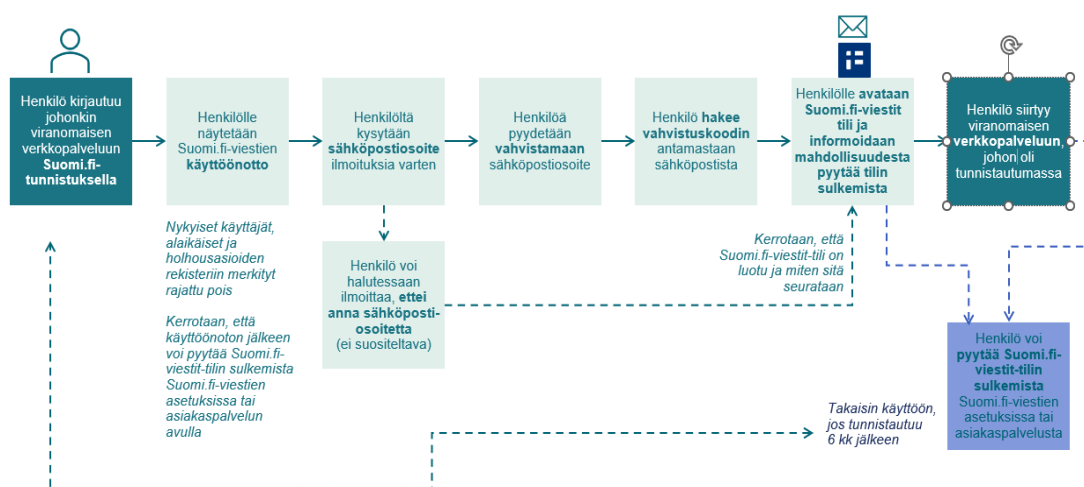
Tunnistautumistapahtuman yhteydessä henkilöä informoitaisiin Suomi.fi-viesteistä ja palvelun käyttöönoton vaikutuksista. Ennen kuin Suomi.fi-viestit tulisi henkilölle käyttöön, henkilöä pyydetäisiin antamaan ilmoitusten vastaanottamista varten sähköpostiosoite tai vahvistamaan, että ei halua antaa sähköpostiosoitetta. Mikäli henkilö antaisi sähköpostiosoitteen, hänen tulisi vahvistaa se sähköpostiosoitteeseen lähetettävän vahvistuskoodin avulla. Suomi.fi-viestit tulisi henkilölle käyttöön, jos henkilö vahvistaa antamansa sähköpostiosoitteen käyttöliittymässä tai vahvistaa, että ei halua antaa sähköpostiosoitetta ilmoitusten vastaanottamista varten. Viimeksi mainitussa tilanteessa henkilölle korostettaisiin käyttöönoton yhteydessä, että hänen on seurattava Suomi.fi-viestit -tiliään verkkoselaimella tai mobiilisovelluksen ilmoitusten avulla.

Mikäli tunnistautumistapahtuma esimerkiksi keskeytyisi ennen sähköpostiosoitteen vahvistamista tai ennen kun henkilö on vahvistanut, että ei halua antaa sähköpostiosoitetta,

Suomi.fi-viestit ei tulisi henkilölle käyttöön. Ensimmäistä menettelyä sovellettaisiin jälleen seuraavan tunnistautumistapahtuman yhteydessä.

Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen henkilö saa edelleen saman tunnistautumistapahtuman yhteydessä tiedon siitä, miten hän voi päättää Suomi.fi-viestien käytön. Mikäli henkilö päättäisi Suomi.fi-viestien käytön, ensimmäinen menettely toistettaisiin hänen kohdallaan kuuden kuukauden kuluttua Suomi.fi-viestien käytön päättämisestä, mikäli edellytykset menettelyn soveltamiselle olisivat edelleen olemassa.

Kuva 1. Suomi.fi-viestit -tilin avaaminen viranomaisaloitteisesti

Toinen menettely, eli Suomi.fi-viestien käyttöönotto pyynnöstä, tarkoittaisi Suomi.fi-viestien käyttöönottoa vastaavalla tavalla kuin nykytilassa. Näin ollen luonnollinen henkilö voisi edelleen ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön pyynnöstään nykytilassa kuvatuin edellytyksin, jos häneen ei esimerkiksi sovelleta edellä kuvattua ensimmäistä menettelyä. Myös yritys tai yhteisö voisi edelleen ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön pyyntöön perustuen. Suomi.fi-viestien käyttöönotto toisen henkilön puolesta tapahtuisi myös vastaavalla tavalla kuin nykytilassa on kuvattu. Keskeinen ero nykytilassa kuvattuun on kuitenkin se, että sähköpostiosoitteen antaminen ei enää muutosten voimaantulon jälkeen olisi pakollista käyttöönoton yhteydessä. Käyttöönoton yhteydessä henkilön tulisi antaa ja vahvistaa sähköpostiosoite ilmoitusten vastaanottamista varten tai vahvistaa, että ei halua antaa sähköpostiosoitetta.

4.1.2.2 Suomi.fi-viestien käyttö ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen

Suomi.fi-viestit säilyy käytössä kaikilla niillä luonnollisilla henkilöillä, yrityksillä ja yhteisöillä, jotka ovat ottaneet palvelun käyttöön ennen 12.1.2026.

Käytännössä Suomi.fi-viestien toiminnallisuudet säilyisivät Suomi.fi-viestejä käyttävän yrityksen, yhteisön ja luonnollisen henkilön ja tämän puolesta-asioijan näkökulmasta nykyisellään, vaikka osa toiminnallisuuksista kirjattaisiin muutosten myötä näkyviin lain tasolle. Vastuu esimerkiksi sähköpostiosoitteesta, osoitteen ajan tasalla pitämisestä sekä viestejä

koskevien ilmoitusten seuraamisesta säilyisi edelleen Suomi.fi-viestejä käyttävällä yrityksellä, yhteisöllä, luonnollisella henkilöllä tai tämän puolesta-asioijalla.

Merkittävä muutos Suomi.fi-viestien käytön näkökulmasta seuraisi kuitenkin siitä, että yrityksiltä, yhteisöiltä ja luonnollisilta henkilöiltä ei enää edellytettäisi sähköpostiosoitteen antamista Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä. Jos sähköpostiosoitetta ei olisi annettu, Digi- ja väestötietovirasto ei lähettäisi ilmoituksia Suomi.fi-viesteihin saapuneista viesteistä. Tällaisessa tilanteessa yritys, yhteisö tai luonnollinen henkilö tai tämän puolesta-asioija voisi kuitenkin käydä myöhemmin lisäämässä sähköpostiosoitteen Suomi.fi-viestit -tilille, jonka jälkeen Digi- ja väestötietovirasto alkaisi lähettää ilmoituksia kyseiseen osoitteeseen. Vaikka luonnollinen henkilö ei olisi ilmoittanut sähköpostiosoitetta Suomi.fi-viestit -tililleen, henkilö vastaanottaisi kuitenkin push-ilmoituksia Suomi.fi-mobiilisovellukseen, jos henkilö on ottanut sovelluksen käyttöön ja sallinut push-ilmoitusten vastaanottamisen.

Asiointilakiin tehtävät muutokset vaikuttaisivat Suomi.fi-viestien käyttöön kaikkien palvelun käyttäjien osalta siten, että Suomi.fi-viesteihin voisi myös asiointilain perusteella saapua jatkossa enemmän ilmoituksia eri viranomaisten tai muiden organisaatioiden asiointipalveluihin lähetetyistä viesteistä.

4.1.2.3 Suomi.fi-viestien käytön päättäminen ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen

Suomi.fi-viestien käytön päättäminen eli viestinvälityspalvelutilin sulkeminen tapahtuisi ehdotettujen muutosten voimaantulon jälkeen vastaavalla tavalla kuin nykytilassa. Henkilö tai tämän puolesta-asioija voisi päättää Suomi.fi-viestien käytön sähköisesti mobiilisovelluksessa, verkkopalvelussa tai tarvittaessa Digi- ja väestötietoviraston asiakaspalvelussa. Kuten nykyisinkin, käytön päättämisestä seuraisi se, että henkilölle ei enää toimitettaisi tiedoksiantoja tai muita viestejä sähköisesti Suomi.fi-viesteihin vaan henkilö siirtyisi vastaanottamaan paperipostia.

Pyynnöstä tehdystä käytön päättämisestä seuraisi kuitenkin niiden luonnollisten henkilöiden osalta, joihin sovelletaan edellä kuvattua Suomi.fi-viestien käyttöönottoa koskevaa ensimmäistä menettelyä, että päättämisestä alkaisi kulua kuuden kuukauden määräaika, jonka jälkeen henkilöihin sovellettaisiin jälleen Suomi.fi-viestien käyttöönottoa koskevaa ensimmäistä menettelyä. Muihin henkilöihin ensimmäistä menettelyä ei sovellettaisi kuuden kuukauden jälkeenkään.

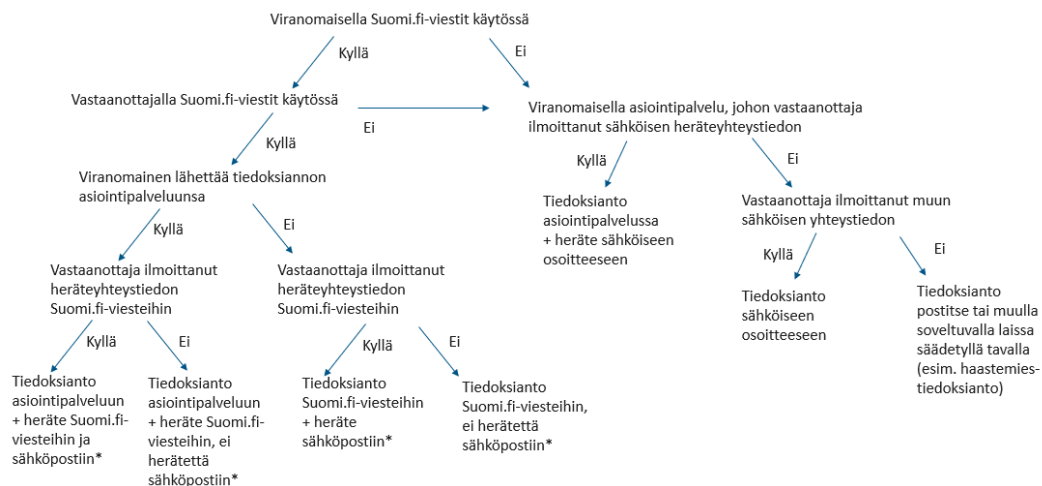
4.1.3 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain todisteellista ja tavallista sähköistä tiedoksiantoa koskevia 18 ja 19 §:ää sekä lisättäväksi lakiin uudet sähköisestä tiedoksiannosta lähetettävää heräteilmoitusta koskevat 19 a ja 19 b §:t. Ehdotetut säännökset selkeyttäisivät sähköistä tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä ja niiden tarkoituksena on mahdollistaa sähköisen tiedoksiannon käyttö nykyistä laajemmin viranomaistoiminnassa. Säännökset mahdollistaisivat viranomaiselle sähköisen tiedoksiannon toimittamisen viestinvälityspalveluun, eli Suomi.fi-viesteihin, ilman vastaanottajan erillistä suostumusta, jos vastaanottajalla on viestinvälityspalvelu käytössään. Säännökset edellyttäisivät, että silloin, kun vastaanottaja on antanut viestinvälityspalveluun sähköisen yhteystiedon, vastaanottajalle lähetettäisiin uudesta palveluun toimitetusta tiedoksiannosta ilmoitus kyseiseen sähköiseen osoitteeseen.

Sääntely mahdollistaisi sähköisen tiedoksiannon toimittamisen ilman vastaanottajan erillistä suostumusta myös viranomaisen omaan sähköiseen asiointipalveluun edellyttäen, että henkilön

viestinvälityspalvelun tilille (Suomi.fi-viesteihin) lähetettäisiin tästä ilmoitus. Muu sähköinen tiedoksianto esimerkiksi suoraan henkilön sähköpostiosoitteeseen edellyttäisi, että henkilö on antanut viranomaiselle sähköisen yhteystiedon.

Kuva 2. Viranomaisen sähköinen tiedoksianto asiointilain mukaan (yksinkertaistettu esitys)

*) Lisäksi mahdollista valita sovellusilmoitus puhelimeen

Lisäksi lain soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavan kattamaan myös esitutkinta ja poliisitutkinta. Ehdotus mahdollistaisi muun ohella sähköisen tiedoksiannon käyttämisen esitutkinnassa ja poliisitutkinnassa sekä sakkomenettelyssä. Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi viestinvälityspalvelun ja asiointipalvelun määritelmät. Lisäksi laajennettaisiin viranomaisen pyytämän asiakirjan sähköistä toimittamista määräajassa koskevaa säännöstä kattamaan myös viranomaiselle omasta aloitteesta toimitetut asiakirjat, kuten vireillepanoasiakirjat. Jatkossa säännös koskisi siten kaikkia viranomaiselle toimitettuja sähköisiä asiakirjoja.

4.1.4 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi digipalvelulain soveltamisalaa poistamalla lain 2 luvun soveltamisalan rajauksesta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittaminen. Siten digipalvelulaki soveltuisi jatkossa asiointilain tapaan kokonaisuudessaan myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan.

4.1.5 Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevaan sääntelyyn sisältyviä, asiakirjojen tiedoksiannosta koskevia säännöksiä siten, että sähköisen tiedoksiannon käytön mahdollisuuksia laajennettaisiin ja sen ensisijaisuutta korostettaisiin kirjetiedoksiannon sekä muiden tiedoksiannon toimitustapojen rinnalla. Sähköisen tiedoksiannon edellytysten parantamiseksi ehdotetaan myös prosessiosoitteensääntelyn muuttamista ja asianosaisen velvoittamista ilmoittamaan tuomioistuimelle henkilötunnuksensa

tai yritys- ja yhteisötunnuksensa sekä asianosaisen sekä tiedossa olevat todistajan tai muun kuultavan sekä eräissä tilanteissa myös vastapuolen henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus. Muutoksia ehdotetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, oikeudenkäymiskaareen, oikeudenkäymiskaaren muutoslakiin 96/2022, oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettuun lakiin, ulosottokaareen, kiinteistönuodostamislakiin (554/1995), lakiin eräitä kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista (1101/2022), lakiin sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa (255/2014), lakiin sakon ja rikesakon määräämisestä (754/2010), esitutkintalakiin, oikeusapulakiin (257/2002), oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin (100/2013), oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annettuun lakiin (646/1974), eräiden asiakirjain lähettämistä tuomioistuimille annettuun lakiin (248/1965) ja vaalilakiin (714/1998). Sääntely helpottaisi asiakirjojen antamista tiedoksi sähköisesti yhdessä asiointilain ja tukipalvelulain yleissääntelyn kanssa.

Sähköisen tiedoksiantotavan käytön lisäämiseksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi valituksen sisältöä ja tiedoksiannon toteuttamista koskevan sääntelyn osalta. Esityksessä ehdotetaan, että prosessioitteeksi katsottaisiin ilmoitetun hallintotuomioistuimen sähköinen asiointipalvelu, jos valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan asiointipalveluun. Esityksessä ehdotetaan myös, että tuomioistuin voisi antaa asiakirjan tiedoksi asiointipalvelussa, jos tiedoksiannon vastaanottaja on Suomi.fi-viestien käyttäjä. Tiedoksiannosta ilmoitettaisiin tällöin prosessioitteeksi ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan kumottavaksi ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin säännös henkilön mahdollisuudesta kieltää ulosottolaitoksen asiakirjojen toimittaminen viestinvälityspalveluun. Säännöksen kumoaminen yhdenmukaistaisi ulosottolaitoksen asiakirjojen sähköisestä tiedoksiannosta kieltäytymistä koskevan sääntelyn tässä esityksessä ehdotettavan tukipalvelulain yleissääntelyn kanssa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset julkiseen talouteen

4.2.1.1 Yleisesti

Lakiesityksellä on julkiseen talouteen liittyviä myönteisiä taloudellisia vaikutuksia. Suorat taloudelliset säästöt muodostuisivat viranomaisten paperisten tiedoksiantojen korvautuessa jatkossa ensisijaisesti sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla, joiden välittämisessä hyödynnettäisiin lähtökohtaisesti tukipalvelulain mukaisen käyttövelvoitteen alaista hallinnon yhteistä viestinvälityspalvelua eli Suomi.fi-viestejä. Tukipalvelulain 5 §:n 1 momentti velvoittaa jo nykyisellään valtaosan julkisen hallinnon viranomaisista viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen, jolloin säästötavoitteet pohjautuvat jo olemassa olevaan viranomaisia velvoittavaan lainsäädäntöön.

Vuonna 2024 yhteensä 4,4 miljoonaa yksityishenkilöä hyödynsi Suomi.fi-tunnistusta palvelun lokitietojen mukaan. Ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishjelman valmistelun alkuvaiheessa Suomi.fi-viestejä käyttäviä henkilöitä oli noin 1,3 miljoonaa henkilöä, minkä perusteella käyttäjämäärän kasvupotentiaali on ollut valmistelun alussa reilu kolme miljoonaa henkilöä. Tämän perusteella ohjelman koko julkiselle hallinnolle tavoitelluiksi säästöiksi on arvioitu yhteensä noin 40 miljoonaa euroa vuodessa. Mainitusta summasta 30 miljoonaa euroa kohdentuisi valtioonhallintoon, 6 miljoonaa euroa Kansaneläkelaitokseen, 2 miljoonaa euroa hyvinvointialueisiin ja 1–3 miljoonaa euroa kuntiin. Säästötavoite on laskettu viranomaisten vuotuisten postituskustannusten perusteella, kun paperipostitus korvautuisi

sähköisenä tiedoksiannon. Osana ohjelmaa Digi- ja väestötietovirasto on alkanut 12.5.2025 Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä kehottaa henkilöitä, joilla ei ole Suomi.fi-viestit käytössä, ottamaan palvelun käyttöön. Tämän seurauksena Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä on kasvanut syyskuun 2025 alkuun mennessä noin 550 000 käyttäjällä ja palvelussa oli tällöin yhteensä noin 2,2 miljoonaa käyttäjää (lukumäärät päivitetään ennen eduskuntakäsittelyä). Vuoden 2025 loppuun mennessä Suomi.fi-viestien käyttäjiä on arvioitu olevan enimmillään 2,5 miljoonaa. Tämän vuoksi mainitusta säästötavoitteesta saavutetaan arviolta noin 15 miljoonaa euroa jo ennen lakimuutoksia, jolloin tällä esityksellä ehdotetuilla muutoksilla tavoitellaan noin 25 miljoonaa euron säästöjä vuodessa. Käyttäjämäärän kasvun arvioiminen on kuitenkin hankalaa, koska henkilöiden halua ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön suostumuksellaan on haastava ennakoita. Lisäksi säästötavoitteen toteutuminen täysimääräisenä edellyttäisi, että henkilöt, joille avataan Suomi.fi-viestit tili pysyisivät palvelun käyttäjinä eivätkä he sulki tiliä.

Keskimäärin yksi Suomi.fi-viestien kautta toimitettu viranomaisen tiedoksianto säästää postikuluissa julkiselle hallinnolle noin yhden euron kirjettä kohden (vuoden 2023 kustannustaso). Suorien säästöjen lisäksi esityksellä myös hillitään julkisen hallinnon kirjepostitukseen liittyvien kustannusten kasvua. Kirjepostitukseen liittyvien kustannusten nousu aiheutuu postituskustannuksiin liittyvistä maksukorotuksista, joiden voidaan arvioida jatkavan kasvuaan kymmenillä prosenteilla tulevinakin vuosina. Myös lakiesityksellä arvioidaan olevan paperikirjepostituksen hinnankorotuksiin liittyviä vaikutuksia miljoonien viranomaiskirjeiden korvautuessa sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla. Paperikirjepostituksen hinnankorotukset voivat osaltaan madaltaa esityksen julkisen talouden säästöpotentiaalia riippuen reaalisesta hintakehityksestä ja siitä, kuinka paljon paperitse toimitettavia kirjeitä uudistuksen jälkeen viranomaiset jatkossa toimittavat eli osin myös siitä, kuinka suuri osuus sähköisesti asioivista kansalaisista jatkossa valitsee poiketa ensisijaisuudesta pyynnöstään.

Arvioinnissa on otettava huomioon myös Posti Jakelu Oy:n toteuttama postitoiminnan yleispalvelu ja erityisesti postilaissa säädettyjen yleispalvelun nettokustannusten laskentaan ja näiden nettokustannusten mahdollinen korvaaminen valtion varoista (postilain 32–35 §). Postilain 33 §:n nojalla yleispalvelun tarjoajalle (Postille) on korvattava valtion varoista se osa yleispalvelun nettokustannuksista, joka muodostaa tälle kohtuuttoman taloudellisen raskuuden. Lain mukaan kustannusten korvaamisesta päättää liikenne- ja viestintäministeriö Liikenne- ja viestintäviraston laatiman nettokustannuslaskelman pohjalta. Kustannusten korvaamista haetaan liikenne- ja viestintäministeriöltä ja korvausta maksetaan taannehtivasti enintään vuoden ajalta vaatimuksen esittämisestä. Valtionhallinnolle tavoitellut säästöt eivät välttämättä toteudu esitetyn mukaisesti, jos osin ehdotettujen muutosten seurauksena valtio joutuu tukemaan postilailla turvattua yleispalvelun toteuttamista valtion varoista. Toistaiseksi Posti on pystynyt hoitamaan yleispalveluun kuuluvien kirjeiden ja pakettien jakelun ilman, että yleispalvelun kustannuksia olisi tarvinnut korvata valtion budjetista. Kymmenien miljoonien kirjeiden poistumisella markkinoilta on merkittävä vaikutus paperisen postin jakamisen kustannusten kohdentumiseen ja siten yleispalvelun yksikkökustannuksiin. Toisaalta Postin toimintaan vaikuttaa myös muu digitalisaatiokehitys kuin tällä esityksellä ehdotetut muutokset.

Esityksessä ehdotettujen muutosten seurauksena syntyvien suorien taloudellisten säästöjen toteutumiseen vaikuttaa se, kuinka monta käyttäjää Suomi.fi-viesteissä on ennen ehdotettujen muutosten voimaantuloa. Suomi.fi-viestien käyttäjämäärät ovat kasvaneet edellä kuvatun käyttöönottokehotuksen avulla ja käyttäjiä oli syyskuun 2025 alussa noin 2,2 miljoonaa. Käyttäjämäärän kasvun voidaan olettaa kasvavan myös loppuvuoden 2025 aikana.

Sen jälkeen, kun esityksessä ehdotetut muutokset ovat tulleet voimaan, suorien säästöjen syntymiseen vaikuttaa se, kuinka moni Suomi.fi-tunnistusta käyttävä henkilö päättää poiketa

ensisijaisuudesta pyynnöstään jatkaen paperikirjeiden vastaanottamista. Mahdollisuus poiketa ensisijaisuudesta omasta pyynnöstä tekee toteutuvien säästöjen arvioinnista vaikeasti ennakoitavaa. Digi- ja väestötietoviraston elokuussa 2024 toteuttaman kyselytutkimuksen mukaan niistä henkilöistä, jotka eivät käytä Suomi.fi-viestejä, noin puolet olisi valmis vähintäänkin kokeilemaan sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamista ja 14 % siirtyisi suoraan Suomi.fi-viestien käyttäjiksi. Selvityksen mukaan noin kolmannes (30 %) pyytäisi paperikirjeet, mikä kuitenkin selvityksessä on pitänyt mukana myös ne vastaajat, jotka eivät asioi viranomaisten kanssa sähköisesti eli eivät lähtökohtaisesti ole uudistuksen piirissä. Lisäksi säästöjen toteutumiseen vaikuttaa myös se, kuinka laajasti alaikäiset Suomi.fi-tunnistusta käyttävät henkilöt ottavat suostumuksellaan Suomi.fi-viestit käyttöön. Säästöjen voidaan arvioida joka tapauksessa toteutuvan lain voimaantulovuonna vain osittain, sillä niiden toteutuminen edellyttää henkilöiltä Suomi.fi-tunnistuksen hyödyntämistä Suomi.fi-viestit tilin avaamiseksi esityksen mukaisella tavalla. Lisäksi säästöjen täysimääräinen toteutuminen edellyttää viranomaisten kyvykkyyttä toimittaa tiedoksiantoja Suomi.fi-viestien avulla. Erityisesti kuntasektorilla ja hyvinvointialueilla palvelu on rajatusti käytössä. Ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishjelmassa on ollut määrä edelleen tukea Suomi.fi-viestien käyttöönottoa viranomaistoiminnassa. Avustusten kohdentamisen toteuttamatta jättäminen saattaa osaltaan madaltaa tosiasiallisesti saavutettavien säästöjen euromääräistä tasoa julkisessa hallinnossa.

Esityksen johdosta ei ole tehty suoria määrärahavähennyksiä valtion talousarviossa. Valtionhallinnon tuottavuusohjelmaa ja sen mukaisia toimintameno-säästöjä koskevat määrärahavähennykset on tehty esityksestä erillisillä päätöksillä osana valtion talousarviota ja julkisen talouden suunnitelmaa. Esitys toimii valtionhallinnon tuottavuusohjelman mukaisena julkisen hallinnon yhteisenä rakenteellisena uudistuksena, jolla eri momenttikohdaisia toimintameno-säästöjä on mahdollista osaltaan saavuttaa.

4.2.1.2 Valtionhallinto ja julkisyhteisöt

Valtionhallinnon viranomaiset

Uudistuksen tavoitteena on kasvattaa sähköisiä tiedoksiantoja vastaanottavien henkilöiden lukumäärää ja siten korvata pääosa paperikirjeinä toimitettavista viranomaisten tiedoksiannoista sähköisillä viesteillä. Ohjelman tavoitteena olevan kolmen miljoonan uuden käyttäjän seurauksena Valtionhallinnon viranomaisten toimittamien Suomi.fi-viestien lukumäärä kasvaisi arviolta noin 30 miljoonalla kappaleella vuoden 2023 lähtötasoon verrattuna. Euromääräisesti muutos tarkoittaisi noin 30 miljoonan euron vuotuisia säästöjä valtiontaloudelle, jotka kohdentuisivat viestejä toimittavien viranomaisten toimintamomentteille. Edellä kuvatulla tavalla ohjelman aikana käyttäjämäärä on jo kasvanut vuoden 2023 lähtötasosta ja sen on arvioitu olevan enimmillään 2,5 miljoonaa loppuvuodesta 2025. Näin ollen tämän esityksen säästövaikutus olisi valtionhallintoon enimmillään reilu 20 miljoonaa euroa.

Valtionhallinnon virastoista merkittävin hyödynsaaja olisi Verohallinto, joka tavoittelee sähköisten tiedoksiantojen ensisijaisuudella 10 miljoonan euron vuotuisia säästöjä, jonka toteutumisen edellytykseksi Verohallinto on arvioinut hyvin kattavan sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuden Suomi.fi-tunnistusta käyttäviä kansalaisia koskien. Esityksen on arvioitu mahdollistavan säästöjen toteutumisen niiltä osin, kuin sähköisesti asioivat henkilöt jatkossa tosiasiaassa hyödyntävät sähköistä tiedoksiantoa ilman poikkeuspyynnön tekemistä. Mahdollisuus poiketa ensisijaisuudesta omasta pyynnöstä tekee toteutuvien säästöjen arvioinnista vaikeasti ennakoitavaa. Verohallinnon säästöjen toteutuminen edellyttäisi verotusmenettelyä koskevan erityissääntelyn yhdenmukaistamista suhteessa esityksen mukaiseen asiointilain sääntelyyn, jossa sähköisen tiedoksiannon toimittaminen Suomi.fi-

viesteihin ei edellytä hallinnon asiakkaalta erillistä suostumusta. Valmistelun aikana on päätetty aloittaa verotusmenettelyä koskevan erityissääntelyn valmistelu. Tavoitteena on, että verotusmenettelyssä sovellettaisiin tässä esityksessä ehdotettavaa sääntelyä verotusmenettelyn erityispiirteet huomioiden.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom in toimintamenoihin kohdentuisi noin 2,8 miljoonan euron vuotuiset säästöt. Edellä mainitut toimintamomenttikohtaiset säästöt on huomioitu hallinnonalojen talouden ja toiminnan suunnittelussa osana kehysvalmistelua ja talousarviosuunnittelua. Hallinnonalojen toimenpiteet ja säästötavoitteet on osaltaan kuvattu 23.9.2024 julkaistuissa ministeriöiden hallinnonalakohtaisissa tuottavuusohjelmissa.⁵ Toisaalta uudistuksella arvioidaan olevan vaikutuksia paperipostin yksikköhintoihin, mikä edelleen nostaa paperitse toimitetun kirjeen yksikköhintaa jo olemassa olevan kustannustrendin lisäksi.

Säästöarvio on laadittu vasten nykyistä Suomi.fi-viestien käyttöastetta valtionhallinnon viranomaisissa, millä on täsmennetty vuonna 2023 laadittua alkuperäistä arviota. Säästöpotentiaali voi kasvaa yhä uusien viranomaisten ottaessa Suomi.fi-viestit käyttöön osana asiointipalvelujaan ja järjestelmiään. Käyttäjämäärän voimakkaan kasvun arvioidaan muodostavan palvelusta myös viranomaisille aiempaa houkuttelevamman viestinvälityskanavan, minkä ennakoitaan kasvattavan myös organisesti palvelun käyttöastetta suhteessa nykytilaan. Valtionhallinnon toimijoista esimerkiksi puolustusministeriön hallinnonalalla toimiva Puolustusvoimat käyttää Suomi.fi-viestejä rajallisesti ainoastaan osana verkko-oppimisympäristöään (n. 13 000 Suomi.fi-viestiä vuodessa), mutta Puolustusvoimien vuotuiset postituskustannukset ovat vuoden 2023 kustannustasolla olleet 2,3 miljoonaa euroa, joka on vuosittain kasvanut noin 20 %. Kustannuserästä merkittävä osa suuntautuu kansalaisille toimitettavista kutsuntoihin liittyvistä aineistoista.

Hallinnonalojen ulkopuolisista toimijoista Kansaneläkelaitos on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos ja Verohallinnon ohella merkittävin tiedoksiantaja lähettävä viranomainen viestivolyyymilla mitattuna. Kansaneläkelaitoksen vuosittaiset kustannukset paperikirjepostitukseen liittyen ovat noin 13–14 miljoonaa euroa (vuoden 2023 kustannustaso). Kansaneläkelaitos ei ole tukipalvelulain 5 §:n 1 momentin nojalla velvoitettu viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen. Kansaneläkelaitos ei myöskään hyödynnä palvelua lain 5 §:n 2 momentin mukaisen käyttöoikeuden nojalla. Kansaneläkelaitoksesta annetun lain (731/2001) 20 a §:n 2 momentin mukaan Kela voi antaa päätöksen tiedoksi sähköisenä viestinä asianosaisen nimenomaisella suostumuksella. Suostumukseen pohjautuvan sähköisen tiedoksiannon mahdollistamiseksi Kansaneläkelaitos ylläpitää rekisteriä annetuista suostumuksista. Sosiaali- ja terveysministeriön 23.9.2024 julkaiseman hallinnonalan tuottavuusohjelman mukaan Kansaneläkelaitoksen sähköisesti annettujen päätösten osuus on tavoitteena nostaa 80 prosenttiin (vuoden 2024 alussa noin 27 prosenttia). Edellytyksenä säästötavoitteeseen pääsemiseksi on mainittu digitaalisen ensisijaisuuden huomiointi lainsäädännössä. Riskinä säästöjen toteutumiselle on mainittu Postin hinnankorotukset. Kela hyödyntää päätösten sähköisessä tiedoksiannossa asiointipalveluaan OmaKelaa. Suostumuksen sähköiseen tiedoksiantoon oli antanut vuoden 2024 loppuun mennessä Kelalle yli miljoona henkilöä. Suostumuksen antaneiden henkilöiden määrä on kasvanut kahden kuukauden aikana n. 30 %.

⁵ Ministeriöiden hallinnonalakohtaiset tuottavuusohjelmat <<https://vm.fi/valtionhallinnon-tuottavuusohjelma>>, luettu 9.10.2024.

Sosiaali- ja terveysministeriöstä saadun tiedon mukaan ministeriö valmistelee Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 20 a §:n muuttamista (STM117:00/2023). Tavoitteena on muuttaa sääntelyä tässä esityksessä ehdotettavan yleislainsäädännön suuntaan. Mainitun lain 20 a §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että sen sisältönä olisi viittaus asiointilain sähköistä tiedoksiantoa koskeviin säännöksiin, jolloin Kelaan sovellettaisiin voimassa olevaa yleissääntelyä. Muutos tarkoittaisi, että sähköiseen tiedoksiintoon ei edellyttäisi asianosaisen nimenomasta suostumusta, vaan sähköisen osoitetiedon ilmoittaminen riittäisi. Valtionhallinnon tuottavuusohjelmassa on arvioitu, että muutos tuottaisi kuuden miljoonan euron säästöt toimintamenoissa. Laissa säilyisi kuitenkin seitsemän päivän tiedoksisaantiolettama poikkeuksena yleislainsäädäntöön.

Suomi.fi-viestien palvelutuottajaorganisaation Digi- ja väestötietoviraston mukaan palvelun vuosittaiset suorat kustannukset olivat vuonna 2023 noin 4,7 miljoonaa euroa, joka on pitänyt sisällään kaikki palvelun tuottamiseen, ylläpitoon ja jatkokehitykseen liittyvät suorat kustannukset koskien ostopalveluja, henkilöstöä, infrastruktuurin ylläpitoa ja poistoja. Jatkokehityksen osalta vuoden 2023 aikana toteutettiin merkittäviä investointeja muun muassa mobiilisovelluskäyttöliittymän uudistamiseen ja arkkitehtuurin uudistamiseen. Lisäksi budjetti on pitänyt sisällään Suomi.fi-viestien vuosibudjettiin vyörytettyjä yhteisiä Digi- ja väestötietoviraston kustannuksia koskien asiakaspalvelua ja -tukea sekä viranomaisille että kansalaisille, viraston yhteisiä tukipalvelutoimintoja sekä markkinointia ja viestintää.

Suomi.fi-viestien kustannukset katetaan momentilta 28.30.03 Digi- ja väestötietoviraston toimintamenot, jolle ei esitetä uutta määrärahaa. Kustannukset katetaan olemassa olevasta määrärahasta priorisoimalla toimintamenoja tai jaksottamalla palvelun jatkuvaan kehittämiseen liittyviä investointitarpeita. Lakiesityksellä on vaikutuksia Suomi.fi-viestien infrastruktuuri- ja kapasiteetikustannuksiin käyttäjämäärän ja viestimäärän lisääntyessä. Digi- ja väestötietoviraston arvion mukaan Suomi.fi-viestien pilvipalvelukustannukset kasvaisivat noin 130 000–170 000 euroa vuodessa lainsäädännön astuessa voimaan. Julkisen hallinnon yhteisten tukipalvelujen, viestinvälityspalvelu mukaan luettuna, tarkoituksena on tuottaa kustannustehokkuutta tarjoamalla yhteisiä ja keskitettyjä ratkaisuja koko julkisen hallinnon tarpeisiin useiden virasto- ja toimialakohtaisten erillisratkaisujen tuottamisen sijasta. Hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta on 6.2.2024 kokouksessaan linjannut hallitusohjelmaan sisältyvään valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanoon liittyen, että ICT- ja digitalisaatiohankkeissa tuottavuutta parannetaan hyödyntämällä aiempaa vahvemmin hallinnon yhteisiä palveluita. Myös yhteiskunnan uudistamisen ministerityöryhmä on 17.5.2024 kokouksessaan linjannut, että viranomaisten sähköisissä tiedoksiannoissa tulisi hyödyntää ensisijaisesti yhteisiä tukipalveluita.

Sähköisen tiedoksiantotavan ensisijaisuus kasvattaa myös sähköisten tunnistautumisten lukumäärää ja sähköiseen tunnistukseen liittyviä kustannuksia. Sähköisen tunnistuksen kustannukset katetaan erilliseltä arviomäärärahmomentilta 28.30.04, jolle ei esitetä uutta määrärahaa. Kustannusten on arvioitu olevan katettavissa arviomäärärahmomentin nykyisellä määrärahatasolla. Digi- ja väestötietoviraston mukaan esityksen vaikutukset sähköisen tunnistuksen kustannusten kasvuun voisivat olla vuositasolla noin 400 000–500 000 euroa. Kustannusten kasvu johtuu esityksen vaikutuksista tunnistuksen käytön laajentumiseen, kun henkilöt tunnistautuvat Suomi.fi-viesteihin aiempaa useammin. Sähköisen tunnistuksen kustannusten kasvuun liittyy kuitenkin epävarmuuksia ja muuttujia, jotka voivat hillitä kustannusten kasvun nousua. Suomi.fi-viestien mobiilisovellusversio edellyttää vähemmän tunnistuskertoja kuin verkkoselainpohjainen Suomi.fi-viestien käyttö. Mikäli mobiilisovellusversio saavuttaa verkkoselainpohjaista käyttöliittymää suuremman suosion, jää sähköisen tunnistuksen kustannusten kasvu arviota maltillisemmaksi. Mobiilisovellusversion käyttöönottoa pyritään toimeenpanon yhteydessä markkinoimaan aktiivisesti. Nykyisellään jo

valtaosa Suomi.fi-viestien käyttäjistä (85 %) hyödyntää mobiilisovellusratkaisua verkkoselainpohjaisen käyttöliittymän sijasta. Myös uusien tunnistautumisratkaisujen, eli muun muassa digitaalisen lompakon hyödyntämisen laajuus pankkitunnuksiin nojautuvan tunnistuksen hyödyntämisen sijasta madaltaisi kustannusten kasvua.

Oikeusministeriön hallinnonala

Sähköisen tiedoksiannon edistämiseksi esitys sisältää oikeusministeriön hallinnonalan lainsäädännön muutosehdotuksia. Näiden valmistelusta vastaavan alatyöryhmän työssä on arvioitu erikseen muutosehdotusten vaikutuksia oikeusministeriön hallinnonalan viranomaistoimijoille. Tämän vuoksi myös muutosehdotusten tuomia kustannussäästöjä oikeusministeriön hallinnonalalla on arvioitu yksityiskohtaisemmalla tasolla kuin muilla hallinnonaloilla. Hankkeella arvioidaan oikeusministeriön hallinnonalalla saavutettavan noin 2–4 miljoonan euron vuotuiset säästöt sitten, kun Suomi.fi-viestien täysimääräinen hyödyntäminen on teknisesti mahdollista. Syntyvien säästöjen määrä on riippuvainen erityisesti Suomi.fi-viestit-tilien määrän kasvusta, sähköisen prosessiosoitteen käytön yleistymisestä tuomioistuimissa sekä yleisten tuomioistuinten asianhallintajärjestelmän (AIPA) teknisestä kehityksestä.

Käräjäoikeudet. Vaikka Suomi.fi-viestit on otettu käyttöön tuomioistuinten AIPA-tietojärjestelmässä, säästöjen aikaansaaminen yleisissä tuomioistuimissa edellyttäisi, että Suomi.fi-viestinvälityspalvelun ja tuomioistuinten AIPA-tietojärjestelmän välillä olisi liityntä, jonka kautta Suomi.fi-viestinvälityspalvelu palauttaisi AIPA-järjestelmään automaattisesti tiedon siitä, että henkilö on vahvistanut viestinvälityspalvelussa asiakirjan vastaanotetuksi. Tuomioistuinvirasto on ilmoittanut tavoitteena olevan, että edellä mainitun ominaisuuden mahdollistava liityntä AIPA-tietojärjestelmän ja Suomi.fi-viestinvälityspalvelun välillä saataisiin käyttöön vuonna 2026.

Sen sijaan muissa kuin AIPA-tietojärjestelmässä käsiteltävissä asioissa Suomi.fi-viestinvälityspalvelua ei ole mahdollista hyödyntää ilman järjestelmän jatkokehitystä, joka ei Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan ole lähivuosina näköpiirissä. Uudistuksen kannalta keskeisin AIPA-järjestelmän ulkopuolella käsiteltävä asiaryhmä ovat summaariset riita-asiat. Summaaristen riita-asioiden runsauden, viime aikoina noin 400 000 juttua vuodessa, vuoksi Suomi.fi-viestinvälitysjärjestelmän hyödyntäminen niissä voisi vaikuttaa suuresti käräjäoikeuksissa toimitettavien todisteellisten sähköisten tiedoksiantojen määrään.

Seuraavassa selostetaan ehdotuksen säästövaikutusta käräjäoikeuksissa lähtien siitä, että edellä mainittu liityntä AIPA-tietojärjestelmän ja Suomi.fi-viestinvälityspalvelun välillä olisi käytössä.

Käräjäoikeuksien osalta esitys vähentäisi haastemiestyötä ja postituskustannuksia. Haastemiestiedoksiannoissa kulut muodostuvat keskeisesti henkilötyövuosista, ja sen vuoksi taloudellisten vaikutusten arvioiminen henkilötyövuosien näkökulmasta on näiden osalta erityisen merkityksellistä. Yleisesti ottaen voidaan sanoa, että haastemiehet toimittavat haastemiestiedoksiantoja ja puhelintiedoksiantoja, ja että muu käräjäoikeuksien henkilökunta huolehtii muista tiedoksiannoista. Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan haastemiesten henkilötyövuosimäärä vuonna 2023 oli 270, mistä tiedoksiantoihin kohdentui 254 henkilötyövuotta. Tuomioistuinvirastosta saatujen tiedoksiannon laskennallisten kustannusten perusteella yhden haastemiestiedoksiannon hinnaksi voidaan arvioida noin 46,50 euroa ja yhden puhelintiedoksiannon hinnaksi noin 19,90 euroa.

Karkeasti voidaan arvioida, että nykyään toteutettavista haastemiestiedoksiannoista noin kymmenesosa ja puhelintiedoksiannoista noin neljännes voitaisiin jatkossa toimittaa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina lakiesityksen myötä. Näin ollen käräjäoikeuksissa arviolta noin 15 000 tiedoksiantoa, jotka nyt toimitetaan haastemiestiedoksiantona tai puhelintiedoksiantona, voitaisiin jatkossa toimittaa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Tämä vastaisi laskennallisesti noin 545 000 euron säästöä vuodessa haastemiestyön ja tähän työhön liittyvien postituskustannusten vähentymisen johdosta.

Edellä olevat arviot haastemiestiedoksiantojen ja puhelintiedoksiantojen toimittamisesta jatkossa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina sisältävät myös näiden tiedoksiantojen edellyttämät postituskustannukset. Postituskustannusten määrän voidaan arvioida vähentyvän kuitenkin myös siksi, että nykyään vastaanottotodistustiedoksiantoina toimitettavat tiedoksiannot voitaisiin toimittaa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Tältä osin voidaan arvioida, että todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voitaisiin jatkossa käyttää noin 90 prosentissa tilanteista, joissa nykyään käytetään vastaanottotodistustiedoksiantoa. Esityksen voidaan arvioida johtavan siihen, että noin 80 000 tiedoksiantoa, jotka nyt toimitetaan vastaanottotodistustiedoksiantona postitse, toimitettaisiin jatkossa todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Näin ollen uudistuksen vaikutus käräjäoikeuksien postituskustannuksiin olisi vastaanottotodistustiedoksiantojen osalta noin 240 000 euroa vuodessa.

Haastemiestiedoksiantojen, puhelintiedoksiantojen ja vastaanottotodistustiedoksiantojen osalta vuosittaiset säästöt käräjäoikeuksissa olisivat siten yhteensä arviolta noin vajaat 800 000 euroa sitten, kun edellä mainittu liityntä saadaan käyttöön. Muiden kuin edellä mainittujen tiedoksiantotapojen osalta uudistuksen taloudelliset vaikutukset olisivat vähäiset. Säästövaikutuksia olisi myös sillä, että tiedoksiantomenettelyn tehostuminen voisi vähentää pääkäsitteilyjen peruuntumisia käräjäoikeudessa, kun haastemiehet voisivat keskittyä vaikeampiin tiedoksiantoihin. Pääkäsitteilyn peruuntumisesta aiheutuu sekä valtiolle että asianosaisille taloudellisia menetyksiä, jotka näin vähenisivät.

Hallinto-oikeudet. Sähköisen prosessiosoitteen nykyistä laajempi käyttö vähentäisi hallinto-oikeuksien postituskustannuksia ja tehostaisi tiedoksiantomenettelyä. Hallinto-oikeudet ovat kuitenkin tiedoksiantotavassa sidottuja valittajan ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Hankkeessa pyritään ohjaamaan hallintoprosessilain muutoksilla valittajia ilmoittamaan nykyistä useammin prosessiosoitteeksi sähköinen osoite, mutta valittajalla olisi edelleen mahdollisuus ilmoittaa prosessiosoitteeksi pelkästään postiosoite.

Mikäli esimerkiksi puolet nykyisin kirjeitse toimitettavista tavallisista ja todisteellisista tiedoksiannoista voitaisiin toimittaa sähköisellä tavalla, vähentäisi tämä tiedoksiantojen postituskustannuksia hallinto-oikeuksissa noin 90 000–110 000 eurolla. Säästöjä syntyisi erityisesti saantitodistustiedoksiannon käytön vähentymisestä, jonka postituskustannus on 13,11 euroa kappaleelta. Syntyvät postituskustannussäästöt ovat merkittävästi sidoksissa muun ohella asiointipalvelun käyttöön ja sen käytön lisääntymiseen.

Hovioikeudet, korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, vakuutusosasto ja työtuomioistuin. Uudistus vaikuttaisi myös hovioikeuksien postituskustannuksiin, koska vastaanottotodistustiedoksiantoja voitaisiin toimittaa suuressa määrin todisteellisina sähköisinä tiedoksiantoina. Olettaen jälleen sähköisen tiedoksiannon ulkopuolelle jäävän joukon suuruudeksi noin kymmenen prosenttia, voidaan laskea, että postitettavien vastaanottotodistustiedoksiantojen määrän vähentyminen hovioikeuksissa voisi edellä käräjäoikeuksien kohdalla kerrottujen olettamusten vallitessa vähentää hovioikeuksien postituskustannuksia noin parilla kymmenellä tuhannella eurolla vuodessa. Esitys vähentäisi myös korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden, markkinaoikeuden,

vakuutusoikeuden ja työtuomioistuimen postituskustannuksia. Vaikutus arvioidaan kuitenkin vähäiseksi, koska postituskustannusten kokonaismäärä on Tuomioistuinvirastosta saadun tiedon mukaan kyseisissä tuomioistuimissa suhteellisen vähäinen.

Syyttäjälaitos. Syyttämättäjättämispäätöksiä tehtiin vuonna 2023 noin 32 500 asiassa ja ne annettiin epäillyille tiedoksi postitse. Yhdellä asialla voi olla useita epäiltyjä ja lisäksi päätöksiä annetaan postitse tiedoksi asianomistajille. Jos arvioidaan karkeasti, että päätös lähetetään tiedoksi postitse epäillyn lisäksi edes yhdelle muulle henkilölle hieman yli puolessa asioista, syyttämättäjättämispäätösten nykyistä laajemmalla sähköisellä tiedoksiannolla voidaan arvioida saavutettavan joidenkin kymmenien tuhansien eurojen säästö vuositasolla postituskustannuksissa. Syyttäjä antoi vuonna 2022 sakkomenettelyssä noin 34 000 rangaistusmääräystä, ja sähköisen tiedoksiannon nykyistä laajemmalla hyödyntämisellä olisi mahdollista saada vastaavia säästöjä myös sakkomenettelyssä.

Ulosottolaitos. Ulosottolaitokselta saatujen tietojen mukaan keskeinen ongelma ulosoton kannalta on se, että riittävän moni kansalainen ei ole oma-aloitteisesti ottanut käyttöön Suomi.fi-viestejä. Uusien Suomi.fi-tilien perustamisen ja esityksen mukaisen ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mukaisten kieltojen poistumisen myötä voidaan arvioida olevan saatavissa säästöjä ulosoton postituskuluihin, mutta niiden tarkkaa määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Ulosottolaitokselta saatujen tietojen mukaan Suomi.fi-viestit käyttöönettaneiden asiakkaiden määrä on tällä hetkellä noin 170 000. Ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mukaisten kieltojen määrä ulosottovelallisten osalta on puolestaan noin 15 000. Vuoden 2023 aikana ulosoton asiakkaana oli noin 574 000 eri velallista, joista noin 520 000 oli luonnollisia henkilöitä.

Varovaisesti arvioiden ja mikäli tukeudutaan edellä esitettyihin lukuihin, niin ulosoton osalta tehdyn laskelman perusteella säästö postikuluissa olisi vuosittain noin 850 000 euroa, mikäli Suomi.fi-viestit käyttöönettaneiden määrä ulosoton asiakkaissa kasvaa 50 prosenttia ja tilejä olisi siis 255 000. Laskelmassa myös kieltojen määrä kasvaa 50 prosenttia ja kieltoja olisi 22 500.

Mikäli Suomi.fi-viestit käyttöönettaneiden määrä ulosoton asiakkaissa kasvaa 100 prosenttia ja tilejä olisi 340 000, niin säästö postikuluissa olisi vuosittain noin 2 000 000 euroa. Kieltojen määrä olisi tässä vaihtoehdossa 30 000. Jos taas Suomi.fi-viestit käyttöönettaneiden määrä kasvaa 150 prosenttia ja tilejä olisi 425 000, niin vuosittainen säästö postikuluissa olisi noin 3 100 000 euroa. Tässä vaihtoehdossa kieltojen määrä olisi 37 500.

Edellä esitetyt arviot postitussäästöjen määristä ovat vain karkeita arvioita mahdollisista säästöistä, mutta ne antavat ainakin jonkinlaista yleiskuvaa asiasta. Epävarmuustekijänä laskelmien osalta voidaan pitää esimerkiksi kieltojen määrää. On hyvin haasteellista etukäteen arvioida sitä, miten ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin mahdollinen kumoaminen vaikuttaisi jatkossa kieltojen määrään.

Oikeusapu- ja edunvalvontatoimistot. Esitys vähentäisi jonkin verran oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen postituskustannuksia, mutta vaikutus arvioidaan vähäiseksi, koska hallintolain 54 §:n tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvat asiakirjat annetaan jo nykyisin tiedoksi pääosin muuta kautta kuin postitse. Postituskustannuksiin vaikuttaa myös se, että Suomi.fi-viesteihin lähetettävät viestit eivät nykyisellään sovellu tiedoksiantotavaksi silloin, kun avustaja asioi hakijan puolesta. Postitussäästöjä on siten saatavissa vain siltä osin kuin hakija asioi suoraan oikeusaputoimiston kanssa. Tilastotietoa lukumäärästä ei ole saatavilla.

Mikäli Suomi.fi-viestejä hyödyntävien kansalaisten lukumäärä uudistuksen tavoitteiden mukaisesti nousee, on kuitenkin oletettavissa, että Suomi.fi-viestien lukumäärän kasvu näkyy myös tällä sektorilla.

Sektorin postituskustannukset koostuvat pääosin muusta kuin hallintolain 54 §:n tiedoksiantovelvollisuuden piiriin kuuluvasta asiakasviestinnästä, jota pyritään ohjaamaan uusiin viestipalveluihin. Oikeusavussa sähköinen viestipalvelu on otettu käyttöön kesällä 2024 ja edunvalvonnassa viestipalvelu on tarkoitus saada käyttöön vuonna 2025. Tätä kautta on saatavissa säästöjä postituskustannuksiin, mutta niiden määrää on tässä vaiheessa vaikea arvioida.

Esitutkintaviranomaiset

Asiointilain ja digipalvelulain 2 luvun soveltamisalamuutoksen vuoksi taloudellisia vaikutuksia on arvioitu erikseen esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisin osalta.

Poliisi. Poliisi tekee asianosaisille lähetettäviä esitutkintapäätöksiä arviolta 200 000 asiassa vuodessa. Koska asioissa voi olla useita asianosaisia, lähetetään päätöksiä arviolta noin 360 000 kappaletta, joista suurin osa eli jopa 75 prosenttia lähetetään nykyisin kirjeitse. Karkeasti arvioiden kirjeiden määrä voisi sähköisen lähettämisen myötä vähentyä siten noin 200 000 kappaleella vuositasolla, jolloin uudistuksella voitaisiin saavuttaa pelkästään postituskustannuksissa 200 000 euron säästö. Lisäksi poliisissa on arvioitu, että päätösten käsittelyssä säästettäisiin työaikaan noin 10 minuuttia / päätös, mikä vastaisi yhteensä noin 20 henkilötyövuoden eli usean sadan tuhannen euron säästöä työkustannuksissa. Poliisitutkintojen määrä on noin 15 % esitutkintojen määristä, joten myös poliisitutkinnassa voidaan arvioida saavutettavan joidenkin kymmenien tuhansien eurojen säästöt edellä esitetyin esitutkintaa koskevin varauksin. Poliisi lähettää arviolta 75 000 rikesakkoa vuodessa, ja sähköisen tiedoksiannon laajempi hyödyntäminen toisi vastaavasti arviolta joidenkin kymmenien tuhansien eurojen säästöjä sakkomenettelyn osalta. Poliisin toiminnassa siirtyminen kokonaisuudessaan sähköisiin toimintamalleihin on riippuvaista myös muun ohella tietoturvakysymyksistä ja järjestelmäkehityksestä. Näin suuriin säästöihin ei siten todennäköisesti päästäisi ainakaan välittömästi uudistuksen voimaantulon jälkeen.

Tulli, Rajavartiolaitos ja Puolustusvoimat. Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien suorittaman esitutkinnan asiamäärät ovat merkittävästi vähäisempiä kuin poliisilla. Sähköisen tiedoksiannon hyödyntäminen esitutkintapäätösten toimittamisessa toisi vähäisiä säästöjä myös näille toimijoille.

4.2.1.3 Kunnat

Kuntasektorin suoria taloudellisia vaikutuksia on arvioitu myös vasten nykyistä Suomi.fi-viestien käyttöastetta kunnallisissa viranomaisissa, millä on täsmennetty vuonna 2023 laadittua alkuperäistä arviota. Digi- ja väestötietoviraston tietojen mukaan vuonna 2024 kunnalliset viranomaiset toimittivat noin 290 000 Suomi.fi-viestiä. Lähetettyjen viestien määrä kasvoi yli 40 prosentilla vuonna 2024 suhteessa edellisvuoteen. Palvelun käytön kasvattamiseen kuntasektorilla on olemassa edelleen suuri käyttämätön potentiaali, mitä myös Kuntaliiton vuonna 2024 toteuttaman selvityksen havainnot ovat tukeneet. Suomi.fi-viestien käyttö kuntasektorilla painottuu suurimpiin kaupunkeihin, ja myös Kuntaliiton selvityksen mukaan Suomi.fi-viestit on käytössä sitä kattavammin, mitä suurempi kunta on kyseessä. Pelkästään kolmen suurimman Suomi.fi-viestejä käyttävän kunnan eli Espoon, Vantaan ja Oulun kaupunkien osuus kuntasektorin vuotuisesta lähetysmäärästä on noin 40 %. Esimerkiksi Espoossa Suomi.fi-viestejä lähetetään koskien varhaiskasvatuksen palveluja ja talouspalveluja.

Vuoden 2024 viestimääriin pohjautuen voidaan arvioida, että nykyisellä kuntien Suomi.fi-viestien käyttöasteella lakiesityksen vaikutukset kuntatalouteen ovat melko vähäiset. Suorat vaikutukset muodostuisivat Suomi.fi-viestejä vastaanottavien kansalaisten määrän noustessa noin 4 miljoonaan, mikä tarkoittaisi nykyisellä käyttöasteella Suomi.fi-viestien lähetysmäärien kasvua noin 0,5 miljoonalla kappaletta. Lisäksi julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (TE-palvelut) ovat siirtyneet kunnille vuoden 2025 alusta lukien, mikä siirtää noin 600 000 vuosittaista sähköistä tiedoksiantoa valtionhallinnolta kunnille nykyisillä sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajamäärillä. Lakiesityksen vaikutuksesta TE-palveluihin liittyviä sähköisiä tiedoksiantoja annettaisiin 1,5 miljoonaa kappaletta nykytilannetta enemmän, mikä kasvattaisi kuntataloudelle muodostuvat säästöt noin 2 miljoonaan euroon vuosittain. Kuntaliiton selvityksen ja Suomi.fi-viestien käyttötilaston perusteella kuntasektorin käyttämättömän potentiaalin voidaan arvioida olevan merkittävä sähköisessä viranomaisviestinnässä. Valmistelussa on myös arvioitu, että Suomi.fi-viestien käyttäjämäärän merkittävä kasvu tekee palvelusta kunnille huomattavasti aiempaa houkuttelevamman viestinvälityskanavan, minkä ennakoidaan kasvattavan jatkossa organisesti kuntien käyttömääriä edelleen. Jos merkittävä osa Suomen kunnista käyttäisi Suomi.fi-viestejä yhtä kattavasti kuin esimerkiksi palvelua laajasti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toimialla käyttävä Kokkolan kaupunki (n. 0,2 viestiä asukasta kohden vuodessa), kunnat lähettäisivät Suomi.fi-viestien valmistelun alkuvaiheen käyttöasteella (1,4 miljoonaa suostumuksen antanutta) noin 0,75 miljoonaa Suomi.fi-viestiä nykytilaa enemmän koskien yli 15-vuotiaita suomalaisia. Käyttäjämäärän noustessa noin 4 miljoonaan tämä tarkoittaisi arviolta noin 2,2 miljoonan Suomi.fi-viestin kasvua suhteessa valmistelun alun tilanteeseen. Ottaen huomioon tämän jälkeinen Suomi.fi-viestien käyttäjämäärän kasvu ja ennakoitu kasvu vuodelle 2025, kunnille olisi mahdollista muodostua kuntien nykyinen Suomi.fi-viestien käyttöaste, käyttöasteen kasvun potentiaali ja TE-uudistus huomioiden noin 1–3 miljoonan euron vuotuinen säästö. Arvioidun säästön realisoituminen edellyttäisi kuitenkin Suomi.fi-viestien laajempaa käyttöönottoa suuressa osassa kuntia. Esityksessä ehdotettujen muutosten perusteella ei kuitenkaan tehtäisi muutoksia kuntien valtionosuuksiin.

4.2.1.4 Hyvinvointialueet

Kuntasektorin tapaan vuoden 2024 Suomi.fi-viestimääriin pohjautuen voidaan arvioida, että nykyisellä hyvinvointialueiden viestinvälityspalvelun käyttöasteella lakiesityksen vaikutukset hyvinvointialueiden talouteen ovat vähäiset. Vuoden 2024 aikana hyvinvointialueet toimittivat Digi- ja väestötietoviraston tietojen mukaan noin 100 000 sähköistä Suomi.fi-viestiä. Viestimäärä hyvinvointialueilla on kuitenkin nopeasti kasvamassa ja osana Suomen kestäväen kasvun ohjelmaa (RRP) sosiaali- ja terveysministeriö on osoittanut hankerahoitusta Suomi.fi-palvelujen (ml. Suomi.fi-viestit) käyttöönottojen tukemiseksi hyvinvointialueilla. Vuoden 2024 aikana hyvinvointialueiden lähettämien Suomi.fi-viestien lukumäärä lähes kolminkertaistui suhteessa edellisvuoteen. Lähetyksen Suomi.fi-viestien määrän odotetaan kuitenkin kasvavan vuosittain merkittävästi edelleen vuoden 2024 tasoon verrattuna. Toisaalta edelleen kolmella hyvinvointialueella ei lakisäätöistä käyttövelvoitteesta huolimatta ole Suomi.fi-viestejä käytössä.

Kuntasektorin tapaan lakiesityksen arvioidaan tekevän Suomi.fi-viestien hyödyntämisestä hyvinvointialueilla aiempaa houkuttelevampaa merkittävän käyttäjämäärän kasvun myötä. Jos hyvinvointialueet käyttäisivät Suomi.fi-viestejä yhtä kattavasti kuin palvelua melko kattavasti potilaskirjeissään käyttävä Pohjois-Savon hyvinvointialue (n. 0,16 viestiä asukasta kohden vuodessa), hyvinvointialueet toimittaisivat valmistelun alun mukaisella Suomi.fi-viestien käyttöasteella noin 730 000 viestiä enemmän. Lakiesityksellä tavoitellaan, että Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä kasvaisi noin 4 miljoonaan käyttäjään, jolloin hyvinvointialueet toimittaisivat Pohjois-Savon mukaisen käyttöasteen myötä noin 2,1 miljoonaa Suomi.fi-viestiä

valmistelun alun mukaiseen tilanteeseen verrattuna enemmän eli vuosittaiset säästöt olisivat noin 2 miljoonaa euroa. Tästä säästöstä arviolta puoli miljoonaa euroa saavutetaan jo ennen lakimuutoksia. Arvioidun säästön toteutuminen edellyttäisi kuitenkin Suomi.fi-viestien laajempaa käyttöönottoa hyvinvointialueilla. Esityksessä ehdotettujen muutosten perusteella ei kuitenkaan tehtäisi suoraan muutoksia hyvinvointialueiden rahoitukseen.

4.2.2 Perus- ja ihmisoikeusvaikutukset

4.2.2.1 Yhdenvertaisuusvaikutukset

Lakiesityksessä säädettäisiin viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestit-palvelun käyttöönotosta silloin, kun henkilö tunnistautuu viranomaisen digitaaliseen palveluun Suomi.fi-tunnistuksella. Suomi.fi-viestipalvelun käyttöönoton jälkeen henkilö saisi viranomaisten tiedoksiantoja sähköisesti Suomi.fi-viesteihin postitse toimitettujen tiedoksiantojen sijaan ilman, että tämä edellyttäisi hänen erillistä suostumustaan. Koska tällä tavoin merkittävästi laajennetaan sellaisten ihmisten osuutta, jotka vastaanottavat viranomaisten tiedoksiannot sähköisesti kirjepostin sijaan, lakiesityksellä voidaan arvioida olevan huomattavia yhdenvertaisuusvaikutuksia.

Esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioidaan painottuvan niihin, jotka käyttävät Suomi.fi-tunnistusta asioidessaan viranomaisten sähköisissä palveluissa ja joille esityksen johdosta avattaisiin viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestit-tili. Nämä henkilöt saisivat sen jälkeen viranomaisten tiedoksiantonsa kirjepostin sijaan sähköisesti. Voidaan arvioida, että lakiesityksellä ei sen sijaan olisi merkittäviä välittömiä vaikutuksia henkilöihin, jotka ovat jo aiemmin omalla suostumuksellaan ottaneet käyttöön Suomi.fi-viestit. Nämä henkilöt saisivat edelleenkin viranomaisten tiedoksiantojensa Suomi.fi-viesteihin. Lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestejä käyttävien viranomaisten määrän ja käytön laajuuden odotetaan kuitenkin kasvavan, jolloin palveluun lähetettävien viranomaisten asiakirjojen määrä voisi kasvaa myös niillä henkilöillä, jotka ovat jo omasta suostumuksestaan ottaneet käyttöönsä Suomi.fi-viestit.

Esityksellä ei myöskään olisi välittömiä vaikutuksia niihin, jotka eivät nykyisellään käytä lainkaan viranomaisten sähköisiä palveluja, koska esityksessä säädettäisiin viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestien käyttöönotosta ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisesta vain silloin, kun henkilö käyttää Suomi.fi-tunnistuspalvelua kirjautuessaan viranomaisen sähköiseen palveluun, esimerkiksi Verohallinnon tai Kelan sähköiseen palveluun. Ne, jotka eivät käytä Suomi.fi-tunnistusta saisivat edelleenkin tiedoksiantonsa kirjeellä postitse tai halutessaan sähköisesti muulla tavoin. He saattaisivat kuitenkin tulla Suomi.fi-viestien käyttäjiksi myöhemmin, mikäli he aloittavat Suomi.fi-tunnistuksen käytön taikka pyytävät viestien käyttöönottoa. Tämä kuitenkin edellyttää, että heillä on käytössään vahvan sähköisen tunnistautumisen välineet Suomi.fi-tunnistusta varten. Tunnistautumisvälineiden saaminen edellyttää suomalaista henkilötunnusta. Siten kaikilla ei ole mahdollisuutta päästä Suomi.fi-viestien käyttäjiksi. Vahvan sähköisen tunnistautumisen edellytys Suomi.fi-viestien käytölle kuitenkin turvaa käyttäjän perusoikeuksien toteutumista esimerkiksi varmistamalla, että pääsy käyttäjälle saapuneisiin sähköisiin asiakirjoihin ja niiden sisältämään tietoon on lähtökohtaisesti käyttäjän itsensä hallinnassa.

Esityksellä ei olisi myöskään välittömiä vaikutuksia niihin henkilöihin, joille on määrätty edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu taloudellisiin asioihin, koska heille ei avattaisi tiliä viranomaisaloitteisesti tunnistuksen yhteydessä. Tämä ryhmä voitaisiin sulkea pois holhousasioiden rekisteriin tehdyn merkinnän perusteella. Näillä henkilöillä olisi kuitenkin mahdollista ottaa tili käyttöön pyynnöstään. Henkilöille, joille on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu vain henkilöä koskevaan asiaan, avattaisiin tili

viranomaisaloitteisesti, jos henkilö asioi sähköisesti ja käyttää Suomi.fi-tunnistusta. Tällaisista henkilöistä ei ole olemassa rekisteripohjaista tietoa, minkä vuoksi näitä henkilöitä ei saataisi rajattua viranomaisaloitteisen tilin avaamisen ulkopuolelle. Tätä on avattu tarkemmin jäljempänä jaksossa 4.2.2.5.

Lakiesityksellä arvioidaan olevan positiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia niille henkilöille, joille kirjetiedoksianto soveltuu nykyisin verrattain heikosti ja joilla on riittävät digivalmiudet, mutta ei vielä Suomi.fi-viestit-tiliä. Viranomaisen sähköinen tiedoksianto voidaan toimittaa Suomi.fi-viestejä käyttäen perille luotettavasti ja hyvin nopeasti. Kun henkilö ottaa käyttöön Suomi.fi-viestit, ovat hänelle toimitettavat sähköiset asiakirjat luettavissa henkilön olinpaikasta riippumatta, kun hänellä on käytössään Suomi.fi-viestien lukemiseen soveltuva laite, internet-yhteys ja vahvan sähköisen tunnistuksen väline. Sähköinen tiedoksiantotapa voi parantaa esimerkiksi paljon matkustavia ja tilapäisesti muualla kuin postiosoitteessaan oleskelevia henkilöitä koskevien tiedoksiantojen perillemeno. Tällaiset henkilöt voivat saada tosiasiallisesti tiedon kirjeellä postitse toimitettavista tiedoksiannoista verrattain heikosti. Sähköinen tiedoksianto voi saavuttaa henkilön nopeammin ja luotettavammin myös muuton tai muun postiosoitteen muuttumisen yhteydessä, jolloin postin toimitus oikeaan osoitteeseen on usein epävarmempaa.

Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja tiedoksiantojen vastaanottaminen sähköisesti voivat myös parantaa joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden yhdenvertaista pääsyä viranomaisten viesteihin. Esimerkiksi joillekin vammairyhmiin kuuluville esityksen ehdotukset sähköisen viranomaisasioinnin edistämiseksi voivat tuoda positiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia. Esimerkiksi monille kuulovammaisille henkilöille sähköinen viranomaisasiointi voi soveltua hyvin. Henkilölle voi olla helpompi vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja myös liikkumista rajoittavan vamman tai sairauden vuoksi. Esimerkiksi pyörätuolin tai muun liikkumistukivälineen avulla liikkuville sähköiset tiedoksiannot voivat olla helpompia vastaanottaa kuin postitse toimitetut. Sähköisen tiedoksiannon elinkaari on arkistointiominaisuuksiensa myötä myös useissa tapauksissa perinteistä paperikirjettä pidempi, sillä paperinen kirje voi muuttuvan tai muuttuneen elämäntilanteen tai siitä seuranneiden arkeen vaikuttavien haasteiden seurauksena kadota tai tuhoutua. Äkillisesti muuttuneessa elämäntilanteessa esimerkiksi sähköinen puolesta-asiointi tarjoaa sujuvia keinoja valtuuttaa toinen henkilö lukemaan henkilön tärkeät tiedoksiannot tämän puolesta. Koska sähköisen viestin voi myös vastaanottaa henkilön sijainnista riippumatta, sähköinen tiedoksiantotapa tukee lisäksi esimerkiksi vammautuneiden tai ikäihmisten itsenäisiä asiointimahdollisuuksia esimerkiksi väliaikaisten hoitojaksojen aikana.

Sähköinen tiedoksiantotapa voi myös tuoda positiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia maaseudulla asuville henkilöille, joilla on riittävät digivalmiudet, mutta ei vielä käytössään Suomi.fi-viestejä. Maaseudulla kerrostaloasuminen ja siten postin toimittaminen asuntoon on harvinaisempaa kuin kaupungeissa, ja etäisyys henkilön asunnon ja postilaatikon välillä voi olla pitkä. Sähköinen tiedoksianto Suomi.fi-viesteihin voi siten parantaa joidenkin maaseudulla asuvien henkilöiden pääsyä viranomaisten lähettämiin asiakirjoihin. Toisaalta silloin, kun maaseudulla asuvan henkilön digivalmiudet ovat alemmat ja hän tarvitsee digitukea Suomi.fi-viestien käyttöön, voi tämän tuen saaminen olla vaikeampaa kuin kaupunkiseudulla asuville pitempien etäisyyksien vuoksi.

Esityksen mahdolliset yhdenvertaisuuteen vaikuttavat riskit liittyvät puolestaan erityisesti Suomi.fi-viestien käyttäjiksi tulevien ihmisten erilaisiin tosiasiallisiin mahdollisuuksiin käyttää palvelua ja vastaanottaa tiedoksiantoja sähköisesti ja siten päästä käsiksi heidän oikeuksiinsa, etujaan ja velvoitteitaan koskeviin viranomaisten asiakirjoihin ja muihin viesteihin. Esityksessä Suomi.fi-viestien käyttöönoton kytkeminen Suomi.fi-tunnistukseen viranomaisen sähköistä

palvelua käytettäessä voidaan kuitenkin arvioida rajaavan käyttöönoton ulkopuolelle suuren osan niistä henkilöistä, joilla on hyvin vähän tai ei lainkaan digivalmiuksia. Viestien käyttöönoton kytkeä Suomi.fi-tunnistukseen turvaa siten alempien digivalmiuksien henkilöiden yhdenvertaista mahdollisuutta saada tiedoksiannot jatkossakin muulla tavalla kuin sähköisesti. Lisäksi viranomaisaloitteisesta viestivälityspalvelun käyttöönotosta rajattaisiin pois ne henkilöt, joille on määrätty edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu taloudellisiin asioihin. Edunvalvojan määräämisen ja edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen syynä on yleensä toimintakyvyn heikkeneminen, joka vaikuttaa myös kykyyn käyttää digitaalisia palveluja. Esityksen yhdenvertaisuuteen vaikuttavat riskit koskevat siten ensisijaisesti henkilöitä, joiden digitaalinen toimintakyky on alentunut jostakin syystä, mutta joille ei ole määrätty edunvalvojaa tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettua ja jotka ovat siten lähtökohtaisesti toimintakelpoisia. Kysymys on siten hajanaisesta ihmisryhmästä, joka ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä, koska alemmat digitaaliset valmiudet voivat olla arvioidusti johtua useista eri syistä ja henkilön toimintakyvyn taso voi myös muuttua. Lisäksi vaikutuksia olisi myös henkilöihin, joille määrätystä edunvalvojasta tai vahvistetusta edunvalvontavaltuutetusta ei ole merkitty tietoa holhousasioiden rekisteriin.

Suomi.fi-tunnistuksen käyttäminen yhdenkin kerran esimerkiksi OmaVeroon tai OmaKantaan tunnistautuessa johtaisi Suomi.fi-viestien käyttöönottoon viranomaisaloitteisesti. Siten voidaan arvioida, että esityksen myötä Suomi.fi-viestien käyttäjiksi ja sähköisten tiedoksiantojen piiriin tulisi henkilöitä, joiden digikyvykkyyden taso voi vaihdella suurestikin. Lisäksi koska esityksessä mahdollistettaisiin tiedoksiantojen toimittaminen myös siten, että Suomi.fi-viesteihin toimitettaisiin vain tiedoksi annettavasta asiakirjasta informoiva heräteviesti ja itse asiakirja olisi luettavissa viranomaisessa omassa, toisessa sähköisessä asiointipalvelussa, voi tosiasiallinen pääsy sähköisiin asiakirjoihin usein edellyttää, että henkilön digikyvykkyys riittää Suomi.fi-viestien käytön lisäksi myös muiden, viranomaisten omien sähköisten asiointipalvelujen käyttöön.

Henkilön digikyvykkyyden voidaan katsoa koostuvan eri ominaisuuksien, taitojen ja tietojen kokonaisuudesta. Digikyvykkyyteen vaikuttavat ensinnäkin henkilön kognitiiviset taidot kuten lukutaito, ymmärrys digitaalisten käyttöliittymien toimintalogiikoista sekä hienomotoriset taidot kuten riittävä sorminäppäryys. Lisäksi henkilöltä edellytetään riittävää kielitaitoa vähintään yhdessä palvelun käyttöliittymäkielellä. Sähköisten viranomaispalvelujen käytön on katsottu edellyttävän yleisen digiosaamisen lisäksi myös muita erityisempiä taitoja kuten ymmärrystä kansallisesta julkisten palvelujen järjestelmästä sekä virkakielen ymmärtämistä.⁶

Euroopan komission vuoden 2024 digitaalisen vuosikymmenen raportti⁷ huomioi, että Suomen keskeinen vahvuus digitalisaatiopolitiikassa on kansalaisten digitaaliset perustaidot, jotka ovat raportin mukaan maanosan kärkeä. Raportin mukaan 82 % suomalaisista 16–74-vuotiaista on vähintään digitaaliset perustaidot, mikä on selvästi EU:n keskitasoa (55,6 %) korkeammalla tasolla. Suomalaisten digitaidot ovat raportin mukaan myös selkeästi edistyneemmät kuin sähköisen tiedoksiannon velvoittavuuteen jo vuonna 2014 siirtyneellä Tanskalla (69,6 %).

⁶ THL, Hyvinvointiyhteiskunnan digitaaliset palvelut yhdenvertaisiksi — 9 kriittistä toimenpidettä haavoittuvassa asemassa olevien huomioimiseksi, Päätösten tueksi 1/2022, s. 2, <www.julkari.fi/handle/10024/143708> luettu 30.7.2024.

⁷ Euroopan komissio, Digital Decade 2024: Country reports <<https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-decade-2024-country-reports>> luettu 30.9.2024.

Myös Digi- ja väestötietoviraston vuoden 2023 digitaitoraportti⁸ toteaa, että suomalaisilla 16–89-vuotiailla on keskimäärin hyvät digitaidot. Taitojen osuus ja painottuminen perustaitoihin ja niitä ylittäviin taitoihin kuitenkin vaihtelee ikäryhmittäin. Alle 45-vuotiailla suomalaisilla on keskimäärin todella hyvät digitaidot ja valtaosalla digitaidot ovat perustason yläpuolella. Digitaaloitusten määrä alkaa kuitenkin vähentyä jo 45-vuotiaiden ikäryhmässä. 65–74-vuotiaista vain puolella on vähintään digitaaliset perustaidot, ja heistäkin valtaosalla on ainoastaan perustaidot. 75–89-vuotiaisiin mentäessä enää 22 prosentilla on vähintään digitaaliset perustaidot, joista lähes kaikilla on vain perustaidot. Vanhimman ikäryhmän tulokset johtuvat osittain siitä, että heistä noin kolmannes ei käytä internetiä lainkaan. Tilastokeskuksen mukaan esimerkiksi vuonna 2023 65–74-vuotiaista 82 prosentilla ja 75–89-vuotiaista noin puolella oli käytössään kosketusnäytöllä varustettu puhelin. Toisaalta Digi- ja väestötietovirasto myös huomioi digitaitoraportissaan, että suomalaisten digiosaaminen on edelleen jatkanut kasvua kaikissa ikäryhmissä, myös iäkkäämpien keskuudessa.

Siten vaikka suurimmalla osalla väestöstä on hyvä digikyvykyys, on kuitenkin mahdollista, että osalla Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä on selkeästi alempi digikyvykyys ja siten heikommat valmiudet vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja kuin toisilla. Digikyvykyystään riippumatta kaikilla ihmisillä ei myöskään ole käytettävissään yhtä paljon ja helposti tieto- ja viestintäteknikan päätelaitteita kuten henkilökohtaisia tietokoneita ja älypuhelimia, minkä on tutkimuksissa todettu vaikuttavan ihmisten eriäviin mahdollisuuksiin käyttää digitaalisia viranomaispalveluja.⁹ Henkilö voi esimerkiksi käyttää viranomaisen sähköistä palvelua yhteiskäyttöiseltä koneelta, mutta häneltä puuttuvat omat päätelaitteet sähköisten tiedoksiantojen säännölliseen seuraamiseen. Lisäksi esimerkiksi ehdotonta vankeusrangaistusta suorittavilla on vankeuslain (767/2005) nojalla hyvin rajattu pääsy internetiin, mikä tekee sähköisten tiedoksiantojen säännöllisestä seuraamisesta hyvin vaikeaa.

Koska henkilön viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto ilman riittäviä tosiasiallisia digivalmiuksia voi johtua monista syistä, on tällaisten henkilöiden osuutta Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä etukäteen vaikea arvioida. Henkilö on voinut esimerkiksi asioida viranomaisen sähköisessä palvelussa kuten OmaKannassa tai OmaVerossa avustetusti läheisensä tukemana. Esimerkiksi vanhusasiavaltuutetun mukaan läheisen tukema digitaalinen asiointi on ikääntyneillä yleistä.¹⁰ Henkilön digiosaaminen voi myös riittää jonkin tietyn hänelle tutun sähköisen viranomaispalvelun satunnaiseen käyttöön, mutta uuden ja erillisen Suomi.fi-viestit-palvelun ja muiden viranomaisten asiointipalvelujen käytön opettelu ja laajempaan sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen siirtyminen aiheuttavat hänelle vaikeuksia. Henkilöllä voi myös muusta syystä olla tilapäinen mahdollisuus käyttää Suomi.fi-tunnistusta, mutta hänellä ei kuitenkaan ole pysyvämpiä valmiuksia Suomi.fi-viestien seuraamiseen.

Esityksessä tällaisille alempien digikyvykyuden henkilöille mahdollisesti aiheutuvia negatiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia vähennetään erityisesti esityksessä säädettävällä mahdollisuudella kieltäytyä Suomi.fi-viestien käytöstä myös niille henkilöille, joiden tiedoksiannot siirtyisivät sähköisiksi viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton

⁸ Digi- ja väestötietovirasto, Digitaitoraportti 2023 < <https://dvv.fi/-/digitaitoraportti-2023-digi-ensin-mutta-ei-yksin>> luettu 30.9.2024.

⁹ Lotta Virtanen ym., Hyvinvointiyhteiskunnan erilaiset digipalveluiden käyttäjät – Katsaus digipalveluiden hyödyntämiseen liittyvistä yksilötason tekijöistä, Työpäperi 31/2023, s. 14, <www.julkari.fi/handle/10024/146888> luettu 29.7.2024.

¹⁰ Vanhusasiavaltuutettu, Vanhusasiavaltuutetun kertomus eduskunnalle 2024, K 3/2024 vp, s. 29, <<https://vanhusasia.fi/julkaisut>> luettu 29.7.2024.

myötä. Viranomaisten tiedoksiantoa ei siten esitetystä lainsäädännössä rajattaisi vain sähköiseen menettelyyn kenenkään osalta. Kieltäytymisen mahdollistamiseksi lakiesityksessä säädettäisiin henkilön mahdollisuudesta ilmoittaa, että ei halua käyttää Suomi.fi-viestejä. Tällöin sähköisten tiedoksiantojen toimittaminen henkilön Suomi.fi-viesteihin pysäytettäisiin ja tili passivoitaisiin ja henkilö saisi jatkossa tiedoksiantonsa lähtökohtaisesti jälleen postitse tai mahdollisesti muulla henkilön haluamalla tavalla sähköisesti.

Ilmoitusmenettely Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta tarkoittaisi, että henkilön, jolta riittävät digivalmiudet Suomi.fi-viestien käyttöön puuttuvat, mutta joka on tullut viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestien käyttäjäksi, täytyisi olla aktiivinen lopettaakseen viestien käytön. Korkeampien digivalmiuksien henkilöille, jotka pysyvät Suomi.fi-viestien käyttäjinä, tällaista vaivaa ei aiheutuisi. Pyynnön tekeminen olisi kuitenkin henkilölle maksutonta, helppoa ja sen tekemiseen olisi mahdollisuus saada neuvontaa ja tukea erityisesti Digi- ja väestötietovirastolta, mikä vähentää itse ilmoitusmenettelystä aiheutuvaa vaivaa. Lisäksi henkilöä informoitaisiin selkeästi pyynnön tekemisen mahdollisuudesta jo silloin, kun hänelle Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä avattaisiin viestit-tili. Siten henkilöllä olisi mahdollisuus tehdä ilmoitus tarvittaessa heti tilin avaamisen jälkeen. Pynnön aiheuttamaa vaivaa voidaan myös vähentää muutoksia koskevalla yleisellä tiedotuksella, jolloin henkilö osaisi esimerkiksi etukäteen varautua tekemään pyynnön, mikäli ei halua vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin, mutta tietää kuitenkin käyttävänsä Suomi.fi-tunnistusta.

Joissain tapauksissa henkilön alempi digikyvykyys voi sinänsä riittää Suomi.fi-viestien käyttöön, mutta henkilö voi silti joutua opettelemaan uuden palvelun käyttöä kauemmin ja näkemään enemmän vaivaa esimerkiksi digitukea hankkimalla. Korkean digikyvykyuden henkilöiltä uusien sähköisten palvelujen opettelu ja niiden käyttöön tottuminen edellyttävät sen sijaan vähemmän vaivaa ja aikaa. Siten digituella kuten neuvonnalla ja erilaisilla koulutuksilla digitaalisten järjestelmien ja palvelujen käytöstä on tärkeä merkitys digikyvykyydestä johtuvien yhdenvertaisuuserojen kaventamisessa Suomi.fi-viestien yhteydessä. Viranomaisilla on lisäksi velvollisuus neuvoa kansalaisia omien sähköisten palvelujensa käytössä. Tämä velvollisuus koskee myös Digi- ja väestötietovirastoa, joka antaa neuvontaa Suomi.fi-viestien ja muiden Suomi.fi-palvelujen käytössä. Digitukea järjestävät nykyisellään vapaaehtoiseen rahoitukseen pohjautuen myös muun muassa kirjastot, kunnat ja erilaiset järjestöt. Esityksessä ei kuitenkaan säädetä digituen rahoituksesta tai tuen tarjonnan lisäämisestä, vaan Suomi.fi-viestien käyttöön annettava digituki olisi olemassa olevien tukimahdollisuuksien varassa. Digi- ja väestötietoviraston digitukea koskevan selvityksen mukaan tietoisuus olemassa olevasta digituesta on vähäistä, ja monet pyytävät epävirallista digitukea läheisiltään.¹¹ Saatavilla olevasta digituesta tiedottamisella voidaan lisätä digituen vaikuttavuutta yhdenvertaisuutta turvaavana mekanismina. Toisaalta niin läheisten epävirallista kuin myös ulkopuolisten toimijoiden antamaa digitukea ei ole saatavilla yhdenvertaisesti kaikille. Ulkopuolisten toimijoiden digitukea ei välttämättä ole tosiasiallisesti saatavilla yhtä paljon tai helposti esimerkiksi maaseudulla taikka ruotsin ja saamen kielillä. Tarjolla oleva tuki ei myöskään poista kaikkia ihmisten tosiasiallisista digikyvykyuden eroista aiheutuvia negatiivisia yhdenvertaisuusvaikutuksia.

Digikyvykyuden taso ja pääsy sähköisen viestinnän laitteisiin vaihtelee paitsi yksilöittäin myös ihmisryhmittäin. Matalampi digikyvykyuden taso voi joissain tilanteissa olla yhteydessä henkilön yleisesti haavoittuvaan asemaan yhteiskunnassa. Vaikka Suomi.fi-viestien

¹¹ Digi- ja väestötietovirasto, Digi ensin, mutta ei yksin: Digitaitoraportti 2023, s. 17, <<https://dvv.fi/digitaitoraportti>> luettu 30.7.2024.

käyttöönotto voi yllä arvioidusti parantaa joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien asiointimahdollisuuksia merkittävästikin, voidaan myös arvioida, että joillekin haavoittuvassa asemassa oleville Suomi.fi-viestien käyttö ja sähköinen asiointi yleisemminkin soveltuvat heikommin. Joidenkin ikääntyneiden lisäksi myös esimerkiksi osa tiettyihin vammaaryhmiin kuuluvista, syrjäytyneistä ja syrjäytymisriskissä olevista, pitkäaikaissairaista, mielenterveyskuntoutujista sekä muistisairaista henkilöistä voi olla osittain digikykyisiä siten, että pystyvät välillä asioimaan itsenäisesti taikka tuetusti sähköisiä palveluja käyttäen, mutta kokevat samalla myös haasteita sähköisessä viranomaisasioinnissa.¹² Yhdenvertaisuusvaltuutettu on kertomuksessaan korostanut, että esimerkiksi eri vammaaryhmiin kuuluvat vammaiset henkilöt eivät välttämättä pysty toimimaan digitaalisessa toimintaympäristössä, vaikka sovellukset olisikin suunniteltu saavutettaviksi.¹³ Esimerkiksi kehitysvammaiset henkilöt voivat kokea haasteita itsenäisessä digitaalisten palvelujen käytössä. Toisaalta eri vammaaryhmiin kuuluu monenlaisia henkilöitä ja heidän digitaaliset valmiutensa vaihtelevat. Osalla vammaisista henkilöistä, kuten joillakin kuulovammaisilla sekä liikkumisrajoitteisilla, on hyvät digitaaliset valmiudet, ja heille Suomi.fi-viestien käyttö voi sopia paremmin kuin tiedoksisaanti kirjepostilla.

Osa vammaisista henkilöistä voi puolestaan pystyä käyttämään digitaalisia palveluja, jotka on toteutettu saavutettavasti. Suomi.fi-viestien palvelusuunnittelulla, kuten selkeän ja ymmärrettävän kielen käyttämisellä sekä muun saavutettavuuden parantamisella, voidaan hillitä erilaisista digikyvykkyyksistä aiheutuvia yhdenvertaisuusvaikutuksia. Palvelun kielellisellä saavutettavuudella voidaan edistää palvelun toimivuutta puolestaan niille, joiden kieli- tai lukutaito on alempi, taikka silloin, kun henkilön haasteet viranomaisten sähköisten palvelujen käytössä liittyvät viranomaiskielen vaikeuteen. Lisäksi mahdollistamalla palvelun käyttö esimerkiksi näkövammaisten tietoteknisin apuvälinein voidaan turvata palvelun yhdenvertaisuutta. Suomi.fi-viesteihin sovelletaan digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksia sekä muita palvelujen suunnitteluun ja ylläpitoon kohdistuvia laatuvaatimuksia. Lakiesityksessä ei laskettaisi näiden vaatimusten tasoa tai supistettaisi niiden soveltamisalaa. Lisäksi sähköinen viesti on monessa asiointitilanteessa tunnistettu esimerkiksi perinteistä paperimuotoista kirjettä saavutettavammaksi viestinvälitystavaksi joko sellaisenaan tai yhdistettynä tekniseen apuvälineeseen esimerkiksi tekstin ääneksi muodostavaan sovellukseen kytkettynä.

Lisäksi myös tietyt ulkomaalaiset, joiden kielitaito on alempi, voivat pystyä käyttämään rajatusti viranomaisten sähköisiä palveluja, mutta heille Suomi.fi-viestien käyttöönotto voi olla vaikeaa johtuen esimerkiksi haasteista suomalaisen yhteiskunnan sekä julkisen palvelujärjestelmän toiminnan tuntemisessa ja kotoutumisessa.¹⁴ Suomi.fi-viestien, sen käytön

¹² Anne Kouvonon, Vaikeus käyttää digitaalisia julkispalveluja ei aina johdu digitaitojen puutteesta (DigiIN, 19.6.2024) <<https://digiin.fi/kategoria-monikulttuurisuus/vaikeus-kayttaa-digitaalisia-julkispalveluja-ei-aina-johdu-digitaitojen-puutteesta/>> luettu 30.10.2024; Lotta Virtanen ym., Hyvinvointiyhteiskunnan digitaaliset palvelut yhdenvertaisiksi — 9 kriittistä toimenpidettä haavoittuvassa asemassa olevien huomioimiseksi (2022) THL Päätöksenteon tueksi 1/2022 <<https://www.julkari.fi/handle/10024/143708>> luettu 30.10.2024; Anu Kaihlanen ym., Haavoittuvat ryhmät etäpalvelujen käyttäjinä: kokemuksia COVID-19-epidemian ajalta (2021) THL Tutkimuksesta tiiviisti 33/2021 <<https://www.julkari.fi/handle/10024/142805>> luettu 30.10.2024.

¹³ Yhdenvertaisuusvaltuutettu, Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuosikertomus 2023, s. 48 <<https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/julkaisut/>> luettu 29.7.2024.

¹⁴ DVV, Maahanmuuttaneiden digiosaaminen ja työllistyminen: Katsaus maahanmuuttaneiden työttömien työkäisten kokemukseen digitalisaatiosta, omasta digiosaamisesta ja digituen tarpeista Suomessa, 21.5.2024

tuen sekä palvelusta annettavan informaation mahdollisimman yhdenvertainen tarjoaminen lakisääteisillä kielillä sekä mahdollisuuksien mukaan myös muilla kielillä edistäisi palvelun yhdenvertaisuutta. Siten myös kielellisten oikeuksien toteutuminen Suomi.fi-palvelussa on keskeinen osa palvelun yhdenvertaista toteutusta. Vieraskielisten mahdollisuudet esimerkiksi digitaalisten käännöspalveluiden käyttämiseen ovat paremmat sähköisen viestin osalta paperiseen verrattuna, kun viranomaisten toimittama teksti on digitaalisessa muodossa. Vieraskielisten henkilöiden asiointimahdollisuuksien edistäminen vahvistaa näiden henkilöiden yhteiskunnallista osallisuutta ja pääsyä julkisen hallinnon palvelujen piiriin.

Joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden digikyky saattaa myös riittää käyttämään palvelua toisen antaman digituen kanssa, mutta heillä ei välttämättä ole saatavilla jatkuvaa digitukea, joka mahdollistaisi Suomi.fi-viestien jatkuvaluonteisen seuraamisen ja mahdollisiin viesteihin reagoimisen. Lisäksi digikyvykyky voi heikentyä elämän aikana joko asteittain tai yllättäen esimerkiksi ikääntymisen, sairauden tai vamman vuoksi. Esimerkiksi muistisairailta sairaus johtaa kognitiivisen toimintakyvyn heikkenemiseen asteittain. Muistisairaus heikentää muistitoimintojen lisäksi muun muassa hahmottamista, tiedonkäsittelyä ja toiminnanohjausta. Sairauden edettyä henkilö voi menettää kyvyn hoitaa itsenäisesti asioitaan.¹⁵ Tämä sairauden aiheuttama toimintakyvyn heikentyminen vaikuttaa siten myös muistisairaahan henkilön kykyyn käyttää itsenäisesti viranomaisten sähköisiä palveluja.

Henkilön digitaaliset valmiudet voivat olla alemmat myös useammasta kuin yhdestä vaikuttavasta tekijästä johtuen. Alempi digikyvykyky voi johtua esimerkiksi sekä korkeasta iästä että vammasta, heikosta kielitaidosta tai sairaudesta. Nämä tekijät voivat lisäksi yhdistyä esimerkiksi heikompaan sosioekonomiseen asemaan, jolloin henkilöllä on myös heikommat mahdollisuudet hankkia ja ylläpitää digilaitteita ja -osaamista. Tilastokeskuksen mukaan tieto- ja viestintätekniikan käyttö on yhteydessä koulutustasoon siten, että vuonna 2023 vain perusasteen koulutuksen saaneilla henkilöillä tieto- ja viestintätekniikan käyttö oli kauttaaltaan vähäisempää kuin korkeamman koulutuksen saaneilla. Myös tutkimuksissa on havaittu koulutus- ja tulotason olevan yhteydessä vähäisempiin mahdollisuuksiin hyödyntää digitaalisia palveluja.¹⁶ Kaikille niille haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille, joiden digivalmiudet ovat alemmat ja Suomi.fi-viestien käyttöönotto aiheuttaa haasteita, vaikka he käyttävätkin Suomi.fi-tunnistusta, yllä käsitelty mahdollisuus lopettaa viestien käyttö ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisen Suomi.fi-viesteihin joko itsenäisesti tai digituen avulla on esityksessä erityisen tärkeä yhdenvertaisuutta turvaava mekanismi.

Kun henkilö on tehnyt Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen pyynnön siitä, että lopettaa viestien käytön, ei tämä ilmoitus kuitenkaan välttämättä olisi lopullinen kieltäytyminen Suomi.fi-viesteistä. Henkilö voisi esityksen mukaan palata Suomi.fi-viestien käyttäjäksi joko viranomaisaloitteisesti tai omasta aloitteestaan pyytämällä Suomi.fi-viestit-tilinsä palauttamista käyttöön Digi- ja väestötietovirastolta. Viranomaisaloitteinen paluu Suomi.fi-viestien

<<https://dvv.fi/documents/16079645/20502009/Maahanmuuttaneiden+digiosaaminen+ja+ty%C3%B6llistyminen.pdf/4e4644aa-732b-1c4b-6396-ba7245448141/Maahanmuuttaneiden+digiosaaminen+ja+ty%C3%B6llistyminen.pdf?t=1716262260957>> luettu 19.9.2024.

¹⁵ Muistiliitto, Muistisairauksien oireet, <<https://muistiliitto.fi/muistisairaudet/muistisairauksien-oireet/>> luettu 2.6.2025.

¹⁶ Lotta Virtanen ym., Hyvinvointiyhteiskunnan erilaiset digipalveluiden käyttäjät – Katsaus digipalveluiden hyödyntämiseen liittyvistä yksilötason tekijöistä, Työpäperi 31/2023, s. 13, <www.julkari.fi/handle/10024/146888> luettu 29.7.2024.

käyttäjäksi ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen tapahtuisi kuuden kuukauden jälkeen kieltäytymispyynnön tekemisestä, mikäli henkilö tämän ajan kuluttua jälleen käyttää Suomi.fi-tunnistusta kirjautuessaan johonkin viranomaisen sähköiseen palveluun. Palauttaminen tapahtuisi tilin avaamista vastaavalla tavalla, eli tili ei aktivoituisi henkilön käyttöön hänen tietämättään, vaan palauttamisen yhteydessä käyttäjälle tulisi tilin avaamista vastaava näkymä ja se edellyttäisi käyttäjältä vastaavia toimia. Palauttaminen ei siten koskisi myöskään henkilöitä, joille on lopettamispyynnön jälkeen määrätty edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu. Kun henkilö on viranomaisaloitteisesti palautettu Suomi.fi-tunnistuksen perusteella viestien käyttäjäksi, olisi hänellä jälleen kuitenkin mahdollisuus tehdä uusi ilmoitus käytön lopettamisesta. Viranomaisaloitteinen henkilön palauttaminen Suomi.fi-viestien käyttäjäksi ei siten velvoittaisi henkilöä käyttämään viestejä. Se kuitenkin tarkoittaisi, että henkilön, joka asioisi satunnaisesti sähköisesti viranomaisten kanssa, mutta ei pystyisi käyttämään Suomi.fi-viestejä, tulisi todennäköisesti tehdä ilmoitus käytön lopettamisesta useaan kertaan, tiheimmillään kaksi kertaa vuodessa. Sellaisille alempien digivalmiuksien henkilöille, jotka pystyvät asioimaan silloin tällöin sähköisesti viranomaisten kanssa, mutta eivät pysty käyttämään Suomi.fi-viestejä, aiheutuisi ylimääräistä vaihua toistuvan pyynnön tekemisestä, jotta he voisivat asioida heidän tosiasiallista asiointikykyään vastaavalla tavalla. Henkilöille, joille Suomi.fi-viestit soveltuvat hyvin tai joille toistuvan pyynnön tekeminen olisi helppoa, ei tällaista ylimääräistä asiointivaivaa aiheutuisi.

Näille alempien digivalmiuksien henkilöille aiheutuvaa kuormitusta voidaan kuitenkin vähentää mahdollistamalla henkilölle Suomi.fi-tunnistuksen käyttö vapaasti ilman viestien käyttöön palauttamista puolen vuoden ajan kieltäytymispyynnön tekemisestä. Siten viestien käyttäjäksi palauttaminen viranomaisaloitteisesti ei välttämättä tapahtuisi jokaisen Suomi.fi-tunnistuskerran yhteydessä, vaan henkilö voisi puolen vuoden ajan asioida tarpeensa mukaan sähköisesti viranomaisten palveluissa ilman Suomi.fi-viestien jatkuvaa uudelleenkäyttöä. Lisäksi puolen vuoden kuluttuakin, kun henkilö käyttää Suomi.fi-tunnistusta, häntä informoitaisiin selkeästi Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä paluusta viestien käyttäjäksi sekä mahdollisuudesta tehdä uusi ilmoitus käytön lopettamisesta. Siten henkilöllä, joka kokee haasteita sähköisten palvelujen itsenäisessä käytössä ja käyttää Suomi.fi-tunnistusta esimerkiksi digitukihenkilön tukemana, voi tarpeensa mukaan tehdä uuden pyynnön avustetusti Suomi.fi-viesteissä heti käyttäjäksi palautumisen jälkeen. Pynnön tekemiseen tarjottaisiin yllä kuvatusti myös ohjeistusta ja digitukea. Myös henkilö, jolla ei ole omia päätelaitteita Suomi.fi-viestien säännölliseen seuraamiseen, vaan käyttää Suomi.fi-tunnistusta esimerkiksi lainalaitteelta, pystyisi tekemään uuden pyynnön saman tien Suomi.fi-viesteissä. Koska pyyntö käytön lopettamisesta on mahdollista tehdä aina halutessaan ilman perusteltua syytä, on toistuvan pyynnön edellytyksen arvioitu olevan tärkeä mahdollisimman laajan Suomi.fi-viestien käytön saavuttamiseksi niiden henkilöiden keskuudessa, joilla digivalmiudet riittävät palvelun käyttöön.

Alemmat digivalmiudet omaavien henkilöiden osalta on otettava huomioon henkilön mahdollisuus valtuuttaa toinen henkilö asioimaan sähköisesti puolestaan. Valtuuden voi tehdä joko sähköisesti tai paperilla jaksossa 2.2.3 kuvatulla tavalla. Näin ollen satunnaisesti sähköisiä palveluita käyttävän henkilön on mahdollista valtuuttaa toinen henkilö seuraamaan saapuneita viestejä tai lisäksi vastaamaan viesteihin. Henkilö voi valtuuttaa toisen henkilön myös tekemään ilmoituksen viestinvälityspalvelun käytön lopettamisesta.

Lakiesityksessä säädettäisiin myös henkilön ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen lähetettävästä heräteilmoituksesta. Heräteilmoitus sähköpostiosoitteeseen antaa Suomi.fi-viestien käyttäjälle tiedon uudesta saapuneesta viranomaisen viestistä. Koska henkilö ei aina välttämättä seuraa aktiivisesti hänelle avattua Suomi.fi-viestitiliä, heräteilmoitus toimii henkilön informointivälineenä Suomi.fi-viesteihin saapuneesta tiedoksi annettavasta

asiakirjasta tai muusta viestistä. Henkilöllä on mahdollisuus antaa sähköpostiosoite heräteyhteystiedoksi Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä, mutta heräteyhteystiedon antamista ei säädetäisi esityksessä pakolliseksi.

Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on kuitenkin merkityksellistä, että kaikilla ei ole välttämättä sähköpostitiliä eivätkä he siten voi ilmoittaa yhteystietoa, johon heräteilmoitukset voisi lähettää. Toisaalta käyttäjäryhmää, joka hyödyntää Suomi.fi-tunnistusta, mutta jolla ei ole käytössään sähköpostitiliä, ei ole pystytty valmistelutyössä tarkkarajaisesti tunnistamaan tai arvioimaan ongelman tosiasiallista merkitystä. On lisäksi huomattava, että mikäli heräteilmoitus sähköpostitse soveltuu henkilölle huonosti alemman digikyvykkyyden tai muun syyn vuoksi, on hänellä näissäkin tilanteissa yllä selostettu mahdollisuus ilmoittaa, ettei halua vastaanottaa tiedoksiantoja sähköisesti Suomi.fi-viestien kautta. Tällöin henkilön ei enää tarvitsisi seurata aktiivisesti sähköpostiaan tai Suomi.fi- viestejä mahdollisten uusien tiedoksiantojen varalta, vaan hän voisi saada tiedoksiantonsa postitse. Henkilöillä, joilla ei ole käytössään sähköpostitiliä, olisi lisäksi mahdollisuus heräteilmoitusten saamiseen esimerkiksi Suomi.fi-viestien mobiilisovelluksen kautta.

Esityksessä lisäksi muutettaisiin asiakirjojen määräaika koskevaa sääntelyä siten, että sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen viranomaiseen määräajassa, mikäli asiakirja on perillä viranomaisessa määräajan viimeisen päivän aikana. Nykyisin vastaava määräaikasäännös soveltuu viranomaisen pyytämään asiakirjaan riippumatta siitä, millä tavalla se toimitaan viranomaiselle. Käytännössä tämä on kuitenkin tarkoittanut, että viranomaisen pyytämän asiakirjan on nykyisellään voinut määräajan viimeisenä päivänä toimittaa nimenomaan sähköisesti esimerkiksi asiointipalveluun viranomaisen asiointipisteiden aukiolon jälkeenkin. Ehdotettu muutos merkitsisi esimerkiksi muutoksenhaun osalta sitä, että sähköisesti toimitettuun valituskirjelmään sovellettaisiin hieman eri määräaika kuin fyysisesti tai postitse toimitettuun valituskirjelmään, jonka tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti muutoksenhaun voisi tehdä vielä myöhemminkin saman päivän aikana.

Muutos loisi siten yhdessä määräaikalain yleissääntelyn kanssa muodollisen erottelun asiakirjojen toimitustapojen välillä siten, että henkilö saisi sähköisesti toimitetuille asiakirjoille hieman pidemmän määräajan kuin fyysisesti tai postitse toimitetuille, kun henkilön ei tarvitse sähköisessä toimitustavassa noudattaa viranomaisten aukioloaikoja määräajan viimeisenä päivänä. Henkilö, jonka digitaaliset valmiudet ovat alemmat eikä siksi pysty toimittamaan asiakirjaa sähköisesti, saisi puolestaan hieman lyhyemmän määräajan asiakirjojen toimitukselle. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti muutoin kuin sähköisesti asioivien yhdenvertaisuuteen. Määräaikojen ero vaikuttaa kuitenkin vain määräajan viimeisenä päivänä ja on pituudeltaan tunteja. Siten eron voidaan arvioida olevan varsin vähäinen.

4.2.2.2 Vaikutukset oikeusturvan toteutumiseen

Koska lakiesityksellä lisätään merkittävästi sähköisen tiedoksiantotavan käyttöä, sillä muutetaan useissa tapauksissa sitä toimitustapaa, jolla ihmiset saavat tiedoksi heidän oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskevia viranomaisen asiakirjoja. Siten esityksellä arvioidaan olevan vaikutuksia kansalaisten oikeusturvaan. Hallintolain 54 §:n mukainen viranomaisen tiedoksiantovelvollisuus on osa perustuslain 21 §:ssä taattua oikeutta oikeusturvaan ja hyvään hallintoon. Tiedoksiannon tehokkuus edistää myös hallintolain 7 §:ssä säädettyä palveluperiaatetta, jonka mukaan hallinnossa asioivan tulisi saada asianmukaisesti hallinnon palveluita. Esityksen vaikutukset oikeusturvaan ja hyvään hallintoon liittyvät siten viranomaisten tiedoksiantojen tehokkuuteen, eli siihen, kuinka nopeasti, luotettavasti ja

saavutettavasti henkilö saa tiedon Suomi.fi-viesteihin lähetetyistä tiedoksiannoista kirjeellä postitse toimitettaviin tiedoksiantoihin verrattuna.

Lakiesityksessä säädettäisiin henkilön viranomaisaloitteisesta siirtämisestä sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajaksi avaamalla henkilölle Suomi.fi-viestit-tili, kun hän käyttää Suomi.fi-tunnistusta esimerkiksi kirjautuessaan viranomaisen sähköiseen asiointipalveluun. Tällöin periaatteessa mikä tahansa viranomaisen voisi lähettää henkilölle sähköisiä tiedoksiantoja tämän Suomi.fi-viestit-tilille, ja henkilön kirjetiedoksiannot vähenisivät tai loppuisivat kokonaan. Viestien käyttöönotto ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottaminen eivät edellyttäisi henkilön erillistä suostumusta. Koska Suomi.fi-tunnistuspalvelua käyttää nykyisellään noin 4,4 miljoonaa kansalaista, mutta Suomi.fi-viestejä 2,2 miljoonaa, on Suomi.fi-viestien käyttäjiksi ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajiksi siirrettävien kansalaisten joukko potentiaalisesti hyvin suuri, vaikka käyttäjämäärän voidaan olettaa kasvavan vielä loppuvuoden 2025 aikana.

Esityksellä arvioidaan olevan oikeusturvaa vahvistavia ja hyvää hallintoa parantavia vaikutuksia niille henkilöille, joilla on vähintäänkin kohtuulliset digitaaliset valmiudet ja joille tiedoksiannot toimitettaisiin jatkossa sähköisesti. Tällaiset henkilöt tulevat ehdotuksen myötä saamaan tiedoksiantonsa nopeammin kuin postitse kirjeellä toimitettuna, sillä sähköinen tiedoksianto on perillä Suomi.fi-viesteissä lähes välittömästi lähetyksen jälkeen. Nopeampi tiedoksianto voi antaa hallinnon asiakkaalle enemmän harkinta-aikaa tiedoksiannosta seuraavien toimenpiteiden suunnitteluun ja tekemiseen. Henkilölle voi esimerkiksi jäädä enemmän aikaa kuulemiseen varautumiseen, selvityksen antamiseen taikka edunsoovan päätöksen mahdollistamiin toimenpiteisiin kuten tarpeellisten hankintojen suunnitteluun ja tekemiseen.

Nopeampi tiedoksianto voi myös vahvistaa oikeusturvaa silloin, kun henkilö matkustaa paljon tai oleskelee useammassa osoitteessa. Tällaisella henkilöllä ei välttämättä ole mahdollisuutta seurata kirjepostia säännöllisesti. Henkilö, jolla on riittävät digitaaliset valmiudet, pääsee lisäksi helposti käsiksi kaikkiin saamiinsa sähköisiin asiakirjoihin päätelaitteelta periaatteessa mistä tahansa, jossa on pääsy internetiin. Suomi.fi-viestejä on mahdollista käyttää niin internet-selaimella kuin puhelimen mobiilisovelluksella. Siten sähköiset tiedoksiannot voivat myös vähentää joidenkin henkilöiden tarvetta postin siirtoon tai keskeytykseen esimerkiksi silloin, kun henkilö oleskelee useassa osoitteessa vuoden aikana.

Toisaalta kaikki viranomaiset eivät välttämättä tule käyttämään Suomi.fi-viestejä ja sähköisiä tiedoksiantoja kaikissa asiaryhmissään, mikäli ne hakevat perustellusta syystä poikkeusta Suomi.fi-viestien käyttöön. Siten henkilö ei voi täysin luottaa siihen, että hänen kaikki tiedoksiannot olisivat sähköisiä Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeenkään, vaikka valtaosa julkisen hallinnon viranomaisista ovatkin lähtökohtaisesti velvoitettuja viestinvälityspalvelun hyödyntämiseen. Lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestejä käyttävien viranomaisten määrän ja käytön laajuuden odotetaan kuitenkin kasvavan, jolloin palveluun lähetettävien viranomaisten asiakirjojen määrä voisi kasvaa myös niillä henkilöillä, jotka ovat jo omasta suostumuksestaan ottaneet käyttöönsä Suomi.fi-viestit. Sähköinen tiedoksianto on myös lähtökohtaisesti kirjepostitoimitusta luotettavampi tiedoksiantotapa, vaikka tietojärjestelmissä voikin esiintyä tiedoksiannon toimituksiin vaikuttavia tilapäisiä häiriöitä. Tiedoksiannot säilyvät luotettavasti ja keskitetysti Suomi.fi-viesteissä ilman käyttäjältä edellytettäviä toimenpiteitä.

Viranomaisaloitteisen sähköisen tiedoksiantoihin siirtymisen vuoksi esityksen voidaan arvioida aiheuttavan kuitenkin myös mahdollisia oikeusturvariskejä jo Suomi.fi-viesteihin ja sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisen yhteydessä. Henkilön tulisi ymmärtää, että kun hänelle on viranomaisaloitteisesti avattu Suomi.fi-viestit-tili, hänen jopa kaikki kirjetiedoksiantonsa voivat

siirtyä Suomi.fi-viesteihin ilman erillistä suostumusta ja palvelua tulisi siten seurata eri viranomaisilta mahdollisesti saapuvien tiedoksiantojen varalta. Henkilö ei kuitenkaan välttämättä ole tietoinen esityksestä ja sen aiheuttamista muutoksista, jolloin hän ei välttämättä ymmärrä myöskään Suomi.fi-tunnistustapahtuman laajempia vaikutuksia. Henkilö ei välttämättä ymmärrä esimerkiksi sitä, että periaatteessa mikä tahansa Suomi.fi-viestejä käyttävä viranomainen voi henkilön viestit-tilin avaamisen jälkeen lähettää tiedoksiantoja palveluun, eikä pelkästään kyseinen viranomainen, jonka digitaaliseen palveluun hän on ollut tunnistautumassa Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä. Siten on mahdollista, että palvelun uusi käyttäjä ei välttämättä huomaa Suomi.fi-viesteihin hänelle tiedoksi saapuvia asiakirjoja. Tällä voi olla negatiivisia vaikutuksia henkilön oikeusturvan toteutumiseen.

Näin ollen sujuva Suomi.fi-viestien käyttöön siirtyminen oikeusturvan taaten edellyttää henkilön digitaalisista valmiuksista riippumatta, että hän ylipäätään tiedostaa muutokset ja pystyy varautumaan tai muuten reagoimaan niihin. Tämä koskee myös viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttäjätilin uudelleen avaamisen tilanteita, joissa henkilö tulee uudestaan viestien käyttäjäksi Suomi.fi-tunnistuksen perusteella kieltäytymispyyntönsä tekemisen jälkeen. Mahdollisten oikeusturvavaikutusten näkökulmasta on siten keskeistä, ymmärtääkö henkilö, että hänen kirjetiedoksiantonsa voivat muuttua sähköisiksi Suomi.fi-viesteihin lähetettäväksi tiedoksiannoiksi. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisukäytännöstä on nähtävissä, että riski on todellinen sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisen yhteydessä. Apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa (EOAK/3370/2017) käsiteltiin tapausta, jossa kantelija ei ollut tietoinen ulosoton kirjeiden ohjautumisesta sähköiselle asiointitililleen eikä siten myöskään häneen kohdistuvasta ulosottoperinnästä. Toisessa ratkaisussa (EOAK/4818/2017) käsiteltiin puolestaan tapausta, jossa kantelija ei tiedostanut, että hänen tullimaksujen maksamistarkoitukseen käyttöönottamansa sähköinen asiointitili tarkoitti sitä, että vuosia myöhemmin myös ulosottoviranomainen saattoi toimittaa tämän käyttöönoton myötä ulosottoa koskevia viestejä hänen asiointitililleen. On lisäksi huomattava, että koska pääsääntöisesti käytettävä tavallinen sähköinen tiedoksiantotapa perustuu tiedoksiantiolettamaan, ei myöskään viranomaisen tarvitse useinkaan varmistua siitä, että henkilö tosiasiaa saa tiedon hänelle Suomi.fi-viesteihin toimitetusta asiakirjasta.

Suomi.fi-viesteihin ja sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisestä aiheutuva mahdollista oikeusturvariskiä ehkäistään ensinnäkin siten, ettei henkilöille, joille on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu taloudellisiin asioihin, avata tiliä oletusarvoisesti, vaan tilin käyttö perustuu näiden henkilöiden osalta jatkossakin suostumukseen. Muutoin oikeusturvariskiä ehkäistään sekä yleisellä tiedottamisella että henkilökohtaisella informoinnilla lakiesityksestä aiheutuvista muutoksista. Oikeusturvariskien hillitsemiseksi muutoksista tiedotettaisiin kansalaisia jo hyvissä ajoin ennen muutosten voimaantuloa, niiden voimaantulon aikana sekä voimaantulon jälkeen. Tiedottamisella voidaan lisätä yleistä tietoisuutta muutoksista ja niiden merkityksestä sekä myös yleistä muutosvalmiutta. Yleinen tiedottaminen pitää sisällään tiedottamista muutoksesta ja sen vaikutuksista eri viestintäkanavissa kuten sosiaalisessa mediassa ja printtimediassa. Digi- ja väestötietovirasto vastaa palvelutuottajana tiedottamisesta. Lisäksi uutta käyttäjää informoitaisiin henkilökohtaisesti sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisestä sekä ensimmäisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton että mahdollisen viestien käyttäjätilin uudelleen avaamisen yhteydessä. Henkilökohtainen informointi voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tilin avaamisen yhteydessä selkeästi kerrotaan mitä vaikutuksia tilin avaamisella tai esimerkiksi heräteyhteystiedon antamisella tai antamatta jättämisellä on. Informoinnilla on keskeinen merkitys oikeusturvariskien ehkäisyssä erityisesti silloin, kun henkilölle avataan Suomi.fi-viestit-tili Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä.

Tiedottaminen ja informointi eivät kokonaan poista riskiä siitä, että henkilö ei ymmärrä sähköisiin tiedoksiantoihin siirtymisen merkitystä. Ne kuitenkin parantavat henkilön mahdollisuuksia tiedostaa muutos ja varautua siihen esimerkiksi opettelemalla Suomi.fi-viestien käyttöä, lataamalla Suomi.fi-mobiilisovellus ja asettamalla itselleen heräte sähköpostiin ja mobiilisovelluksen sovellusilmoituksiin. Tiedottaminen ja informointi tukevat myös kieltäytymismahdollisuuden käyttämistä. Yleinen tiedottaminen ja henkilökohtainen informointi kytkeytyvät myös toisiinsa siten, että tiedotuksen ansiosta henkilö voi ymmärtää paremmin hänelle henkilökohtaisesti annettavan informaation silloin, kun hänelle avataan viestit-tili. Tällöin kansalainen voi saada tiedon muutoksista asteittain, mikä saattaa helpottaa niiden merkityksen sisäistämistä.

Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen viranomaiset voivat toimittaa palveluun sähköisiä tiedoksiantoja ilman erillistä suostumusta tai etukäteisilmoitusta. Suomi.fi-viesteissä on mahdollista antaa asiakirjoja tiedoksi sekä asiointilain 18 §:n todisteellisella että 19 §:n mukaisella tavallisella sähköisellä tiedoksiannolla. Lakiehdotuksella ei muutettaisi tätä tiedoksiantotapojen perusjaottelua tavalliseen ja todisteelliseen tiedoksiantotapaan. Voidaan arvioida, että tosiasiallisesti lakiehdotuksen oikeusturvavaikutukset kohdistuvat vahvemmin niihin asioihin, joissa käytetään tavallista sähköistä tiedoksiantoa kuin niihin, joissa käytetään todisteellista sähköistä tiedoksiantoa. Todisteellisessa tiedoksiannossa viranomaisen tulee varmistua, että vastaanottaja on tosiasiallisesti saanut asiakirjan tiedoksi. Viranomaisen olisi varmistuttava tosiasiallisesta tiedoksisaannista myös silloin, jos tiedoksianto pyritään toimittamaan sähköisesti Suomi.fi-viesteihin. Käytännössä henkilö voisi esimerkiksi vahvistaa saaneensa asiakirjan tiedoksi Suomi.fi-viestien erillisellä vahvistustoiminnolla. Viranomaisen tulisi kuitenkin yrittää tiedoksiantoa muulla tavalla, mikäli asian tiedoksisaannista Suomi.fi-viestejä käyttäen ei voida varmistua määräajan kuluessa. Henkilön oikeusturva ei siten vaarantuisi, vaikka hän ei tiedostaisikaan todisteellisten sähköisten tiedoksiantojen saapumista Suomi.fi-viesteihin, koska hän saisi asian lopulta kuitenkin tiedokseen muulla tavoin, esimerkiksi saantitodistuskirjeellä.

Tavalliseen sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan puolestaan tiedoksisaantiolettamaa, jolloin viranomaisen ei tarvitse erikseen varmistua siitä, että henkilö tosiasiallisesti saa tiedoksi annettavan asiakirjan tiedokseen. Sähköisen tavallisen tiedoksiannon vastaanottajan katsotaan asiointilain 19 §:n mukaan saaneen asiakirjan tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa Suomi.fi-viesteihin saapuvien tiedoksiantojen seuraaminen on henkilön itsensä vastuulla. Siten tavallinen tiedoksianto edellyttää hallinnon asiakkaalta enemmän valppautta kuin todisteellinen tiedoksianto. Tavallisen tiedoksiannon piiriin kuitenkin kuuluu myös mahdollisia toimenpiteitä edellyttäviä asioita. Näin ollen tavallisen tiedoksiannon tilanteissa tiedoksiannon käytännön toimitustapaan liittyvät muutokset aiheuttavat enemmän mahdollisia oikeusturvariskejä kuin todisteellisessa tiedoksiannossa.

Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa viranomaisen Suomi.fi-viesteihin lähettämän tiedoksiannon tehokkuus ja oikeusturvavaikutukset käytännössä riippuvat osaltaan myös käyttäjän digitaalisista valmiuksista. Siten lakiehdotuksen oikeusturvavaikutukset ovat sidoksissa ehdotuksen yhdenvertaisuusvaikutuksiin. Ehdotuksella voidaankin arvioida olevan sekä positiivisia että negatiivisia oikeusturvavaikutuksia riippuen henkilön tosiasiallisista mahdollisuuksista käyttää Suomi.fi-viestejä. Vaikka monille henkilöille siirtymisen Suomi.fi-viesteihin toimitettavien tiedoksiantojen vastaanottamiseen voidaan katsoa yllä arvioidusti parantavan heidän saamiensa tiedoksiantojen tehokkuutta ja siten oikeusturvaa, lakiehdotuksella voi olla myös oikeusturvaa heikentäviä vaikutuksia niille, jotka ehdotuksen myötä tulisivat Suomi.fi-viestien käyttäjiksi viranomaisaloitteisesti, mutta joiden tosiasialliset digitaaliset valmiudet eivät mahdollista tehokasta tiedoksisaantia Suomi.fi-viestien kautta.

Tavallista sähköistä tiedoksiantotapaa käytettäessä on siten mahdollista, että henkilö ei tosiasiallisesti saa viranomaisten asiakirjoja tietoonsa, eikä hän pysty tarvittaessa käyttämään muutoksenhakuoikeuttaan tai muuten reagoimaan oikea-aikaisesti. Toisaalta paperikirjeenkään osalta ei ole varmuutta siitä, saako henkilö asiakirjan tosiasiallisesti tietoonsa.

On mahdollista, että sujuvasti Suomi.fi-viestejä käyttävä henkilö esimerkiksi sairastuu tai vammautuu siten, ettei hän ole enää toimintakykyinen käyttämään Suomi.fi-viestejä, vahvaa tunnistautumista ja sähköisiä asiointipalveluja. Henkilö voi menettää mahdollisuutensa sähköiseen asioimiseen myös esimerkiksi vankeusrangaistuksen suorittamisen takia, jos hänen pääsyä älylaitteille merkittävästi rajoitetaan. Tällainen tilanne on mahdollinen jo nykytilanteessa Suomi.fi-viestejä käyttävien henkilöiden osalta eikä ehdotettu sääntely muuta tältä osin nykytilaa. Mikäli henkilö on muutoin toimintakykyinen, hän voi sulkea Suomi.fi-viestit tilin itse ottamalla yhteyttä palvelutuottajan asiakaspalveluun. Mikäli henkilön toimintakyky on heikentynyt siten, ettei hän voi itsenäisesti sulkea tiliä, toinen henkilö voi asioida henkilön puolesta jaksossa 2.2.3 kuvatulla tavalla valtuutuksen tai edunvalvontavaltuutuksen tai edunvalvonnan määräyksen nojalla. Tällöin puolesta asioija voi sulkea tilin ehdotuksessa ehdotettavalla tavalla tai hoitaa asioita Suomi.fi-viesteissä henkilön puolesta. Lisäksi viranomaisella on harkintavaltaa sähköisessä tiedoksiannossa, jos viranomaisella on esimerkiksi henkilön läheisen ilmoituksen perusteella tiedossa henkilön alentunut digitaalinen toimintakyky. Viimesijaisena oikeusturvamekanismina on menetetyt määräjän palauttamista koskeva menettely.

Esityksen lausuntopalautteessa nousi esiin tarve säätää erityisistä oikeusturvamekanismeista alentuneen (digitaalisen) toimintakyvyn omaaville henkilöille. Kysymys on yllä arvioidusti hajanaisesta ihmisryhmästä, jota ei voida todentaa esimerkiksi rekisterimerkinnöin taikka muulla vastaavalla tavalla. Tähän ryhmään kohdennettu sääntely edellyttäisi siten alempien digitaalisten valmiuksien henkilöiden täsmällisempää määrittelyä ja yksilöimistä, jotta erityiset oikeusturvamekanismit voitaisiin kohdistaa nimenomaan niitä tarvitseville henkilöille. Tällaisten henkilöiden yksilöintiä ja määrittämistä ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista tehdä yksittäistä palvelua koskevan sääntelyn yhteydessä, sillä se edellyttäisi jonkinlaisen yleisen kriteeristön tai muun vastaavan luokittelun luomista ja sillä olisi liityntäpinta yleiseen toimintakelpoisuuden rajaamista koskevaan sääntelyyn. Esityksessä lähdetään siitä, että henkilön toimintakelpoisuuden rajauksesta tulee päättää holhoustoimesta annetun lain tai edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain (648/2007) mukaisesti. Tämän vuoksi muiden kuin edunvalvonnassa olevien henkilöiden osalta ei säädettäisi erityisiä kohdennettavia oikeusturvamekanismeja, vaan näiden henkilöiden osalta sääntely perustuisi yleisiin kaikkia käyttäjiä koskeviin oikeusturvamekanismeihin.

Valmistelun aikana on arvioitu yhtenä erityisesti alentuneen digikyvyn omaavien henkilöiden oikeusturvariskejä vähentävänä keinona palvelutarjoajan mahdollisuutta seurata henkilön Suomi.fi-viestien käyttöä ja lukemattomia viestejä. Tämä on kuitenkin katsottu ongelmalliseksi, koska mekanismeja ei ole mahdollista luotettavasti rajata koskemaan – edellisessä kappaleessa kerrotulla tavalla – vain kyseistä ihmisryhmää. Suomi.fi-viestin käyttö ei tosiasiaa myöskään kertoisi siitä, onko henkilöllä riittävät kyvyt ottaa tiedoksiannot sähköisesti vastaan, koska hän voi lukea tiedoksiannon tapauskohtaisesti suoraan viranomaisen asiointipalvelusta tai saada siitä riittävän tiedon heräteilmoituksen perusteella. Mekanismin olisi lisäksi vastoin tavallisen tiedoksiannon tiedoksisaantiolettamaa, jolloin kyseinen tiedoksiantotapa menettäisi käytännössä merkitystään. Mikäli viranomaisen on saatava varmuus siitä, että henkilö on tosiasiaa saanut tiedoksiannon, viranomaisen on toimitettava asiakirja henkilölle todisteellisesti tiedoksi eikä siitä aiheutuisi viranomaiselle sähköisessä tiedoksiannossa lisäkuluja. Sen sijaan seurantamenettelystä aiheutuisi merkittävää hallinnollista taakkaa ja siten

lisäkustannuksia palvelutuottajalle. Mainittujen syiden vuoksi esityksessä ei ehdoteta palvelun käyttöön liittyvää seurantamekanismia.

Kuvatunlaisista tilanteista aiheutuvia oikeusturvariskejä voitaisiinkin hillitä ennen kaikkea lakiesityksessä säädettäväksi ehdotetulla, yllä yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin yhteydessä tarkemmin käsitellyllä mahdollisuudella lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö ja sinne toimitettavien viranomaisviestien vastaanottaminen. Ilmoitus palvelun käytön lopettamisesta toimisi siten yhdenvertaisuutta turvaavan mekanismin lisäksi myös oikeusturvamekanismina kaikissa niissä tilanteissa, joissa henkilölle on viranomaisaloitteisesti otettu käyttöön Suomi.fi-viestit, mutta hänellä on kuitenkin tarve saada tiedoksiantonsa muulla tavoin. Tämä mahdollisuus valita tiedoksiannon toimitustapojen välillä myös ylläpitäisi useita asiointimahdollisuuksia viranomaisen kanssa, koska kieltäytymispyynnön tekemisen jälkeen henkilö voisi halutessaan saada yksittäisen asiakirjan tiedokseen myös sähköisesti esimerkiksi viranomaisen asiointipalveluun. Siten käytön lopettamismahdollisuuden voidaan arvioida edistävän myös viranomaisen palveluperiaatetta, kun Suomi.fi-viestien ulkopuolelle jättäytyminen ei estäisi henkilön suostumukseen perustuvaa sähköisen tiedoksiannon vastaanottamista esimerkiksi viranomaisen omassa asiointipalvelussa. On kuitenkin huomioitava, että puolen vuoden jälkeen käytön lopettamispyynnön tekemisestä Suomi.fi-tunnistuksen käyttö viranomaisen asiointipalvelussa aktivoisi oletusarvoisesti henkilön viestinvälityspalvelutilin, jolloin henkilön tulisi aloittaa uudelleen Suomi.fi-viestien käyttö tai tehdä uusi ilmoitus käytön lopettamisesta. Pynnön tekemisen helppous ja sen tekemiseen tarjolla oleva tuki kuitenkin parantaisivat sen tehokkuutta oikeusturvamekanismina.

On mahdollista, että henkilö, joka ei syystä tai toisesta halua tai pysty vastaanottamaan tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin, on jo ehtinyt saada tiedoksiantoja Suomi.fi-viestit-tililleen silloin, kun hän tekee pyynnön Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta. Henkilö ei välttämättä ole tietoinen näistä yksittäisistä tiedoksiannoista, vaikka tietäisikin, että hänellä on Suomi.fi-viestit-tili ja haluaisi lopettaa Suomi.fi-viestien käytön. Oikeusturvan näkökulmasta on tärkeää, että vaikka henkilölle jo viesteihin tavallisina tiedoksiantoina lähetettyjä asiakirjoja ei lähetetä hänelle enää kirjeitse uudestaan sen jälkeen, kun henkilö on tehnyt pyynnön Suomi.fi-viestien käytön lopettamisesta, henkilölle jäisi kuitenkin mahdollisuus tarkastella jo hänelle toimitettuja asiakirjoja Suomi.fi-viesteissään ilmoituksen jälkeen. Pynnön tekeminen ei siten poistaisi henkilön Suomi.fi-viestit-tiliä kokonaan. Henkilöä lisäksi informoitaisiin pyynnön mahdollisuudesta jo silloin, kun hänelle avataan Suomi.fi-viestit-tili ja hän voi alkaa vastaanottaa viranomaisten sähköisiä tiedoksiantoja. Informoinnilla ja yleisellä tiedottamisella voidaan ehkäistä oikeusturvariskejä tilanteissa, joissa henkilölle, joka ei tosiasiallisesti pysty käyttämään palvelua, ehtisi kertyä jo monia sähköisiä tiedoksiantoja ennen kuin hän saisi tehtyä pyynnön kirjetoimitukseen palaamisesta.

Tiedoksiannon tehokkuuden ja oikeusturvan kannalta myös Suomi.fi-viestit-tilille lähetettävien viestien sisällöllä on merkitystä. Nykyisellään viranomaiset lähettävät Suomi.fi-viesteihin tiedoksiantoja käytännössä kahdella tavalla. Viestissä voidaan lähettää itse tiedoksi annettava asiakirja joko viestin tekstinä tai erillisenä liitetiedostona, taikka vaihtoehtoisesti vain tieto siitä, että henkilölle on noudettavissa asiakirja toisessa, viranomaisen omassa asiointipalvelussa kuten OmaVerossa. Esityksessä ei erikseen säädettäisi tiedoksiannon tavasta Suomi.fi-viesteissä ja siten toimitustavan valinta jäisi viranomaisen harkintaan. Henkilön oikeusturvan toteutumista voitaisiin kuitenkin edistää lähettämällä Suomi.fi-viesteihin mahdollisimman informatiivisia viestejä silloinkin, kun itse tiedoksi annettava asiakirja on saatavilla toisessa, viranomaisen omassa asiointipalvelussa.

Silloin, kun henkilön digitaaliset valmiudet riittävät Suomi.fi-viestien käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, tiedoksiantojen tehokkuus riippuu käytännössä myös siitä,

kuinka nopeasti henkilö tosiasiallisesti saa tiedon uudesta tiedoksiannosta Suomi.fi-viesteissä. Vaikka sähköinen tiedoksianto onkin perillä lähes välittömästi sen lähettämistä, henkilö ei välttämättä digikyvykkyytensä tasosta riippumatta käy oma-aloitteisesti ja säännöllisesti tarkastamassa Suomi.fi-viestejään uusien tiedoksiantojen varalta. Erityisesti silloin, kun tiedoksianto lähetetään viranomaisaloitteisesti asiasta, henkilö ei välttämättä osaa odottaa saapuvaa tiedoksiantoa. Kirjeellä postitse toimitettavissa tiedoksiannoissa henkilö saa kirjeensä käytännössä joko postiluukusta suoraan asuntoonsa taikka erilliseen postilaatikkoon. Kirjepostiin verrattuna Suomi.fi-viestien tarkistamisen palveluun erikseen kirjautumalla voidaan arvioida edellyttävän kansalaiselta hieman enemmän omaa aktiivisuutta, vaikka kirjautumisen aiheuttamaan vaivaan voidaan jossain määrin vaikuttaa käytettävissä olevilla kirjautumistekniikoilla. Puhelimella Suomi.fi-viestien sovellukseen on mahdollista usein kirjautua käyttäen esimerkiksi sormenjälki- taikka kasvojen tunnistusta, vaikka myös sovelluksen kautta kirjautuessa tunnistautumista edellytetään määrääjain. Erillisellä kirjautumisella voidaan kuitenkin katsoa tehostettavan kansalaisten perusoikeuksien toteutumista siten, että viestin vastaanottaa tosiasiallisesti henkilö, jolle viesti on osoitettu. Vaikka postilaatikon tarkastaminen edellyttää myös aktiivisuutta, on se kuitenkin hyvin laajasti sisäistetty käytäntö. Suomi.fi-viestien käyttöönotto puolestaan edellyttää uuden käytännön omaksumista, vaikka riittävän digikyvykkyyden omaavan henkilön itsensä voidaankin katsoa olevan myös vastuussa omien sähköisten viestiensä seuraamisesta.

Uusien tiedoksiantojen saapumisen seuraamista kuitenkin helpotettaisiin esityksessä säädettäväksi ehdotettavalla heräteilmoituksella, joka lähetettäisiin henkilön antamaan sähköpostiosoitteeseen tai tulevaisuudessa mahdollisesti myös muuhun henkilön haluamaan sähköiseen osoitteeseen automaattisesti aina, kun henkilölle saapuu Suomi.fi-viesteihin tiedoksianto. Henkilöllä olisi mahdollisuus antaa sähköinen osoite heräteilmoituksia varten jo heti Suomi.fi-viestien käyttäjäksi siirtymisen yhteydessä. Heräteilmoitus sähköiseen osoitteeseen säädettäisiin lähetettäväksi myös silloin, kun Suomi.fi-viesteihin lähetetään vain ilmoitus uudesta tiedoksiannosta ja itse tiedoksi annettava asiakirja olisi saatavilla toisessa, viranomaisen omassa asiointipalvelussa.

Uudesta sähköisestä tiedoksiannosta heräteilmoituksen saadessaan henkilö voisi käydä tarkastamassa Suomi.fi-viestinsä ja avata tiedoksiantonsa. Koska nykyisellään sähköposti toimii monelle henkilölle yleisenä sähköisen viestinnän välineenä, voidaan arvioida, että suurimmalla osalla Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä on sähköpostitili, jonne heräteilmoitus uusista tiedoksiannoista voidaan lähettää. Voidaan myös arvioida, että kohtuullisen digikyvykkään henkilö seuraa melko säännöllisesti hänelle saapuvaa sähköpostia ja todennäköisesti säännöllisemmin kuin Suomi.fi-viestejään. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 yli 90 prosenttia 16–64-vuotiaista oli käyttänyt sähköpostia viimeisen kolmen kuukauden aikana, vaikka yli 64-vuotiailla ihmisillä sähköpostin käyttö onkin vähäisempää. Korkeammassa ikäryhmässä on myös enemmän henkilöitä, jotka eivät käytä internetiä lainkaan. Tiedoksiannosta sähköpostiin lähetettävän heräteilmoituksen voidaan näin ollen arvioida parantavan käyttäjän oikeusturvaa. Sen voidaan katsoa myös parantavan hallinnon laatua ja edistävän palveluperiaatetta. Silloin, kun henkilö on ottanut käyttöönsä Suomi.fi-mobiilisovelluksen, voi hän saada ilmoituksen puhelimeensa aktiivimalla sovellusilmoitukset saapuneista viesteistä. Esityksessä ei kuitenkaan erikseen säädettäisi mobiilisovelluksen sovellusilmoituksista, vaan ne olisivat vapaaehtoinen lisäpalvelu, jonka käyttöönotto olisi käyttäjän itsensä harkinnassa.

Voidaan toisaalta arvioida, että kaikissa tilanteissa heräteilmoitusta sähköpostiin tai tulevaisuudessa mahdolliseen muuhun sähköiseen osoitteeseen ei voida käytännössä hyödyntää oikeusturvamekanismina. Esityksessä ei säädettäisi sähköisen osoitteen ilmoittamisen pakollisuudesta silloin, kun henkilölle viranomaisaloitteisesti avataan Suomi.fi-viestit-tili. On

mahdollista, että käyttäjä ei halua saada heräteviestejä. Hän voi toisaalta esimerkiksi kiireessä unohtaa lisätä osoitteen taikka henkilö ei välttämättä ymmärrä sähköisen osoitteen merkitystä tiedoksiannon kannalta. Tässä yhteydessä mahdollinen oikeusturvaan vaikuttava riskitekijä voi olla esityksen ratkaisu yhdistää Suomi.fi-viestien käyttöönotto tilanteeseen, jossa kansalainen käyttää Suomi.fi-tunnistusta päästäkseen tiettyyn asiointipalveluun. Tällöin hän ei välttämättä ole valmistautunut yleiseen Suomi.fi-viestien käyttöönottoon ja sähköisen osoitteen antamiseen eikä siten keskity viestien käyttöönottoon. Henkilöä voidaan kuitenkin Suomi.fi-tunnistustapahtuman ja viestien käyttöönoton yhteydessä muistuttaa viestien seuraamisen tärkeydestä, mikäli hän jättää heräteyhteystiedon antamatta ja kehottaa henkilöä ensisijaisesti ilmoittamaan heräteyhteystietonsa. Lisäksi riskiä vähentäisi se, että henkilöä edellyttäisiin nimenomaisesti ilmoittamaan, mikäli hän ei halua antaa sähköistä osoitettaan herätettä varten. Tällöin tili ei aktivoituisi käyttöön ennen kuin henkilö on antanut sähköisen osoitteen tai ilmoittanut, ettei halua antaa osoitetietoa. Riskiä siitä, että käyttäjä antaisi järjestelmään esimerkiksi vahingossa väärän sähköpostiosoitteen näppäilyvirheen vuoksi, voidaan puolestaan ehkäistä edellyttämällä annetun sähköpostiosoitteen vahvistamista esimerkiksi kyseiseen osoitteeseen lähetettävällä erillisellä vahvistuskoodilla. Lisäksi myös käyttöönottoon liittyvillä käyttöliittymänäkymillä voidaan parantaa todennäköisyyttä, että henkilö sisäistää heräteyhteystiedon merkityksen. Heräteilmoituksia varten annettavan sähköisen osoitteen vahvistamisesta taikka heräteyhteystiedosta informoinnista ei kuitenkaan erikseen säädettäisi esityksessä.

Voi olla myös henkilöitä, jotka käyttävät Suomi.fi-tunnistusta viranomaisten sähköisiin palveluihin kirjautumiseen ja tulevat siten Suomi.fi-viestien käyttäjiksi, mutta heillä ei kuitenkaan syystä tai toisesta ole sähköpostitiliä. Toisaalta käyttäjäryhmää, joka hyödyntää Suomi.fi-tunnistusta ja jolla ei ole käytössään sähköpostitiliä, ei ole pystytty valmistelutyössä tarkkarajaisesti tunnistamaan tai arvioimaan ongelman tosiasiallista merkitystä. Henkilön käyttämä sähköpostiosoite saattaa myös muuttua ilmoitetusta tai poistua käytöstä kokonaan. Mikäli käyttäjä ei myöhemmin käy lisäämässä tai korjaamassa sähköpostiosoitettaan Suomi.fi-viesteissään, ei hänelle voida toimittaa heräteilmoituksia. Sähköpostiosoitteen merkitystä voidaan kuitenkin korostaa informoinnilla Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä ja myöhemmin itse viesteissä. Käyttäjää on myös mahdollista säännöllisesti muistuttaa Suomi.fi-viesteissä tai Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä heräteyhteystiedon ajantasaisuuden tärkeydestä. On huomattava, että heräteyhteystiedon puuttuminen ei kuitenkaan estäisi viranomaista lähettämästä tiedoksiantoja Suomi.fi-viesteihin.

Joissain tapauksissa heräteilmoituksen toimitus sähköpostiin ei myöskään ole luotettava, vaikka henkilö olisikin antanut oikean osoitteen ja seuraisi sähköpostiaan. Heräteilmoitus saattaa esimerkiksi päätyä sähköpostin roskapostikansioon, josta käyttäjä ei välttämättä huomaa sitä. Kaikissa niissä tilanteissa, joissa heräteilmoituksia tavallisista sähköisistä tiedoksiannoista ei voida syystä tai toisesta toimittaa henkilön sähköpostiin, on Suomi.fi-viestien käyttäjän oikeusturva viime kädessä sen varassa, että hän käy oma-aloitteisesti tarkastamassa Suomi.fi-viestinsä. Toisaalta heräteilmoitusmahdollisuudesta huolimatta voidaan olettaa, että riittävät digivalmiudet omaava henkilö käy vähintäänkin silloin tällöin tarkastamassa myös Suomi.fi-viestinsä. Tiedoksiannon lähettänyt viranomainen arvioi viimekädessä tapauskohtaisesti, mikä oikeudellinen merkitys heräteilmoituksen mahdollisella saamatta jäämisellä on tiedoksiannon toteutumisen kannalta.

4.2.2.3 Vaikutukset kielellisiin oikeuksiin

Kirjepostiin nähden itse sähköisten tiedoksiantojen kielen lisäksi Suomi.fi-viestit-palvelun käyttökielellä on korostunut merkitys sekä kielellisten oikeuksien toteutumiselle että sähköisten tiedoksiantojen tehokkuudelle. Erityinen merkitys on myös käyttäjälle palvelusta eri

yhteyksissä annettavan informaation kielellä silloin, kun hänelle Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä avataan Suomi.fi-viestit-tili. Kielellisten oikeuksien toteutumisella on tällöin yhteys henkilön oikeusturvan toteutumiseen, koska tilin avaamisesta annettavan informaation ymmärtämisellä on keskeinen merkitys sille, tiedostaako henkilö muutoksen ja sen seuraukset. Vuoden 2024 Kielibarometrin mukaan 80 prosenttia ruotsinkielisestä vähemmistöstä, 92 prosenttia suomenkielisestä vähemmistöstä ja 80 prosenttia ruotsinkielisestä enemmistöstä oli sitä mieltä, että heillä oli hyvä tai erinomainen mahdollisuus käyttää valtion digipalveluita omalla kielellään. Vaikka yleisesti valtion digipalveluihin oltiin tyytyväisiä, oli ruotsinkielisten tyytyväisten osuus hieman alhaisempi. Barometrin mukaan yleisin syy julkisten digipalvelujen ongelmiin ovat puutteelliset ruotsinkieliset käännökset ja linkkien puuttuminen ruotsinkieliseen tietoon.¹⁷

Nykyisin Suomi.fi-viestejä on mahdollista käyttää suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Digi- ja väestötietovirastoon sovelletaan kielilakia (423/2003) sekä saamen kielilakia (1086/2003), jotka edellyttävät viranomaisten palvelujen tarjoamista kansalliskielillä ja saamen kielillä. Lakiesityksessä ei muutettaisi kielilain taikka saamen kielilain soveltamisalaa taikka muutenkaan säädettäisi kansalaisten kielellisten oikeuksien kaventamisesta. Siten lakiesityksen muutokset eivät muodollisesti heikentäisi kansalaisten kielellisiä oikeuksia. Mikäli Suomi.fi-viestit-palvelun tarjonta eri kielillä olisi kuitenkin puutteellinen, voisi tämä tosiasiallisesti heikentää kielellisten oikeuksien toteutumista, kun Suomi.fi-viestejä käyttävien kansalaisten piiri laajenisi huomattavasti esityksen myötä viranomaisaloitteisesti. Esimerkiksi mikäli Suomi.fi-viestien käyttö tai palvelua koskeva uuden käyttäjän informointi lakiesityksen aiheuttamista muutoksista ruotsiksi tai saamen kielillä olisi puutteellista, heikentäisi sen näitä äidinkielenään puhuvien ja viestien käytön piiriin tulevien oikeutta asioida viranomaisten kanssa omalla kielellään. Se voisi mahdollisesti heikentää myös näiden henkilöiden oikeusturvan toteutumista, jos henkilö ei osaa riittävästi myöskään suomen kieltä ymmärtääkseen muutosten merkityksen.

Tällä hetkellä Suomi.fi -viestit -sovelluksen tai -verkkopalvelun käyttöliittymä ja postilaatikko eivät tue saamen kieliä. Palvelu tukee ja tunnistaa kuitenkin inarinsaamen, koltansaamen ja pohjoissaamen aakkosia ja kirjaimistoa. Digi- ja väestötietovirasto tarjoaa jo nykyisin Suomi.fi -viesteihin liittyvää saamenkielistä puhelin- ja sähköpostipalvelua. Ensisijaisesti digitaalista viranomaisviestintää koskevan lainsäädännön voimaantuloon mennessä saamenkielisille käyttäjille asetetaan saataville palvelua ja sen käyttöä koskevaa saamenkielistä tiedotusta ja käyttöohjeistusta. Saamenkielisiä käyttäjiä tullaan informoimaan saamenkielisen käyttöliittymän ja postilaatikon käyttöön tulosta, ohjeistamaan kuinka postilaatikon saa tarvittaessa pois käytöstä, tarjoamaan ohjeet palvelun käyttöön sekä julkaisemaan tiedotteet kaikilla kolmella saamen kielellä lukuun ottamatta yleistiedottamista, joka tullaan laatimaan vain pohjoissaameksi.

Lisäksi koska voidaan arvioida, että osa uusista Suomi.fi-viestien ruotsin- tai saamenkielisistä käyttäjistä tarvitsee digitukea Suomi.fi-viestien käyttöönottoon ja palvelun opetteluun, on myös digituen tosiasiallisella saatavuudella eri kielillä merkitystä kielellisten oikeuksien toteutumiselle. On mahdollista, että eri tahojen antamaa digitukea on tosiasiallisesti saatavilla ruotsiksi tai saamen kielillä huomattavastikin vähemmän kuin suomeksi, vaikka Digi- ja väestötietovirasto tarjoaakin eri kieliversioita digituen antamiseen liittyvistä ohjeistus- ja koulutusmateriaaleistaan. Saamen kielillä ei myöskään ole välttämättä yhtä paljon saatavilla

¹⁷ Kielibarometri 2024, Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2025:7, 28.02.2025, s. 65–67, <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166147>> luettu 3.6.2025.

sähköisten palvelujen käytön apuvälineitä kuten ruudunlukuohjelmia. Tällöin henkilön mahdollisuudet käyttää palvelua ruotsiksi tai saameksi voivat heikentyä, kun palvelun käyttöön tarvittavaa tukea ei ole riittävästi saatavilla hänen kielellään.

Muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamen kieliä äidinkielenään puhuville mahdollisuudet käyttää Suomi.fi-viestejä äidinkielellään taikka kielellä, jota he ymmärtävät, riippuu palvelun muiden käyttökielien valikoimasta. Koska Suomi.fi-viestit-palvelu ja palvelussa oleva informaatio on saatavilla myös englanniksi, sen käyttö ei edellytä esimerkiksi ulkomaalaistaustaiselta henkilöltä suomen tai ruotsin kielen osaamista. Siten myös esimerkiksi englanninkielentaitoiset voivat käyttää palvelua, jos heillä on vahvan sähköisen tunnistautumisen väline. Koska kaikki palvelua potentiaalisesti käyttävät henkilöt eivät kuitenkaan välttämättä hallitse yhtäkään palvelun käyttökielistä, voi käyttö olla joillekin vaikeaa tai mahdotonta, kun palvelua ei ole saatavilla heidän ymmärtämällään kielellä. Digi- ja väestötietovirasto on kuitenkin tunnistanut, että vieraskielisten henkilöiden mahdollisuudet esimerkiksi digitaalisten käännöspalveluiden käyttämiseen ovat sähköisten viestien osalta paremmat verrattuna paperisiin tiedoksiantoihin, kun viranomaisten toimittama teksti on digitaalisessa muodossa.

4.2.2.4 Vaikutukset alaikäisiin

Kuten edellä jaksossa 2.2.4 on kuvattu, Suomi.fi-viestit voi ottaa tällä hetkellä käyttöön alle 18-vuotias henkilökohtaisella vahvan tunnistuksen välineellä ja antamalla suostumuksen tiedoksiantojen vastaanottamiseen. Vastaavalla tavalla tilin voi ottaa käyttöön alaikäisen puolesta tämän huoltaja. Alaikäisten asemasta ei ole säädetty voimassa olevassa tukipalvelulaissa, ja nykyinen jaksossa 2.2.4 kuvattu toimintamalli perustuu Digi- ja väestötietoviraston yleissääntelyn nojalla tekemään tulkintaan alaikäisten puhevallan käytöstä.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että palvelutuottaja avaa viestinvälityspalvelutilin tunnistuspalvelua käyttävälle täysi-ikäiselle. Valmistelun aikana on arvioitu, ettei tilin avaaminen olisi mahdollista vastaavalla tavalla alaikäiselle tilin avaamiseen liittyvien vaikutusten vuoksi. Tilin avaaminen alaikäiselle ja tiedoksiantojen toimittaminen alaikäisen tilille edellyttäisi jatkossa pyyntöä. Esityksessä ei ehdoteta erityissääntelyä alaikäisten osalta, vaan näiden osalta viestinvälityspalvelun avaaminen perustuisi jatkossakin alaikäisiä koskevaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) ja holhustoimesta annetun lain yleissääntelyyn.

4.2.2.5 Vaikutukset henkilöihin, joilla on edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu

Lakiesityksessä ehdotetaan, että viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto ei koskisi henkilöitä, jolle on holhustoimesta annetussa laissa tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu. Tällaisia henkilöitä on tällä hetkellä yli 90 000.¹⁸ Nämä henkilöt jäisivät siis kokonaisuudessaan esityksen mukaisen viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton ulkopuolelle, vaikka he tunnistautuisivat itse Suomi.fi-tunnistuksella asioidakseen viranomaisen digitaalisessa palvelussa.

Holhustoimesta annetun lain 8 §:n 1 momentin mukaan edunvalvoja voidaan määrätä sellaiselle täysi-ikäiselle henkilölle, joka esimerkiksi sairauden tai henkisen toiminnan

¹⁸ Digi- ja väestötietovirasto, Maistraattirekisterien avoin tieto, <<https://dvv.fi/mare>> luettu 13.6.2025.

häiriintymisen vuoksi on kykenemätön valvomaan etuaan tai huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, jotka vaativat hoitoa eivätkä tule asianmukaisesti hoidetuksi muulla tavoin. Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain perusteella henkilö voi laatia edunvalvontavaltuutuksen, jonka henkilö määrää tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan.

Holhustoimesta annetun lain 65 §:n 1 momentissa säädetään tilanteista, jolloin edunvalvonta on merkittävä holhousasioiden rekisteriin. Pykälän 2 momentissa säädetään kuitenkin, että edunvalvontaa ei kuitenkaan merkitä holhousasioiden rekisteriin, jos edunvalvojan tehtävä ei käsitä omaisuuden hoitamista eikä oikeuden valvomista jakamattomassa pesässä. Edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain 27 §:n 1 momentin perusteella edunvalvontavaltuutus merkitään holhousasioiden rekisteriin, jos edunvalvontavaltuutus koskee valtuuttajan edustamista tämän taloudellisissa asioissa. Lakiesityksessä tehty rajausta ei kattaisi niitä tilanteita, joissa henkilölle on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus, mutta tästä ei ole tehty merkintää holhousasioiden rekisteriin. Näissä tilanteissa on käytännössä kyse tilanteista, joissa edunvalvojan tai edunvalvontavaltuutetun tehtävä ei koske päämiehen tai valtuutetun taloudellisten asioiden hoitamista. Näiden tilanteiden rekisteröinti holhousasioiden rekisteriin on ollut esillä esimerkiksi oikeusministeriön hankkeessa edunvalvontaa ja edunvalvontavaltuutusta koskevan sääntelyn ajantasaistamiseksi (OM102:00/2023) ja tästä on todettu tarkemmin työryhmän mietinnön luvussa 5.1.3¹⁹.

Koska kaikkia tilanteita, joissa henkilölle on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus, ei rekisteröidä holhousasioiden rekisteriin, ei kaikkia henkilöitä, joille on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus, voida rajata Suomi.fi-viestien viranomaisaloitteisen käyttöönoton ulkopuolelle. Henkilöitä, joille on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus muiden kuin taloudellisten asioiden hoitamista varten, on kuitenkin verraten vähän, joten tosiasiallisesti suuri osa edunvalvonnassa olevista tai henkilöistä, joille on vahvistettu edunvalvontavaltuutus, rajattaisiin tilin viranomaisaloitteisen käyttöönoton ulkopuolelle.

Edunvalvojan määräämisen ja edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen syynä on yleensä toimintakyvyn heikkeneminen, joka vaikuttaa myös kykyyn käyttää digitaalisia palveluja. Suomi.fi-viestien käyttöönottoon liittyvällä rajoituksella on tarkoitus turvata erityisesti tällaisten päämiesten ja valtuuttajien oikeusturvaa, jotka saattavat kyetä asioimaan joissain asioissaan sähköisesti joko omatoimisesti tai tuetusti, mutta eivät kykene hallitsemaan sähköistä asiointia kokonaisuudessaan. Mikäli päämiehellä tai valtuuttajalla ei olisi vahvan sähköisen tunnistamisen välineitä tai hän ei asioisi itse lainkaan viranomaisen digitaalisessa palvelussa, jäisi hän luonnollisesti jo tämän perusteella viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton ulkopuolelle.

Rajauksella ei katsottaisi olevan kielteisiä yhdenvertaisuusvaikutuksia, koska ne päämiehet ja valtuuttajat, jotka kykenevät ja haluavat käyttää Suomi.fi-viestejä, voisivat edelleen ottaa palvelun käyttöön pyynnöstään. Lisäksi palvelun voisi ottaa käyttöön päämiehen ja valtuuttajan puolesta myös edunvalvoja, edunvalvontavaltuutettu tai muu päämiehen tai valtuuttajan

¹⁹ Edunvalvontalainsäädännön ajantasaistaminen, Työryhmän mietintö, Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2025:1, 10.01.2025, <<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166019>> luettu 16.6.2025.

Suomi.fi-valtuuksien avulla valtuuttama taho. Näitä tilanteita on käyty tarkemmin läpi Suomi.fi-viestejä koskevassa jaksossa 2.2.4.

4.2.2.6 Vaikutukset ikääntyneisiin

Esityksessä ehdotettujen muutosten vaikutukset ikääntyneisiin konkretisoituvat erityisesti tilanteessa, jossa ikääntyneen digitaidot ovat heikot tai ne heikkenevät ikääntymisen seurauksena aiheutuvan sairauden tai yleisen toimintakyvyn alenemisen vuoksi. Mikäli ikääntynyt ei käytä julkisia digitaalisia palveluita eikä vahvaa sähköistä tunnistusta, esityksessä ehdotettavilla muutoksilla ei ole häneen vaikutuksia. Sen sijaan, jos ikääntynyt käyttää julkishallinnon sähköisiä palveluita ja vahvaa sähköistä tunnistusta, hänelle avataan Suomi.fi-viestit tili esityksessä ehdotettavalla tavalla. Kuten edellä jaksossa 4.2.2.1 on kuvattu, digitaitoisten osuus pienenee ikääntyneiden ikäryhmissä verrattuna muihin ikäryhmiin. Ikääntyneissä onkin siten eniten henkilöitä, joilla on alentuneet digitaidot tai riski taitojen alentumisesta. Digitaidot voivat kuitenkin olla alentuneet tai taidot voivat alentua sairauden taikka muun vastaavan syyn vuoksi kaikenikäisillä. Kuten jaksossa 4.2.2.2 on todettu, alentuneet digitaidot omaavissa henkilöissä on kysymys hajanaisesta ihmisryhmästä, ja myös ikääntyneiden osalta kysymykseen tulevat mainitussa jaksossa kuvatut riskejä minimoivat toimintatavat ja oikeusturvamekanismit. Erityisesti ikääntyneiden kohdalla keskeistä on tehdä ennalta tarvittavat toimet digitaitojen heikkenemisen varalle mahdollistamalla puolesta asiointi valtuuttamalla toinen henkilö asioimaan ikääntyneen puolesta Suomi.fi-viesteissä tai tekemällä edunvalvontavaltuutus.

4.2.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.2.3.1 Vaikutukset viranomaisiin

Ehdotettavilla lainsäädäntömuutoksilla ei kasvatettaisi tukipalvelujen käyttöön velvoitettujen tai oikeutettujen organisaatioiden määrää. Käyttövelvollisuuden laajuutta, siitä poikkeamisen edellytyksiä tai menettelytapaa poikkeusta haettaessa ei myöskään ehdoteta muutettavaksi. Ehdotetuilla muutoksilla ei näin ollen arvioida olevan vaikutuksia viranomaisille säädettyyn velvollisuuteen käyttää Suomi.fi-viestejä toiminnassaan.

Viranomaiset eivät toistaiseksi ole noudattaneet tukipalvelulain käyttövelvoitetta siinä laajuudessa, mitä tukipalvelulain säätämishetkellä on arvioitu. Viestinvälityspalvelua käyttää aktiivisesti noin puolet käyttöön velvoitetuista organisaatioista. Aktiivisella käytöllä tarkoitetaan sitä, että organisaatio on paitsi ottanut palvelun käyttöön, myös tosiasiallisesti käyttää sitä ainakin yhdessä organisaation palvelussa. Viestinvälityspalvelun hyödyntäminen on viranomaisten osalta koettu osin epäselväksi. Ehdotettavalla tarkemmalla sääntelyllä siitä, millä tavalla ja mihin tarkoitukseen viranomaisten on tarkoitus viestinvälityspalvelua käyttää, arvioidaan olevan viestinvälityspalvelun käyttöä eri viranomaisissa kasvattava vaikutus. Myös viestinvälityspalvelun käyttäjien määrän merkittävän kasvun arvioidaan lisäävän viestinvälityspalvelun käyttöä viranomaisten toiminnassa.

Viranomaiset voisivat jatkossa yhä useammin hyödyntää sähköistä tiedoksiantotapaa postitse toteutettavan menettelyn sijaan, millä arvioidaan olevan toimintaa tehostavia vaikutuksia. Esimerkiksi virheellisten osoitetietojen vuoksi palautuvan kirjepostin ja siihen liittyvän selvitystyön määrä on joissakin viranomaisissa merkittävä. Sähköisten tiedoksiantojen kohdalla vastaavan selvitystyön määrän arvioidaan olevan vähäisempi. Sähköisten tiedoksiantojen hyödyntämisen paperikirjeiden sijaan arvioidaan myös vähentävän viiveisiin liittyviä asiakasyhteydenottoja. Toisaalta myös sähköisiin tiedoksiantoihin voi liittyä hallinnon asiakkaan tavoittamiseen liittyviä haasteita, josta voi seurata selvittelytyötä viranomaisille.

Myös viranomaisten hallinnollisen taakan sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä arvioidaan keventyvän, kun jatkossa sähköisen tiedoksiannon hyödyntäminen ei enää useimmissa tapauksissa edellyttäisi asianosaisen suostumuksen hankkimista.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi asiointilain ja digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa siten, että soveltamisala käsittäisi myös esitutkinnan ja poliisitutkinnan. Muutoksella olisi vaikutuksia poliisin, Tullin, Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimintaan. Soveltamisalan muuttamisen ei kuitenkaan arvioida tuovan merkittäviä uusia velvollisuuksia näille viranomaisille. Digipalvelulain 2 luvun soveltamisalan muuttaminen tarkoittaisi erityisesti sitä, että esitutkintaviranomaisten olisi tarjottava mahdollisuus toimittaa jokaiselle asiointitarpeeseen liittyvät sähköiset viestit ja asiakirjat käyttäen digitaalisia palveluita tai muita sähköisiä tiedonsiirtomenetelmiä. Esitutkintaviranomaisilta löytyvät jo nykyisin sähköiset yhteystiedot, joiden avulla esitutkintaviranomaisiin voi olla yhteydessä ja toimittaa asiakirjoja, minkä lisäksi muun ohella rikosilmoitus on mahdollista tehdä poliisin sähköisessä asiointipalvelussa. Asiointilain näkökulmasta soveltamisalan muuttaminen merkitsisi erityisesti sitä, että esitutkintaviranomaiset voisivat käyttää esimerkiksi esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisten esitutkintapäätösten tiedoksiantamisessa kustannustehokkaampaa sähköistä tiedoksiantoa ja tukeutua sähköisissä palveluissaan tältä osin yleislainsäädäntöön. Muutos myös selkeyttäisi poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten sähköistä asiointia koskevia velvollisuuksia ja asiakkaiden oikeuksia sekä edistäisi yhteiskunnan digitalisaatiokehitystä.

Asiointilain 11 §:n määräaika säännöksen muutosehdotuksen arvioidaan edellyttävän muutoksia joidenkin viranomaisten ja tuomioistuinten tietojärjestelmiin liittyen esimerkiksi asiakirjojen saapumistavan kirjaamiseen. Muutoksella voi myös olla vaikutuksia tuomioistuinten toimintaan asioissa, joissa laissa on asetettu tuomioistuimelle asian vireilletulosta kuluva määräaika tai kun asia tulee käsitellä kiireellisenä. Esimerkiksi säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetun lain (116/2002) 31 §:n 3 momentin mukaan käräjäoikeuden on otettava muutoksenhaun alainen asia käsiteltäväksi viipymättä ja viimeistään neljän vuorokauden kuluttua siitä, kun valitus on saapunut käräjäoikeuteen. Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 123 §:n 4 momentin mukaan määräystä päätöksen täytäntöönpanosta ja muuta väliaikaista määräystä koskeva vaatimus on käsiteltävä kiireellisenä. Tuomioistuimelle voi käytännössä jäädä vähemmän aikaa asian käsittelylle, jos esimerkiksi vireilletuloasiakirja on saapunut viranomaiselle sähköisesti määräajan viimeisenä päivänä tuomioistuimen aukioloajan jälkeen ja tästä hetkestä alkaa kulua tuomioistuimen toimintaa koskeva määräaika. Tämä vaikutus voi olla vahvempi hallinto- ja erityistuomioistuimissa, joissa ei ole tällä hetkellä päivystysjärjestelmää asioiden käsittelemiseksi tarvittaessa esimerkiksi viikonloppuisin. Päivystyksestä käräjäoikeuksissa säädetään erityisesti oikeusministeriön asetuksessa vangitsemisasioiden ja muiden kiireellisten asioiden käsittelystä käräjäoikeuksissa eräissä tapauksissa (953/2013). Lisäksi määräaika säännöstä koskevan ehdotuksen sekä eräiden oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskevan sääntelyn muutosehdotusten arvioidaan edellyttävän myös viranomaisten antamien muutoksenhakuohjeiden muuttamista muutoksia vastaavaksi.

Ehdotetuilla muutoksilla arvioidaan olevan vaikutuksia Digi- ja väestötietoviraston toimintaan. Henkilöasiakkaiden asiakaspalvelun ja neuvonnan tarpeen Digi- ja väestötietovirastossa arvioidaan kasvavan. Osana ensisijaisesti digitaalisen viranomaisviestinnän toimeenpanoa Digi- ja väestötietovirasto varautuu tarjoamaan tehostetusti asiakaspalvelua vastaamaan ensisijaisuuden voimaan astumisen myötä nouseviin palveluneuvonnan tarpeisiin. Lisäksi digituen valtakunnallisena koordinaattorina virasto kehittää digitukea vastaamaan ensisijaisuuden edellyttämiä neuvontatarpeita. Digitaalisten palveluiden käytön tukea kehitetään yhteistyössä digitukea tarjoavien toimijoiden kanssa siten, että tunnistettujen

tarpeiden pohjalta laaditaan digitukea kehittäviä ohjeistus- ja koulutusmateriaaleja digitukea tarjoavien toimijoiden käyttöön.

Tarvittava asiakaspalvelu toteutetaan jatkossakin pääasiassa tarjoamalla ohjeita, joiden avulla henkilöt voivat ratkaista asiansa itse, sekä puhelinneuvonnalla. Digi- ja väestötietovirasto tarjoaa jo nykytilassa ohjeita, joiden avulla käyttäjäorganisaatioiden omat asiakaspalvelijat voivat neuvoa käyttäjiä yleisimmissä viestinvälityspalvelun käyttöön liittyvissä kysymyksissä. Olemassa oleviin ohjeisiin ja koulutusmateriaaleihin voi ehdotettavien muutosten johdosta liittyä joitakin päivitystarpeita.

Asiakaspalvelun tarpeen arvioidaan painottuvan voimakkaasti alkuvuoteen 2026, jolloin suurin osa tunnistuspalvelun käyttäjistä tunnistautuu ensimmäisen kerran. Tämän jälkeen vuosittainen tarve jatkuu kasvaneen viestinvälityspalvelun käyttäjämäärän sekä mahdollisen määräajoin toistuvan käytöstä poistamisen vaikutuksesta nykyistä jonkin verran suurempana. Ehdotettavien muutosten arvioidaan myös kasvattavan viestinvälityspalvelun käyttäjäorganisaatioiden tarvitseman tuen tarvetta Digi- ja väestötietovirastossa esimerkiksi palvelua laajemmin käyttöönotettaessa tai sen käyttökohteiden laajentuessa. Lisäksi viestinvälityspalvelun käyttäjämäärien merkittävästi kasvaessa, arvioidaan myös käyttäjiä neuvovien ulkopuolisten digituen tarjoajien koulutustarpeen kasvavan. Asiakaspalvelun, neuvonnan ja koulutustarpeen lisääntymisellä ei kuitenkaan arvioida olevan henkilöstön tai määrärahojen määrän tarvetta kasvattavia vaikutuksia, vaan tehtävien arvioidaan olevan hoidettavissa nykyisillä resursseilla.

4.2.3.2 Vaikutukset viranomaisten tiedonhallintaan

Vaikutukset viranomaisten tehtäviin, vastuisiin ja prosesseihin

Esityksessä ehdotettavien muutosten vaikutus viranomaisten tiedonhallintaan olisi lähinnä teknisluonteinen ja nykytilaa tarkentava. Esityksessä ei muutettaisi tukipalvelulain ja asiointilain tiedonhallintaan liittyviä peruseräotteita, joten muutosten ei pääsääntöisesti arvioida aiheuttavan merkittäviä muutoksia viranomaisten tehtäviin tai vastuisiin.

Tietojärjestelmien kehitystyö kohdistuu suoraan hallinnon yhteisiin sähköisen asioinnin tukipalveluihin (Suomi.fi-palvelut). Digi- ja väestötietovirasto on toteuttanut viestinvälityspalveluun uuden rajapinnan, jonka on tarkoitus ratkaista organisaatioiden viestinvälityspalvelun käyttöönottoon nykytilassa liittyneitä ongelmia. Rajapinnan ominaisuudet on suunniteltu yhteistyössä asiakasorganisaatioiden kanssa ja palvelumuotoilun menetelmiä hyödyntäen. Rajanpintoihin liittyvät ohjeet sekä dokumentaatio on uudistettu ja julkaistu syksyllä 2024.

Vaikka esityksessä ei ehdoteta sähköiseen asiointiin liittyvä uusia velvollisuuksia julkisen hallinnon organisaatioille, kyse on käytännön tasolla potentiaalisesti merkittävästä muutoksesta, sillä esityksessä ehdotetun sääntelyn toimeenpanon odotetaan siirtävän suurimman osan viranomaisten lähettämistä viesteistä ja tiedoksiannoista sähköisesti toimitettaviksi. Nykytilanteessa valtaosa viesteistä toimitetaan vielä paperipostina. Muutoksella on mahdollisesti merkittävä vaikutus viranomaisten omien sähköisten asiointipalveluiden käyttäjä- ja asiointimääriin, jos tiedoksiantoja tai muita viestejä ei lähetetä tiedoksi suoraan viestinvälityspalveluun, vaan ne ovat saatavissa viranomaisen omasta sähköisen asioinnin palvelusta. Lisääntynyt viestiliikenteen määrä vaatisi todennäköisesti sähköisiä asiointipalveluita ylläpitäviltä viranomaisilta tekniseen kehitykseen liittyviä toimia asiointipalveluiden kapasiteetin lisäämiseksi. Sähköisen asioinnin lisääntymisellä ei kuitenkaan olisi samanlaista vaikutusta viranomaisten omien sähköisten asiointipalveluiden toimintaan, jos tiedoksiannot ja muut viranomaisviestit annettaisiin tiedoksi suoraan viestinvälityspalvelussa ja

jos tiedoksiannosta ei synny suoraa jatkoasiointitarvetta viranomaisen omassa sähköisessä asiointipalvelussa.

Vaikutukset tietovarantoihin ja -järjestelmiin

Tukipalvelulain mukaisen tunnistuspalvelun sisältämiä tietoja hyödynnettäisiin ehdotetun tukipalvelulain 2 a luvun mukaisissa toimissa, kuten viestinvälityspalvelun avaamisessa ja sulkemisessa. Näihin toimiin liittyen viestinvälityspalvelulla olisi tarve jatkossa saada tieto viimeisimmästä tunnistusajankohdasta sekä tunnistautujan iästä, minkä vuoksi tunnistuspalvelun ja viestinvälityspalvelun välille tulisi luoda rajapinta.

Ehdotetut muutokset eivät vaikuttaisi luovutettaviin tietoihin tai tietojen luovutustapoihin vastuuviranomaisen ja muiden viranomaisten välillä. On kuitenkin huomioitava, että ehdotettujen muutosten myötä tietoja mahdollisesti luovutettaisiin useammalle uudelle käyttäjäorganisaatiolle Suomi.fi-viestien käyttöasteen kasvaessa. Käyttäjämäärän muutoksella saattaa siten olla tosiasiallisia vaikutuksia tietojen luovutustapaan viranomaisten ja hallinnon asiakkaiden välillä. Tavoitteena on, että sähköisesti asioiva asiakas saisi jatkossa viranomaisviestit sähköisinä Suomi.fi-viesteihin. Tämän vuoksi viranomaisten olisi integroitava omat asiointijärjestelmänsä Suomi.fi-viesteihin ja mahdollisesti tehtävä siinä yhteydessä muutoksia asiointiprosesseihinsa, tietojärjestelmien rajapintoihin ja viestirakenteisiinsa.

Esityksen mukaiset muutokset vaatisivat yhteisten palveluiden kehittämistä. Kehitettävien palveluiden käyttöpalveluista vastaa valtion tieto- ja viestintäteknikkakeskus Valtori. Kehittäminen tuottaa lisävaatimuksia palveluihin, koska kehittäminen kohdistuu juuri hallinnon yhteisiin sähköisen asioinnin palveluihin (Suomi.fi-viestit, Suomi.fi-tunnistus, Suomi.fi-verkkopalvelu). Toimeenpanon yhteydessä kehitettäisiin Suomi.fi-viestit- ja Suomi.fi-tunnistus-palveluiden toiminnallisuuksia, liityntärajapintoja ja niihin liittyviä tukitoimintoja. Kehittämisellä olisi mahdollisesti vaikutuksia myös muihin Suomi.fi-palveluihin.

Vaikutukset tietoturvasuuteen ja jatkuvuudenhallintaan

Ehdotetut muutokset eivät muuttaisi Suomi.fi-viestien nykyistä tuotantotapaa tietoturvan osalta. Uudistuksella olisi kuitenkin vaikutuksia tietosuojaan ja tietojen säilytysaikaan. Tukipalvelulain 13 §:n mukaan viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien säilytysaika on kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Säilytysaikaa ehdotetaan esityksessä pidennettäväksi viiteen vuoteen, jotta tarpeellisten tietojen säilyminen vähintään virkarikosten yleisimpien rikosoikeudellisten vanhentumisaikojen ajan voidaan varmistaa. Nykyinen kahden vuoden säilytysaika on käytännössä osoittautunut liian lyhyeksi. Suuri osa viestinvälityspalvelun käyttäjäorganisaatioiden viranomaisprosesseista on huomattavasti nykyistä säilytysaikaa pidempikestoisia. Prosesseihin liittyvien asiakirjojen ja muiden viestien liian lyhyt säilytysaika saattaa siten aiheuttaa muun muassa epäselvyyksiä ja mahdollisesti oikeudenmenetyksiä sekä loppukäyttäjille että palvelua käyttäville viranomaisille, jos käyttäjät eivät ole itse ymmärtäneet tallentaa asiaan liittyviä asiakirjoja ja viestintää itselleen. Tietojen säilytysaikaan liittyviä perusteluita ja esityksen vaikutuksia henkilötietojen suojaan on käsitelty tarkemmin jaksossa 4.2.3.3 ja 11.5.

Suomi.fi-viesteihin on pääosin jo toteutettu odotetun käyttäjämäärän kasvun edellyttämät inframuutokset. Myös väestötietojärjestelmän osalta kapasiteetin kasvattamistoimia on tehty jo aikaisemmin järjestelmän tietojen suorakäytön lisääntymisen ja siihen varautumisen takia. Digi- ja väestötietovirasto varautuu tarvittaessa lisäämään kapasiteettia myöhemmin käyttäjien ja viestiliikenteen määrien kasvaessa. Suomi.fi -viestien käyttäjien ja palvelussa olevien viestien

lukumäärän merkittävä kasvaminen on kuitenkin omiaan lisäämään tietojen kasaumavaikutusta erityisesti, jos viestinvälityspalvelua käyttävät organisaatiot lähettävät tiedoksiantonsa ja muut viestinsä jatkossa suoraan viestinvälityspalveluun. Tietojen turvallisuutta arvioitaisiin jatkossakin osana Digi- ja väestötietoviraston vakiintuneita tietoturvan ja tietosuojan sekä varautumisen ja jatkuvuudenhallinnan prosesseja. Kaikkien viestinvälityspalveluun liittyvien olennaisten muutosten yhteydessä tehdään myös Digi- ja väestötietoviraston vakiintuneiden prosessien mukaiset tietoturva-auditoinnit.

4.2.3.3 Tietoyhteiskunta- ja tietosuojavaikutukset

Viranomaisten päätökset ja muut tärkeät viestit saavuttaisivat ehdotettavien muutosten myötä kohteensa yhä useammassa tapauksessa ajantasaisesti ilman kirjepostin kulkuun liittyviä viiveitä. Suomi.fi-viestien käyttäjien määrä lisääntyisi merkittävästi nykyisestä, minkä ansiosta viranomaisilla olisi paremmat mahdollisuudet tavoittaa asiakkaitaan sähköisesti. Tämän ansiosta viranomaisilla olisi mahdollisuus tarjota kansalaisille yhä laadukkaampia digitaalisia palveluja. Sähköisen asioinnin lisääntyessä asiointiin käytetty aika vähenee merkittävästi. Voidaan arvioida, että ehdotetuilla muutoksilla on merkittävä tietoyhteiskunnan kehittymistä edistävä vaikutus.

Suomi.fi-viestit-palvelu saisi esityksen myötä yhä merkittävämmän aseman viranomaisten ja kansalaisten välisessä asioinnissa. Tämä kasvattaisi merkittävästi myös Suomi.fi-viesteihin talletettavien ja palvelussa muuten käsiteltävien henkilötietojen määrää. Lakiesityksen myötä Suomi.fi-viestejä ylläpitävän Digi- ja väestötietoviraston käsittelemien henkilötietojen määrä kasvaisi huomattavasti, kun Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä kasvaisi nykyisestä noin 2,2 miljoonasta mahdollisesti jopa 4,4 miljoonaan. Tavoitetilana on myös, että yhä useammat viranomaiset siirtyisivät hyödyntämään Suomi.fi-viestejä sähköisissä tiedoksiannoissaan, niille tukipalvelulaisissa säädetyn käyttövelvoitteen mukaisesti. Tämä laajentaisi Suomi.fi-viestien rekisteröityjen ja käsiteltävien henkilötietojen määrää merkittävästi. Laadukkaan ja tietoturvallisen yhteisen sähköisen asioinnin tukipalvelun käytöllä voidaan nähdä olevan pääasiassa henkilötietojen suojaa parantavia vaikutuksia suhteessa henkilötietojen nykyiseen käsittelyyn kirjepostilla. Käsiteltävien henkilötietojen määrän kasvaessa kasvaa kuitenkin myös yhteiskunnan toiminnan riippuvuus digitaalisen tekniikan toimivuudesta sekä mahdollisten seurausten vakavuus esimerkiksi mahdollisen laajan tietomurron tai muun tietosuojariskin realisoituessa. Vastuu eri viranomaisten tiedoksiantojen välittämisestä ja tietoturvallisuuden tason säilyttämisestä siirtyy näin ollen tietyissä määrin postitse toteutettavaa tiedoksiantomenettelyä tarjoavilta yrityksiltä Suomi.fi-viestien palvelutuottajalle, eli Digi- ja väestötietovirastolle, sanotun kuitenkaan tarkoittamatta muutoksia lähettäjäorganisaation omaan huolehtimisvelvollisuuteen tiedoksiannon toteutumisen tai tietoturvallisuuden osalta.

Suomi.fi-viestien käyttämiseksi ja palvelun toiminnan varmistamiseksi Digi- ja väestötietoviraston käsittelemien henkilötietojen tietosisältöä ei muutettaisi nykyisestä. Kuitenkin yhä useampien viranomaisten siirtyessä käyttämään Suomi.fi-viestejä, voi tiedoksiantoihin ja muihin viesteihin sisältyvien henkilötietojen luonne muuttua nykyisestä siten, että Suomi.fi-viestien avulla välitettäisiin aiempaa enemmän salassa pidettäviä ja tietosuojasetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Lisäksi esimerkiksi kunnallisissa viranomaisissa tehdään nykyisin päätöksiä sellaisissa prosesseissa, joissa ei ole katsottu tarpeelliseksi kerätä asianosaisten henkilötunnuksia. Suomi.fi-viesteissä henkilötunnusta käytetään käyttäjien yksilöimiseen, joten henkilötunnusten käsittelyn määrä saattaa joissakin viranomaisissa kasvaa nykyisestä, mikäli ne ehdotettujen muutosten johdosta siirtyvät laajemmin hyödyntämään Suomi.fi-viestejä sähköisissä tiedoksiannoissaan niille jo nykyisin tukipalvelulaisissa säädetyn käyttövelvoitteen mukaisesti.

Rekisteröityjen henkilöiden määrän kasvaessa on jatkossa Suomi.fi-viestien käyttäjinä myös yhä enemmän heikossa asemassa suhteessa rekisterinpitäjään olevia henkilöitä, kuten esimerkiksi ikääntyneitä tai lapsia. Tältä osin Suomi.fi-viesteissä käsiteltäisiin siis jatkossa laajemmin sellaisia henkilötietoja, joita nykyisin käsitellään paperipostilla. Suomi.fi-viestit on alun perinkin suunniteltu laajasti eri viranomaisten ja kansalaisten käyttämäksi palveluksi, mikä on huomioitu myös palvelun tietoturvallisuuden varmistavissa ratkaisuisissa. Suomi.fi-viestien on tukipalvelulain esitöiden mukaan alun perinkin ollut tarkoitus täyttää korotetun tason tietoturvaluusvaatimukset siten, että se soveltuisi myös arkaluontoisten henkilötietojen välittämiseen (HE 59/2016 vp, s. 39).

Viranomaisten lähettämien tiedoksiantojen sisältämien henkilötietojen osalta lakiehdotuksella arvioidaan olevan myös positiivisia vaikutuksia yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Suomi.fi-viesteinä lähetettävien tiedoksiantojen tarkastelu ja lukeminen edellyttävät käyttäjältä vahvaa sähköistä tunnistautumista palveluun käytännössä Suomi.fi-tunnistuksella. Digi- ja väestötietovirasto ei ole Suomi.fi-viestien palvelutuottajana sähköisen viestinnän osapuoli eikä Digi- ja väestötietovirastolla lähtökohtaisesti ole oikeutta lukea luonnollisille henkilöille tai yrityksille saapuneita tai näiden palvelussa lähettämiä viestejä. Suomi.fi-viestien arvioidaan takaavan kirjepostia paremmin kirjesalaisuuden toteutumisen ja sen, että henkilön tiedoksiantojen sisältämään tietoon pääsy on kyseisen henkilön itsensä hallinnassa. Saapuneiden tiedoksiantojen säilyttäminen Suomi.fi-viesteissä turvaa useimmissa tapauksissa kirjepostia paremmin henkilötietojen ja yksityiselämän suojaa. Myös tiedoksiantojen poistamisen Suomi.fi-viesteistä voidaan useimmiten katsoa turvaavan paremmin yksityisyyttä ja henkilötietojen suojaa kuin kirjepostin hävittäminen jätteissä tai kierrättämällä.

Erilaisiin mahdollisiin tietoturvapoikkeamiin liittyvien vaikutusten vakavuuden Suomi.fi-viesteissä arvioidaan kuitenkin kasvavan palvelussa käsiteltävien henkilötietojen määrän lisääntyessä. Esimerkiksi Suomi.fi-viesteissä käsiteltävien tietojen määrän kasvattaminen voi lisätä palvelun houkuttelevuutta tietomurron kohteena. Henkilötietojen ja yksityiselämän suojalle henkilötietojen käsittelystä aiheutuvia riskejä pyritään hillitsemään erilaisilla tiedonhallinta- ja tietosuojalainsäädännön edellyttämällä tietoturvatoinenpiteillä. Yleisestä tietosuojasääntelystä seuraa Digi- ja väestötietovirastolle rekisterinpitäjänä sekä henkilötietojen käsittelijöille lukuisia henkilötietojen käsittelyä koskevia vaatimuksia ja velvoitteita, jotka vähentävät osaltaan henkilötietojen suojaan liittyviä riskejä. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään myös tietoturvallisuudesta. Luonnollisella henkilöllä olisi myös käytettävissään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset rekisteröidyn oikeudet ja oikeussuojakeinot, mukaan lukien mahdollisuus saada tarvittaessa asiansa tietosuojavaalutetun käsiteltäväksi. Lisäksi Digi- ja väestötietovirastoon sovelletaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia (tiedonhallintalaki, 906/2019) ja erityisesti sen 4 luvun mukaisia tietoturvaluusvaatimuksia. Myös tukipalvelulain 4 luku asettaa Digi- ja väestötietovirastolle Suomi.fi-viestien palvelutuottajana tietoturvaluusuden toteuttamiseen liittyviä vaatimuksia. Tietoturvaluusuteen liittyvää sääntelyä ei esityluonnoksessa ehdoteta muutettavaksi, mutta käsiteltävien tietojen määrän ja luonteen muuttuessa on Digi- ja väestötietoviraston arvioitava tietoturvaluusustoimien riittävyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Suomi.fi-viestit on nykyisin toteutettu pilvipalveluratkaisuna. Digi- ja väestötietoviraston on jatkossakin arvioitava Suomi.fi-viestien teknisen toteutustavan vaikutusta esimerkiksi jatkuvuudenhallintaan, varautumiseen ja tietosuoja-asetuksen V luvun mukaisiin henkilötietojen siirtoihin maihin.

Viranomaisten ja kansalaisten väliseen viestinvaihtoon sisältyy tiettyjä henkilötietojen ja yksityisyyden suojaan liittyviä riskejä, jotka liittyvät toisen henkilön luvattomaan pääsyyn henkilötietoihin. Tällaisia riskejä liittyy esimerkiksi tilanteisiin, joissa asiakirjaa käsitellään julkisella paikalla tai tilanteisiin, joissa toinen henkilö avustaa henkilöä viranomaisen kanssa

asioimisessa. Sähköisessä ympäristössä voi olla paperikirjeitä laajempi pääsy toisen henkilön viranomaisilta vastaanottamaan postiin esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa henkilö on antanut vahvan sähköisen tunnistamisen välineensä toiselle henkilölle. Toisaalta vastaava riski voi realisoitua myös paperikirjeiden kohdalla tilanteissa, jossa henkilö säilyttää viranomaisilta vastaanottamiaan asiakirjoja kotonaan ja on antanut kotiavaimensa toiselle henkilölle. Ehdotettavien muutosten johdosta tällaiset henkilön omaan toimintaan liittyvät riskit ja niiden hallintakeinot siirtyisivät siis paperipostista yhä enemmän sähköiseen ympäristöön. Käyttäjä pystyy vaikuttamaan riskienhallintaan esimerkiksi käyttämällä vain luotettavia avustajia ja avaamalla sähköisen postilaatikkonsa vain sellaisilla paikoilla, joissa ulkopuolisilla ei ole siihen pääsyä. Sähköisessä ympäristössä käyttäjällä on lisäksi mahdollisuus hallita tietojen pääsyyn liittyvää riskiä pitämällä huolta vahvan sähköisen tunnistamisen välineistään.

Lakiehdotuksessa ehdotettavan heräteviestin lähettämismääräyksen henkilön antamaan sähköpostiosoitteeseen silloin, kun henkilön Suomi.fi-viesteihin saapuu uusi tiedoksianto, voidaan joissain tapauksissa arvioida aiheuttavan riskkejä vastaanottajan yksityiselämän ja henkilötietojen suojalle. Tiedoksiannon lähettävä käyttäjäorganisaatio vastaisi heräteviestin sisällöstä ja käyttäjäorganisaation tulee arvioida, millainen tietosisältö voidaan sisällyttää esimerkiksi sähköisestä asiointipalvelusta Suomi.fi-viestit -tilille lähetettävään herätteeseen ja millainen puolestaan käyttäjän sähköpostiin lähetettävään herätteeseen. Sähköpostiin lähetettävään heräteviestiin ei esimerkiksi tulisi sisällyttää salassa pidettäviä tietoja. Heräteviestin lähettäminen uudesta saapuneesta tiedoksiannosta tai viestistä on katsottu tärkeäksi henkilön oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Nykyisin voimassa olevassa tukipalvelulaissa on säädetty Suomi.fi-viestien avulla välitettyjen viestien säilytysajaksi kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Ehdotettavien muutosten jälkeen viestejä säilytettäisiin viisi vuotta, jollei käyttäjä niitä poistaisi ennen sitä. Ehdotettavat muutokset siis pidentäisivät Suomi.fi-viesteissä käsiteltävien henkilötietojen säilytysaikaa. Käyttäjä kuitenkin voisi edelleen halutessaan poistaa viestinvälityspalvelutilillään olevat viestit jo aiemmin. Mikäli henkilöllä olisi tarve Suomi.fi-viesteistä viiden vuoden määräajan jälkeen poistuneille asiakirjoille, voisi hän pyytää niitä asiaansa käsitelleeltä viranomaiselta. Ehdotettava sääntely ei vaikuttaisi eri viranomaisille säädettyihin henkilötietojen säilytys- tai arkistointivelvoitteisiin.

Suomi.fi-viestien käyttö perustuisi jatkossakin alaikäisten osalta suostumukseen. Kuten nykyisin, on henkilötietojen käsittelyperusteena Suomi.fi-viesteissä jatkossakin pääasiallisesti tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen lakisääteisen velvoitteen noudattaminen. Lisäksi henkilötietojen käsittely tilastointitarpeisiin tai Suomi.fi-viestien käytön määrän sekä kustannusten selvittämistä varten perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetun yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen. Suomi.fi-viestit tarjoavat alaikäiselle henkilölle sähköisen viranomaisasiointikanavan. Käyttäjäorganisaatioiden on huolehdittava viestejä alaikäiselle henkilölle toimittaessaan lapsen yksityisyyden suojan toteutumisesta. Toisaalta käyttäjäorganisaation on huolehdittava myös huoltajien riittävästä mahdollisuudesta osallistua lasta koskevaan päätöksentekoon. Ehdotettava sääntelyratkaisu mahdollistaa Suomi.fi-viestejä pääsääntöisesti tiedoksiantoihin käyttävän käyttäjäorganisaation tarkoituksenmukaisuusharkinnan yksittäisten sähköisten tiedoksiantojen toimittamisessa. Käyttäjäorganisaatio voikin esimerkiksi terveyspalveluihin liittyviä viestejä toimittaessaan arvioida, toteutuuko lapsen yksityisyyden suoja riittävästi, jos viesti toimitetaan lapsen huoltajan avaamalle Suomi.fi-viestit -tilille, vai onko sen käytettävä muuta viestintätoimitustapaa.

4.2.3.4 Vaikutukset yrityksiin ja yritysten välinen kilpailu ja markkinoiden toimivuus

Ehdotettavilla lainsäädäntömuutoksilla olisi merkittävä vaikutus erityisesti Posti Jakelu Oy:öön (osa Posti Group Oyj:tä). Sen on yleispalveluyrityksenä huolehdittava postilain 21 §:n mukaisesta ja muualla hallintoa koskevissa laeissa säädetyistä viranomaisten päätösten tiedoksiantomenettelyn käytettävistä olosta eli tiedoksiantokirjeiden toimittamisesta jakelujärjestelmänsä kautta koko maassa. Ensisijaisesti digitaaliseen viranomaisviestintään siirtyminen vähentäisi postitse toimitettavien viranomaisten tiedoksiantojen määrää merkittävästi. Mahdollisesti muiden viranomaisten lähettämien paperikirjeiden määrä laskee (esim. laskut ja terveydenhoidon kirjeet). Posti Group Oyj on arvioinut, että yhtiön kautta kulkee nykyisin vuosittain noin 50–60 miljoonaa viranomaisviestiksi luokiteltavissa olevaa kirjettä. Jatkossa valtaosa näistä kirjeistä lähetettäisiin sähköisesti, millä tulisi olemaan merkittävä vaikutus jäljelle jääviin ja edelleen paperisina kannettavien kirjeiden yksikkökustannuksiin. Posti Group Oyj arvioi, että nousevien yksikkökustannusten johdosta sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuus kaksinkertaistaa paperikirjeiden hintojen nousupaineen postitse toteutettavan tiedoksiantomenettelyn käytettävissä olon varmistamisen kustannustehokkuuteen. Perinteisen kirjepostin määrä on jo nykytilassa jatkuvasti laskenut noin 10 prosentin vuosivauhdilla teknologian sekä yritysten ja kansalaisten toimintatapojen muuttuessa. Digitaalisesti toimitetun postin määrä on vastaavasti kasvanut. Vuodesta 2000 Postin jakamien osoitteellisten kirjeiden määrä on vähentynyt n. 70–75 %. Ehdotettavilla muutoksilla olisi Posti Group Oyj:n lisäksi paperikirjeiden toimitusmäärää vähentävä vaikutus myös sellaisiin muihin postipalveluyrityksiin, joiden kanssa eri viranomaiset postilain 21 §:n 2 momentin nojalla ovat sopineet postitse toteutettavasta tiedoksiantomenettelystä tai jotka kantavat muita julkisen sektorin paperikirjeitä. Traficom on ylläpitämään postitoimintarekisteriin on nykyisin ilmoittautunut kaikkiaan 15 postiyritystä. Valtaosa näistä kuuluu Jakeluyhtiö Suomi Oy:n piiriin, joka toimii jakelupalvelun pääasiallisena myyjätahona ja jakelutyön toteuttavat nämä paikallisesti toimivat jakeluyhtiöt. Monen yrityksen omistajana on lehtikustantaja ja niiden toiminta on aiemmin keskittynyt omien sanomalehtien varhaisjakeluun. Paperipostin vähenemisellä on myös merkittäviä vaikutuksia lehtien jakelukustannuksiin, erityisesti harvaan asutulla alueella.

Ehdotettavat muutokset lisääisivät Suomi.fi-viestien käyttäjämääriä merkittävästi. Viranomaisilla on jo nykytilassa velvollisuus käyttää Suomi.fi-viestejä. Viranomaiset eivät merkittävässä määrin ole käyttäneet yksityisiä digipostipalveluja tiedoksiantomenettelyssään, mistä johtuen ehdotettavilla muutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä muutoksia yksityisiin digipostipalveluihin tarjoaviin yrityksiin. Tämä voi johtua osaltaan siitä, että tiedoksiannon toteuttaminen on julkisen hallintotehtävän hoitamista, eikä tehtävän antamisesta yksityisten digipostipalvelujen hoidettavaksi ole säädetty perustuslain 124 §:n edellyttämällä tavalla. Viranomaiset voisivat jatkossakin harkintansa mukaan hyödyntää yksityisiä digipostipalveluja muissa kuin tiedoksiantoja koskevissa viesteissä, eivätkä ehdotettavat lainsäädäntömuutokset poistaisi niiltä tätä mahdollisuutta. Valtiovarainministeriön teettämän selvityksen mukaan muissa verrokkimaissa digipostitoimintaa harjoittavien yritysten liiketoiminta nojaa pitkälti yritysasiakkailta perittäviin maksusuoritteisiin ja valtiolta perittävien maksujen osuus yritysten liiketoiminnassa on vähäinen.

Suomi.fi-viestien käyttäjämäärien merkittävä lisääntyminen luo pohjaa myös yksityisten digipostipalveluiden hyödyntämiselle viranomaisten sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Laajempi viranomaisten sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajapohja luo edellytyksiä kilpailulle markkinalle ja yritysten liiketoimintamahdollisuuksille. Digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuus on tavoitteena toteuttaa kahtena yhtäaikaisena hankkeena siten, että Suomi.fi-viestien rinnalle tuodaan hyödynnettäväksi myös yksityiset

digipostipalvelut, joihin käyttäjä voi halutessaan valita vastaanottaa muun digitaalisen viestiliikenteen lisäksi myös viranomaisten lähettämät tiedoksiannot ja muut viestit.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn vaikutuksia on arvioitu myös EU-lainsäädännön valtioneuvoston päätöksen (Sopimus Euroopan Unionin toiminnasta 107 art.) ja kansallista kilpailuneutraliteettia koskevan lainsäädännön (kilpailulain 4 a luku) näkökulmasta. SEUT 107 artiklan 1 kohdan mukaan 29 jäsenvaltion myöntämä taikka valtion varoista muodossa tai toisessa myönnetty tuki, joka vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa, ei sovellu sisämarkkinoille, siltä osin kuin se vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Esityksen valmistelun yhteydessä on arvioitu näitä kysymyksiä suhteessa siihen, onko viranomaisten tiedoksiannoissa kysymys taloudellisesta toiminnasta ja mikä merkitys asiassa on sillä, että viranomaisten tiedoksiannon mahdollistettaisiin yksityisiin digipostipalveluihin myöhemmin.

Kilpailu- ja valtioneuvoston päätöksen näkökulmasta yksikön katsotaan toimivan julkisen vallan käyttäjänä silloin, kun kyseessä oleva toiminta kuuluu valtion keskeisiin tehtäviin tai liittyy näihin tehtäviin luonteeltaan, tavoitteeltaan sekä siihen sovellettavilta säännöiltään. Yleisesti ottaen toiminnot, jotka luontaisesti ovat osa viranomaisten erioikeuksia ja joiden suorittamisesta valtio vastaa, eivät ole taloudellisia toimintoja, ellei jäsenvaltio ole päättänyt ottaa käyttöön markkinamekanismeja.

Taloudellisen ja muun kuin taloudellisen toiminnan selventämiseksi unionin tuomioistuin on johdonmukaisesti katsonut, että taloudellista toimintaa on kaikki toiminta, jossa tavaroita tai palveluita tarjotaan markkinoilla. Se, onko tietyille palveluille markkinat, voi riippua siitä, kuinka kyseiset palvelut on järjestetty asianomaisessa jäsenvaltiossa, ja voi siksi vaihdella jäsenvaltiosta toiseen. Lisäksi poliittisten valintojen tai taloudellisen kehityksen johdosta tietyn toiminnan luokittelu voi muuttua ajan mittaan.

Mikä ei ole tarkasteluhetkellä taloudellista toimintaa, voi muuttua sellaiseksi tulevaisuudessa, ja päinvastoin (Komission tiedonanto Euroopan unionin toiminnasta annetun 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta valtioneuvoston päätelmästä (2016/C 262), kohta 12–13). Jos julkisyhteisö harjoittaa taloudellista toimintaa, joka voidaan erottaa julkisen vallan käytöstä, kyseinen yhteisö toimii yrityksenä tämän toiminnan osalta. Jos sitä vastoin taloudellista toimintaa ei voida erottaa julkisen vallan käytöstä, kaikki kyseisen yhteisön toiminnot liittyvät edelleen julkisen vallan käyttöön, eivätkä ne sen vuoksi kuulu yrityksen käsitteen piiriin (Komission tiedonanto 2016/C 262), kohta 18).

Valtioneuvoston päätöksen lisäksi on huomattava, että jos jäsenvaltio on päättänyt ottaa käyttöön markkinamekanismeja, ja toimintaa on luonteeltaan pidettävä taloudellisena, on sovellettava myös kilpailulain 4 a lukua kilpailuneutraliteetista. Kilpailulain 4 a luvun kilpailuneutraliteettisääntelyn tavoitteena on antaa kansalliselle viranomaiselle toimivaltaa kilpailuneutraliteettiin liittyvissä asioissa, jotka ovat usein johtaneet komissiolle tehtyihin kanteluihin ja näin luoda edellytyksiä tällaisten kilpailuongelmien ratkaisemiseen kansallisella tasolla. Kilpailulain 4 a lukua ei lain 30 b §:n mukaan sovelleta, jos menettely tai toiminnan rakenne seuraa välittömästi lainsäädännöstä taikka jos soveltaminen estäisi merkittävän kansalaisten hyvinvointiin, turvallisuuteen tai muuhun sellaiseen yleiseen etuun liittyvän tehtävän hoitamisen.

Viranomaisten tiedoksiannosta säädetään hallintolaissa ja asiointilaissa. Sähköisen tiedoksiannon toteuttamiseen tarkoitettu viestinvälityspalvelusta säädetään puolestaan tukipalvelulaissa. Viranomaisen tiedoksiannossa on siten kysymys viranomaiselle säädetystä tehtävästä, jonka toteuttamisedellytyksistä yksityisten toimijoiden osalta olisi säädetävä

erikseen. Nykyisen sääntelyn perusteella tiedoksiannoissa ei ole siten kysymys taloudellisesta toiminnasta, johon soveltuisi EU:n kilpailu- ja valtiontukisääntely. Sillä, että yksityisille toimijoille mahdollistettaisiin lainsäädännöllä tiedoksiantojen toteuttaminen tulevaisuudessa, ei ole vaikutusta tässä esityksessä ehdotettavien säännösten suhteeseen kilpailu- ja valtiontukisääntelyyn.

4.2.4 Ympäristövaikutukset

Lakiesityksellä arvioidaan olevan positiivisia ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Suorat ympäristövaikutukset muodostuisivat viranomaisten postitse toimitettavien kirjeiden korvautuessa ensisijaisesti sähköisesti toimitettavilla tiedoksiannoilla ja muilla ilmoituksilla. Paperikirjeisiin ja niiden toimittamiseen liittyy useita suoria ja epäsuoria päästövaikutuksia logistiikan, paperintuotannon ja jätteiden käsittelyn eli kirjelähetysten elinkaaren aikana.

Paperikirjeiden postituksen pääasialliset ympäristövaikutukset muodostuvat kirjeiden jakeluun liittyvästä logistiikasta sekä paperin ja kirjeiden valmistuksesta. Paperikirjeiden logistiikan ympäristövaikutuksiin vaikuttaa postin jakelun yleispalveluvelvoitteen ja sanomalehtien jakelutuen luomien kiinteiden jakelupäivien laajuus. Postilain mukaisen yleispalvelun tarjoajan eli Postin on keräiltävä ja jaettava yleispalveluun kuuluvat postilähetykset vähintään kolmena arkipäivänä viikossa riippumatta kerättävien ja jaettavien kirjeiden lukumäärästä. Lisäksi Postille ja muille jakeluyhtiöille on myönnetty määräaikaista valtionavustusta, jonka tarkoituksena on luoda edellytyksiä sanomalehtijakelun toteuttamiselle viitenä arkipäivänä viikossa alueilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti saatavilla täysin kattavaa viisipäiväistä sanomalehtien varhaisjakelua. Määrätyt kiinteät jakelupäivät rajoittavat digitaaliseen viranomaisviestintään siirtymisen ilmasto- ja ympäristövaikutusten täysimääräistä realisoitumista koskien paperikirjeistä luopumisesta aiheutuvia logistisia päästöjä.

Myös esimerkiksi logistiikassa käytettyjen ajoneuvojen vaikutus kirjepostituksen ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin on merkittävä. Suomessa esimerkiksi Posti Group Oyj:n tavoitteena on kuljettaa kaikki postilähetykset fossiilivapaasti vuonna 2030 ja vähentää toimintansa päästöt nettonollaan vuoteen 2040 mennessä. Posti Group Oyj ei ole arvioinut yksittäisen paperipostikirjeen ilmasto- tai ympäristövaikutusta, mutta kansallisten postipalveluiden yhteistyöjärjestö International Post Corporation (IPC) on vuoden 2023 vastuullisuusraportissaan²⁰ arvioinut, että keskimäärin yksikköarvo paperikirjeen elinkaaren osalta on noin 40,4 grammaa hiilidioksidipäästöjä. IPC:n jäsenmaat kuitenkin poikkeavat toisistaan merkittävästikin esimerkiksi postilainsäädännön, paperipostin volyymin ja postin toimittamisen maantieteellisten etäisyyksien suhteen. Posti Group Oyj ei määrittele viranomaiskirjeitä omaksi kategoriakseen, mutta Postin arvion mukaan yhtiön kautta kulkee vuosittain noin 50–60 miljoonaa viranomaisviestiksi luokiteltavissa olevaa kirjettä. Lisäksi kaupallista postinjakelua hoitaa markkinaehtoisesti lukuisia muitakin jakeluyrityksiä. Kymmenien miljoonien viranomaiskirjeiden volyymi huomioden viranomaisten paperipostikirjeiden ilmastovaikutuksen voidaan laskennallisesti arvioida olla merkittävä hiilidioksiditonneina mitattuna.

Sähköisten tiedoksiantojen ympäristövaikutuksiin vaikuttavat viestinvälityspalvelun toimintaan liittyvät kapasiteettivaatimukset koskien käytettyä palvelintilaa, tieto- ja viestintäteknikkaa ja niiden elinkaarta ja näihin liittyviä energiatarpeita. Ympäristövaikutuksiltaan sähköistä

²⁰ IPC Postal Sector Sustainability Results 2023, <<https://www.ipc.be/services/sustainability/smms/group-results/results-summary>>, luettu 9.10.2024.

tiedoksiantoa voidaan kuitenkin pitää perinteistä paperikirjepostia keskimäärin päästöttömämpänä vaihtoehtona. Esimerkiksi Suomessa toimiva digipostiyritys Kivra Oy vuoden 2023 ilmastovaikutusraportissaan on arvioinut, että yrityksen palvelun kautta yhden sähköisesti toimitetun tiedoksiannon yksikkövaikutus olisi noin 14,6 CO₂e. Digi- ja väestötietovirasto ei ole arvioinut tuottamien Suomi.fi-palveluidensa ilmastovaikutusta, mutta huomioiden Suomi.fi-viestien yli kymmenkertaisen viestiliikennevolyymien edellä mainittuun yksityiseen palveluun nähden (vuoden 2023 tilanne) sekä sen, että Kivra Oy:n arvio on pitänyt sisällään myös muun muassa yrityksen liiketoimintaan liittyviä liikematkustamisen päästöjä, voidaan arvioida, että laskennallinen yksikköarvo toimitettua Suomi.fi-viestiä kohden on arviolta noin 5-10 grammaa CO₂e. Viestiliikenteen volyymin määrän noustessa yksikkökustannus hiilidioksidipäästöjä koskien laskee, mikä uudistuksen tavoitetilassa laskee edelleen palvelun kautta toimitetun viestin yksikköarvoa hiilidioksidipäästöissä mitattuna.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

5.1.1 Velvoittava malli

Valmistelun aikana on arvioitu mallia, jossa lähtökohtaisesti kaikki kansalaiset (ja yhteisöt) velvoitettaisiin vastaanottamaan sähköistä viranomaispostia (ns. Tanskan malli), riippumatta siitä, käyttävätkö he lainkaan sähköisiä palveluita. Tanskassa digitaaliset viestit saivat lainsäädännöllisesti saman aseman kuin kirjeet vuonna 2012, ja viranomaisten digitaalisten viestien vastaanottaminen tuli pakolliseksi yrityksille vuonna 2013 ja kansalaisille vuonna 2014. Tanskan lainsäädäntöä ja menettelyä selostetaan tarkemmin jäljempänä jaksossa 5.2.2.

Tanskan mallin soveltaminen Suomeen tarkoittaisi, että kaikille (yli 15-vuotiaille) kansalaisille (ja yhteisöille) luotaisiin viestinvälityspalvelutili eli Suomi.fi-viestit-tili, johon viranomaiset lähettäisivät tiedoksiannot. Jatkossa viranomaisten tiedoksiannot olisivat sähköinen tiedoksianto, eikä tiedoksiantoja lähettäisi postitse muulloin kuin laissa määritellyissä poikkeustapauksissa. Samalla malli edellyttäisi, että viranomaiset olisivat kykeneviä lähettämään tiedoksiannot viestinvälityspalveluun.

Valmistelun aikana on ilmennyt, ettei kaikilla hallintolain soveltamisalaan kuuluvilla viranomaisilla ja julkista hallintotehtävää hoitavilla yksityisillä toimijoilla ole valmiuksia lähettää sähköisiä tiedoksiantoja viestinvälityspalveluun. Lisäksi valmistelussa on arvioitu, että tällainen menettely vaatisi teknistä kehitystyötä ja lisäresursseja usealta eri viranomaiselta ja julkista hallintotehtävää hoitavalta yksityiseltä, ja kehitys kestäisi useita vuosia. Malli myös edellyttäisi, että kansalaiset voisivat hakea vapautusta sähköisestä tiedoksiannosta erikseen määritellyltä viranomaiselta säädettyjen perusteiden nojalla. Valmistelun aikana on arvioitu, että vapautuksen hakeminen edellyttäisi merkittäviä lisäresursseja hakemuksia käsittelevälle viranomaiselle.

Vaikka mallin avulla saataisiin lähtökohtaisesti kaikki yli 15-vuotiaat sähköisen tiedoksiannon piiriin, olisi poikkeushakemusten määrä ainakin alkuvaiheessa hyvin suuri. Hakemusmenettelystä arvioitujen kustannusvaikutusten vuoksi on arvioitu, ettei poikkeusmenettelyn luominen ole taloudellisesti kannattavaa verrattuna siitä saataviin hyötyihin. Myös poikkeusperusteista säättäminen olisi haastavaa. Valmistelun aikana on tunnistettu, etteivät kaikki yli 15-vuotiaat ole kykeneviä vastaanottamaan tiedoksiantoja sähköisesti. Kaikkien velvoittamisesta seuraisi suuri riski siitä, että henkilöiden oikeusturva vaarantuisi, mikäli he eivät ymmärtäisi hakea vapautusta sähköisestä tiedoksiannosta. Velvollisuutta sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen ei tämän vuoksi ole pidetty

perusteltuna. Edellä mainitun perusteella kokonaisarvioinnissa on päädytty siihen, ettei Suomessa ole tällä hetkellä edellytyksiä säätää Tanskaa vastaavalla tavalla kaikkia (yli 15-vuotiaita) kansalaisia koskevasta velvoitteesta sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen.

5.1.2 Paluumalli

Esityksessä ehdotetaan, että palvelutuottaja sulkisi henkilön viestinvälityspalvelutilin tämän pyynnöstä. Palvelutuottaja avaisi tilin henkilölle kuitenkin uudelleen, mikäli henkilö käyttäisi luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua, eli Suomi.fi-tunnistusta, kuuden kuukauden jälkeen siitä, kun tili on suljettu. Tällöin henkilölle avautuisi vastaava näkymä kuin tilin avaamisen yhteydessä. Henkilön tulisi ensisijaisesti ilmoittaa sähköinen yhteystietonsa ilmoituksia varten tai ilmoittaa, ettei hän halua ilmoituksia saapuneista viesteistä. Tämä tarkoittaisi, että pyynnöstä suljettu tili avattaisiin uudelleen käyttöön, jolloin henkilölle olisi mahdollista lähettää tilille viestejä ja tiedoksiantoja sähköisesti. Tilin avaaminen uudelleen ei siis edellyttäisi henkilön antamaa suostumusta, vaan kuuden kuukauden määräaika riittäisi uudelleenavaamisen perusteeksi.

Valmistelun aikana on tarkasteltu vaihtoehtoisia malleja, jossa viestinvälityspalvelutiliä ei avattaisi uudelleen luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun käytön perusteella kuuden kuukauden jälkeen tilin sulkemisesta, vaan tilin avaaminen uudelleen perustuisi henkilön antamaan suostumukseen. Näin henkilön ei tarvitsisi tehdä erillisiä toimia määräajoin, mikäli hän ei halua sähköisiä tiedoksiantoja. Henkilö voisi kuitenkin avata tilin uudelleen suostumuksellaan. Tämä olisi kuitenkin vastoin esityksen tavoitetta saada sähköisen tiedoksiannon piiriin kattavasti kaikki sähköisiä palveluita käyttävät täysi-ikäiset henkilöt.

Valmistelun yhteydessä on arvioitu, ettei suostumukseen perustuva malli muodostaisi sähköisistä tiedoksiannoista tosiasiaa ensisijaista tiedoksiantojen vastaanottotapaa. Esityksen mukaisella mallilla viestinvälityspalvelutilin sulkenut, mutta sähköisiä palveluita käyttävä henkilö tuotaisiin säännöllisesti uudelleen viestinvälityspalvelun käyttäjäksi. Tämä korostaisi sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta. Henkilö voisi kuitenkin aina tilin avaamisen jälkeen pyytää tilin sulkemista, jolloin ketään ei tosiasiaa velvoitettaisi viestinvälityspalvelun käyttöön.

Paluumallin osalta valmistelun yhteydessä on myös arvioitu malleja, jossa tilin avaaminen uudelleen tapahtuisi kuuden kuukauden sijaan kolmen kuukauden välein. Tällöin henkilölle, joka käyttäisi luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua kolmen kuukauden jälkeen viestinvälityspalvelutilin sulkemisesta, avattaisiin uudelleen viestinvälityspalvelutili. Kolmen kuukauden välein tapahtuvaa avaamista on arvioitu erityisesti säästöjen näkökulmasta. Digi- ja väestötietovirasto on arvioinut, että riippuen laskentatavasta, kolmen kuukauden paluumallilla voitaisiin saada suhteessa enemmän käyttäjiä viestinvälityspalvelun piiriin kuin kuuden kuukauden paluumallilla. Arviot perustuvat siihen, että sulkemispyyntöjä tehtäisiin toistuvasti suhteessa vähemmän kuin kuuden kuukauden paluumallilla. Oletus perustuu siihen, että henkilöt tottuisivat nopeammin viestinvälityspalveluun ja jäisivät näin todennäköisemmin käyttäjiksi kuin tekisivät tiheästi sulkemispyyntöjä.

On arvioitu, että pidempi määräaika (6 kk) vähentäisi vaivaa heiltä, jotka joutuvat uusimaan poistumispyynnön itsenäisesti, hakemaan siihen tukea tai auttamaan läheistään toistuvasti. Toisaalta pidempi määräaika tarjoaisi tehokkaamman keinon välttää digitaalisen viranomaisviestinnän ensisijaisuutta heille, jotka käyttävät toistuvasti digitaalisia palveluja. Lyhyempi määräaika (3 kk) herättäisi enemmän negatiivisia käyttökokemuksia heissä, jotka joutuvat uusimaan poistumispyynnön itsenäisesti, hakemaan siihen tukea tai auttamaan läheistään toistuvasti. Toisaalta lyhyempi määräaika antaa vahvemman signaalin digitaalisen

viranomaisviestinnän ensisijaisuudesta heille, jotka käyttävät toistuvasti digitaalisia palveluja. Myös pidemmän määräajan aikana riski siitä, että kirjeitä jää huomaamatta, vähenisi. Viranomaisviestien toimitustapaan syntyy todennäköisesti harvemmin vaihtelukohtia, jos määräaika on pidempi. Yksittäinen asiointi on todennäköisempää ehtiä hoitaa valmiiksi ennen määräajan päättymistä. On arvioitu, että kolmen kuukauden paluumallin osalta viranomaisviestien toimitustapaan voi syntyä useammin vaihtelukohtia, jos poistumispyynnön uusiminen viivästyy esimerkiksi tukitarpeen tai puuttuvien välineiden vuoksi.

Valmistelun aikana on päädytty pidempään, eli kuuden kuukauden paluumalliin, huolimatta mahdollisista säästöjen menetyksistä. On arvioitu, että paluun keston lyhentäminen ei automaattisesti takaisi lisäsäästöjen syntymistä, sillä molemmissa malleissa henkilöillä olisi mahdollisuus sulkea viestinvälityspalvelutili koska tahansa. On siten haastavaa arvioida, kuinka moni lopulta lopettaisi palvelun käytön riippumatta paluumallin keustosta. Sen sijaan selvää on, että lyhyempi paluumalli aiheuttaisi alentuneesti digikykyisille henkilöille enemmän haasteita, sillä heidän tulisi sulkea viestinvälityspalvelutili suhteellisen usein, mikäli päädyttäisiin kolmen kuukauden paluumalliin. Tällöin mahdollisesti saavutettavat hyödyt eivät olisi perusteltuja suhteessa yhdenvertaisuusnäkökulmiin.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

5.2.1 Ruotsi

Ruotsin digitaalisen viranomaisviestinnän infrastruktuuria sääntelee asetus julkisen hallinnon digitaalisen postin infrastruktuurista (förrordning (2018:357) om myndighetsgemensam infrastruktur för digital post), jonka mukaan Digitaaliviraston (Myndigheten för digital förvaltning, Digg) tehtävänä on tarjota julkiselle hallinnolle yhteinen ratkaisu kansalaisille ja yrityksille toimitettavaa digitaalista postia varten. Digitaalivirasto ylläpitää digitaalisen postin infrastruktuuria (Mina Meddelanden), jonka ensisijainen tehtävä on hallinnoida digitaalisten viestien välitystä ja ylläpitää rekisteriä kansalaisten digitaalisista postilaatikoista. Viestiliikenne tai viestidata ei kulje keskitetyn infrastruktuurin kautta, vaan varsinaiset viestit säilytetään vastaanottavassa postilaatikossa. Infrastruktuuri mahdollistaa ainoastaan yhdensuuntaisen viestiliikenteen viranomaiselta kansalaiselle.

Digitaalivirastolla on myös keskeinen hallinnoiva rooli digitaalisen postin toimittamisessa. Virasto päättää hakemuksesta yksityisten digipostilaatikoiden hyväksymisestä infrastruktuurin piiriin ja auditoi palvelut tietoturva-vaatimusten osalta. Tällä hetkellä kansalaisten käyttöönotettavissa on Digitaaliviraston ylläpitämän Min Myndighetspost -digipostipalvelun lisäksi kaksi yksityistä digipostilaatikkoa. Yksityisiin digipostilaatikoihin on mahdollista vastaanottaa viranomaispostin lisäksi myös muuta viestiliikennettä esimerkiksi yrityksiltä. Digitaalisen viranomaispostin vastaanottaminen perustuu kansalaisten vapaaehtoisuuteen.

Digitaaliset postilaatikat ovat Ruotsissa laajasti käytössä ja niitä käyttää noin 6,2 miljoonaa kansalaista. Vuonna 2023 viranomaiset toimittivat noin 100 miljoonaa sähköistä viestiä. Vapaaehtoisuuteen perustuvaa käyttöastetta on saatu nostettua merkittävästi muun muassa yksityisten digipostitoimijoiden markkinoinnilla ja kampanjoilla. Vuoden 2023 aikana paperisten kirjeiden määrän Ruotsin kirjemarkkinoilla on arvioitu olleen yhteensä noin 1,2 miljardia, ja määrä vähenee joka vuosi.

Haasteeksi Ruotsissa on tunnustettu, että ilman keskitettyä viestiliikenteen taustapalvelua digitaalista postia on nykyisellään vaikea siirtää palvelusta toiseen, minkä on katsottu hankaloittavan palvelun vaihtamista ja edistävän markkinoiden keskittymistä. Nykytilassa viestit tallennetaan pääsääntöisesti digipostilaatikon tarjoajan palvelimelle, minkä on nähty

muodostavan riskin myös tietoturvan ja palvelun jatkuvuuden turvaamisen näkökulmasta. Ruotsissa yhdellä yksittäisellä markkinatoimijalla, Kivralla, on hallussaan lähes 95 % käyttäjistä eli käytännössä markkina on yhden suuren yksityisen toimijan hallussa. Digitaalivirasto on ehdottanut siirtymistä Tanskan mallin mukaiseen järjestelmään, jossa viestit toimitetaan keskitetyn taustajärjestelmän kautta. Näin riippuvuus yksityisistä digipostipalveluista vähenisi. Yksityisille palveluntarjoajille ei ainakaan toistaiseksi makseta erillistä korvausta viranomaispostin digitaalisesta toimittamisesta, vaikka yrityksille kompensaaion mahdollistavaa lainsäädäntöä on Ruotsissa valmisteltu.

Yhteisen viestinvälitysinfrastruktuurin, Mina Meddelandenin, käyttö ei toistaiseksi ole viranomaisille velvoittavaa, ja useat viranomaiset käyttävät tukipalvelua vain osittain tai ovat laatineet viestinvälityssopimuksia suoraan yksityisten digipostitoimijoiden kanssa. Tällöin merkittävä osa viesteistä ei kulje kansallisen infrastruktuurin läpi. Ruotsin digitaalista postia koskevan selvityksen mietinnössä²¹ kesäkuulta 2024 ehdotetaan, että viranomaisille asetettaisiin käyttövelvoite yhteisen tukipalveluinfrastuktuurin käyttöön. Suoraan yksityisten digipostitoimijoiden kautta välitetyissä viesteissä on tunnistettu riskeinä tietojen keskittyminen yksityisten yritysten palvelimille sekä se, että järjestelmä on altis yksityisiin toimijoihin liiaksi nojaavalle toimittajaloukulle. Kansalaisten velvoittamista digipostipalveluiden piiriin selvitys ei suosittele osin johtuen siitä, että digipostilaatikoiden käyttöaste ruotsalaisten keskuudessa on jo entuudestaan kattava. Selvitys myös katsoo, että kansalaisten velvoittaminen nostaisi hallinnollisia kustannuksia esimerkiksi poikkeushakemusten käsittelyn osalta. Selvitys esittää lisäksi, että valtion tarjoama digipostilaatikko (Min Myndighetspost) tarjotaan jatkossakin, ja sitä koskevaa sääntelyä selkeytetään, jotta palvelun jatkuva saatavuus turvataan.

Ruotsissa sovelletaan hallintoasian käsittelyssä tiedoksiantolakia (delgivningslagen 2010:1932) ja -asetusta (delgivningsförfordning 2011:154), kun tiedoksianto on suoritettava tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa vireillä olevassa asiassa tai kun tiedoksianto on suoritettava muussa tapauksessa lain tai muun säädöksen mukaan. Tiedoksiantolain mukaan tiedoksianto on suoritettava tarkoituksenmukaisella ja mahdollisimman edullisella ja vaivattomalla tavalla. Viranomaisen voi lähettää tiedoksiantoja sähköisesti keskitetyn viestinvälityspalvelun kautta, jos vastaanottaja on antanut tähän suostumuksensa. Julkisen hallinnon digitaalisen postin infrastruktuurista annetun asetuksen mukaan digitaalisen postin vastaanottaminen yhteiseen infrastruktuuriin liittyneiltä julkisilta toimijoilta on yksityishenkilöille vapaaehtoista. Tiedoksiantolaissa ja -asetuksessa ei ole säädetty suostumuksesta sähköisen tiedoksiannon edellytyksenä.

Hallintomenettelyssä sähköisiä tiedoksiantotapoja ovat tavallinen ja yksinkertaistettu tiedoksianto. Näistä tavallinen tiedoksianto vastaa pitkälti Suomessa todisteellista tiedoksiantoa, ja yksinkertaistettu tiedoksianto puolestaan Suomessa tavallista tiedoksiantoa. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon onnistuminen edellyttää, että vastaanottaja lähettää viranomaiselle allekirjoitetun tiedoksiantotodistuksen taikka sähköisesti tai suullisesti vahvistaa vastaanottaneensa asiakirjan. Yksinkertaistettu sähköinen tiedoksianto ei edellytä vastaanottokuittausta, mutta henkilöä on etukäteen asianmukaisesti informoitava siitä, että hänelle voidaan antaa kyseisessä asiassa asiakirjoja tiedoksi yksinkertaistettuna tiedoksiantona.

²¹ Betänkande av Utredningen om digital post, https://www.regeringen.se/contentassets/a358f464e0f04c818f466b0191124525/sou_2024_47_ny-kopia.pdf. Luettu 29.10.2024.

Myös tuomioistuinten suorittamista tiedoksiannoista säädetään tiedoksiantolaissa ja -asetuksessa, joiden sisältöä on selostettu edellä. Ruotsin tuomioistuimet lähettävät sähköiset tiedoksiannot käytännössä sähköpostilla. Käytössä ei tällä hetkellä ole tuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua, eivätkä tuomioistuimet käytä myöskään keskitettyä viestinvälityspalvelua.

5.2.2 Tanska

Tanskassa kansalaiset ja yritykset on veloitettu käyttämään digitaalista postilaatikkoo viranomaispostia varten. Tanskan julkista digitaalista postia koskevassa lainsäädännössä (lov om Digital Post fra offentlige afsendere) veloitetaan kansalaiset ja yritykset käyttämään sähköisiä palvelukanavia tietyin poikkeuksin. Lain 3 §:n mukaan 15 vuotta täyttäneiden luonnollisten henkilöiden, joilla on asuinpaikka tai jotka oleskelevat kiinteästi Tanskassa, on liiittyttävä julkiseen digitaaliseen postiin, jollei henkilöä ole vapautettu ensisijaisuuden piiristä. Lain 4 §:n mukaan ulkomailla asuvat Tanskan kansalaiset voivat vapaaehtoisesti liittyä digitaaliseen postiin, jolloin myös heitä koskevat laista seuraavat oikeusvaikutukset.

Lain 5 §:n mukaan valtiovarainministeriö vahvistaa säännöt, joiden perusteella luonnolliset henkilöt tai yhteisöt voidaan vapauttaa pakollisesta liittymisestä postiin. Pykälä sisältää lisäksi vapauttamisen reunaehtoja ja menettelytapaa koskevia säännöksiä. Vapautuksen voi saada, jos fyysinen tai älyllinen vamma estää digitaalisen postin käytön, henkilöllä ei ole tietokoneen tai älylaitteen käyttömahdollisuutta tai digitaalista tunnistusvälinettä, hän ei oleskele Tanskassa tai osaa tanskaa, tai muusta perustellusta syystä. Vapautusta on haettava henkilökohtaisella käynnillä kunnan toimipisteessä tai valtuuttamalla toinen henkilö käyntiasiointiin. Vapautushakemukset käsitellään kunnissa. Myönnetty poikkeus on voimassa toistaiseksi. Uudistuksen yhteydessä tavoitteena oli, että poikkeuksen saaneiden osuus yli 15-vuotiaista Tanskassa asuvista olisi 4 prosenttia. Vuoden 2023 lopussa poikkeus ensisijaisuuden piiristä oli myönnetty 6,5 prosentille eli hieman alle 300 000 Tanskassa asuvalle.

Lain 10 §:ssä säädetään postin oikeusvaikutuksista. Sen mukaan viesti, joka on lähetetty Digital Postin kautta, katsotaan saapuneeksi perille sinä ajankohtana, jolloin viesti on vastaanottajan saatavilla postijärjestelmässä. Tilin omistajalla on mahdollisuus lisäksi antaa sähköinen valtuutus toiselle henkilölle lukea oman tilin viestejä, mutta ei kuitenkaan muutoin toimia toisen puolesta eli esimerkiksi vastata viestiin toisen tililtä.

Vuoden 2023 lopussa noin 5,2 miljoonaa yli 15-vuotiasta tanskalaista käytti valtion tarjoamaa sähköistä viestinvälityspalvelua (Digital Post). Palvelun ylläpidosta ja kehityksestä vastaa Tanskan Digitalisaatiovirasto (Digitaliseringsstyrelsen). Kansalaisilla ja yrityksillä on mahdollisuus valita käyttämänsä digitaalinen postilaatikko, jonka Digitalisaatiovirasto on hyväksynyt. Digitaalinen postilaatikko toimii katseluyhteyden tarjoavana käyttöliittymänä Digital Post -järjestelmään. Valittavissa on valtiollisen ratkaisun (borger.dk kansalaisille, yhteisöille virk.dk) lisäksi tällä hetkellä kaksi yksityistä digipostilaatikkoo. Yksityisiin postilaatikoihin voi täten vastaanottaa yksityisten yritysten digitaalisten viestien lisäksi myös viestejä julkisilta toimijoilta katseluyhteyden kautta. Viranomaisia ei ole Tanskassa erikseen lailla veloitettu järjestelmän hyödyntämiseen, mutta viranomaisten digitaalisesti toimittavat viestit ovat vakiintuneet kansalaisia ja yrityksiä velvoittavan mallin myötä.

Digitaalisten viestien vastaanottaminen viranomaisilta tuli pakolliseksi yrityksille vuonna 2013 ja kansalaisille vuonna 2014. Uudistuksen taustalla oli arvio, että kansalaiset käyttävät digitaalisia palveluita jo laajasti myös viranomaisasioinnissa ja että vähentyneiden postikulujen myötä julkinen hallinto voisi saada merkittäviäkin säästöjä. Tällä hetkellä Tanskassa toimitetaan yli 200 miljoonaa sähköistä viranomaisviestiä vuodessa. Velvoittavuuden

toimeenpanossa panostettiin voimakkaasti viestintään ja markkinointiin, myös yhdessä kansalaisjärjestöjen kanssa.

Vuoteen 2022 saakka kilpailutettu yksityinen toimija, e-Boks, kehitti ja ylläpiti Tanskan digitaalisen postin infrastruktuuria (Digital Post). Sittemmin Tanska on kehittänyt valtiollisen infrastruktuuriratkaisun, joka toimii yhteisenä viestinvälityspalveluna yksityisille digipostilaatikoille eli käyttöliittymäratkaisuille. Hanke on ollut euromääräiseltä laajuudeltaan noin 50 miljoonan euron suuruinen, mikä on herättänyt Tanskassa myös kriittistä julkista keskustelua. Ratkaisua Tanskassa on perusteltu tietoturvallisuuden parantamisella, huoltovarmuustekijöillä sekä sillä, että aiempi ratkaisu oli altis toimittajaloukulle ja yksityisen toimijan monopoliasemalle. Koska kaikki julkinen digitaalinen posti tallennetaan valtion hallinnoimaan tietovarantoon eikä yksityisiin postilaatikoihin, posti säilyy tallessa, vaikka järjestelmän tai postilaatikkopalveluntarjoaja vaihtuisi tai lopettaisi toimintansa. Postit tallennetaan viiden vuoden ajan kansalaisen kuoleman jälkeen ja kymmenen vuoden ajan yrityksen lakkauttamisen jälkeen. Vuonna 2021 tehdyn käyttäjäkyselyn mukaan 83 prosenttia kansalaisista oli erittäin tyytyväisiä tai tyytyväisiä Digital Postiin, ja vastaava luku yrityksillä oli 64 prosenttia.

Digitalisaatiovirastolla on oikeus myöntää lupa yksityisille toimijoille välittää katseluyhteyden kautta viranomaisten digitaalisia viestejä kansalaisille ja yrityksille. Yksityisiä digipostitoimijoita sääntelevät toiminnalliset, tekniset ja turvallisuusvaatimukset, jotka yksityisen toimijan on täytettävä saadakseen luvan, ja lupaa hakevan yksityisen toimijan on toimitettava Digitalisaatiovirastolle dokumentaatio siitä, miten vaatimukset täytetään. Kaupallisia toimijoita edellytetään mahdollistamaan kaikille käyttäjille perustoiminnallisuudet. Tanskassa yksityisille digipostitoimijoille on osoitettu vuotuinen noin 1,25 miljoonan euron määräraha, josta yritykset kilpailevat markkinaosuuksien mukaan.

Digital Postin käyttöön liittyen Tanskassa on tarjolla erillinen tukipalvelu, joka tarjoaa tukea puhelimitse ja sähköpostitse. Lisäksi kaikissa Tanskan kunnissa on myös kansalaispalvelutoimistot (Borgerservicekontor), joissa tarjotaan julkisen hallinnon palveluita, mukaan lukien tukea ja neuvontaa digitaalisen postin ja sähköisen tunnistautumisen käyttöön. Myös kirjastot ovat Tanskassa keskeinen kanava tarjota asiakaspalvelua ja opastusta sähköisten palvelujen käyttöön. Viime vuosina huomiota on kohdistettu enenevässä määrin myös digituen antajien tukemiseen.

Tanskassa perinteisten paperikirjeiden määrä on uudistuksen myötä laskenut Pohjoismaisessa vertailussa eniten. Vuonna 2023 Tanskassa lähetettiin yhteensä noin 160 miljoonaa kirjettä. Saman vuoden aikana viranomaiset toimittivat noin 200 miljoonaa sähköistä viestiä. Tanska on uudistanut postitoimintaansa koskevaa lainsäädäntöä kehityksen myötä. Tanskassa postia jaetaan yhtenä päivänä viikossa. Velvoite nimetä yleispalveluvelvoitteen alainen postitoimija on poistettu vuoden 2024 alusta lukien ja annettu markkinoiden hoidettavaksi.

Tanskalaisessa hallinto-oikeudessa on hyväksytty periaate, jonka mukaan kansalaisen tulisi voida asioida viranomaisten kanssa mahdollisimman vähin muotovaatimuksin. Digital Postia koskevan lain mukaan julkishallinnon organisaatiot saavat käyttää Digital Postia viestintään luonnollisten henkilöiden kanssa, jotka ovat palvelun käyttäjiä. Viestinnäksi katsotaan kaikkien asiakirjojen ja viestien, mukaan lukien päätösten, lähettäminen. Digital Postin kautta lähetetyn viestin katsotaan saapuneeksi perille sinä ajankohtana, jolloin viesti on vastaanottajan saatavilla postijärjestelmässä.

Jos henkilö on saanut vapautuksen Digital Postin käytöstä, hänelle toimitetaan hallintoasian tiedoksianto fyysisesti kirjeenä tai digitaalisesti muulla tavalla kuin Digital Postiin.

Tanskassa oikeudenkäyntien tiedoksiannot suoritetaan oikeudenkäyntilain (retsplejeloven, LBK nr 250) mukaan. Tuomioistuimien voi oikeudenkäyntilain mukaan viestiä digitaalisesti muun muassa asettamalla oikeudenkäyntiasiakirjoja saataville tuomioistuimen asiointipalveluun tai suorittamalla tiedoksiannota Digital Postiin, kun vastaanottajaa ei ole vapautettu Digital Postin käytöstä. Sähköinen tiedoksianto voidaan suorittaa tavallisena tai yksinkertaistettuna tiedoksiannota. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen sinä päivänä, jolloin vastaanottaja on kuitannut tiedoksiannon vastaanotetuksi. Yksinkertaistetun sähköisen tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun vastaanottaja avaa tiedoksiantoa koskevan ilmoituksen tai muuten käsittelee sitä.

Tuomioistuimien sähköisistä tiedoksiannoista ja muusta sähköisestä viestinnästä vapautettu henkilö voi antaa yleisen tai erityisen suostumuksen sähköisten viestien vastaanottamiseen tuomioistuimilta.

5.2.3 Norja

Norjassa digitaalisen postilaatikon käyttöönotto on kansalaisille vapaaehtoista, ja tällä hetkellä noin 3 miljoonaa kansalaista vastaanottaa viranomaispostinsa sähköisesti. Valtion viranomaisten on hyödynnettävä digitaalista viestinvälitystä, jos vastaanottava kansalainen on ottanut käyttöön digitaalisen postilaatikon. Käytännössä malli velvoittaa valtion viranomaisia tarjoamaan digitaalisen viestinvälitysvaihtoehdon kansalaisille. Pääministerin kanslian (Statsministerens kontor) digitalisaatiokirjeessä (Digitaliseringsrundskrivet, 24/474-1) ohjeistetaan valtionhallinnon toimijoita osiossa 1.8, että jos henkilöllä on käytössään digitaalinen postilaatikko, viranomaisen on hyödynnettävä tiedoksiannon sähköistä toimitustapaa.

Norjan digitaalivirasto (Digitaliseringsdirektoratet, Digidir) vastaa keskitetystä sähköisestä yhteystietorekisteristä, joka sisältää tietoja postilaatikoista, muista sähköisistä yhteystiedoista sekä kansalaisten suostumuksista ja kielloista vastaanottaa sähköisiä tiedoksiantoja. Keskitetty sähköinen yhteystietorekisteri on perustettu sähköistä viranomaisviestintää koskevan asetuksen (FOR-2004-06-25-988) 29 §:n 1 momentin nojalla. Rekisterissä olevia yhteystietoja ja sähköistä tiedoksiantoa koskevia kieltäytymisiä voidaan käyttää hallintoasioiden käsittelyssä ja muiden julkisten hallintotehtävien hoidossa. Jos henkilön sähköiset yhteystiedot ovat rekisterissä, niitä tulee käyttää sähköisen tiedoksiannon toimittamiseen henkilölle. Sähköistä viranomaisviestintää koskevan asetuksen 31 §:n nojalla sähköiseen yhteystietorekisteriin voidaan ilman henkilön suostumusta tallentaa henkilön yksilöintitietojen ohella muun muassa tarpeelliset sähköiset yhteystiedot sekä tiedot mahdollisista sähköistä viestintää koskevista kieltäytymisistä sekä muut tiedot, jotka ovat tarpeellisia hallintoasioiden käsittelyyn sekä julkisten hallintotehtävien hoitoon liittyvässä sähköisessä viestinnässä.

Norjassa on olemassa kaksi erillistä järjestelmää viranomaispostin digitaalista toimittamista ja vastaanottamista varten. Osa viranomaisista hyödyntää digitaalisten postilaatikoiden sijasta Altinn-portaalia digitaalisten viestien toimittamiseen. Kun digitaaliset postilaatikat otettiin Norjassa käyttöön vuonna 2012, tavoitteena oli kerätä kaikki viranomaispostit yhteen paikkaan, mutta Altinn-portaali on yhä käytössä ja toimii rinnakkain digitaalisten postilaatikoiden kanssa. Esimerkiksi Norjan Verovirasto käyttää Altinn-portaalia digitaalisten postilaatikoiden sijasta. Käytännössä valtionhallinnon viranomaiset hyödyntävät sähköisissä tiedoksiannoissa myös Altinn-portaalia tilanteissa, joissa henkilöllä ei ole käytössään digitaalista postilaatikkoa eikä hän ole erikseen ilmoittanut vastaanottavansa tiedoksiannot ainoastaan paperikirjeitse. Kunnallisen itsehallinnon vuoksi kunnalliset viranomaiset saavat itse päättää käyttämistään kanavista. Kunnilla on oma viestinhallintaratkaisunsa nimeltä SvarUt, joka on yhdistetty Altiniin ja digitaalisiin postilaatikoihin.

Norjassa ei ole valtion tarjoamaa digitaalista postilaatikkoo. Kansalaisten on valittava tällä hetkellä kahden kaupallisen postilaatikon välillä. Norjan postin hallinnoima Digipost on suurin postilaatikko-operaattori noin 90 prosentin markkinaosuudellaan. Yritykset saavat maksun jokaisesta lähetetystä viestistä. Postilaatikoihin voi vastaanottaa digitaalisia viestejä myös yrityksiltä ja muilta toimijoilta. Valtion viranomaisten on myös pyrittävä siihen, että kansalaiset ottaisivat käyttöön digitaalisen postilaatikon, mikä tarkoittaa digitaalisen viestinvälityksen markkinointia esimerkiksi viranomaisten verkkosivuilla ja asiointipalveluissa.

Vaikka suurin osa julkisen hallinnon viranomaisista käyttää nykyisellään digitaalisia postilaatikoita, hajanaisen mallin ja päällekkäisten järjestelmien vuoksi Norjassa ei ole onnistuttu täysin ulosmittaamaan digitaalisen viranomaisviestinnän hyötyjä. Kun digitaaliset postilaatikat otettiin käyttöön, tarkoituksena oli, että henkilö voisi saada kaiken postinsa yhteen paikkaan, mutta näin ei ole käynyt, vaan henkilö voi joutua hallitsemaan useita eri postiratkaisuja viranomaisesta riippuen. Osaltaan hajanainen ja kansalaisen näkökulmasta monimutkainen malli pohjautuu siihen, että hallinnon viestinvälityspalveluiden käyttöä on ohjattu sääntelyn sijasta viranomaisten informaatio-ohjauksella. Toistaiseksi kahdensuuntainen viestintä digipostilaatikoiden kautta ei myöskään ole mahdollista.

Perinteisen postin määrä Norjassa on vähentynyt 80 prosenttia vuosituhannen vaihteesta lähtien. Norjan Postin mukaan digitalisaatio on laskun perussyy, mutta toisin kuin Tanskassa, vähennys ei ole ollut dramaattinen, vaan suhteellisen tasainen. Norjan Postin mukaan esimerkiksi velvoitteella lähettää viranomaisten postit digitaalisena ei ollut selvää vaikutusta perinteisen postin määrään, eikä myöskään Digipostin perustamisella vuonna 2011 tai siirtymisellä joka toisen päivän jakeluun. Ennuste kuitenkin on, että paperisten kirjeiden määrä jatkaa vähenemistään tulevaisuudessa.²²

Norjassa hallintoasian sähköisestä tiedoksiannosta säädetään hallintomenettelylaissa (forvaltningsloven, LOV-1967-02-1) ja sähköistä viranomaisviestintää koskevassa asetuksessa (eForvaltningsforskriften, FOR-2004-06-25-988). Viranomaisen voi antaa päätöksen tiedoksi soveltuvassa tietojärjestelmässä. Asianosaiselle on lähetettävä viesti, jossa kerrotaan, missä ja miten asianosainen voi saada tiedon päätöksen sisällöstä. Yksityishenkilöiden osalta tulee käyttää Norjan keskitettyyn sähköiseen yhteystietorekisteriin tallennettua sähköistä yhteystietoa. Tämä tarkoittaa, että viranomaisen tulee ilmoittaa tiedoksi annettavasta päätöksestä asianosaisen käyttämään digitaaliseen postilaatikkoon taikka muuhun sähköiseen yhteystietorekisteriin tallennettuun sähköiseen osoitteeseen, jos asianosainen ei ole kieltänyt tiedoksiantota kyseiseen sähköiseen osoitteeseen.

Tiedoksiannossa käytetyn tietojärjestelmän on tallennettava tieto ajankohdasta, jolloin asianosainen sai pääsyn päätösasiakirjaan, samoin tiedot, jotka vahvistavat henkilön oikeuden tutustua päätökseen. Jos asianosainen ei ole tutustunut päätökseen viikon sisällä ja heräteviesti on lähetetty, tiedoksiantota yritetään uudestaan.

Edellä kuvattuja vaatimuksia sovelletaan päätösten lisäksi hallintomenettelylain 16 §:ssä tarkoitettuihin ennakkoilmoituksiin, muihin asianosaisen oikeuksien tai asian käsittelyn

²² Betänkande av Utredningen om digital post, https://www.regeringen.se/contentassets/a358f464e0f04c818f466b0191124525/sou_2024_47_ny-kopia.pdf. Luettu 29.10.2024.

kannalta tärkeisiin viesteihin sekä viesteihin, joiden tiedoksisaannilla on muusta syystä erityinen merkitys.

Asianosaisen pyynnöstä tiedoksianto voidaan toimittaa viranomaisen tietojärjestelmän sijasta asianosaisen ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen, jos tiedoksianto voidaan tehdä turvallisesti eikä muu lainsäädäntö muodosta estettä. Tällöin ei sovelleta edellä kuvattuja tiedoksiannon todisteellisuutta koskevia vaatimuksia.

Norjassa oikeudenkäynnin ilmoitukset ja tiedoksiannot suoritetaan lähtökohtaisesti tuomioistuinlain (lov om domstolene, LOV-1915-08-13) mukaan. Sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan täydentävinä säädöksiä sähköisestä yhteydenpidosta tuomioistuinten kanssa annettua asetusta (forskrift om elektronisk kommunikasjon med domstolene, FOR-2016-10-28-125) ja postitiedoksiantoasetusta (forskrift om postforkynning, 1985-10-11-1810). Tuomioistuin voi antaa tiedoksiannon sähköisenä viestinä, jos käytettävä tekninen ratkaisu on riittävän luotettava. Järjestelmän tulee lähettää viranomaiselle automaattisesti vahvistus viestin avaamisesta, tai vaihtoehtoisesti vastaanottajan tulee kuitata viestin vastaanottaminen. Tuomioistuin voi myös määrätä henkilön olemaan tavoitettavissa tietyinä ajanjaksona sähköisen tiedoksiannon vastaanottamista varten.

Sähköinen tiedoksianto voidaan suorittaa tuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa, jos henkilö on rekisteröitynyt palvelun käyttäjäksi. Asiointipalveluun saapuneesta asiakirjasta on lähetettävä ilmoitus käyttäjän ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen. Jos tiedoksi annettavaan asiakirjaan liittyy määräaika, on ilmoituksessa kerrottava, milloin asiakirja tulee saataville. Järjestelmä lähettää tuomioistuimelle automaattisen kuittauksen (vastaanottotodistuksen), kun henkilö avaa viestin.

Sähköiseen tiedoksiantoon rikosprosessissa liittyy tiettyjä rajoituksia. Tuomioistuinlain 159 b §:n mukaan muun muassa ennakkokutsut pääkäsitteilyyn on annettava tiedoksi syytetylle henkilökohtaisesti.

5.2.4 Viro

Virossa digitaalinen viranomaisviestintä on pohjautunut valtion sähköpostijärjestelmään, jossa kaikille kansalaisille ja yrityksille on luotu @eesti.ee-päätteinen sähköpostiosoite viranomaisten digitaalisia viestejä varten. Sähköpostiosoitteen alkuosa on muodostunut kansalaisen henkilötunnuksesta tai yrityksen yritystunnuksesta. Palvelun ylläpidosta ja kehityksestä vastaa elinkeino- ja viestintäministeriön alainen Riigi Infosüsteemi Amet (RIA). Valtion tarjoamasta sähköpostipalvelusta käyttäjän on mahdollista välittää viranomaisten toimittamat ilmoitukset yhteen tai useampaan valitsemaansa sähköpostiosoitteeseen. Osassa tapauksista viestin voi myös kokonaisuudessaan ohjata edelleen perinteiseen sähköpostiin.

Keskitetty digitaalinen sähköpostiratkaisu on ollut Virossa käytössä 20 vuotta, mutta RIA:n mukaan alkuperäinen ratkaisu ei vastaa nykyisiä tarpeita eikä se ole myöskään kaikkien viranomaisten käytössä. Osa viranomaisista on kehittänyt tiedoksiantotapoja suoraan viranomaisten omiin asiointipalveluihin valtiollisen sähköpostiratkaisun sijasta.

RIA on kehittänyt uuden digitaalisen postiratkaisun, State Mailbox 2.0, joka on otettu vaiheittain käyttöön lokakuussa 2024. Käyttöön otettava järjestelmä toimii hajautetun arkkitehtuurin periaatteiden mukaisesti, missä kansalaisten ja yritysten tietoja säilytetään hajautetusti eri viranomaisten asiointipalveluissa ja -järjestelmissä. Palvelun käyttäjä voi lukea viranomaisten lähettämät viestit myös suoraan viranomaisten omissa asiointipalveluissa ilman kirjautumista erilliseen digipostipalveluun. Ratkaisulla pyritään myös mahdollistamaan eri

asiointipalvelujen välinen sujuva ja saumaton käyttö. Toimintamalli mahdollistaa valtion kehittämän digipostilaatikon integroinnin suoraan viranomaisten omiin järjestelmiin, jolloin käyttäjän on mahdollista päästä käsiksi kaikkeen viranomaispostiin mistä tahansa integroidusta asiointiportaalista. Arkkitehtuurin taustalla on tietoturvallisuuteen liittyvä riskien minimointi. Uuden digitaalisen postiratkaisun odotetaan tuovan vuosittain noin 2 miljoonan euron säästöt muun muassa oikeus- ja poliisilaitokselle. Toistaiseksi Virossa osa vastaanottokuitista edellyttävistä asiakirjoista toimitetaan paperitse, sillä sähköpostipalveluun pohjautuva järjestelmä ei riittävästi tue esimerkiksi vahvaa todisteellista sähköistä allekirjoitusta, johon uuden digitaalisen postiratkaisun odotetaan tuovan uusia toiminnallisuuksia. Suunnitelmia viestien välittämisestä yksityisiin digipostipalveluihin ei toistaiseksi ole.

Viron alkuperäisen sekä uudistetun digipostiratkaisun tavoitteena on luopua viranomaisten lähettämistä paperikirjeistä. Kansalaisten ja yritysten tulee joissakin tapauksissa vahvistaa vastaanotaneensa postilaatikkoon toimitetut viestit ja suorittaa viestin mukaiset tarvittavat asiointitoimenpiteet. Vastaanottajan pääsy järjestelmään ja digitaalisen asioinnin piiriin voidaan estää, mikäli muistutuksista huolimatta esitetyjä velvollisuuksia ei toteuteta, kunnes edellytetyt toimet on suoritettu. Terveystieteiden huoltoon koskevat palvelut eivät ole rajoituksen piirissä.

Virossa on käytössä joitakin erityispalveluita, joiden kautta esimerkiksi ikääntyneet voivat saada postinsa edelleen paperimuodossa. Viron suunnitelmana kuitenkin on vähintäänkin minimoida tarve perinteiselle paperipostille. Uusi digipostijärjestelmä mahdollistaa myös tarkkojen käyttöoikeuksien hallinnan eri palveluihin.

Viron hallintomenettelylain (haldusmenetluse seadus) mukaan hallintoasian asianosaisille toimitettavat hallintopäätökset, kutsut, ilmoitukset ja muut asiakirjat voidaan antaa tiedoksi muun muassa sähköisesti.

Sähköisessä tiedoksiannossa asiakirja asetetaan saataville asianomaiseen tietojärjestelmään tai Viron palveluväylään taikka se lähetetään sähköpostitse asianosaiselle. Asiakirjassa on oltava digitaalinen allekirjoitus ja tarvittaessa digitaalinen sinetti, sekä tietyissä tilanteissa pelkkä digitaalinen sinetti. Sähköisesti saataville asetettu tai toimitettu asiakirja katsotaan tiedoksi annetuksi, kun tietojärjestelmä on rekisteröinyt tiedon asiakirjan avaamisesta tai hyväksymisestä taikka vastaanottaja on vahvistanut asiakirjan vastaanottamisen. Jos asiakirja on toimitettu henkilön ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen, asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun vastaanottaja on vahvistanut vastaanotaneensa asiakirjan.

Virossa siviili- ja hallintoasioiden oikeudenkäynnin tiedoksiannot suoritetaan siviiliprosessilain (tsiviilikohtumenetluse seadustik) mukaisesti. Tiedoksiannot voidaan suorittaa sähköisessä muodossa asettamalla asiakirja saataville tuomioistuimen sähköisessä asiointipalvelussa. Tällöin vastaanottajalle lähetetään sähköpostiosoitteeseen tai puhelinnumeroon ilmoitus saapuneesta asiakirjasta. Ilmoitus voidaan toimittaa sähköpostitse henkilötunnuksen perusteella. Jos henkilöllä ei ole Viron henkilötunnusta, ilmoitus voidaan toimittaa esimerkiksi tuomioistuimelle ilmoitettuun sähköpostiosoitteeseen tai puhelinnumeroon.

Oikeudenkäyntiasiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun vastaanottaja tai tämän valtuuttama henkilö avaa asiakirjan tai asiakirjaa avaamatta vahvistaa vastaanotaneensa sen. Sähköinen tiedoksianto on mahdollinen myös muulla tavalla kuin tuomioistuimen asiointipalvelussa, mutta vaatimukset tiedoksiannon todisteellisyydestä on tällöinkin täytettävä siviiliprosessilaissa tarkemmin säädetyllä tavalla.

Rikosasioissa sähköisestä tiedoksiannosta on säädetty rikosprosessilaissa (kriminaalmenetluse seadustik). Kun rikosasian haaste lähetetään sähköisen asiointipalvelun kautta, vastaanottajaa

tiedotetaan tästä sähköisellä ilmoituksella. Jos vastaanottaja tai tämän valtuuttama henkilö ei kolmen päivän kuluessa avaa asiakirjaa tai asiakirjaa avaamatta kuittaa vastaanottaneensa sitä, tuomioistuin siirtyy käyttämään muita tiedoksiantotapoja.

6 Lausuntopalaute

6.1 Lausuntokierros

6.1.1 Lausuntopyyntö ja saadut lausunnot

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 5.3.–16.4.2025. Lausuntoja saapui 130, joista yksi toimija ilmoitti, ettei anna lausuntoa ja viisi organisaatiota, ettei niillä ole lausuttavaa. Lausuntotiivistelmä ja lausunnot ovat hankeikkunassa (VM085:00/2024).

6.1.2 Tukipalvelulaki

Suuri osa lausunnonantajista piti sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuden tavoitetta lähtökohtaisesti kannatettavana. Useat lausunnonantajat kiinnittivät kuitenkin huomiota esityksessä ehdotetun viranomaisaloitteisen viestinvälityspalvelutilin luomista koskeviin oikeusturva- ja yhdenvertaisuushaasteisiin. Erityisesti *eduskunnan apulaisoikeusasiamies* katsoi, että sähköisen tiedoksiannon tulee perustua henkilön suostumukseen, jotta tosiasiallisen yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan sekä hyvän hallinnon perusoikeuden toteutumisesta voidaan varmistua. Vastaavasti muun muassa *Helsingin hovioikeus, Näkövammaisten liitto ry, Teuvan kunta ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö* katsoivat, että tilin luominen tulisi edellyttää henkilön aktiivista toimea.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies ja Vammaisfoorumi ry kiinnittivät huomiota siihen, ettei esitysluonnoksessa ole viestinvälityspalvelutilin luomisen yhteydessä tuotu esiin toisen henkilön puolesta asiointia Suomi.fi-valtuuksien avulla, kuten ei myöskään sitä, mikä vaikutus esitetyillä muutoksilla mahdollisesti olisi edunvalvonnassa olevien henkilöiden kannalta tai heidän kannaltaan, joilla on edunvalvontavaltuutus. Lisäksi osa lausunnonantajista (*Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Ihmisoikeuskeskus, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Omaishoitajaliitto ry, Muistiliitto ry*) kiinnitti huomiota henkilön alentuneeseen toimintakykyyn ja siitä aiheutuviin tilin käytön haasteisiin. Lausuntopalautteen mukaan sääntelyn tulisi olla tarkempaa ja ehdotukseen tulisi lisätä oikeusturvamekanismeja siltä varalta, että henkilö tulee kykenemättömäksi seuraamaan sähköisiä viestejä.

Mainitun lausuntopalautteen perusteella ehdotettua tukipalvelulain sääntelyä on jatkovalmistelussa täsmennetty ja siihen on lisätty oikeusturvaa ja yhdenvertaisuutta varmistavia elementtejä. Tiliä ei avattaisi viranomaisaloitteisesti henkilölle, jolla on holhoustoimesta annetussa laissa tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus, tilin avaaminen edellyttäisi henkilön nimenomaista ilmoitusta sähköisestä osoitteesta herätettä varten tai siitä, ettei halua tietoa antaa, minkä lisäksi perusteluihin on selkeytetty, että palvelutuottajalla olisi sääntelyyn perustuva velvoite informoida tilin käytöstä ja mahdollisuudesta tilin sulkemiseen. Lisäksi nykytilaa koskevaan jaksoon 2.2.4 on täsmennetty puolesta asiointiin toteutustapaa edunvalvonnassa olevien ja alaikäisten näkökulmasta. Lisäksi on lisätty uusi jakso 4.2.2.5, johon on täsmennetty kuvaus vaikutuksista henkilöön, jolle on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus. Jatkovalmistelussa on täydennetty oikeusturvavaikutuksia jaksossa 4.2.2.2 niiden henkilöiden osalta, joiden (digitaalinen) toimintakyky on alentunut, mutta joille ei ole määrätty edunvalvojaa tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettua.

Digi- ja väestötietoviraston näkemyksen mukaan esitysluonnoksessa ehdotettuun alaikäisiä koskevaan tilin luomista ja sulkemista koskevaan sääntelyyn sisältyy monenlaisia käytännön tason hallinnollisia, toiminnallisia ja teknisiä haasteita. Digi- ja väestötietovirasto esittikin alaikäisiä koskevasta erityissääntelystä luopumista. Jatkovalmistelussa on arvioitu, ettei alaikäisiä koskevalle erityissääntelylle olisi tässä yhteydessä tarvetta, vaan alaikäisten osalta viestinvälityspalvelutilin avaaminen ja käyttö perustuisi nykytilaa vastaavasti alaikäisiä koskevaan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain ja holhoustoimesta annetun lain mukaiseen yleissääntelyyn.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies huomautti, ettei esitysluonnoksessa ole yksiselitteisesti esitetty, millä hetkellä henkilön pyynnöstä tapahtuva tilin sulkeminen tapahtuisi ja että henkilön oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää, että hän tietää, milloin viestinvälityspalvelutilin sulkeminen tapahtuu. Tältä osin tukipalvelulain 8 e §:n perusteluita on täsmennetty.

Osa lausunnonantajista (*HUS-Yhtymä, Näkövammaisten liitto ry, vanhusasiavaltuutettu, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, vakuutusosikeus, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Muistiliitto ry, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry, Suomen Kuntaliitto ry, Kuuloliitto ry, Näkövammaisten liitto ry, Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU ry*) näki ongelmallisena, että henkilölle palautetaan tili käyttöön kuuden kuukauden jälkeen tilin sulkemisesta. Näiden lausunnonantajien mielestä ajan tulisi olla pidempi tai tiliä ei tulisi lainkaan palauttaa käyttöön. Toisaalta *Poliisihallitus ja Digi- ja väestötietovirasto* kannattivat lyhyempää aikaa. Jatkovalmistelussa on selkeytetty tilin palauttamista koskevaa sääntelyä siten, että sääntelyssä viitattaisiin tilin avaamista koskevaan menettelyyn, joka aktualisoituisi, jos henkilö käyttää luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua eli Suomi.fi-tunnistusta kuuden kuukauden jälkeen siitä, kun hän on pyytänyt tilin sulkemista. Lisäksi tukipalvelulain 8 e §:n säännöskohtaisia perusteluita on täsmennetty. Jatkovalmistelussa on arvioitu, että kuuden kuukauden määräaika on kohtuullinen aika ottaen huomioon esityksellä tavoiteltavat säästöt ja sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuuden tavoite.

Lisäksi lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että heräteyhteystiedon antaminen tulisi olla pakollista viestinvälityspalvelutilin luomisen yhteydessä (muun muassa *Muistiliitto ry, Verohallinto, Valtiokonttori, Lappeenrannan kaupunki, Kilpailu- ja kuluttajavirasto*). Lisäksi lausunnoissa nostettiin esiin, että heräteilmoitusten toimittaminen sähköpostin lisäksi tekstiviestinä voisi parantaa tiedoksiantojen perillemenoaa (*Verohallinto, sosiaali- ja terveysministeriö, Takuusäitiö sr., Kirkkohallitus, Vanhustyön keskusliitto ry, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, HUS-Yhtymä, Näkövammaisten liitto ry, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Ulosottolaitos*). Jatkovalmistelussa on lisätty tukipalvelulain 8 b §:n säännöskohtaisiin perusteluihin syyt, miksi heräteyhteystieto ei voisi olla pakollinen tieto ehdotetun viranomaisaloitteisen tilin avaamisen yhteydessä. Lisäksi perusteluista käy ilmi, että ehdotettu sääntely sinänsä mahdollistaa tekstiviestierähteiden käytön, mutta sen toteutus edellyttäisi erillistä rahoitusta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies toi lisäksi esiin, ettei esitysluonnoksessa ole lähemmin käsitelty sitä, olisiko ehdotetussa sääntelyssä tarkoitettujen viestinvälityspalveluun saapuneista viesteistä lähetettyjen ilmoitusten toimittamisen epäonnistuminen havaittavissa palvelutuottajan toimesta ja miten tällaisissa tilanteissa meneteltäisiin. Tältä osin nykytilaan jaksoon 2.2.4 on lisätty kuvaus palvelutuottajan jo nykyisin käytössä olevista toimintavoista mainituissa tilanteissa. Lisäksi tukipalvelulain 8 b §:n säännöskohtaisia perusteluita on tältä osin täsmennetty.

Organisaatiot, joilla ei ole velvoitetta viestivälityspalvelun käyttämiseen (muun muassa *Tapaturmavakuutuskeskus, Eläketurvakeskus, Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry, Keva,*

Finanssiala ry), kiinnittivät huomiota, että ehdotettava säännös viestinvälityspalvelun käyttövelvollisuudesta on epäselvä ja ristiriidassa palveluiden vapaaehtoisen käytön kanssa. Jatkovalmistelussa on selkeytetty ehdotettavaa sääntelyä 8 a §:n osalta siten, että pykälässä säädettäisiin yleisesti viestinvälityspalvelun käyttötarkoituksesta eikä erikseen käyttövelvollisuudesta.

Esimerkiksi *Espoon kaupungin ja Suomen Kuntaliitto ry:n* mukaan, esitetty muutos lisäisi kuntien kustannuksia, koska Suomi.fi-viestit tulisi integroida kuntien järjestelmiin. Tällä perusteella monet kunnat ja myös jotkin hyvinvointialueet ja muutamat valtion virastot esittivät siirtymäaika sääntelylle. Kysymys on kuitenkin viranomaisia jo nykytilanteessa velvoittavasta sääntelystä eikä tässä esityksessä ehdoteta kunnille tai muille viranomaisille uusia velvoitteita. Lisäksi viranomaisilla on jo nykysääntelyn nojalla mahdollista hakea poikkeusta käyttövelvoitteeseen. Tämän vuoksi lausunnoissa esitetyle siirtymäajalle ei ole perusteita.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota tukipalvelulakiin ehdotetun käytön estämistä koskevan 8 f §:n suhteeseen sähköisistä viestinvälityspalveluista annetun lain 272 §:ään. Jatkovalmistelussa on luovuttu esittämästä tukipalvelulakiin käytön estämistä koskevaa erityissääntelyä, sillä siihen on arvioitu soveltuvan lausunnossa mainittu sääntely. *Oikeuskanslerinvirasto ja Tuomioistuinvirasto* katsoivat, että ehdotetun sääntelyn yhdenmukaisuutta tietosuoja-sääntelyn kanssa on vielä tarkennettava erityisesti sen osalta, soveltuuko esityksessä mainittu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukainen lakisääteisen velvoitteen noudattamista koskeva käsittelyperuste kaikkeen Digi- ja väestötietoviraston suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn ehdotetun sääntelyn kontekstissa. Jatkovalmistelussa nykytilan kuvausta, tietosuojaan liittyvää vaikutustenarviointia ja säätämisyjärjestysperusteluja on tarkennettu maininnalla siitä, että osa Digi- ja väestötietoviraston suorittamasta henkilötietojen käsittelystä perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettua yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen.

Muutaman lausunnonantajan (mm. *Tulli, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Tuomioistuinvirasto*) näkemyksen mukaan esityksessä tulisi kuvata eri organisaatioiden tietosuoja-oikeudelliset roolit, eli esimerkiksi organisaatioiden rekisterinpitovastuut. Jatkovalmistelussa nykytilan kuvausta on täydennetty maininnalla rekisterinpitovastuiden jakautumisesta.

Esityksessä ehdotetaan viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien säilytysajan pidentämistä kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Muutamat lausunnonantajat (*Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Keravan kaupunki, Naantalın kaupunki*) kannattivat ehdotettua muutosta. Osa lausunnon antaneista organisaatioista (muun muassa *Gofore Oyj, Suomen asianajajat, Digi- ja väestötietovirasto, Ruokavirasto, Tapaturmavakuutuskeskus, Vakuutusosikeus, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry*) katsoi, että esityksessä ehdotettu viidenkään vuoden säilytysaika ei olisi riittävä, vaan säilytysaika tulisi edelleen pidentää. Jatkovalmistelussa on täydennetty jaksoa 7.1 viiden vuoden säilytysajan perustelujen suhteen.

Erityisesti osa kunnallisia viranomaisia edustavista lausunnonantajista (mm. *Suomen Kuntaliitto ry, Espoon kaupunki, Naantalın kaupunki*) toi esiin, että niissä annetaan päätöksiä sellaisissa prosesseissa, joissa ei kerätä henkilötunnuksia ja että henkilötunnusten käsittelyn määrä niissä voi tästä syystä kasvaa. Jatkovalmistelussa esityksen tietosuoja-vaikutustenarviointia on täydennetty tältä osin.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen mukaan esitykseen tulisi sisällyttää kasautumisvaikutuksen lisäksi arvio muuttuneen turvallisuustilanteen vaikutuksista

pilvitoteutukseen. Jatkovalmistelussa on täsmennetty tietoyhteiskunta- ja tietosuojavaikutuksia tältä osin.

6.1.3 Asiointilaki

Useat viranomaiset ja tuomioistuimet kannattivat sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muutosehdotuksia. Viranomaiset katsoivat, että ehdotukset tehostaisivat julkista hallintoa ja lisäisivät sähköisen tiedoksiannon käyttöä. Toisaalta *Työllisyysrahasto* ja *Patentti- ja rekisterihallitus* totesivat, että säännökset eivät välttämättä tehosta tiedoksiantoa yhtä merkittävästi silloin, kun hallinnon asiakkaana on yhteisöjä.

Osassa lausunnoista toivottiin, että sääntelyn selkeyttämiseksi tarkennettaisiin asiointilain tiedoksiantoa koskevien 18–19 b §:n säännösten muotoiluja ja perusteluja, kuten sitä, millä edellytyksin sähköinen tiedoksianto voidaan lähettää muuhun sähköiseen osoitteeseen kuin Suomi.fi-viesteihin, kun viranomaisella on tiedossa jokin henkilön sähköinen yhteystieto, kuten sähköpostiosoite (*Finanssiala ry, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Suomen metsäkeskus, Maanmittauslaitos, sosiaali- ja terveysministeriö, Lohjan kaupunki, vakuutusosasto, Ruokavirasto, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Finanssiala ry, Kansaneläkelaitos, Tulli, Naantalin kaupunki, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Tapaturmavakuutuskeskus*). Jatkovalmistelussa asiointilain tiedoksiantosäännöksiä ja perusteluja on täsmennetty ja selkeytetty. Lisäksi joissakin lausunnoissa ehdotettiin, että asiointilain tiedoksiantoa koskevien säännösten suhdetta tukipalvelulakiin sekä hallinnon yleislakien säännöksiin arvioitaisiin ja selkeytettäisiin (*Suomen Kuntaliitto ry, Naantalin kaupunki, Helsingin hallinto-oikeus, Helsingin kaupunki, vakuutusosasto, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy*). Jatkovalmistelussa asiointilain suhdetta muuhun lainsäädäntöön on selkeytetty perusteluissa.

Lausunnonantajat kannattivat asiointilain ehdotuksia uusista 19 a §:stä ja 19 b §:stä koskien sähköisestä tiedoksiannosta lähetettävää heräteviestiä ja toivat esiin sen merkityksen oikeusturvalle (*Suomen Kuntaliitto ry, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Rahoitusvakuusvirasto, Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Tapaturmavakuutuskeskus, Näkövammaisten liitto ry, Valtiokonttori, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus*). Useat lausunnonantajat pitivät tärkeänä, että viranomaisen lähettämä viesti ei jää lukematta ja ehdottivat vahvempaa sääntelyä heräteyhteystiedon ilmoittamisesta taikka heräteviestien lähettämistä myös tekstiviestillä (*Takuusäätiö, Kirkkohallitus, Keski-Suomen käräjäoikeus, Keravan kaupunki, Gofore Oy, Suomen Kuntaliitto ry, Verohallinto, Lappeenrannan kaupunki, Ihmisoikeuskeskus, Takuusäätiö, Helsingin hovioikeus, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Valtiokonttori, Näkövammaisten liitto ry, HUS-Yhtymä, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy*). Asiointilain herätettä koskeva sääntely mahdollistaa myös tekstiviestihäätien käytön. Tekstiviestihäätien toteutus Suomi.fi-viestien osalta edellyttäisi kuitenkin erillisen rahoituksen.

Osa lausunnonantajista toi esille, että nykyinen tavallisen sähköisen tiedoksiannon kolmen päivän tiedoksisaantiolettama on lyhyt, kun ehdotusten toteutuessa sähköistä tiedoksiantoa Suomi.fi-viesteihin voitaisiin käyttää ilman henkilön erillistä suostumusta (*Helsingin hovioikeus, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, vakuutusosasto, Takuusäätiö sr., Pohjois-Suomen hallinto-oikeus*). Jatkovalmistelussa on arvioitu kolmen päivän tiedoksisaantiolettamaa ja katsottu voimassa olevan lain lähtökohdan olevan edelleen perusteltu. Säännös lisättiin asiointilakiin lain säätämisen jälkeen. Esitöiden mukaan sääntely muistuttaa hallintolain 59 §:n 2 momenttia. Sähköisen asioinnin joutuisuuden vuoksi viestin lähettämisen ja tiedoksisaantijankohdan väliseksi ajaksi ehdotetaan kuitenkin hallintolaissa säädetyn seitsemän päivän sijasta kolmea päivää (HE 111/2010 vp, s. 7). Ottaen huomioon se, että viranomaisen lähettämä sähköinen tiedoksianto on esimerkiksi postitse tapahtuvasta

tiedoksiannosta poiketen tiedoksiannon vastaanottajan luettavissa käytännössä heti sen lähettämisen jälkeen, kolmen päivän tiedoksisaantiolettamaa ei ole perusteltua muuttaa. Asiointilakiin ehdotetaan lisättäväksi myös erillinen sähköisestä tiedoksiannosta ilmoittamista koskeva sääntely, joka osaltaan turvaa tiedoksiannon perillemeno.

Lausunnonantajat katsoivat ehdotuksen, jonka mukaan sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos se saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana viranomaisen aukioloajasta riippumatta, selkeyttävän ja yhdenmukaistavan määräaika sääntelyä nykyisestä (*Oikeusrekisterikeskus, korkein hallinto-oikeus, Helsingin hovioikeus, Museovirasto, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, Helsingin poliisilaitos, Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue, Finanssiala ry, Suomen Kuntaliitto ry, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, Espoon kaupunki, Luonnonvarakeskus, Pirkanmaan hyvinvointialue, Helsingin kaupunki, Lappeenrannan kaupunki, Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Lohjan kaupunki, Keski-Suomen käräjäoikeus, Eläketurvakeskus, Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus*). *Markkinaoikeus ja Helsingin hallinto-oikeus* toivat kuitenkin esiin, että monimutkaisemmat valitusmääräajat tarkoittavat myös pidemmälle meneviä vaatimuksia muutoksenhakuohjeille, mikä lisää virheiden mahdollisuutta valitusosoituksissa. *Helsingin hallinto-oikeus* huomautti, että virka-ajan ulkopuolella ei myöskään ole saatavissa hallinto-oikeudesta neuvoa valituksen vireille panemista varten. *Tuomioistuinvirasto* katsoi, että jatkovalmistelussa tulisi selvittää tuomioistuimia sitovat tunti- ja vuorokausisidonnaiset toimimisvelvollisuutta edellyttävät säännökset, joihin ehdotetulla sääntelyllä voi olla vaikutusta. Jatkovalmistelussa näitä huomioita sekä tuomioistuimilta toimimisvelvollisuutta edellyttäviä säännöksiä on arvioitu ja viranomaisvaikutusten arviointia täydennetty ehdotuksen mahdollisilla vaikutuksilla tuomioistuimiin. Ehdotuksen katsotaan edelleen olevan perusteltu määräaika sääntelyn selkiyttämiseksi.

Ehdotuksesta asiointilain ja digipalvelulain soveltamisalan laajentamisesta lausuneet toimijat pääosin kannattivat ehdotusta (*Poliisihallitus, Vammaisfoorumi ry, Pirkanmaan hyvinvointialue, Naantalin kaupunki, eduskunnan apulaisoikeusasiamies, Oikeusrekisterikeskus, yksityishenkilö*). *Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen* mukaan esitysluonnoksessa ei ole avattu ehdotukseen liittyvää nykytilaa ja olemassa olevan sääntelyn taustaa. Jatkovalmistelussa nykytilan arviointia on tältä osin täydennetty. *Tulli* kiinnitti huomiota asiointilain 2 §:ää koskeviin säännöskohtaisiin perusteluihin, joissa puhutaan sakkomenettelystä ja todetaan, että rikoksesta ja tapauksesta riippuen poliisi tai syyttäjä määrää seuraamuksen. Koska myös *Tulli* esitutkintaviranomaisena voi antaa sakkomääräyksen ja rikesakkomääräyksen tietyissä tilanteissa, perusteluissa tulisi huomioida myös *Tullin* rooli esitutkintaviranomaisena. Jatkovalmistelussa *Tullin* rooli on täsmennetty 2 §:n perusteluihin.

6.1.4 Oikeushallinnon viranomaisia ja tuomioistuimia koskeva sääntely

Ehdotusta oikeudenkäyntimaksun porrastuksesta asiointitavan perusteella hallinto- ja erityistuomioistuimissa sekä vastustettiin että kannatettiin. Ehdotusta kannattaneissa lausunnoissa katsottiin, että ehdotus edistäisi sähköistä asiointia tuomioistuimissa ja siten ehdotuksen tavoitetta (*Poliisihallitus, Kela, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus*). Useassa ehdotusta vastustaneessa lausunnossa kuitenkin katsottiin, että porrastus asiointitavan mukaan asettaisi heikompaan asemaan ne, joilla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin (*Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU, Näkövammaisten liitto ry, SVK Liitto ry, Päähdeasiamiestoiminta, Pirkanmaan hyvinvointialue, Takuusäätiö sr., Muistiliitto ry*). *Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja Ihmisoikeuskeskuksen* lausunnoissa katsottiin, että ehdotus ei tällaisenaan välttämättä täyttäisi asianmukaisesti kotimaisen perusoikeussuojan tai kansainvälisten ihmisoikeussopimusten vaatimuksia yhdenvertaisuudesta. Lisäksi

tuomioistuinten lausunnoissa ehdotuksen todettiin aiheuttavan hallinnollista työtä tuomioistuimissa tai tietojärjestelmämuutoksia ja sen kannustinvaikutuksen katsottiin olevan pieni (*Tuomioistuinvirasto, Helsingin hallinto-oikeus, Hämeenlinnan hallinto-oikeus, markkinaoikeus*). Jatkovalmistelussa ehdotusta on arvioitu uudelleen ja katsottu, ettei ehdotetulla oikeudenkäyntimaksun porrastuksella nykytilassa ole mahdollista saavuttaa sille asetettuja tavoitteita. Ehdotuksesta on tämän vuoksi päätetty luopua.

Oikeudenkäymiskaaren ja hallintoprosessilain prosessiosoite- ja tiedoksiantosääntelyä koskevista ehdotuksista lausuneista enemmistö kannatti ehdotuksia (*Oikeusrekisterikeskus, Pohjois-Suomen hallinto-oikeus, Poliisihallitus, Vantaan ja Keravan hyvinvointialue, Kansaneläkelaitos, Helsingin hallinto-oikeus, Pirkanmaan hyvinvointialue, Helsingin hovioikeus, Rovaniemen hovioikeus, vakuutus-oikeus, Tapaturmavakuutuskeskus, Helsingin käräjäoikeus, yksityishenkilö*). *Korkein hallinto-oikeus* katsoi, että ehdotuksia tulisi arvioida jatkovalmistelussa vielä niissä tilanteissa, joissa henkilöllä on asiamies. *Tuomioistuinvirasto* ja *Digi- ja väestötietovirasto* korostivat kaikkia tuomioistuimia koskevan prosessiosoite- ja tiedoksiantosääntelyn yhdenmukaisuutta, ellei erilaiselle sääntelylle ole selkeää perustetta. Jatkovalmistelussa prosessiosaitesääntelyä on arvioitu ja ehdotuksiin on tehty lausuntopalautteen perusteella joitakin täsmennyksiä.

Ehdotuksia henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamisesta tuomioistuinasian yhteydessä pidettiin perusteltuina (*Poliisihallitus, Keski-Suomen käräjäoikeus, Helsingin hovioikeus, Ulosottolaitos, eduskunnan apulaisoikeusasiamies*). Usea tuomioistuin kuitenkin toi esille, että tunnusten ilmoittaminen esimerkiksi haastehakemuksessa taikka valitus- tai vastauskirjelmässä aiheuttaa lisätyötä, joka johtuu tunnusten poistamisesta silloin, kun niitä ei ole ilmoitettu erillisellä asiakirjalla ja oikeudenkäyntiasiakirjoja esimerkiksi pyydetään tuomioistuimelta myöhemmin. Siksi henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamisesta erillisellä asiakirjalla tulisi säätää nimenomaisesti (*Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Itä-Suomen hallinto-oikeus, Keski-Suomen käräjäoikeus, Helsingin käräjäoikeus, Pohjois-Karjalan käräjäoikeus*). *Eduskunnan apulaisoikeusasiamies* kuitenkin huomautti, että laissa ei ole säännöksiä, joiden nojalla henkilötunnusten loppuosat olisi julkisista oikeudenkäyntiasiakirjoista jäljennöksiä annettaessa poistettava, mutta asiaan mahdollisesti liittyvien ongelmien vuoksi asiaa tulisi kuitenkin arvioida esityksessä tarkemmin. *Markkinaoikeus* ja *korkein hallinto-oikeus* katsoivat, että asiamiehen henkilötunnuksen ilmoittaminen ei ole aina tarpeen. Henkilötunnuksen sekä yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamista koskevia ehdotuksia on jatkovalmistelussa arvioitu ja täsmennetty. Hallintoprosessilakia koskevaa ehdotusta on muutettu siten, ettei yleisiä tuomioistuimia koskevien ehdotusten tapaan asiamiehen taikka edustajan henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamista erikseen edellytettäisi. Jatkovalmistelussa ei ole arvioitu tarkoituksenmukaiseksi säätää erikseen siitä, että henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus tulisi ilmoittaa erillisellä asiakirjalla ottaen huomioon myös oikeudenkäynnin julkisuutta koskeva sääntely, julkisuuslaki sekä tietosuojalainsäädäntö. Yleisiä tuomioistuimia koskevien ehdotusten mukaan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus tulisi ilmoittaa soveltuvalla tavalla. Tältä osin myös hallintoprosessilain sääntely on yhdenmukaistettu yleisiä tuomioistuimia koskevien säännösten kanssa. Henkilötunnusten julkisuus oikeudenkäyntiasiakirjoista jäljennöksiä annettaessa määräytyy muun ohella voimassa olevan oikeudenkäynnin julkisuutta koskevan sääntelyn ja julkisuuslain perusteella.

Rovaniemen hovioikeus, Kanta-Hämeen käräjäoikeus, Keski-Suomen käräjäoikeus ja Pohjois-Karjalan käräjäoikeus katsoivat, että laissa tulisi olla olettasäännös siitä, että viestinnässään tuomioistuimen kanssa sähköpostia käyttävän asianosaisen sähköpostiosoitetta voitaisiin pitää tämän prosessiosoitteena, sillä moni tällaisista henkilöistä ei todennäköisesti tulisi ottamaan käyttöön Suomi.fi-viestijä. Tällaista ehdotusta ei ole jatkovalmistelussa katsottu perustelluksi

tehdä. Tällainen ehdotus puuttuisi prosessiosoiteseäntelyn perusratkaisuihin ja vaatisi tuekseen laajempaa tarkastelua ja valmistelua kuin mihin tämän hankkeen jatkovalmisteluvaiheessa on mahdollisuuksia.

Rovaniemen hovioikeus, Keski-Suomen kärjäoikeus, Helsingin kärjäoikeus, Kanta-Hämeen kärjäoikeus ja Pohjois-Karjalan kärjäoikeus katsoivat, että oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 7 §:n 1 momenttia, jossa säädetään sijaistiedoksiannon toimittamisesta luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle, tulisi muuttaa, koska poliisiasemia on nykyään vähän. Jatkovalmistelussa näkemystä on pidetty perusteltuna ja päädytty esittämään, että asiakirjat voitaisiin tässä tilanteessa toimittaa myös tuomioistuimen kansliaan.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies kiinnitti huomiota siihen, ettei asiamiehen valtuuttaminen ottamaan vastaan haaste tai muu tiedoksianto ole mahdollista oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 16 §:n mukaan, kun kysymys on rikoksesta, josta on säädetty muu tai ankarampi rangaistus kuin kuusi kuukautta vankeutta. Myös asiakirja, jossa joku on määrätty henkilökohtaisesti saapumaan tuomioistuimeen, on annettava tiedoksi henkilölle itselleen eikä asiamiehelle. Asiointilain tiedoksiantosäännökset mahdollistavat viranomaisille ja tuomioistuimille harkintaa yksittäisen asiakirjan tiedoksiannon toimitusosoitteen valitsemisessa. Tuomioistuinten tulee noudattaa tiedoksiannossa soveltuvia säännöksiä ja siten tarvittaessa arvioida, täytyvätkö lain vaatimukset sähköisellä tiedoksiannolla. On myös huomattava, että todisteellisen tiedoksiannon kuittausajasta ja kuittajasta Suomi.fi-viesteissä toimitetaan tieto viestin lähettäneelle viranomaiselle, jolloin viestin lähettänyt viranomainen voi vielä varmistua siitä, että todisteellisen tiedoksiannon on kuitannut oikea henkilö.

Ulosottolaitos kannatti ulosottokaaren muutosehdotuksia ja katsoi niiden vähentävän postitusta ulosottolaitoksessa ja edistävän sähköistä asiointia. *Eduskunnan apulaisoikeusasiamies* katsoi, että ulosottokaaren muutosehdotuksia tulisi vielä arvioida ulosoton asianmukaisuuden vaatimuksen sekä oikeusturvan ja hyvän hallinnon näkökulmista. Jatkovalmistelussa ulosottokaaren ehdotuksia on arvioitu ja niitä on hieman täsmennetty sekä perusteluja täydennetty.

6.1.5 Muut huomiot

Monet kunnat, kuten *Espoon kaupunki ja Helsingin kaupunki*, sekä *Suomen Kuntaliitto ry*, totesivat, etteivät esityksessä mainitut säästöt ole kuntien osalta realistisia, vaan säästöpotentiaali on pienempi, koska kunnista ei lähde niin merkittävästi paperipostia kuin esityksessä todetaan. Tältä osin jatkovalmistelussa on täsmennetty kuntien säästöpotentiaalia.

Helsingin hovioikeuden, Kanta-Hämeen kärjäoikeuden ja Pohjois-Karjalan kärjäoikeuden lausunnoissa katsottiin, että lakiehdotuksista aiheutuvat säästöt tuomioistuimille ja oikeushallinnon viranomaisille on arvioitu liian suuriksi. Myös *eduskunnan apulaisoikeusasiamies* piti esityksen arvioita haastemies- ja puhelintiedoksiantojen siirtymisestä todisteellisiksi sähköisiksi tiedoksiannoiksi optimistisina. *Tuomioistuinvirasto* toi esiin, että säästöjen toteutuminen riippuu monesta tekijästä ja että tuomioistuinlaitokselle kustannuksia aiheutuu muun muassa tietojärjestelmien kehittämisestä ja ylläpidosta, kouluttamisesta sekä käyttöön liittyvästä asiakaspalvelusta.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä yksityisiä digipostipalveluita tarjoavat yhtiöt *Kivra Oy ja Posti Group Oyj* huomauttivat lausunnoissa, ettei esityksessä ole arvioitu ehdotetun säätelyn kilpailuoikeudellisia eikä valtiotukisäätelyn vaikutuksia. Jatkovalmistelussa on täydennetty jaksoa 4.2.3.4 kuvaamalla mainittuja vaikutuksia.

Useat lausunnonantajat korostivat informoimisen ja tiedottamisen merkitystä toimeenpanossa muutoksen ymmärrettävyyden varmistamiseksi. Jatkovalmistelussa esityksen nykytilaan on lisätty uusi jakso 2.7 viranomaisen informointivelvoitetta koskevan sääntelyn osalta.

Monet lausunnonantajat kiinnittivät huomiota myös digituen tarpeeseen ja siihen, ettei esityksessä säädettäisi digituesta (esimerkiksi *Ihmisoikeuskeskus, Suomen Kuntaliitto ry, vanhusasianvaltuutettu, Moniheli ry, Poliisihallitus, Kuuloliitto ry, Vanhustyön keskusliitto ry, Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry*). Jatkovalmistelussa on täydennetty jaksoon 2.3.2 kuvausta Digi- ja väestötietoviraston mahdollisuudesta tuen tarjoamiseen lakimuutoksen voimaantulon yhteydessä.

Muistiliitto ry katsoi, että lakiesityksen perusteluihin tulisi lisätä tarkastelu ja vaikutusten arviointi muistisairauteen sairastuneiden näkökulmasta. Jaksoon 4.2.2.1 on lisätty jatkovalmistelussa kyseinen arvio.

Muun muassa *valtioneuvoston oikeuskanslerin, Suomen Kuurosokeat ry:n ja Näkövammaisten liitto ry:n* mukaan esityksen vaikutukset tulisi arvioida myös YK:n vammaisyleissopimuksen vaatimusten näkökulmasta. Esitykseen on lisätty jatkovalmistelussa jakso 11.3, jossa arvioidaan ehdotusten yhteensopivuus yleissopimuksen kanssa.

Svenska Finlands folkting esitti muun muassa 2024 Kielibarometriin viitaten, että esitykseen lisättäisiin säännös, joka varmistaa, että kielelliset oikeudet toteutuvat kielilain mukaisesti sekä viittaukset perustuslakivaliokunnan mietintöön (PeVM 5/2022 vp) hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta vuodelta 2021, kansalliskielistrategiaan (2021:87) ja valtioneuvoston selontekoon Suomen digikompassista (SRR 10/2022 vp). Ehdotuksia on jatkovalmistelussa arvioitu ja kielellisiä oikeuksia koskeviin säätämisyjärjestysperusteluihin on lisätty viittaus kyseiseen perustuslakivaliokunnan mietintöön. Lisäksi kielellisiä oikeuksia koskevaa vaikutusten arviointia on täydennetty 2024 Kielibarometrin tutkimustiedolla. Erillistä säännöstä kielilain noudattamisesta ei kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi, koska kielilain vaatimukset soveltuvat myös ilman erillistä viittausta.

Valtioneuvoston oikeuskansleri huomautti, ettei esityksessä ole perusteltu riittävästi sitä, miksi keväällä 2025 käyttöön otettu tapa kehottaa Suomi.fi- viestien käyttöön ei ole riittävä, ja miksi viranomaisaloitteinen automaattinen viestien käyttöönotto olisi oikeusturvan ja yhdenvertaisuuden kannalta parempi vaihtoehto. Jatkovalmistelussa on täydennetty nykytilan arviointia koskevaa jaksoa 2.9.

6.2 Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi 1.7.2025 lausuntonsa neuvostolle 13.6.2025 toimitetun esitysluonnoksen perusteella. Esitysluonnoksessa oli otettu huomioon lausuntokierroksella esitykseen annettu palaute ja sen pohjalta tehdyt muutokset. Arviointineuvosto katsoi lausunnossaan, että hallituksen esitysluonnos noudattaa tyydyttävästi lainvalmistelun vaikutusarviointiohjetta.

Arviointineuvosto katsoi, että esimerkiksi vaikutuksia erilaisille ihmisryhmille, kuten alempien digikyvykkyyksien henkilöille ja syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille tulee kuvata konkreettisemmin. Esityksessä tulee tarkentaa esimerkiksi oikeusturvavaikutusten ja niiden ehkäisyn käsittelytapaa sekä riskien ehkäisemistä yleisellä tiedottamisella. Jaksossa 4.2.2.2 on kuvattu, mitä oikeusturvariskejä ehdotettuihin muutoksiin liittyy alentuneen digikyvyn omaavien henkilöiden osalta. Jaksossa on myös todettu, että kysymys on hajanaisesta ihmisryhmästä, eikä vaikutukset kohdennu samalla tavalla määriteltävissä olevien

ihmisryhmien sisällä. Esimerkiksi ikääntyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden joukossa on hyvät digitaidot omaavia henkilöitä ja taas toisaalta henkilöitä, jotka eivät käytä lainkaan sähköisiä palveluita. Tämän vuoksi vaikutusten arviointi on esitetty koskien yleisesti henkilöitä, joilla on alentuneet digitaidot. Lausunnon perusteella jaksoon on täydennetty, mitä yleisellä ja henkilökohtaisella tiedottamisella käytännössä tarkoitetaan.

Arviointineuvoston mukaan esityksessä tulee kuvata, millaisia vaikutuksia esimerkiksi oikeusturvaan on sillä, jos sujuvasti sähköistä asiointia käyttävä henkilö sairastuu tai vammautuu siten, että henkilö ei jatkossa ole toimintakykyinen käyttämään vahvaa tunnistautumista ja sähköisiä asiointipalveluja tai mitä vaikutuksia ehdotuksella on esimerkiksi vankeusrangaistusta suorittavalle henkilölle, jonka pääsyä älylaitteille on voitu rajoittaa. Lausunnon perusteella jaksoon 4.2.2.2 on täydennetty, mitkä oikeusturvamekanismit tulevat sovellettaviksi kyseisissä tilanteissa.

Arviointineuvosto tuo esille, että yhdenvertaisuusvaikutusten arvioissa tulee ottaa huomioon paremmin, mitä riskejä ehdotukseen liittyy erilaisten ihmisten kannalta, jos esimerkiksi sähköisen tiedoksiannon peruuttaminen ei onnistukaan tai henkilö ei ymmärrä Suomi.fi tunnistustapahtuman laajempia vaikutuksia. Mainittuihin tilanteisiin liittyvät riskit eivät ole suoraan sidoksissa tiettyihin ihmisryhmiin, vaikka ne konkretisoituvatkin todennäköisimmin alentuneet digikyvyt omaavien henkilöiden kohdalla. Kysymys on ennemminkin jaksossa 4.2.2.2 kuvatuista oikeusturvaan liittyvistä riskeistä. Mainitussa jaksossa on tuotu esiin, että ehdotukseen liittyvät riskit voivat toteutua tavallista sähköistä tiedoksiannotapaa käytettäessä, jolloin on mahdollista, että lausunnossa kuvatuissa tilanteissa henkilö ei tosiasiallisesti saisi viranomaisten asiakirjoja tietoonsa, eikä pystyisi tarvittaessa käyttämään muutoksenhakuoikeuttaan tai muuten reagoimaan oikea-aikaisesti. Riskejä minivoivia tekijöitä on kuvattu kyseisessä jaksossa.

Lisäksi esityksen yhdenvertaisuusvaikutuksia tulee arviointineuvoston mukaan tarkentaa ottaen huomioon saavutettavuusvaikutukset ja esimerkiksi ikääntyneiden asemaa tulee tarkastella esityksessä tarkemmin. Jaksossa 4.2.2.1 on todettu, että Suomi.fi-viesteihin sovelletaan digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksia sekä muita palvelujen suunnitteluun ja ylläpitoon kohdistuvia laatuvaatimuksia. Näitä vaatimuksia on kuvattu tarkemmin jaksossa 2.3.1.2. Ikääntyneiden osalta esitykseen on lisätty uusi jakso 4.2.2.6.

Esityksessä on arviointineuvoston mukaan myös tarkennettava, miten esityksestä aiheutuva 40 miljoonan euron säästö vuodessa on arvoitu ja mistä tarkalleen säästö koostuisi. Tältä osin jaksoa 4.2.1 on täydennetty kuvauksella siitä, että arvioidut säästöt on laskettu viranomaisten vuotuisten postituskustannusten perusteella, kun paperipostitus korvautuisi sähköisenä tiedoksiannotona. Lisäksi säästötavoitteen täysimääräinen toteutuminen edellyttäisi, että henkilöt, joille avataan Suomi.fi-viestit tili pysyisivät palvelun käyttäjinä eivätkä he sulki tiliä. Lisäksi arviointineuvoston mukaan taloudelliset vaikutukset olisi hyvä esittää kootusti esimerkiksi taulukossa. Jatkovalmistelussa taulukkoa ei ole kuitenkaan katsottu tarkoituksenmukaiseksi tavaksi ilmoittaa säästöjä, koska arvioidut vaikutukset on esitetty kootusti jaksosta 4.2.1.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista

3 §. Tukipalvelut. Pykälän 1 momentin 7 kohtaa, jossa on säädetty viestinvälityspalvelusta, yksinkertaistettaisiin nykyisestä. Tämä olisi perusteltua, koska jatkossa viestinvälityspalvelusta säädettäisiin laajemmin omassa luvussaan. Pykälän 1 momentin 7 kohdasta poistettaisiin maininta, jonka mukaan viestinvälityspalvelua hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi

sähköisesti tai postitse. Jatkossa kohdassa viitattaisiin tiedoksiantamiseen yleisesti, eikä siinä enää yksilöitäisi viestinvälityspalvelun mahdollistamia eri tiedoksiantotapoja. Tämä olisi tarpeen myös asiointilakiin ehdotettavien muutosten vuoksi. Lainkohdan yksinkertaistamisella ei olisi asiallista vaikutusta, vaan viestinvälityspalvelulla tarkoitettaisiin edelleen Suomi.fi-viestit -palvelua.

5 §. *Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä.* Pykälän 1 momentissa säädettyä velvollisuutta käyttää tukipalveluja selkeytettäisiin siirtämällä käyttövelvollisuudesta poikkeamisen edellytykset 7 §:ään. Käyttövelvollisuutta selkeytettäisiin myös käyttämällä yksinkertaisempaa muotoilua kuin nykyisessä 1 momentissa on käytetty. Pykälän 1 momenttiin ehdotettavien muutosten yhdessä 7 §:ään ehdotettavien muutosten kanssa tarkoituksena olisi yhtäältä selkeyttää valtion hallintoviranomaisten, virastojen, laitosten ja liikelaitosten, hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisten, kunnallisten viranomaisten niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä sekä tuomioistuinten ja muiden lainkäyttöelinten velvollisuutta käyttää tukipalveluja ja toisaalta selkeyttää menettelyä käyttövelvoitteesta poikkeamiseen. Pykälässä käyttövelvoitettuja viranomaisia tai niitä tukipalveluja, joita käyttövelvollisuus koskee, ei ehdoteta muutettavaksi nykyisestä.

Pykälän 1 momentista ehdotetaan lisäksi poistettavaksi maininta tukipalvelun käytettävissä olemisesta ja kyseistä tukipalvelua vastaavan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimuksen päättymisestä. Kaikki tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdissa tarkoitettut yhteiset sähköisen asioinnin tukipalvelut ovat käytettävissä, eikä kahdeksan vuotta lain säätämisen jälkeen enää arvioida olevan voimassa juurikaan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimuksia. Tällaiset palvelut on siis jo nykyisäntelyn puitteissa tullut arvioida suhteessa tukipalvelulain käyttövelvoitetta koskeviin poikkeusperusteisiin. Mikäli palvelusopimuksia edelleen olisi joissakin tilanteissa voimassa, olisi viranomaisella mahdollisuus hakea poikkeusta käyttövelvollisuuteen poikkeusperusteiden, eli teknisten tai toiminnallisten tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvien välttämättömien syiden perusteella. Viranomaiset eivät ole nykytilassa täyttäneet tukipalvelulain mukaista käyttövelvollisuuttaan täysimääräisesti. Pykälään ehdotettavilla käyttövelvollisuutta selventävillä muutoksilla pyritään lisäämään tukipalvelujen käyttöastetta lain 1 §:ssä mainittujen tarkoitusten paremmaksi toteutumiseksi. Viestinvälityspalvelun käytön lisääntyminen yhä useammassa viranomaisessa hyödyttäisi myös palvelua käyttävää hallinnon asiakasta, kun eri viranomaisten toimittamat tiedoksiannot olisivat saatavilla keskitetysti yhdestä palvelusta.

7 §. *Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeaminen.* Pykälän otsikko muutettaisiin tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta päättämistä tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeamiseen. Ehdotettavan muutoksen myötä pykälän otsikko kuvaisi nykyistä paremmin sitä, mistä pykälässä on kyse.

Pykälää muutettaisiin loogisemmaksi jakamalla se kolmeen momenttiin. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hakemusmenettelystä tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeamiseksi. Tukipalvelun käyttöön velvoitetun olisi nykytilan tavoin haettava kyseistä tukipalvelua tuottavalta palvelutuottajalta poikkeusta käyttövelvollisuuteensa, jos se ei käytä tukipalvelua toiminnassaan. Nykytilassa hakemuksia käyttövelvollisuudesta poikkeamiseksi on tehty hyvin vähäinen määrä, vaikka viranomaisilla on käytössään tukipalveluja vastaavia omia palveluja. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin tästä syystä viittaus lain 5 §:n 1 momenttiin selventämään pykälän välistä yhteyttä. Hakemusmenettelyn tarkoituksena on jatkossakin edistää yhteisten palvelujen käyttöä ja tätä kautta parantaa julkisen hallinnon toiminnan saatavuutta laatua, tehokkuutta, tuottavuutta ja yhteentoimivuutta. Hakemukselle ei asetettaisi määrämuotoa, mutta poikkeusta hakevan olisi palvelutuottajan pyynnöstä toimitettava palvelutuottajalle asian

ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot. Tukipalvelun käyttöön veloitettuna olisi haettava poikkeusta käyttövelvollisuuteensa, jos se pääsääntöisesti käyttäisi jotakin muuta palvelua sellaiseen toimintaan, johon tukipalvelu on tarkoitettu käytettäväksi. Käyttövelvollisuus ei siis täytyisi esimerkiksi tilanteessa, jossa tukipalvelun käyttöön veloitettu luo vain yhteen asiaryhmäänsä liittyvän integraation tukipalveluun, mutta muissa käyttää muissa asiaryhmissään vastaavaan tarkoitukseen muuta palvelua. Tällaisessa tilanteessa olisi siis haettava poikkeusta käyttövelvollisuuteen. Poikkeushakemuksen voisi tehdä kerralla useampaa asiaryhmää koskien. Hallinnollisen taakan välttämiseksi olisikin perusteltua, että käyttöoikeuspoikkeamaa hakeva tukipalvelun käyttöön veloitettu tekisi vain yhden hakemuksen, jolla se hakisi poikkeusta käyttövelvollisuuteensa kaikkien sellaisten asiaryhmien osalta, joissa se ei käyttäisi tukipalvelua.

Yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen käytöstä poiketakseen tukipalvelun käyttöön veloitettuna viranomaisen olisi jatkossakin pystyttävä esittämään objektiiviset perusteet poikkeamiselle. Poikkeusperusteista säädetään nykyisin tukipalvelulain 5 §:n 1 momentissa. Selvyyden vuoksi poikkeusperusteet siirrettäisiin tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeamista koskevaan 7 §:ään uudeksi 2 momentiksi. Poikkeusperusteita ei muutettaisi nykyisestä, vaan jatkossakin palvelutuottaja voisi myöntää poikkeuksen käyttövelvollisuuteen, jos tukipalvelun käyttöön veloitettuna on teknisistä tai toiminnallisista tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Käyttövelvollisuudesta poikkeamisen perusteita tulisi jatkossakin tulkita suppeasti. Jotta poikkeus käyttövelvollisuuteen voitaisiin myöntää, olisi poikkeamisen oltava jonkin tai joidenkin säännöksessä mainitun poikkeusperusteiden kannalta objektiivisesti arvioiden välttämätöntä. Poikkeusperusteiden sisältöä on tarkemmin kuvattu tukipalvelulain säätämiseen johtaneen hallituksen esityksen yhteydessä (HE 59/2016 vp, s. 41–42).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin menettelystä, jossa valtiovarainministeriö voisi ottaa tai palvelutuottaja voisi saattaa sen ratkaistavaksi käyttövelvoitteesta poikkeamista koskevan hakemusasian. Vastaavasta menettelystä säädetään nykyisin muun ohella pykälän 1 momentissa, josta se nyt siis siirtyisi 3 momentiksi. Momentista poistettaisiin samalla käyttövelvollisuudesta poikkeamista koskevan hakemuksen tehneen hakijan mahdollisuus saattaa asia valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Tällä vähennettäisiin hallinnollista taakkaa tilanteessa, jossa poikkeushakemusten määrän arvioidaan kasvavan. Samalla momentissa oleva viittaus julkisen hallinnon tietohallinnon ohjaukseen päivitetäisiin tiedonhallintalain mukaisesti julkisen hallinnon tiedonhallinnan ohjaukseen.

2 a luku Viestinvälityspalvelu

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 a luku, jossa säädettäisiin viestinvälityspalvelusta. Luvussa säädettäisiin voimassa olevaa sääntelyä tarkemmin viestinvälityspalvelun käytöstä osana käyttäjäorganisaation toimintaa sekä kirjepostin toimittamisesta viestinvälityspalvelun avulla. Luvussa säädettäisiin voimassa olevaa sääntelyä tarkemmin ja osittain uusin tavoin myös viestinvälityspalvelutilin avaamisesta hallinnon asiakkaalle, ilmoituksen lähettämisestä viestinvälityspalvelutilille saapuneesta uudesta viestistä sekä viestinvälityspalvelutilin sulkemisesta.

8 a §. *Viestinvälityspalvelun käyttäminen.* Viestinvälityspalvelun hyödyntäminen on nykytilassa viranomaisten osalta koettu osin epäselväksi. Ehdotettavan pykälän avulla on tarkoitus täsmentää sitä, mihin viestinvälityspalvelua käytetään. Myös viestinvälityspalvelun käyttövelvollisuuden sisältö täsmentyisi näin osaltaan ehdotettavassa pykälässä.

Pykälän *1 momentin* mukaan viestinvälityspalvelua käytetään käyttäjäorganisaation sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Sähköisen tiedoksiannon kohteina voivat olla esimerkiksi hallintopäätökset, menettelypäätökset, ilmoitukset, kutsut tai muut asian käsittelyyn vaikuttavat asiakirjat, kuten viranomaisen ja muiden esittämät vaatimukset sekä selvitykset, jotka voivat vaikuttaa asian ratkaisuun. Lain 5 §:n 1 momentissa viestinvälityspalvelun käyttöön veloitettun käyttäjäorganisaation tulisi pääsääntöisesti käyttää viestinvälityspalvelua osana sähköistä tiedoksiantomenettelyään. Säännöksen tarkoituksena on, että viestinvälityspalvelun käyttöön veloitettu käyttäjäorganisaatio myös hyödyntää viestinvälityspalvelua mahdollisimman kattavasti antaessaan asiakirjoja sähköisesti tiedoksi. Säännöksellä ei ole kuitenkaan tarkoitus rajata viranomaisen mahdollisuutta hyödyntää myös muita sähköisiä tiedoksiantotapoja tarkoituksenmukaisissa tilanteissa. Esimerkiksi tietoturvallisuuden, henkilön tavoittamisen tai muun vastaavan syyn vuoksi voi olla yksittäistapauksessa tarkoituksenmukaisempaa käyttää muuta sähköistä tiedoksiantotapaa, vaikka tiedoksiannon vastaanottaja olisi viestinvälityspalvelun käyttäjä. Viestinvälityspalvelun käyttäminen sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä tarkoittaisi sekä päätösten tiedoksi antamista sähköisesti suoraan viestinvälityspalvelussa että uutta asiointilakiin ehdotettavaa menettelyä, jossa käyttäjäorganisaatio antaa päätöksen tiedoksi sähköisesti omassa asiointipalvelussaan, mutta lähettää siitä ilmoituksen viestinvälityspalveluun.

Viestinvälityspalvelua voisi ehdotettavan *2 momentin* mukaan käyttää myös muiden sähköisten viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen käyttäjäorganisaation ja käyttäjän välillä. Viranomaisten ja hallinnon asiakkaiden välillä on suuri määrä sähköistä viestinvaihtoa, jota ei aina ole tarkoituksenmukaisinta käydä viestinvälityspalvelun kautta. Tällaista viestinvaihtoa käydään esimerkiksi sähköpostin tai viranomaisten omien asiointipalvelujen välityksellä. Viestinvälityspalvelua voisi kuitenkin jatkossakin käyttää myös tällaiseen viestinvaihtoon. Viestinvälityspalvelun avulla hallinnon asiakkaalla olisi myös mahdollisuus saattaa asiansa käyttäjäorganisaatiossa vireille, jos käyttäjäorganisaatio on sen mahdollistanut. Momentin 2 kohdan mukaan viestinvälityspalvelua voisi käyttää myös postitse toteutettavaan tiedoksiantomenettelyyn ja muiden kirjeiden lähettämiseen. Tällä tarkoitettaisiin nykyistä tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelua, jonka avulla käyttäjäorganisaatio voi niin halutessaan järjestää kirjepostinsa jakelun viestinvälityspalvelun avulla keskitetysti.

8 b §. Ilmoituksen lähettäminen. Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin tarkemmin ilmoitusten eli niin sanottujen herätteiden lähettämiseen liittyvistä menettelyistä ja vastuista käyttäjäorganisaation käyttäessä viestinvälityspalvelua sähköisessä tiedoksiantomenettelyssään. Kun käyttäjäorganisaatio lähettäisi uuden tiedoksiannon käyttäjän viestinvälityspalvelussa olevalle tilille, olisi sen liitettävä mukaan asiointilakiin ehdotettavan uuden 19 a §:n mukainen ilmoitus, jonka teknisestä lähettämisestä viestinvälityspalvelun käyttäjälle vastaisi viestinvälityspalvelun palvelutuottaja. Palvelutuottaja lähettäisi asiointilain 19 a §:n mukaisesti ilmoituksen viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksi annettavasta asiakirjasta viestinvälityspalvelun käyttäjälle, jos käyttäjä olisi antanut tätä tarkoitusta varten viestinvälityspalveluun sähköisen osoitteen. Pykälässä ei otettaisi erikseen kantaa ilmoituksen lähettämisen tekniseen tapaan tai annettavaan sähköiseen osoitteeseen. Käytännössä viestinvälityspalvelussa on käytössä tällä hetkellä sähköposti-ilmoitukset, mutta sääntely mahdollistaisi myös esimerkiksi tekstiviesti-ilmoitusten käytön.

Palvelutuottaja lähettäisi vastaavan käyttäjäorganisaation määrittelemän ilmoituksen viestinvälityspalvelun käyttäjälle myös muista viestinvälityspalveluun saapuneista viesteistä. Pykälän avulla poistettaisiin nykytilaan liittyvää ajoittaista epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta liittyen käyttäjäorganisaation ja palvelutuottajan vastuisiin käyttäjäorganisaation käyttäessä viestinvälityspalvelua osana toimintaansa. Käyttäjäorganisaation vastuulla olisi määrittellä,

millainen ilmoitus uudesta viestinvälityspalveluun lähetetystä viestistä käyttäjälle lähetettäisiin ja palvelutuottaja vastaisi sen teknisestä toimittamisesta käyttäjän sähköiseen osoitteeseen.

Mahdollisuus ilmoituksen saamiseen olisi hyödyksi erityisesti viestinvälityspalvelun käyttäjälle. Sähköiseen osoitteeseen lähetettävä ilmoitus uudesta viestinvälityspalveluun saapuneesta viestistä toimisi käyttäjälle herätteenä, jonka avulla viestinvälityspalvelun ajantasainen seuraaminen olisi helpompaa. Sähköpostiosoitteen antaminen ilmoitusten lähettämistä varten on nykyisin viestinvälityspalvelun käyttöönoton yhteydessä pakollista. Jatkossa, kun viestinvälityspalvelutili avattaisiin 8 d §:n mukaisesti viranomaisaloitteisesti luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäville, ei sähköisen osoitteen antamista voitaisi enää edellyttää. Henkilön on voitava käyttää julkisia sähköisiä asiointipalveluita vahvasti tunnistautuneena ilman, että hänen edellytetään antavan sähköinen osoite tunnistautumisen yhteydessä. Jos osoitteen antaminen olisi pakollista, se tarkoittaisi käytännössä, että henkilöllä olisi oltava mahdollisuus ennen viestinvälityspalvelutilin avaamista pyytää, ettei hän halua ottaa viestinvälityspalvelutiliä käyttöön. Tämä puolestaan tarkoittaisi, että tilin avaaminen perustuisi tosiasiaassa nykytilaa vastaavasti henkilön nimenomaiseen suostumukseen. Tällöin esityksen tavoitteena oleva sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuus ja muutoksella tavoitellut säästöt jäisivät todennäköisesti toteutumatta täysimääräisesti.

Henkilön tulisi nykytilaa vastaavasti vahvistaa antamansa sähköinen osoite osoitteeseen lähetetyllä vahvistuskoodilla. Mikäli henkilö ei vahvistaisi osoitetta tilin avaamisen yhteydessä, viestinvälityspalvelutiliä ei avattaisi henkilölle, mutta hän pääsisi jatkamaan palveluun, johon oli tunnistautumassa. Mikäli viestinvälityspalvelutiliä ei avattaisi henkilölle tämän vuoksi, tili avattaisiin jälleen 8 d §:ssä tarkoitetulla tavalla, kun henkilö käyttää seuraavan kerran luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua. Tästä informoitaisiin henkilöä erikseen tunnistustapahtuman yhteydessä.

Viestinvälityspalvelun käyttäjä olisi vastuussa antamansa sähköisen osoitteen ajan tasalla pitämisestä palvelussa. Edellä jaksossa 2.2.4 on kuvattu Digi- ja väestötietoviraston toimia varmistaa käyttäjän sähköpostiosoitteen ajantasaisuus sekä Digi- ja väestötietoviraston vastuita tähän liittyen. Digi- ja väestötietovirastossa on ollut suunnitteilla toiminnallisuus, jonka avulla viestinvälityspalvelun käyttäjiä voitaisiin säännöllisesti muistuttaa viestinvälityspalvelun käyttöliittymässä sähköisen osoitteen ajan tasalla pitämisestä. Lisäksi Digi- ja väestötietovirastossa on suunnitteilla toiminnallisuus, jonka avulla käyttäjää voitaisiin kehoittaa viestinvälityspalveluun tunnistautumisen yhteydessä päivittämään viestinvälityspalvelutilillä oleva sähköinen osoite, jos Digi- ja väestötietovirasto on havainnut, että osoitteeseen ei saada lähetettyä ilmoituksia. Tällä tavoin voitaisiin tukea käyttäjää sähköisen osoitteen ajan tasalla pitämisessä ja siten varmistaa, että ilmoitukset saavuttavat käyttäjän.

Toissijaisesti käyttäjän tulisi 8 d §:ssä säädettävällä tavalla nimenomaisesti ilmoittaa, ettei hän halua antaa sähköistä osoitetta. Tällöin henkilöä informoitaisiin ilmoituksen merkityksestä ja siitä, että henkilön tulee aktiivisesti seurata viestinvälityspalvelutiliään. Lisäksi henkilöä kehoitettaisiin ottamaan käyttöön Suomi.fi-viestien mobiilisovellus, jonka push-ilmoitusten avulla henkilön on myös mahdollista saada tieto tilille lähetetyistä viesteistä.

8 c §. Kirjepostin toimittaminen. Pykälässä säädettäisiin tarkemmin kirjepostin toimittamisesta viestinvälityspalveluun sisältyvän tulostus-, kuoritus- ja jakelupalvelun (TKJ-palvelu) avulla. TKJ-palvelun käyttäminen olisi käyttäjäorganisaatiolle vapaaehtoista. Viestinvälityspalveluun liittyy jo nykytilassa käyttäjäorganisaation mahdollisuus kirjepostin toimittamiseen viestinvälityspalvelun avulla keskitetysti. Käyttäjäorganisaatiolla voi yksittäistapauksessa olla esimerkiksi henkilön tavoittamiseen, tietoturvallisuuteen tai muuhun perusteeseen liittyvä syy käyttää paperista kirjepostia sähköisen viestin sijaan.

TKJ-palvelun hyödyntäminen on nykytilassa ollut kirjavaa ja joissakin tapauksissa on ollut riskinä, että tiedoksiannon toteuttamisesta vastaava käyttäjäorganisaatio ei ole lopulta saanut tietoonsa, onko sen toimittama tiedoksianto toimitettu hallinnon asiakkaalle sähköisesti vai postitse. Ehdotettavan pykälän tarkoituksena on selventää viestinvälityspalveluun liittyvän keskitetyn kirjepostiominaisuuden hyödyntämisessä noudatettavaa menettelyä. Mikäli käyttäjäorganisaatiot haluavat hyödyntää TKJ-palvelua, käyttäjäorganisaation on otettava se erikseen pyynnöstään käyttöön. TKJ-palvelu koskee kaikkia käyttäjäorganisaation tiedoksiantoja ja muita viestejä, jotka toimitetaan viestinvälityspalveluun.

Ehdotettavan pykälän mukaan palvelutuottaja toimittaisi tiedoksiannon tai muun kirjeen postitse ainoastaan tilanteissa, joissa käyttäjäorganisaatio on ilmoittanut sen tiedoksiantotavaksi tai lähetystavaksi. Käyttäjäorganisaatiolla olisi siten mahdollista nimenomaisesti ilmoittaa, että tiedoksianto tulee toimittaa vain kirjepostina, jolloin käyttäjäorganisaatiot voisivat hyödyntää palvelua myös niissä tilanteissa, joissa sähköinen tiedoksianto ei ole käyttäjäorganisaation arvion mukaan mahdollinen tiedoksiantotapa. Lisäksi käyttäjäorganisaation pyyntö TKJ-palvelun käyttöönottoon katsottaisiin pykälässä tarkoitetuksi ilmoitukseksi tiedoksiantotavasta tai lähetystavasta. Tällöin käyttäjäorganisaatio voisi lähettää nykytilaa vastaavasti tiedoksiannon viestinvälityspalveluun, jolloin se annetaan ensisijaisesti tiedoksi sähköisesti, ja mikäli henkilöllä ei ole viestinvälityspalvelutiliä avattuna, postitse kirjeellä. Käyttäjäorganisaatio saisi tällöin tiedon toteutuneesta tiedoksiantotavasta palvelutuottajalta.

8 d §. Viestinvälityspalvelutilin avaaminen. Pykälässä säädettäisiin viestinvälityspalvelutilin avaamisesta täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle viranomaisaloitteisesti ilman henkilön tekemää pyyntöä. Pykälässä säädettäisiin myös niistä täysi-ikäisistä luonnollisista henkilöistä, joihin tätä menettelyä ei sovellettaisi. Lisäksi pykälässä säädettäisiin pyynnöstä tapahtuvasta viestinvälityspalvelutilin avaamisesta. Viestinvälityspalvelutilin avaamisella tarkoitettaisiin, että viestinvälityspalvelu tulisi henkilölle käyttöön ja viestinvälityspalvelua käyttävien viranomaisten olisi mahdollista lähettää henkilölle tiedoksiantoja ja muita viestejä sähköisesti viestinvälityspalvelutilille. Tieto siitä, että henkilöllä olisi viestinvälityspalvelutili avattuna merkittäisiin 11 §:ssä tarkoitettuun viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteriin. Myös henkilön muut tilin avaamiseksi välttämättömät tiedot merkitään viestinvälityspalvelutilin avaamisen yhteydessä 11 §:ssä tarkoitettuun viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteriin, ellei niitä ole jo sinne merkitty. Tiedot olisi voitu jo merkitä käyttäjärekisteriin, jos tili olisi ollut aiemmin avattuna, mutta se olisi avaamisen jälkeen suljettu eikä palvelutuottaja olisi poistanut tietoja viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteristä esimerkiksi sen vuoksi, että tilillä on viestejä, joiden osalta säilytysaika ei ole vielä päättynyt.

Pykälän *1 momentin* mukaan palvelutuottaja avaisi täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle viestinvälityspalvelutilin, kun henkilö tunnistautuu 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen. Viestinvälityspalvelutilin avaaminen edellyttäisi, että tunnistautuva henkilö on täysi-ikäinen ja että hänellä on käytössään jokin luonnollisen henkilön tunnistuspalvelussa käytössä oleva vahvan sähköisen tunnistamisen väline, jolla hän tunnistautuu julkishallinnon sähköiseen palveluun kuten OmaKantaan tai OmaVeroon. Viestinvälityspalvelutilin avaaminen edellyttäisi käytännössä myös, että henkilöllä on suomalainen väestötietojärjestelmään merkitty henkilötunnus, joka välittyy viestinvälityspalvelulle tunnistautumisen yhteydessä.

Viestinvälityspalvelutilin avaaminen 8 d §:n 1 momentin nojalla koskisi sellaisia edellä tarkoitettuja henkilöitä, jotka eivät olisi ottaneet tiliä käyttöön voimassa olevan sääntelyn nojalla antamallaan suostumuksella tai sulkisivat viestinvälityspalvelutilin ja käyttäisivät luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua 8 e §:ssä säädetyn määräajan jälkeen.

Menettely koskisi ainoastaan tunnistautuvaa luonnollista henkilöä itseään. Menettely ei näin ollen koskisi esimerkiksi huollettavaa, päämiestä, valtuuttajaa tai yhteisöä, jonka puolesta luonnollinen henkilö on menossa asioimaan asiointipalveluun, johon tunnistautumisen yhteydessä viestinvälityspalvelutilin avaaminen tapahtuu.

Tunnistustapahtuman yhteydessä henkilölle avautuisi näkymä, jossa kerrottaisiin tilin avaamisesta ja sen vaikutuksista. Näkymän yhteydessä henkilön tulisi momentissa ehdotettavalla tavalla ilmoittaa joko sähköinen osoitteensa 8 b §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten lähettämistä varten tai tieto siitä, ettei halua antaa sähköistä osoitetta. Mikäli henkilö ilmoittaa sähköisen osoitteensa, henkilön tulisi vahvistaa se tilin avaamisen yhteydessä. Tämän jälkeen henkilölle vahvistettaisiin tilin avaaminen. Tilin avaamista koskevan näkymän jälkeen henkilö pääsisi jatkamaan asiointia viranomaisen palvelussa, jota varten hän tunnistautui tunnistuspalvelussa. Mikäli henkilöllä on jo viestinvälityspalvelutili avattuna, henkilölle ei avautuisi mainittua näkymää, vaan hän jatkaisi suoraan palveluun, johon hän oli tunnistautumassa.

Viestinvälityspalvelutilin avaaminen tapahtuisi aina sähköisen asiointitilanteen yhteydessä käytettäessä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua. Tunnistautuminen julkishallinnon sähköiseen palveluun osoittaisi, että henkilö kykenee käyttämään jotakin viranomaisen sähköistä palvelua. Lisäksi sen avulla varmistuttaisiin siitä, että henkilöllä on käytössä jokin viestinvälityspalvelutilin käyttöön tarvittava vahvan sähköisen tunnistamisen väline.

Tilin avaamisen yhteydessä henkilöä informoitaisiin tilin avaamisesta ja sen vaikutuksista sekä mahdollisuudesta pyytää palvelun sulkemista 8 e §:ssä tarkoitettulla tavalla. Selkeä informointi mahdollisuudesta tilin sulkemiseen uudeksi 8 e §:ksi ehdotettavan menettelyn mukaisesti on keskeisessä asemassa henkilöiden yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan takaamiseksi. Näin esimerkiksi henkilöt, jotka käyttävät sähköisiä palveluita vain avustettuina, voisivat saada tiedon viestinvälityspalvelutilin avaamisesta ja mahdollisuudesta sen sulkemiseen siten, että avustaja on käsillä tukemassa heitä. Riittäväällä informoinnilla tilin avaamisen yhteydessä varmistettaisiin sitä, että käyttäjä ymmärtää tilin avaamisen vaikutuksen siihen, millä tavoin viranomaisten tiedoksiannot hänelle jatkossa pääasiallisesti toimitetaan. Informointivelvoite perustuisi jaksossa 2.7 kuvattuun voimassa olevaan palvelutuottajaa ja käyttäjäorganisaatioita velvoittavaan sääntelyyn. Tukipalvelulaissa ei olisi siten tarve säätää erikseen informoinnista.

Pykälän 2 momentin mukaan viestinvälityspalvelutiliä ei avattaisi 1 momentissa tarkoitettulla menettelyllä henkilölle, jolle on holhoustoimesta annettu laissa tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu. Palvelutuottajalla olisi oikeus käsitellä mainittuja tietoja tukipalvelulain 9 §:ssä ja 12 §:n 1 momentissa säädetyllä perusteella. Rajaaminen edellyttäisi, että tieto voidaan hakea rekisteriperusteisesti, minkä vuoksi rajauksen ulkopuolelle jäisivät käytännössä ne henkilöt, joille määrätystä edunvalvojasta tai vahvistetusta edunvalvontavaltuutetusta ei ole tehty merkintää holhousasioiden rekisteriin. Viimeksi mainitusta ryhmästä ei ole saatavilla rekisteripohjaista tietoa, jota voitaisiin hyödyntää tilin avaamisen yhteydessä. Viimeksi mainittuja henkilöitä on kuitenkin verraten vähän, joten tosiasiaa suuri osa edunvalvonnassa olevista tai henkilöistä, joille on vahvistettu edunvalvontavaltuutus, rajattaisiin tilin viranomaisaloitteisen avaamisen ulkopuolelle. Tällä tavoin turvattaisiin, ettei alentuneen toimintakyvyn omaavalle henkilölle avattaisi tiliä viranomaisaloitteisesti, vaikka henkilö asioisikin sähköisesti ja käyttäisi henkilökohtaista tunnistusvälinettä. Tällaisen henkilön olisi mahdollista avata viestinvälityspalvelutili pyynnöstään 3 momentissa säädetyllä tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan palvelutuottaja avaisi tilin muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa pyynnöstä. Momentin tarkoituksena on mahdollistaa tilin avaaminen jatkossa myös niille henkilöille, joille tiliä ei avata 1 momentissa säädetyllä tavalla. Momentin nojalla tilin voisi avata myös 1 momentissa tarkoitettu henkilö. Tällöin henkilö voisi ottaa halutessaan tilin käyttöön ennen kuin käyttää luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua tai sulkemispyynnön jälkeen uudelleen ennen 8 e §:ssä tarkoitettua kuuden kuukauden määräaikaa. Lisäksi momentin nojalla tilin voisi avata jatkossakin oikeushenkilölle. Vastaavasti palvelutuottaja voisi avata pyynnöstä tilin nykytilan mukaisesti alaikäiselle tai henkilölle, jolle on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutus.

Viestinvälityspalvelu on yleinen sähköinen asiointikanava viranomaisten tiedoksiantoja ja muita viestejä varten. Tämän vuoksi viestinvälityspalvelun avaaminen ja käyttö alaikäisen ja edunvalvonnassa olevan osalta nojautuisi jatkossakin näitä henkilöitä koskevaan holhoustoimesta annetun lain, edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain ja lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain yleissääntelyyn.

8 e §. Viestinvälityspalvelutilin sulkeminen. Pykälän 1 momentin mukaan palvelutuottaja sulkisi viestinvälityspalvelutilin käyttäjän pyynnöstä tai palvelutuottajan saatua tiedon käyttäjän kuolemasta. Tilin sulkemisella tarkoitettaisiin sitä, että tieto tilin sulkemisesta merkittäisiin 11 §:ssä tarkoitettuun viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteriin eikä tilille voisi enää lähettää tiedoksiantoja tai muita viestejä sähköisesti. Tilillä olevat viestit säilyisivät tilillä siihen saakka, kunnes ne olisi 13 §:n nojalla poistettava. Tili jäisi siis passiiviseksi taustalle, jotta sinne aiemmin toimitetut tiedoksiannot ja muut viestit olisivat edelleen luettavissa.

Henkilö voisi tehdä pyynnön viestinvälityspalvelutilin sulkemisesta heti sen jälkeen, kun tili on avattu. Tilin avaamisen yhteydessä informoitaisiin mahdollisuudesta tilin sulkemiseen. Henkilö voisi myös koska tahansa tilin avaamisen jälkeen sulkea tilin ilmoittamalla siitä palvelutuottajalle joko viestinvälityspalvelussa taikka muulla tavalla, kuten esimerkiksi asioimalla palvelutuottajan palvelupisteellä. Tilin sulkemista koskevan pyynnön voisi tehdä henkilön puolesta myös esimerkiksi sähköisesti tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettujen asiointivaltuuspalvelun avulla tähän valtuutettu henkilö tai palvelupisteellä asioiva paperisella valtakirjalla valtuutettu henkilö. Vastaavasti huoltaja, edunvalvoja tai edunvalvontavaltuutettu voisi pyytää huollettavansa, päämiehensä tai valtuuttajansa tilin sulkemista, mikäli kyseisellä edustajalla on siihen oikeus lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain, holhoustoimesta annetun lain tai edunvalvontavaltuutuksesta annetun lain nojalla.

Tilin sulkemista koskevaan pyyntöön ei sisältyisi harkintavaltaa, vaan palvelutuottajan olisi suljettava tili saatuaan sitä koskevan pyynnön. Viestinvälityspalvelussa tehdyn pyynnön perusteella tilin sulkeminen tapahtuisi käytännössä samalla hetkellä, kun pyyntö on tehty. Mikäli pyyntö tehdään fyysisesti asiakaspalvelussa, palvelutuottaja sulkisi tilin saatuaan sulkemista varten tarvittavat tiedot. Kummassakin tapauksessa henkilö saisi vahvistuksen viestinvälityspalvelutilin sulkemisesta.

Palvelutuottaja sulkisi tilin myös siinä tapauksessa, kun se saa tiedon käyttäjän kuolemasta. Tämä vastaisi nykyistä käytäntöä. Käytännössä palvelutuottaja saa tiedon käyttäjän kuolemasta väestötietojärjestelmästä.

Mikäli tilin käyttö tulisi estää tietoturvaan liittyvästä syystä, se olisi mahdollista sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 272 §:n nojalla. Tukipalvelulain 1 §:n 3 momentin mukaan viestinnän välittämiseen ja viestien ja välitystietojen käsittelyyn sovelletaan sähköisen viestinnän palveluista annettua lakia, jollei tukipalvelulaissa tai muussa laissa toisin

säädettä. Hallintovaliokunnan mietinnössä (HaVM 13/2016 vp) säännöksen on todettu koskevan erityisesti viestinvälityspalvelua. Sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 272 § mahdollistaa viestinnän välittäjälle ja lisäarvopalvelun tarjoajalle sekä niiden lukuun toimivalle oikeuden ryhtyä pykälän 2 momentissa tarkoitettuihin välttämättömiin toimiin tietoturvasta huolehtimiseksi. Pykälän 2 momentti mahdollistaa muun ohessa viestien välittämisen ja vastaanottamisen automaattisen estämisen tai rajoittamisen.

Palvelutuottaja voisi mainitun sääntelyn perusteella harkintansa mukaan joko sulkea tilin 8 e §:ssä tarkoitetulla tavalla tai lukita tilin siten, ettei tilille voisi lähettää viestejä ja tiedoksiantoja eikä tilille pääsisi kirjautumaan lukemaan viestejä. Tämä voisi aktivoitua esimerkiksi siinä tapauksessa, että olisi syytä epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on avattu, käyttää sitä oikeudettomasti esimerkiksi tietomurron, tietoturvaloukkauksen tai muun syyn vuoksi taikka tilin käytön turvallisuus olisi muuten vaarantunut.

Pykälän 2 momentin mukaan palvelutuottaja avaisi viestinvälityspalvelutilin kuitenkin uudelleen, jos 8 d §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät ja kuusi kuukautta on kulunut siitä, kun tili on käyttäjän pyynnöstä suljettu. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että henkilön sulkema tili avattaisiin uudelleen käyttöön, jos henkilö asioi sähköisesti ja tunnistautuu luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun avulla henkilökohtaisella vahvan tunnistuksen välineellä kuuden kuukauden jälkeen siitä, kun tili on hänen pyynnöstään suljettu. Tilin avaaminen uudelleen käyttöön tapahtuisi vastaavalla tavalla kuin tilin viranomaisaloitteinen avaaminen tapahtuu. Käytännössä henkilölle avautuisi tällöin vastaava näkymä kuin 8 d §:n 1 momentin mukaisessa tilin avaamisesta koskevassa tilanteessa. Sääntelyllä pyrittäisiin varmistamaan se, että ne henkilöt, joille on avattu viestinvälityspalvelutili ja jotka todellisuudessa asioivat sähköisesti, ottaisivat viestinvälityspalvelutilin aktiiviseen käyttöön. Henkilön olisi kuitenkin mahdollista pyytää tässäkin tilanteessa 1 momentissa ehdotetulla tavalla tilin sulkemista.

Henkilö voisi ottaa 8 d §:n 3 momentin mukaisesti viestinvälityspalvelutilin uudelleen käyttöön ennen 2 momentissa tarkoitettua määräaikaa, jos hän sitä pyytää. Mikäli henkilö pyytäisi tämän jälkeen tilin sulkemista, alkaisi tästä kulua uusi 2 momentissa tarkoitettu määräaika.

Palvelutuottaja voisi poistaa viestinvälityspalvelutilin kokonaan tukipalvelulain 13 §:n 3 ja 4 momentin nojalla. Viestinvälityspalvelutilin poistamisella ei olisi vaikutusta ehdotetun 8 d §:n soveltamiseen.

11 §. *Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteri.* Voimassa olevassa 1 momentissa säädetään tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumuksen rekisteröimisestä. Rekisterimerkinnän perusteella viranomainen voi antaa asiakirjan tiedoksi rekisteriin merkityn henkilön viestinvälityspalvelutilille. Tätä tarkoitusta varten rekisterin tulisi sisältää tieto viestinvälityspalvelun käyttäjistä riippumatta siitä perustuuko avattu tili voimassa olevan sääntelyn nojalla annettuun suostumukseen vai 8 d §:ssä ehdotettavaan luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun käyttöön tai tilin avaamista koskevaan pyyntöön. Tämän vuoksi momenttia ehdotetaan muutettavan siten, että kysymys olisi viestinvälityspalvelun käyttäjiä koskevasta rekisteristä, jota palvelutuottaja pitäisi nykysääntelyn mukaisesti viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten. Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisterin tietojen säilyttämisestä ja tietojen poistamisesta säädetään tukipalvelulain 13 §:n 3 ja 4 momentissa. Jatkossakin palvelutuottajalla on tukipalvelulain 12 §:n 5 momentin nojalla oikeus viestinvälityspalvelua tarjotessaan luovuttaa käyttäjäorganisaatiolle rekisteristä tiedoksiantamisen suorittamiseksi välttämättömät tiedot sekä viestinvälityspalvelun avulla tapahtuneen tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot.

Voimassa olevassa 2 momentissa säädetään, että suostumusten rekisteröimisessä voidaan myös teknisesti hyödyntää 10 §:ssä tarkoitettua rekisteriä. Momenttia muutettaisiin siten, että siinä säädettäisiin, että käyttäjien rekisteröinnissä on noudatettava, mitä 10 §:n 2–4 momentissa säädetään tahdonilmaisujen rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä. Kysymys olisi jatkossa sekä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelun käyttöön että tilin avaamista koskevaan pyyntöön perustuvasta rekisteröinnistä. Rekisteröinnissä voitaisiin ilman laissa olevaa mainintaakin hyödyntää teknisesti 10 §:ssä tarkoitettua rekisteriä, minkä vuoksi momentista poistettaisiin tätä koskeva maininta.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan kumottavaksi. Voimassa olevan pykälän 3 momentissa säädetään rekisterin luotettavuudesta ja siitä, että tiedoksiantamisen tavoista säädetään erikseen. Kysymys on informatiivisesta sääntelystä, jolle ei ole erityistä tarvetta. Kun pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että kyse ei olisi enää tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumuksen rekisteröimisestä, vaan viestinvälityspalvelun käyttäjiä koskevasta rekisteristä, ei informatiiviselle säännökselle rekisterimerkinnän luotettavuudesta katsota olevan vastaavaa perustetta kuin aiemmin.

13 §. *Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen.* Pykälän 3 momenttia muutettaisiin viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien säilytysajan osalta. Palvelutuottajan olisi jatkossa säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit viisi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut. Voimassa olevassa laissa viestien säilytysaika on kaksi vuotta, mikä on arvioitu liian lyhyeksi suhteessa monien viranomaisasioiden, erityisesti muutoksenhakuun johtavien asioiden, käsittelyaikaan. Viestinvälityspalvelun käyttäjän asia voi olla viranomaisessa vireillä useamman vuoden ajan, minä aikana käyttäjällä on tarve päästä näkemään asiaan liittyviä asiakirjoja. Viestinvälityspalvelu on tietoturvallinen palvelu, jossa käyttäjä voisi ehdotettavan muutoksen myötä säilyttää tarpeellisia asiakirjoja koko asiansa käsittelyn ajan. Pidempi säilytysaika mahdollistaisi käyttäjälle turvallisen pääsyn tärkeisiin asiakirjoihinsa esimerkiksi sen sijasta, että hänen tulisi säilyttää asiakirjoja paperisena kotonaan. Ehdotettavan viiden vuoden säilytysajan on arvioitu olevan riittävä suhteessa useimpien viranomaisasioiden käsittelyn elinkaareen.

Käyttäjällä olisi edelleen mahdollisuus poistaa viestinvälityspalvelusta palvelun avulla välitetyjä viestejä myös oma-aloitteisesti. Näin käyttäjä voisi esimerkiksi poistaa viestinvälityspalvelutililtään sellaiset asiakirjat, joille hänellä ei enää ole asian käsittelyyn liittyvää säilyttämistarvetta. Lisäksi käyttäjällä on mahdollista ottaa talteen viestinvälityspalveluun saapuneet tiedoksiannot ja muut viestit. Viestinvälityspalvelun avulla välitettyjen viestien säilytysaika ei vaikuta viranomaisille laissa säädettyihin säilytysaikoihin, vaan viranomaisten omassa järjestelmissä tiedot ja asiakirjat säilyisivät koko niille määritetyn säilytysajan. Käyttäjän poistamat tai ehdotettavan viiden vuoden säilytysajan päättymisen vuoksi viestinvälityspalveluista poistuneet tiedot ja asiakirjat olisivat siis saatavilla viranomaisilta ja niiden tietojärjestelmistä koko niiden säilytysajan. Mikäli käyttäjällä olisi esimerkiksi muutoksenhaun keston vuoksi tarve saada asiakirjat vielä sen jälkeen, kun ne ovat poistuneet viestinvälityspalvelusta, voisi käyttäjä pyytää niitä asiansa käsitelleeltä viranomaiselta tai muutoksenhakuelimeltä. Viestinvälityspalvelu ei ole viranomaisen asiarekisteri tai arkistointipalvelu, eikä palvelussa olevien asiakirjojen säilytysaika ole siten riippuvainen viranomaisen palveluun toimittamiin tiedoksiantoihin tai muihin viesteihin kohdentuvista viranomaisesta koskevista säilytysajoista.

Momentin kieliasuun tehtäisiin myös parannus, mutta tällä ei olisi sisällöllistä vaikutusta.

24 §. Muutoksenhaku. Pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti. Momentti sisältäisi informatiivisen viittauksen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annettuun lakiin, jossa säädetään muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen. Tämän vuoksi myös pykälän nykyinen otsikko ”Oikaisuvaatimus” ehdotetaan muutettavan muotoon ”Muutoksenhaku”, jotta se vastaisi pykälän uutta sisältöä.

7.2 Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentissa säädetään asiointilain soveltamisalasta, joka käsittää hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköisen vireillepanon, käsittelyn ja päätöksen tiedoksiannon.

Asiointilain soveltamisalaa muutettaisiin käsittämään myös esitutkinta ja poliisitutkinta, jotka voimassa olevassa laissa on rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle. Laissa käytettäisiin termiä muu rikosasia. Tuomioistuinasian käsite pitää sisällään jo tuomioistuimissa käsiteltävät rikosasiat. Muun rikosasian käsite tarkoittaisi voimassa olevan lain mukaista syyteasiaa, minkä lisäksi se käsittäisi esitutkinnan ja myös sakkomenettelyssä käsiteltävät rikosasiat. Momentissa ei erikseen mainittaisi enää syyteasiaa, koska se sisältyisi muun rikosasian käsitteen alle.

Esitutkintaviranomaisia ovat esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin lisäksi Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat. Asiointilaki soveltuu jo nykyisin kyseisiin viranomaisiin näiden käsitellessä hallintoasioita. Voimassa oleva viranomaisten sähköisiä palveluja koskeva lainsäädäntö soveltuu nykyisinkin laajasti esitutkintaviranomaisiin. Esimerkiksi tukipalvelulakia ja tiedonhallintalakia sovelletaan myös esitutkintaviranomaisiin. Lisäksi digipalvelulain sääntely lain 2 lukua lukuun ottamatta soveltuu esitutkintaviranomaisiin. Esityksessä ehdotetaan myös digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa muutettavaksi koskemaan esitutkinnan ja poliisitutkinnan toimittamista.

Poliisitutkintaa suorittaa poliisi, ja sillä tarkoitetaan poliisilain (872/2011) 6 luvun 1 §:n mukaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Poliisitutkintaa ovat esimerkiksi kuolemansyyn tutkinta ja henkilöiden katoamistapausten tutkiminen. Poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Sakkomenettelyllä tarkoitetaan tuomioistuimen ulkopuolista summaarista eli suppeatutkintaista ja kirjallista sakkoasian käsittelyä ja ratkaisemista. Sakkomenettelystä säädetään sakon ja rikesakon määräämisestä annetussa laissa. Rikoksesta ja tapauksesta riippuen esitutkintaviranomainen tai syyttäjä määrää seuraamuksen. Sakkomenettelyssä hyödynnetään niin sanottua massapostitusta, jossa vastaanottajan suostumuksen perusteella tiedoksianto toimitetaan jo nykyisin sähköisesti. Asiointilain soveltamisalan muutos selkeyttäisi kuitenkin sakkomenettelyssä määrättävien sakkojen tiedoksiannon oikeusperustaa myös tässä menettelyssä, jossa käsitellään merkittävä määrä rikosasioita.

Esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisi on kehittänyt myös esitutkintaan liittyviä sähköisiä palvelujaan. Poliisi vastaanottaa vuosittain yli 200 000 rikosilmoitusta sähköisesti asiointipalvelun, sähköpostin tai muun sähköisen kanavan kautta. Määrä on yli puolet rikosilmoitusten kokonaismäärästä.

Viranomaisten sähköisiä palveluja ja sähköistä asiointia koskevan sääntelykokonaisuuden yhdenmukaistamiseksi ja selkeyttämiseksi asiointilakia on perusteltua soveltaa myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan.

Soveltamisalan muutos ei toisi merkittäviä uusia velvollisuuksia esitutkintaviranomaisille voimassa olevaan lainsäädäntöön verrattuna. Soveltamisalan muutos merkitsisi muun ohella sitä, että esitutkintaviranomaiset voisivat käyttää esimerkiksi esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaisten esitutkintapäätösten tiedoksi antamisessa kustannustehokkaampaa sähköistä tiedoksiantoa ja tukeutua sähköisissä palveluissaan tältä osin yleislainsäädäntöön. Muutos myös selkeyttäisi poliisin ja muiden esitutkintaviranomaisten sähköistä asiointia koskevia velvollisuuksia ja asiakkaiden oikeuksia sekä edistäisi yhteiskunnan digitalisaatiokehitystä.

Esitutkinnassa olisi jatkossakin kuitenkin välttämätöntä antaa asiakirja eräissä tilanteissa tiedoksi muutoin kuin sähköisesti. Esimerkiksi vapautensa menettäneellä rikoksesta epäillyllä tulee olla mahdollisuus perehtyä oikeuksiaan koskevaan esitutkintalain 4 luvun 17 §:n mukaiseen ilmoitukseen ja hänen tulee saada pitää se hallussaan koko vapaudenmenetyksen ajan. Tällainen ilmoitus olisi käytännössä siten annettava paperilla.

Pykälän 1 momenttia muutettaisiin selvyuden vuoksi myös siten, että ensimmäisestä virkkeestä poistettaisiin tiedoksiannon yhteydestä sana päätös, koska asiointilakia on vakiintuneesti sovellettu muidenkin viranomaisen asiakirjojen kuin päätösten tiedoksiantoon. Hallintolain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tiedoksi päätöksen lisäksi myös ilmoitus, kutsu tai muu asian käsittelyyn vaikuttava asiakirja. Myös esimerkiksi yleiset tuomioistuimet antavat tiedoksi yleensä muita asiakirjoja kuin päätöksiä, kuten haasteita ja tuomioita. Muutos selkeyttäisi lain soveltamisalaa siten, että asiointilaki soveltuisi yleisesti erilaisten viranomaisten asiakirjojen tiedoksiantoon. Lain soveltamisalan ehdotetun laajentamisen vuoksi olisi tarpeen myös muutoin selkeyttää momentin kirjoitusasua.

Asiointilain soveltamisalan ehdotetusta muuttamisesta huolimatta esitutkinta ja poliisitutkinta eivät jatkossakaan kuuluisi hallintolain soveltamisalaa. Esitutkinnassa noudatettavasta menettelystä säädetään kattavasti esitutkintalaissa. Poliisitutkintaa koskeva yhtenäinen perussäännöstö sisältyy puolestaan poliisilain 6 lukuun.

Pykälän 3 momentti kumottaisiin 1 momenttiin teytyjen muutosten johdosta.

4 §. Määritelmät. Pykälässä säädetään asiointilain määritelmistä, joita ovat sähköinen tiedonsiirtomenetelmä, sähköinen viesti ja sähköinen asiakirja.

Pykälän 1 momentin 2 kohtaa muutettaisiin teknisesti uusien 4 ja 5 kohtien säätämisen vuoksi.

Pykälän 1 momentin 3 kohtaa muutettaisiin siten, että ehdotetaan poistettavaksi lain 2 §:n 1 momenttia vastaavasti ”päätös”-sana. Muutos on tarpeen, koska lakia on vakiintuneesti sovellettu muidenkin kuin päätöisasiakirjojen sähköiseen tiedoksiantoon. Tältä osin viitataan perusteluihin edellä 2 §:n 1 momentin osalta. Lisäksi säännöksen kirjoitusasua selkeytettäisiin ja lainkohtaa muutettaisiin teknisesti.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jossa määriteltäisiin viestinvälityspalvelun käsite. Viestinvälityspalvelulla tarkoitettaisiin tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua, joka viittaa sähköiseen Suomi.fi-viestit-palveluun. Viranomaisen on palvelun avulla mahdollista antaa viranomaisen asiakirjoja sähköisesti tiedoksi asiointilain 18 ja 19 §:n mukaisesti. Myös esitykseen sisältyvään tukipalvelulain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen sisältyy viestinvälityspalvelua ja sen käyttöä täsmentävää sääntelyä.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 5 kohta, jossa määriteltäisiin asiointipalvelun käsite. Asiointipalvelulla tarkoitettaisiin viranomaisen vastuulla olevaa

sähköisen asioinnin palvelua. Esimerkkeinä asiointipalvelusta voidaan mainita Verohallinnon OmaVero-palvelu ja Kansaneläkelaitoksen OmaKela-palvelu.

Tukipalvelulain 2 §:n 1 momentin 4 kohdassa määritellään asiointipalvelun käsite melko vastaavalla tavalla käyttäjäorganisaation vastuulla olevaksi sähköisen asioinnin palveluksi. Tukipalvelulain esitöiden mukaan asiointipalvelun määritelmän on tarkoitus kattaa kaikki sellaiset palvelut, joissa henkilö asioi tai hoitaa sähköisesti hallinto- tai muuta asiaansa käyttäjäorganisaation suuntaan (HE 59/2016 vp, s. 36).

Asiointipalvelussa voidaan viestinvälityspalvelun tapaan antaa viranomaisen asiakirjoja sähköisesti tiedoksi. Asiointipalvelu olisi myös digipalvelulain 2 §:n 1 momentin 3 kohdan tarkoittama digitaalinen palvelu. Digipalvelulain 6 §:ssä säädetään palvelun käyttäjän sähköisestä tunnistamisesta. Digipalvelulain 6 §:stä sekä muun ohella asiointilain 18 §:n tiedoksiannon vastaanottajan tunnistamista koskevasta vaatimuksesta seuraa, että käytännössä sähköiseen tiedoksiintoon käytettävän asiointipalvelun tulee olla sellainen, jossa palvelun käyttäjä tunnistetaan sähköisesti. Asiointilain 18 §:ää ehdotetaan muutettavaksi esityksessä, mutta asiallisesti vaatimus tunnistamisesta säilyisi samansisältöisenä.

11 §. Asiakirjan saapuminen määräajassa. Pykälässä säädetään viranomaiselle toimitetun asiakirjan saapumisen määräajasta. Pykälän otsikkoa muutettaisiin pykälän 1 momenttiin tehtävien muutosten johdosta, sillä jatkossa säännös koskisi muitakin asiakirjoja kuin viranomaisen pyytämiä asiakirjoja.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomaisen pyytämän asiakirjan sijaan säännös koskisi jatkossa kaikkia viranomaiselle toimitettuja sähköisiä asiakirjoja. Tämä selkeyttäisi sähköisten asiakirjojen saapumisen määräaikasääntelyä nykyisestä, sillä voimassa olevan lainsäädännön perusteella asianosaisen omasta aloitteestaan toimittaman sähköisen asiakirjan saapumisen määräaika määräytyy eri tavalla kuin viranomaisen pyytämän asiakirjan määräaika. Esityksessä ehdotettujen lainsäädäntömuutosten arvioidaan myös lisäävän viranomaiselle sähköisessä muodossa toimitettavien asiakirjojen määrää, minkä vuoksi myös sähköisten asiakirjojen toimittamista koskevan määräaikasääntelyn olisi perusteltua olla yhdenmukaista.

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella muun kuin viranomaisen pyytämän asiakirjan, esimerkiksi vireilletuloasiakirjan, saapumisen määräaika määräytyy tavallisesti viranomaisen aukioloaikojen perusteella. Merkitystä ei ole sillä, onko kyseessä sähköisesti vai muulla tavoin toimitettu asiakirja. Säädettyjen määräaikain laskemisesta annetun lain (150/1930, jäljempänä määräaikalaki) 6 §:n 1 momentin mukaan tyytymättömyyden ilmoittaminen, muutoksenhakemuksen jättäminen, vastauksen antaminen siihen, viranhakemus sekä muu määräajassa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa taikka virallisessa toimituksessa suoritettava toimi on tehtävä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä, virastossa suoritettava toimi ennen viraston aukioloajan päättymistä ja tuomioistuimen istunnossa tai muussa toimituksessa suoritettava toimi ennen istunnon tai toimituksen päättymistä. Asiointilaki on säädetty määräaikalain säätämisen jälkeen, ja sen 11 § muodostaa erityissäännöksen suhteessa edellä mainittuun määräaikalain 6 §:ään. Määräaikalaki tulee kuitenkin muutoin sovellettavaksi sähköistenkin asiakirjojen määräaikojen kanssa yhdessä asiointilain kanssa siten, että muun ohella määräpäivän laskeminen tapahtuu määräaikalain säännösten mukaisesti. Siten määräpäivän osuessa muun ohella arkilauantaille tai pyhäpäivälle, määräpäiväksi katsotaan määräaikalain 5 §:n mukaan seuraava arkipäivä.

Viranomaisten aukioloaikojen sääntelyä sisältyy valtion palveluiden saatavuuden ja toimintojen perusteista annettuun lakiin (728/2021) sekä sen nojalla annettuun valtion viranomaisten

vähimmäisaukiolosta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1203/2022). Mainitun lainsäädännön perusteella viranomaisen on mahdollista jossain määrin itse päättää aukioloajoistaan.

Sähköisesti toimitetun asiakirjan saapumisen määräajan riippuminen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai omasta aloitteesta toimitettu asiakirja, voidaan arvioida aiheuttavan sekaannusta erityisesti muiden kuin ammattimaisten toimijoiden keskuudessa. Tavallisesti viranomaisten sähköisten palvelujen käyttöä ei ole sidottu viranomaisen asiointipisteiden aukioloaikoihin, mikä on omiaan hämärtämään asiointipisteiden aukioloaikoihin sidotun määräajan merkitystä. Digipalvelulain 4 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava sen vastuulla olevien digitaalisten palvelujen ja muiden viranomaisen käytössä olevien sähköisten tiedonsiirtomenetelmien saatavuudesta muulloinkin kuin viranomaisen asiointipisteiden aukioloaikoina. Siten esimerkiksi oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen esimerkiksi viranomaisen sähköisessä palvelussa on mahdollista muulloinkin kuin viranomaisen aukioloaikoina. Oikeuskäytännössä esimerkiksi puutteellisia muutoksenhakuohjeita on tulkittu asianosaisen eduksi siten, että sähköisesti toimitettua vireillepanoasiakirjaa ei ole voitu jättää tutkimatta sen perusteella, että vireillepanoasiakirja on saapunut määräpäivänä, mutta viraston aukioloajan päättymisen jälkeen (esim. KHO:2024:22, MAO:474/2024 28.8.2024).

Muutos merkitsisi esimerkiksi muutoksenhaun osalta sitä, että sähköisesti toimitettuun valituskirjelmään sovellettaisiin hieman eri määräaika kuin fyysisesti tai postitse toimitettuun valituskirjelmään, jonka tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti muutoksenhaun voisi tehdä vielä myöhemminkin saman päivän aikana.

Ehdotetun muutoksen johdosta I momentissa ei olisi perusteltua mainita erikseen asiakirjatyyppejä nimeltä. Myös ensimmäisen momentin viimeinen virke kävisi muutoksen johdosta tarpeettomaksi, minkä vuoksi virke ehdotetaan poistettavaksi.

18 §. *Todisteellinen sähköinen tiedoksianto.* Pykälässä säädetään todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta.

Pykälän I momentissa säädetään muun ohella todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käytön edellytyksistä. Momenttia selkeytettäisiin kirjoitusasultaan, minkä lisäksi siinä ei säädettäisi enää asianosaisen suostumuksesta sähköiseen tiedoksiantoon. Myös momentin viimeinen virke poistettaisiin jäljempänä esitettyjen syiden vuoksi.

Säännöksessä säilytettäisiin voimassa olevan lain lähtökohta, että todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voidaan käyttää sellaisen asiakirjan tiedoksiantoon, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti. Ratkaisevaa tässä suhteessa on siten tiedoksiannon todisteellisuus. Koska asiointilaki on luonteeltaan sähköistä tiedoksiantoa koskeva yleislaki, viranomainen voi lain soveltuessa käyttää suoraan asiointilain perusteella todisteellista sähköistä tiedoksiantoa niissä tapauksissa, joissa tiedoksiantoa koskeva lainsäädäntö edellyttää jotakin todisteellista tiedoksiantotapaa. Asiointilain luonteesta sähköistä tiedoksiantoa koskevana yleislakina ja sen sääntelystä seuraa, ettei erityislaissa ole tarpeen erikseen säätää sähköisen tiedoksiantotavan käytöstä. Myöskään tiedoksiantotapoja koskevia yksittäisiä menettelysäännöksiä ei tarvitse lähtökohtaisesti muuttaa, jotta sähköistä tiedoksiantotapaa voitaisiin hyödyntää. Siten esimerkiksi erityislain säännös tietystä todisteellisesta tiedoksiantotavasta, kuten postitse saantitodistuksella tapahtuvasta tiedoksiannosta, ei ole lähtökohtaisesti sähköisen tiedoksiannon esteenä.

Hallintolain 60 §:n 1 momentin mukaan tiedoksianto on toimitettava postitse saantitodistusta vastaan, eli todisteellisesti, jos se koskee velvoittavaa päätöstä, jonka tiedoksisäännöistä alkaa kulu muutoksenhakuaika tai muu vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Tämän lisäksi erityislainsäädäntöön sisältyy useita säännöksiä, joiden perusteella viranomaisen asiakirja on katsottu tarpeelliseksi antaa tiedoksi todisteellisesti. Esimerkiksi haaste oikeudenkäyntiin, myös rikosasiassa, voitaisiin antaa tiedoksi käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa.

Viranomaisen tulee ottaa lisäksi huomioon tiedoksiantoa koskevassa menettelysäännöksessä mahdollisesti asetetut tiedoksiannon lisäedellytykset, jotka koskevat muuta kuin tiedoksiannon todisteellisuutta. Sähköisessä tiedoksiannossa tulee siten huomioida esimerkiksi mahdollinen prosessiosoitetta tai tiedoksianto-osoitteen ilmoittamista koskeva sääntely. Esimerkiksi tuomioistuimia koskevassa lainsäädännössä usein edellytetään, että tiedoksianto toimitetaan prosessiosoitteeseen, joka on tiedoksiannon vastaanottajan erikseen tuomioistuimelle ilmoittama (esim. hallintoprosessilain 90 §:n 1 momentti ja oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 a §). Tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaa sähköistä tai muuta osoitetta tulisi tällöin lähtökohtaisesti käyttää tiedoksiannossa, ellei viranomainen voi erityissäännöksen nojalla käyttää tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittaman osoitteen sijasta muuta sähköistä osoitetta. Toisaalta esimerkiksi esitutkintalain (805/2011) 11 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan esitutkintapäätös voidaan lähettää myös muuten esitutkintaviranomaisen tiedossa olevaan osoitteeseen. Tällaisessa tilanteessa voitaisiin siten jatkossa käyttää myös sähköistä tiedoksiantoa.

Sähköinen tiedoksianto ei välttämättä ole myöskään mahdollinen tiedoksiantotapa joidenkin asiakirjojen kohdalla esimerkiksi sen vuoksi, että tiedoksianto toteutetaan tilanteessa, jossa tiedoksiannon vastaanottajalla ei ole mahdollisuutta päästä kirjautumaan sähköisiin palveluihin. Esimerkiksi edellä 11 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa on selostettu tilanne, jossa vapautensa menettäneellä rikoksesta epäillyllä tulee olla mahdollisuus perehtyä oikeuksiaan koskevaan esitutkintalain 4 luvun 17 §:n mukaiseen ilmoitukseen ja hänen tulee saada pitää se hallussaan koko vapaudenmenetyksen ajan. Vastaavanlainen este sähköiselle tiedoksiannolle saattaa olla myös se, että henkilö suorittaa ehdotonta vankeusrangaistusta, jolloin vangin pääsy internetiin voi olla vankeuslain perusteella hyvin rajallista.

Ensimmäisestä momentista poistettaisiin myös tarpeettomana säännös siitä, ettei todisteellisen tiedoksiannon toimittamiseen voida käyttää telekopiota tai vastaavaa tapaa, koska tällaiset tavat eivät muutoinkaan täytä erityisesti ehdotetun 3 momentin vaatimusta vastaanottajan tietoturvallisesta ja todisteellisesta tunnistamisesta. Tämä muutos ei muuttaisi oikeustilaa nykyisestä.

Momentin viimeinen virke poistettaisiin, eikä siinä enää edellytettäisi viranomaisen ilmoittavan sitä, että asiakirja on asianomaisen tai tämän edustajan noudettavissa. Voimassa oleva sääntely on tältä osin liian teknistä ja erilaisia sähköisiä tiedoksiantotapoja rajaavaa. Osaltaan vastaavaa ilmoittamista koskevaa sääntelyä sisältyy myös ehdotettuihin uusiin 19 a §:ään ja 19 b §:ään, joissa säädetään viestinvälityspalveluun ja asiointipalveluun toimitetusta sähköisestä tiedoksiannosta ilmoittamisesta. Erillisen ilmoituksen lähettämistä ei kuitenkaan edellytettäisi siinä tapauksessa, jos todisteellisessä sähköisessä tiedoksiannossa käytettäisiin ehdotetun 2 momentin 3 kohdan mukaista muuta tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaa sähköistä osoitetta.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin siitä, mitä sähköistä yhteystietoa käyttäen viranomainen voi lähettää sähköisen tiedoksiannon. Momentti tulisi

sovellettavaksi myös 19 §:ssä säädettyyn tavalliseen sähköiseen tiedoksiantoon ehdotetun viittaussäännöksen kautta.

Esityksen lähtökohtana on se, että viestinvälityspalvelu eli Suomi.fi-viestit olisi jatkossa viranomaiskirjeiden näkökulmasta eräänlainen fyysisen postilaatikon sähköinen vastine, jonne viranomaiset lähettäisivät jatkossa lähtökohtaisesti sähköiset tiedoksiannot. Sähköinen tiedoksianto Suomi.fi-viesteihin ei enää edellyttäisi erikseen tiedoksiannon vastaanottajan suostumusta. Viranomainen voisi lähettää sähköisesti tiedoksi annettavan asiakirjan tai sähköistä tiedoksiantoa koskevan ilmoituksen Suomi.fi-viesteihin, jos Suomi.fi-viestit on tiedoksiannon vastaanottajalla käytössä. Sen sijaan sähköinen tiedoksianto muuhun sähköiseen osoitteeseen tai muussa kuin Suomi.fi-viesteihin kytketyssä asiointipalvelussa edellyttäisi voimassa olevan lain mukaisen suostumuksen ja tätä koskevan tulkintakäytännön tapaan sitä, että viranomaiselle on ilmoitettu sähköinen yhteystieto, johon sähköinen tiedoksianto tai asiointipalvelun ollessa kyseessä sähköistä tiedoksiantoa koskeva ilmoitus lähetetään. Suostumuksen poistamista laista Suomi.fi-viestien osalta sähköisen tiedoksiannon yhteydessä on käsitelty tarkemmin esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa.

Ehdotetun 2 momentin perusteella viranomaiselle jäisi harkintavaltaa sähköisen tiedoksiannotavan valinnassa. Sähköinen tiedoksianto voitaisiin 2 momentin 1 kohdan mukaan lähettää viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viestit-palveluun. Viestinvälityspalvelusta lähetettäisiin 19 a §:n mukaan ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen. Momentin 2 kohdan mukaan viranomainen voisi lähettää sähköisen tiedoksiannon viranomaisen asiointipalveluun. Viranomaisen käyttäessä asiointipalvelua sähköisessä tiedoksiannossa sen tulisi 19 b §:n perusteella lähettää tiedoksiannosta myös ilmoitus viestinvälityspalveluun. Jos viestinvälityspalvelu ei olisi vastaanottajalla tai viranomaisella käytössä, ilmoitus lähetettäisiin muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle ilmoituksen lähettämistä varten.

Momentin 3 kohdan mukaan todisteellinen sähköinen tiedoksianto voitaisiin lähettää myös muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen. Säännös vastaisi käytännössä voimassa olevan lain edellytystä asianosaisen suostumuksesta, sillä sähköisen osoitteen tulisi olla henkilön viranomaiselle ilmoittama. Sähköisen yhteystiedon tulisi olla ilmoitettu viranomaiselle asian käsittelyn yhteydessä, tai viranomaisen tulisi muutoin riittävällä tavalla varmistua sähköisen osoitteen ajantasaisuudesta.

Viranomaisen tulisi käyttää todisteelliseen sähköiseen tiedoksiantoon sellaista sähköistä palvelua, joka täyttäisi myös 3 momentin vaatimuksen tiedoksiannon vastaanottajan tietoturvallisesta ja todisteellisesta tunnistamisesta.

Minkä tahansa sähköisen yhteystiedon ilmoittaminen ei kuitenkaan tarkoittaisi, että viranomaisen olisi toimitettava tiedoksianto yhteystietoa käyttäen. Käytännössä viranomaisella ei välttämättä ole käytössään tapaa, jolla tiedoksianto voitaisiin toimittaa asianosaisen ilmoittaman yhteystiedon perusteella. Laissa ei toisaalta voimassa olevan lain tapaan ehdoteta rajoitettavan sitä, millaista tekniikkaa ja mitä järjestelmiä käyttäen sähköinen tiedoksianto voitaisiin toteuttaa.

Muusta lainsäädännöstä voi lisäksi seurata rajoituksia sähköisen tiedoksianto-osoitteen käyttämiselle. Esimerkiksi tiedonhallintalain 14 §:n mukaan viranomaisen on toteutettava tietojensiirto yleisessä tietoverkossa salattua tai muuten suojattua tiedonsiirtoyhteyttä tai -tapaa käyttämällä, jos siirrettävät tiedot ovat salassa pidettäviä. Lisäksi tietojensiirto on järjestettävä siten, että vastaanottaja varmistetaan tai tunnistetaan riittävän tietoturvallisella tavalla ennen kuin vastaanottaja pääsee käsittelemään siirrettyjä salassa pidettäviä tietoja. Myös

digipalvelulain 5 §:n mukaan viranomaisen on tarjottava jokaiselle mahdollisuus käyttää asiassaan viranomaisten sähköisten viestien ja asiakirjojen vastaanottamiseen joko tukipalvelulaissa tarkoitettua viestinvälityspalvelua tai muuta riittävän tietoturvallista sähköistä tiedonsiirtomenetelmää, jos viranomainen voi toimittaa viestin tai asiakirjan sähköisessä muodossa.

Pykälän 2 momentti siirtyisi *3 momentiksi* uuden 2 momentin säätämisen vuoksi. Momentissa säädetään tiedoksiannon vastaanottajan tunnistamisesta. Momenttia muutettaisiin erityisesti 1 momenttiin tehtyjen muutosten vuoksi. Säännös edellyttäisi voimassa olevan lain tapaan sitä, että tiedoksiannon vastaanottaja on tunnistettava käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa. Voimassa olevan lain tapaan säännöksessä ei säädettäisi nimenomaisesti käytettävästä tunnistamistekniikasta. Muun muassa tunnistus- ja luottamuspalvelulaissa säädetään vahvasta sähköisestä tunnistamisesta. Voimassa olevan lain tapaan tunnistamisessa voitaisiin käyttää myös muuta tekniikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.

Pykälän 3 momentti siirtyisi *4 momentiksi* uuden 2 momentin säätämisen vuoksi. Momentissa säädetään muun ohella todisteellisen sähköisen tiedoksiannon tapahtumisesta ja sen ajankohdasta. Momenttia muutettaisiin erityisesti 1 momenttiin tehtävien muutosten vuoksi. Noutamisen sijaan käytettäisiin termiä vahvistettu vastaanotetuksi. Uusi termi kuvaisi paremmin tapahtumaa myös teknisessä mielessä. Vastaanotetuksi vahvistaminen voidaan toteuttaa erilaisilla teknisillä tavoilla. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi viestinvälityspalvelussa tai asiointipalvelussa erillisen kyselyn muodossa, jolloin viranomaiselle välittyisi suoraan tieto todisteellisen tiedoksiannon vastaanottamisesta. Tiedoksiannon vastaanottaja voi myös esimerkiksi lähettää viranomaiselle viestin, jossa ilmoittaa vastaanottaneensa tiedoksiannon.

Voimassa olevan lain tapaan, mikäli sähköinen tiedoksianto ei toteudu säännöksessä edellytetyllä tavalla, noudatettaisiin mitä siitä muualla laissa säädetään. Käytännössä viranomainen voi tällöin toimittaa todisteellisen tiedoksiannon esimerkiksi hallintolain 60 §:n tai muun soveltuvan lain säännösten mukaisesti.

19 §. Tavallinen sähköinen tiedoksianto. Pykälässä säädetään tavallisesta sähköisestä tiedoksiannosta.

Pykälän *1 momentissa* säädetään tavallisen sähköisen tiedoksiannon käyttämisestä ja sen edellytyksistä. Momenttia selkeytettäisiin ja siihen lisättäisiin viittaus 18 §:n 2 momentin säännökseen sähköisistä tiedoksianto-osoitteista. Pykälästä poistettaisiin 18 §:n 1 momenttiin ehdotettavaa muutosta vastaavasti suostumusedellytys. Edellytykset sähköisen tiedoksiantotavan käyttämiselle määräytyisivät jatkossa asiointilain 18 §:n 2 momentin sekä 19 b §:n perusteella muissa tapauksissa kuin viestinvälityspalvelua käytettäessä. Säännös todisteellisen sähköisen tiedoksiantotavan käyttämisestä siirrettäisiin selkeyden vuoksi uuteen 2 momenttiin.

Momentin uudella muotoiluehdotuksella ”joka lain mukaan toimitetaan muutoin kuin todisteellisesti” ei muutettaisi säännöksen soveltamisalaa nykyisestä, mutta kirjoitusasu muutettaisiin selkeämmäksi ja yhdenmukaisemmaksi 18 §:n 1 momentin säännöksen kanssa. Muotoilulla on tarkoitus selventää sitä voimassa olevankin säännöksen lähtökohtaa, jonka mukaan asiointilain 19 § soveltuu laajasti niihin tilanteisiin, joissa erityislainsäädännössä on säädetty muusta kuin todisteellisesta tiedoksiantotavasta. Erityislainsäädäntöön sisältyy runsaasti säännöksiä asiakirjan tiedoksi antamisesta esimerkiksi ”postitse” tai ”kirjeitse”. Viranomainen voi siten soveltaa asiointilain säännöstä tällaisessa tilanteessa, ja käyttää sähköistä tiedoksiantoa ilman, että siitä olisi erikseen tarpeen säätää. Myöskään

tiedoksiantotapoja koskevia yksittäisiä menettelysäännöksiä ei tarvitse lähtökohtaisesti muuttaa, jotta sähköistä tiedoksiantotapaa voitaisiin hyödyntää.

Edellä 18 §:n perusteluissa on selostettu tarkemmin sähköisen tiedoksiantotavan näkökulmasta huomionarvoista erityislainsäädäntöä, kuten prosessiosoitteen tai tiedoksianto-osoitteen ilmoittamista koskevaa sääntelyä tai niitä tilanteita, joissa sähköinen tiedoksiantotapa ei välttämättä ole mahdollinen.

Momentissa viitattaisiin uuteen 18 §:n 2 momenttiin, jossa säädetään tiedoksianto-osoitteista, joihin viranomaisen voi toimittaa sähköisen tiedoksiannon.

Pykälän 1 momentin säännös todisteellisen tiedoksiantotavan käyttämisestä siirrettäisiin uuteen 2 momenttiin. Voimassa olevan lain säännös on aiheuttanut tulkintaepäselvyyksiä sen suhteesta muun ohella hallintolain 60 §:n 1 momentin säännökseen, jonka mukaan saantitodistusta voidaan käyttää myös, jos se on muusta syystä tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Säännöstä muutettaisiin yhdenmukaisemmaksi hallintolain säännöksen kanssa, ja säännöksen soveltaminen jättäisi hallintolain säännöstä vastaavasti viranomaiselle harkintaa sen suhteen, milloin todisteellisen tiedoksiantotavan käyttäminen olisi perusteltua. Hallintolain esitöiden mukaan asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi todisteellisen tiedoksiantotavan käyttäminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun käsittelyn aikana joudutaan toimittamaan katselmus tai suullinen kuuleminen asian selvittämiseksi ja henkilön läsnäolo toimituksessa on tarpeen asian ratkaisemisen kannalta (HE 72/2002 vp, s. 123).

Säännöksen tarkoituksena on parantaa tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvaa, sillä todisteellinen tiedoksiantotapa on tavallista tiedoksiantoa tehokkaampi, koska sen avulla saadaan varmuus tiedoksiannon tapahtumisesta ja perillemenosta. Suomi.fi-viestien käyttäjämäärän kasvu sekä todisteellisen sähköisen tiedoksiannon edullisuus mahdollistavat nopean todisteellisen sähköisen tiedoksiannon käytön joustavasti tilanteissa, joissa tiedoksiantoa ei ole suoraan lain mukaan toimitettava todisteellisesti, mutta todisteellisen tiedoksiantotavan käyttö on kuitenkin tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi. Pelkästään esimerkiksi tietoturvaluusussyistä tai vastaanottajan luotettavan tunnistamisen varmistamiseksi ei kuitenkaan välttämättä olisi tarpeen turvautua todisteelliseen tiedoksiantoon. Esimerkiksi käytettäessä Suomi.fi-viestejä tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa henkilö voidaan tunnistaa luotettavasti ja tiedot siirtyvät tietoverkossa salattuna.

Hallintolain lisäksi myös muuhun lainsäädäntöön sisältyy säännöksiä siitä, milloin viranomaisen tulisi käyttää todisteellista tiedoksiantotapaa. Tällaista sääntelyä on esimerkiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 90 §:ssä, oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 §:ssä ja 11 luvun 3 a §:ssä sekä ulosottokaaren 3 luvun 40 §:ssä.

Pykälän 2 momentti siirtyisi uuden 2 momentin johdosta 3 momentiksi, eikä siihen tehtäisi muutoksia.

19 a §. Ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalvelussa. Lakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 19 a §, jonka mukaan viranomaisen olisi ilmoitettava viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle. Jo nykyisin Suomi.fi-viesteistä lähetetään tällainen niin sanottu heräteviesti käyttäjän ilmoittamaan sähköpostiosoitteeseen. Asiasta säädettäisiin myös lain tasolla erityisesti siitä syystä, että jatkossa Suomi.fi-viesteihin voitaisiin toimittaa sähköisiä tiedoksiantoja ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta, kun vastaanottaja on Suomi.fi-viestien käyttäjä. Ilmoituksella voidaan siten nähdä olevan merkitystä erityisesti siltä osin, että sähköinen tiedoksianto tulee tehokkaasti tiedoksiannon vastaanottajan tietoon.

Ilmoituksen lähettämistä ei edellytetäisi kuitenkaan kaikissa tapauksissa, vaan ainoastaan jos tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut sähköisen osoitteen Suomi.fi-viestit-palveluun. Kaikissa tapauksissa henkilöllä ei välttämättä ole soveltuvaa sähköistä osoitetta tai hän ei muusta syystä halua erillisiä ilmoituksia. Suomi.fi-viestit-tiliä avattaessa henkilöltä pyydetäisiin sähköinen yhteystieto ilmoitusten lähettämistä varten. Jos henkilö ei anna sähköistä yhteystietoa, henkilöä informoitaisiin siitä, että hänen tulee seurata itse säännöllisesti Suomi.fi-viestit-tiliään sinne saapuvien tiedoksiantojen varalta.

Pykälässä ei otettaisi erikseen kantaa ilmoituksen lähettämisen tekniseen tapaan tai annettavaan sähköiseen osoitteeseen. Vastaavassa tarkoituksessa on tavallisesti käytetty sähköposti-ilmoitusta tai tekstiviesti-ilmoitusta.

Ilmoituksen viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksiannosta lähettää teknisessä mielessä viestinvälityspalvelun palvelutuottaja, joka on nykyisin Digi- ja väestötietovirasto. Asiasta säädettäisiin tukipalvelulain 8 b §:ssä. Viranomaisen on kuitenkin itse vastuussa esimerkiksi ilmoituksen sisällöstä ja muutoinkin tiedoksiantomenettelyn asianmukaisuudesta muun ohella hallintolain 54 §:n perusteella. Digi- ja väestötietoviraston tulisi kyetä osoittamaan, että ilmoitus on lähetetty viestinvälityspalvelusta, mutta se ei kuitenkaan olisi vastuussa, jos ilmoitus ei ole tosiasiallisesti mennyt perille Digi- ja väestötietovirastosta riippumattomasta syystä. Esimerkiksi sähköpostin osalta joissain tapauksissa viesti saattaa suodattua roskapostiin tai henkilön sähköpostilaatikko voi olla täynnä, eikä ilmoitus siksi tosiasiallisesti saavu perille.

Ilmoituksen sisällöstä ei säädettäisi erikseen, vaan sisältö voi riippua esimerkiksi ilmoituksen teknisestä toteutustavasta. Esimerkiksi tekstiviesti-ilmoitukseen ei ole mahdollista sisällyttää yhtä kattavaa informaatiota kuin sähköposti-ilmoitukseen. Ilmoituksen sisältöön seuraa vaatimuksia muun ohella hallintolain 7 §:n mukaisesta palveluperiaatteesta ja 9 §:n mukaisesta hyvän kielenkäytön vaatimuksesta. Ilmoituksen sisältöön voi seurata lisäksi vaatimuksia muusta lainsäädännöstä, kuten edellä selostetusta tiedonhallintalain 14 §:stä.

19 b §. Ilmoitus tiedoksiannosta asiointipalvelussa. Lakiin ehdotetaan säädettäväksi uusi 19 b §, joka koskisi asiointipalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetettävää vastaavaa ilmoitusta, kuin 19 a §:ssä säädettäisiin viestinvälityspalvelun osalta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että viranomaisen on ilmoitettava asiointipalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle. Ilmoituksen lähettäminen on perusteltua vastaavista syistä kuin 19 a §:n kohdalla on todettu. Asiointipalvelussa voitaisiin antaa asiakirja tiedoksi sähköisesti 2 momentin perusteluissa selostetulla tavalla ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta silloin, kun tästä lähetetään ilmoitus viestinvälityspalveluun. Ilmoituksen lähettämistä on siten tarpeen säätää, jotta sähköinen tiedoksianto tulee tehokkaasti tiedoksiannon vastaanottajan tietoon.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mihin ilmoitus lähetetään. Lain 18 §:n 2 momentin ja ehdotetun 19 b §:n 2 momentin sääntelystä seuraa, että viranomaisen voi antaa asiakirjan tiedoksi asiointipalvelussa ilman tiedoksiannon vastaanottajan erillistä suostumusta, jos asiointipalvelusta lähetetään ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin. Edelleen viestinvälityspalvelusta lähetettäisiin tukipalvelulain 8 b §:n perusteella ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan sähköiseen osoitteeseen, jos vastaanottaja on tällaisen viestinvälityspalveluun ilmoittanut.

Mikäli asiointipalvelusta ei ole mahdollista lähettää ilmoitusta Suomi.fi-viesteihin, esimerkiksi koska Suomi.fi-viestejä ei ole liitetty asiointipalveluun tai tiedoksiannon vastaanottajalla ei ole viestinvälityspalvelutiliä avattuna, ilmoitus lähetettäisiin muuhun tiedoksiannon vastaanottajan

viranomaiselle ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen, kuten sähköpostiosoitteeseen tai tekstiviestitse. Tässä tapauksessa tiedoksiannointi viranomaisen asiointipalvelussa edellyttäisi sitä, että tiedoksiannon vastaanottajan olisi etukäteen ilmoittanut viranomaiselle tällaisen sähköisen osoitteen. Kun ilmoitus lähetetään muuhun sähköiseen osoitteeseen kuin viestinvälityspalveluun, tiedoksiannon vastaanottajaa tulisi käytännössä informoida siitä, että sähköisen osoitteen annettuaan hänelle voitaisiin antaa asiakirjoja sähköisesti tiedoksi asiointipalvelussa, ja hän saa tiedoksiannosta ilmoituksen antamaansa sähköiseen osoitteeseen.

Säännöksen mukaan asiointipalvelussa tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetettäisiin ilmoitus ensisijaisesti Suomi.fi-viesteihin, mutta säännöksellä ei kuitenkaan olisi tarkoitus velvoittaa viranomaisia Suomi.fi-viestien käyttöönottoon. Suomi.fi-viestien käyttövelvollisuudesta ja käyttöoikeudesta säädetään tukipalvelulaissa.

Vastaavasti kuin 19 a §:ssä, myöskään 19 b §:ssä ei säädettäisi erikseen siitä, mitä teknistä tapaa ilmoituksen lähettämiseen tulisi käyttää. Viranomaisen vastuulla olisi osoittaa 19 a §:ää vastaavasti, että ilmoitus on lähetetty, mutta viranomaisen ei kuitenkaan olisi vastuussa siitä, jos ilmoitus ei ole mennyt perille viranomaisesta riippumattomasta syystä.

7.3 Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

3 §. *Lain soveltamisala.* Pykälän 2 momentissa säädetään lain 2 luvun soveltamisesta, joka käsittää yleisölle tarjottavat viranomaisen digitaaliset palvelut ja muut sähköiset tiedonsiirtomenetelmät. Momentissa on erikseen rajattu 2 luvun soveltamisalan ulkopuolelle poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittaminen. Digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa muutettaisiin käsittämään myös esitutkinta ja poliisitutkinta.

Esitutkintaviranomaisia ovat esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan poliisin lisäksi Rajavartiolaitos, Tulli ja Puolustusvoimat. Digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset soveltuvat jo nykyisin kyseisiin viranomaisiin niiden tarjotessa digitaalisia palveluja. Voimassa oleva viranomaisten sähköisiä palveluja koskeva lainsäädäntö koskee jo nykyisin laajasti esitutkintaviranomaisia. Esimerkiksi tukipalvelulakia ja tiedonhallintalakia sovelletaan myös esitutkintaviranomaisiin. Esityksessä ehdotetaan myös asiointilain soveltamisalaa muutettavaksi koskemaan esitutkintaviranomaisia.

Poliisitutkintaa suorittaa poliisi, ja sillä tarkoitetaan poliisilain (872/2011) 6 luvun 1 §:n mukaan muuta poliisin toimitettavaksi laissa säädettyä tutkintaa kuin rikoksen johdosta toimitettavaa esitutkintaa. Poliisitutkintaa ovat esimerkiksi kuolemansyyn tutkinta ja henkilöiden katoamistapausten tutkiminen. Poliisitutkinta toimitetaan noudattaen tutkinnan laadun edellyttämällä tavalla soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä.

Esitutkintaviranomaisista erityisesti poliisi on kehittänyt myös esitutkintaan liittyviä sähköisiä palvelujaan. Poliisi vastaanottaa nykyisin yli 200 000 rikosilmoitusta sähköisesti asiointipalvelun, sähköpostin tai muun sähköisen kanavan kautta. Määrä on yli puolet rikosilmoitusten kokonaismäärästä. Viranomaisten sähköisiä palveluja ja sähköistä asiointia koskevan sääntelykokonaisuuden yhdenmukaistamiseksi ja selkeyttämiseksi digipalvelulain 2 lukua on perusteltua soveltaa myös esitutkintaan ja poliisitutkintaan.

7.4 Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa

15 §. Pykälässä säädetään valituksen sisältövaatimuksista.

Pykälän 2 momentissa säädetään valittajan sekä tämän laillisen edustajan tai asiamiehen yhteystietojen ilmoittamisesta. Momenttiin lisättäisiin vaatimus siitä, että nimensä ja yhteystietojensa lisäksi valittajan tulisi ilmoittaa henkilötunnuksensa tai yritys- ja yhteisötunnuksensa. Henkilötunnus olisi tarpeen muun ohella sen selvittämiseksi, voidaanko valittajalle antaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat tiedoksi hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa uuden 90 §:n 5 momentin menettelyn mukaisesti. Lisäksi tiedoksianto asiointipalvelussa edellyttää henkilötunnusta. Vastaavaa henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamista koskevaa sääntelyä ehdotetaan lisättäväksi myös esimerkiksi oikeudenkäymiskaareen. Henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus tulisi ilmoittaa hallintotuomioistuimelle soveltuvalla tavalla. Tunnuksen ilmoittaminen valituskirjelmässä ei siten olisi välttämätöntä, vaan sen voisi ilmoittaa muullakin tavalla. Jos valitus on tehty hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelun kautta, henkilötunnus välittyy tuomioistuimelle suoraan tätä kautta ja yksilöi samalla valituksen tehneen henkilön. Henkilötunnuksen ilmoittaminen olisi tarpeen siten myös valittajan yksilöimiseksi. Jos valittajalla ei ole henkilötunnusta, valittajan yksilöimiseksi voitaisiin ilmoittaa esimerkiksi syntymäaika tai jokin viranomaisen henkilön yksilöintiin käyttämä tunnus kuten Migrin asiakasnumero. Yritys- ja yhteisötunnus olisi tarpeen valittajana olevan oikeushenkilön yksilöimiseksi.

Henkilötunnus on henkilötieto. Velvollisuus sen ilmoittamiseen perustuisi kuitenkin lakiin, jolla olisi edellä kuvattu hyväksyttävä tarkoitus. Henkilötunnuksen käsittely olisi tarpeen tuomioistuinten lainkäyttötehtävissä. Ilmoittaminen palvelisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeaa yksilöintiä ja pienentäisi sitä kautta henkilötietojen tietoturvaloukkauksen riskiä. Asianosaisten tulee oikeudenkäynnissä toimittaa tuomioistuimeen muitakin henkilötietoja, joista vastaaja tai todistaja on tunnistettavissa. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 29 §:ssä ja yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 87 artiklassa.

Pykälän 2 momenttia muutettaisiin lisäksi siten, että valituksessa olisi ilmoitettava valittajan postiosoite ja muut yhteystiedot. Kyseessä olisi selkeyttävä muutos, jonka myötä momentista kävisi aiempaa yksiselitteisemmin ilmi, että valituksessa on ilmoitettava valittajan postiosoite. Valittajan postiosoite on nykyisin tarpeen muun ohella oikeudenkäyntimaksun laskuttamista varten. Postiosoitetta olisi mahdollista käyttää tarvittaessa myös valittajan yksilöimisen tukena. Koska kaikki 2 momentin nojalla ilmoitettavat tiedot eivät olisi yhteystietoja, 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi vielä siten, että hallintotuomioistuimelle tulisi valituksen vireillä ollessa viipymättä ilmoittaa, jos jokin tieto myöhemmin muuttuu.

Pykälän 3 momentissa säädetään prosessiosoitteesta, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat lähetetään. Momenttia muutettaisiin siten, että valituksessa tulisi ilmoittaa sähköinen osoite tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää. Voimassa olevan lain tapaan ei siten edellytettäisi aina postiosoitteen yksilöimistä prosessiosoitteeksi, vaan sähköinen osoite ja muu osoite eli käytännössä postiosoite olisivat vaihtoehtoisia toisilleen. Valittajan tulisi kuitenkin 15 §:n 2 momentin perusteella ilmoittaa myös postiosoite, vaikka sitä ei käytettäisikään prosessiosoitteena.

Säännöksessä mainittaisiin ensimmäisenä sähköinen osoite, joka osaltaan ohjaisi valittajaa ilmoittamaan sähköisen prosessiosoitteen, sillä sähköinen tiedoksiantotapa on asianosaisten kannalta nopeampi ja useassa tapauksessa myös saavutettavampi vaihtoehto. Lisäksi sähköinen prosessiosoitteet tehostaa oikeudenkäyntiä ja vähentää asiakirjojen tiedoksiannosta tuomioistuimelle aiheutuvia kustannuksia. Sähköisellä osoitteella tarkoitettaisiin lähinnä hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua tai sähköpostiosoitetta. Hallintotuomioistuimen ei ole mahdollista nykyisin toimittaa tiedoksi annettavia asiakirjoja suoraan Suomi.fi-viesteihin, vaan Suomi.fi-viestit toimii asiointipalvelun herätekanavana. Sen

sijaan esimerkiksi tilit sosiaalisen median yhteisöpalveluissa eivät olisi osoitteita säännöksessä tarkoitettussa merkityksessä.

Mahdollinen muu osoite tarkoittaisi jatkossa lähinnä postiosoitetta. Postiosoitteen käyttäminen prosessiosoitteena olisi edelleen mahdollista voimassa olevaa lakia vastaavasti. Postiosoitteen käyttäminen prosessiosoitteena olisi tarpeen esimerkiksi, jos valittajalla ei ole sähköistä osoitetta, tai hän ei pysty asioimaan asiointipalvelussa esimerkiksi vahvan sähköisen tunnistamisen välineen puuttumisen vuoksi.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös siitä, että mikäli valitus tai muu asiakirja myöhemmin asian vireillä ollessa on toimitettu hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, asiointipalvelu katsottaisiin ilmoitetun prosessiosoitteeksi. Hallintotuomioistuimen sähköisellä asiointipalvelulla tarkoitetaan hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelua. Asiointilakiin ehdotettujen muutosten mukaan viranomaisen asiointipalvelua voidaan käyttää tavallisessa tai todisteellisessä sähköisessä tiedoksiannossa, jos asiointipalvelussa tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetetään ilmoitus viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin tai muuhun viranomaiselle herätteiden lähettämistä varten ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen. Hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalvelusta lähetetään ilmoitus Suomi.fi-viesteihin. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ei ole Suomi.fi-viestejä käytössään, hänelle lähetetään ilmoitus sähköpostiin tai tekstiviestitse.

Jos valitus tai myöhemmin asian vireillä ollessa muu asiakirja on toimitettu asiointipalvelun kautta, on perusteltua käyttää prosessiosoitteena samaa tietoturvallista sähköistä ympäristöä. Antamalla oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat tiedoksi asiointipalvelussa voidaan varmistaa myös asiakirjojen toimittaminen oikealle henkilölle, sillä asiointipalvelu edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista. Säännös ei kuitenkaan estäisi valittajaa myöhemmin ilmoittamasta tarvittaessa muuta osoitetta prosessiosoitteeksi, jos esimerkiksi valittajan pääsy asiointipalveluun asian vireillä ollessa syystä tai toisesta estyi.

90 §. Pykälässä säädetään tavallisesta ja todisteellisesta tiedoksiannottavasta.

Pykälän *1 momentissa* säädetään tavallisesta tiedoksiannosta. Säännöstä muutettaisiin sähköisen tiedoksiannottavan korostamiseksi siten, että sähköinen viesti mainittaisiin ennen kirjeitoimitustapaa. Muutos ei vaikuttaisi säännöksen aineelliseen sisältöön, ja tuomioistuin voisi edelleen käyttää harkintansa mukaan soveltuvaa tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaa tiedoksiannottapaa. Säännöksellä kuitenkin korostettaisiin sitä lähtökohtaa, että esimerkiksi valittajan ilmoitettua usean prosessiosoitteen niistä käytettäisiin ensisijaisesti sähköistä osoitetta.

Pykälän *4 momentissa* säädetään todisteellisista tiedoksiannottavoista. Momenttia muutettaisiin 1 momenttia vastaavasti siten, että todisteellinen sähköinen tiedoksianto mainittaisiin luettelon ensimmäisenä kohtana sähköisen tiedoksiannottavan korostamiseksi. Myöskään tällä muutoksella ei olisi vaikutusta säännöksen aineelliseen soveltamiseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *5 momentti*, jonka mukaan tiedoksianto voitaisiin toimittaa hallintotuomioistuimen asiointipalveluun eli hallinto- ja erityistuomioistuinten asiointipalveluun myös siinä tapauksessa, että prosessiosoitteeksi olisi ilmoitettu muu sähköinen osoite kuin asiointipalvelu.

Hallintoprosessilain 15 §:n 3 momentin ja 90 §:n 1 momentin mukaan hallintotuomioistuimen asiakirjat annetaan tiedoksi tiedoksiannon vastaanottajan ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Siten asiointilakiin ehdotettujen säännösten perusteella sähköinen tiedoksianto muuhun kuin

ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen ei ole lähtökohtaisesti mahdollista, vaikka asiointilakiin ehdotetut muutokset itsessään mahdollistavatkin sähköisen tiedoksiannon ilman suostumusta asiointipalveluun, jos asiointipalvelusta lähetetään ilmoitus Suomi.fi-viesteihin tai muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle ilmoituksen lähettämistä varten. Säännös on tarpeen, jotta asiakirjoja voitaisiin antaa mahdollisimman monessa tilanteessa sähköisesti tiedoksi asiointipalvelussa, joka on tietoturallinen sähköinen ympäristö, jossa tiedoksiannon vastaanottaja tunnustetaan vahvalla sähköisellä tunnistuksella. Asiakirja voitaisiin momentin nojalla antaa tiedoksi asiointipalvelussa tavallisena sähköisenä tiedoksiannona tai todisteellisena sähköisenä tiedoksiannona. Tiedoksiannon vastaanottajalla tarkoitettaisiin valittajana olevaa luonnollista henkilöä, jos hän käyttää asiassa itse puhevaltaa, ja muussa tapauksessa valittajan laillista edustajaa tai asiamiestä.

Käytännössä muu sähköinen prosessiosoite voisi olla esimerkiksi sähköpostiosoite. Hallintotuomioistuimen ei ole mahdollista nykyisin toimittaa tiedoksi annettavia asiakirjoja suoraan Suomi.fi-viesteihin, vaan Suomi.fi-viestit toimii asiointipalvelun herätekanavana. Asiointipalvelu taas on lähtökohtaisesti sähköpostia tietoturallisempi vaihtoehto, minkä lisäksi siellä tiedoksiannon vastaanottaja voidaan edellä todetusti tunnistaa luotettavasti. Säännöstä voitaisiin soveltaa riippumatta siitä, mitä kautta valitus on tullut vireille. Säännöksen soveltaminen kuitenkin edellyttäisi, että prosessiosoiteeksi on ilmoitettu muu sähköinen osoite kuin asiointipalvelu. Jos valitus on tehty asiointipalvelussa tai valittaja on myöhemmin asian vireillä ollessa siirtynyt käyttämään asiointipalvelua, asiointipalvelu toimii jo lähtökohtaisesti prosessiosoiteena 15 §:n 3 momenttiin ehdotetun säännöksen mukaan. Tässä tapauksessa tiedoksiannossa voidaan soveltaa 90 §:n 1 momenttia tai 4 momentin 1 kohtaa.

Säännöksen sanamuoto jättäisi hallintotuomioistuimelle harkintavaltaa säännöksen soveltamisessa. Edellytyksenä säännöksen soveltamiselle olisi, että tiedoksiannon vastaanottajalla olisi tukipalvelulaissa tarkoitettu viestinvälityspalvelutili avattuna. Tämä osoittaisi, että tiedoksiannon vastaanottajalla on käytössään vahvan sähköisen tunnistamisen väline ja siten myös pääsy asiointipalveluun. Käytännössä hallintotuomioistuimen tulisi tarkistaa asia Suomi.fi-viestien käyttäjärekisteristä.

Tiedoksiannosta asiointipalvelussa lähetettäisiin ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan prosessiosoiteeksi ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen, käytännössä lähinnä sähköpostiosoitteeseen. Säännös turvaisi tiedoksiannon tehokkuutta ja perillemenoa, sillä tiedoksiannon vastaanottaja saisi asiointipalveluun lähetetystä asiakirjasta tiedon ilmoittamaansa sähköiseen osoitteeseen. Kyseessä olisi täydentävä erityissäännös suhteessa ehdotettuun asiointilain 19 b §:n 2 momenttiin, jonka mukaan ilmoitus lähetetään ensisijaisesti viestinvälityspalveluun eli Suomi.fi-viesteihin ja toissijaisesti muuhun ilmoitettuun sähköiseen osoitteeseen. Säännös on tarpeen 15 §:n 3 momentin prosessioitesääntelyn vuoksi ja säännös edellä kuvastuu turvaa tiedoksiannon perillemenoa näissä tilanteissa, joissa asiointipalvelua ei ole ilmoitettu prosessiosoiteeksi.

7.5 Oikeudenkäymiskaari

5 luku Riita-asian vireillepano ja valmistelu

2 §. Pykälässä säädetään haastehakemuksen sisältövaatimuksista. Sen 2 momentin mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava muun muassa prosessiosoite, jolla tarkoitetaan sitä postiosoitetta tai mahdollista muuta osoitetta, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää.

Momenttia ehdotetaan muutettavaksi prosessiosoitteen osalta niin, että kantajan tulisi ilmoittaa prosessiosoitteeseen sähköinen tai mahdollinen muu osoite. Vaikka säännös mahdollistaa jo tällä hetkellä myös sähköisen osoitteen ilmoittamisen prosessiosoitteeksi, muutos ilmentäisi sitä, että sähköisen osoitteen ilmoittaminen olisi lähtökohta.

Muutos olisi tarpeen huolimatta siitä, että sähköisen osoitteen ilmoittaminen on jo tällä hetkellä yleistä etenkin silloin, kun kantajalla on oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja. Muutoksella pyrittäisiin edistämään tätä myönteistä käytäntöä, sillä sähköisen prosessiosoitteen käyttäminen tehostaa oikeudenkäyntiä ja vähentää asiakirjojen tiedoksiannosta aiheutuvia kustannuksia. Myös esityksen tavoitteen, digitaalisen viranomaisviestinnän edistämisen, näkökulmasta olisi tärkeää, että kantaja voitaisiin tavoittaa sähköisesti.

Sähköinen osoite voisi tarkoittaa esimerkiksi tiliä tukipalvelulain 3 §:ssä määritellyssä viestinvälityspalvelussa eli tällä hetkellä Suomi.fi-viesteissä, mutta myös sähköpostiosoitetta tai jatkossa tuomioistuinten sähköistä asiointipalvelua. Sen sijaan esimerkiksi tilit sosiaalisen median yhteisöpalveluissa eivät olisi osoitteita säännöksessä tarkoitettussa merkityksessä.

Koska kaikilla ei ole tosiasiallisia edellytyksiä käyttää sähköisiä viestintävälineitä, olisi yhdenvertaisuuden ja oikeusturvankin näkökulmasta ongelmallista, jos sähköisen prosessiosoitteen ilmoittamista poikkeuksetta edellytettäisiin. Siksi myös muun kuin sähköisen osoitteen, kuten postiosoitteen, ilmoittaminen säilyisi mahdollisena.

Momentin luettavuuden edistämiseksi prosessiosoitteesta ehdotetaan säädettäväksi omassa virkkeessään.

Momenttiin lisättäisiin myös uusi virke asianosaisen, siis kantajan, vastaajan ja mahdollisen muun asianosaisen, henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen sekä todistajaksi tai muuksi kuultavaksi nimetyn henkilön henkilötunnuksen ilmoittamisesta. Niiden ilmoittaminen edistäisi asian käsittelyä käräjäoikeudessa, koska tieto palvelisi asianosaisten yksilöimistä ja olisi tarpeen tiedoksiannossa. Henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen avulla tiedoksiannon vastaanottaja kyetään yksilöimään, jolloin tiedoksianto voidaan toimittaa oikealle taholle. Tämä korostuu sähköisessä tiedoksiannossa, jossa on esimerkiksi haastemiestiedoksiantoa suurempi riski toimittaa tiedoksianto väärälle henkilölle.

Velvollisuus ilmoittaa mainitut tiedot ei juuri rasittaisi kantajaa, koska vain jo valmiiksi tiedossa olevien tunnusten ilmoittamista edellytettäisiin. Vastaajan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus voisi ilmetä esimerkiksi asianosaisten välisestä sopimuksesta. Kantajalta ei siis edellytettäisi erityisiä toimenpiteitä henkilötunnuksen taikka yritys- ja yhteisötunnuksen selvittämiseksi. Mitään estettä esimerkiksi yritys- ja yhteisötunnuksen selvittämiseksi julkisista lähteistä kuten kaupparekisteristä tai yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä ei kuitenkaan olisi.

Henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus tulisi ilmoittaa käräjäoikeudelle soveltuvalla tavalla. Tunnusten ilmoittaminen haastehakemuksessa ei siten olisi välttämätöntä, vaan ne voisi ilmoittaa muullakin tavalla. Näin henkilötunnus ei tulisi haasteessa vastaajan tietoon. Ehdotus vastaa sitä, mitä yhteystietojen ilmoittamisesta säädetään (HE 32/2001 vp s. 31).

Henkilötunnus on henkilötieto. Velvollisuus sen ilmoittamiseen perustuisi kuitenkin lakiin, jolla olisi edellä kuvattu hyväksyttävä tarkoitus. Henkilötunnuksen käsittely olisi tarpeen tuomioistuinten lainkäyttötehtävissä. Ilmoittaminen palvelisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeaa yksilöintiä ja pienentäisi sitä kautta henkilötietojen tietoturvaloukkauksen riskiä. Asianosaiset toimittavat oikeudenkäynnissä käräjäoikeuteen paljon muitakin henkilötietoja,

joista vastaaja tai todistaja on tunnistettavissa. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 29 §:ssä ja yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) 87 artiklassa.

10 §. Pykälän 3 momentissa säädetään vastauksen sisältövaatimuksista. Momenttia sovelletaan myös hakemusasiassa annettavaan lausumaan. Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen sekä vastaajan oman henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 2 §:n kohdalla esitettyä.

11 luku Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §. Pykälän 1 momentissa säädetään todisteellisista tiedoksiantotavoista. Momenttia muutettaisiin sähköisen tiedoksiannon edistämiseksi.

Momenttia muutettaisiin ensiksikin vaihtamalla tiedoksiantotapojen järjestystä niin, että todisteellisesta sähköisestä tiedoksiannosta säädettäisiin momentin 1 kohdassa ja saantitodistustiedoksiannosta 3 kohdassa. Vastaanottotodistustiedoksiannosta säädettäisiin jatkossakin momentin 2 kohdassa.

Muutoksen tarkoitus olisi korostaa todisteellisen sähköisen tiedoksiannon merkitystä tiedoksiantotapana. Vastaanottotodistustiedoksianto ja saantitodistustiedoksianto olisivat silti jatkossa mahdollisia samoin edellytyksin kuin nykyään.

Momenttia muutettaisiin myös selventämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa koskevaa kohtaa. Todisteellisella sähköisellä tiedoksiannolla tarkoitettaisiin asiointilain 18 §:ssä tarkoitettua tiedoksiantoa. Kysymys olisi viittauksesta nimenomaan tiedoksiantotapaan. Asiointilain 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa voitaisiin siten käyttää kaikkien asiakirjojen, siis myös rikosasian haasteen, tiedoksiantoon.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös asiointilain 18 §:ää. Jatkossa asiakirja voitaisiin antaa todisteellisesti tiedoksi lähettämällä se sähköisenä viestinä viestinvälityspalveluun, asiointipalveluun tai muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen. Sähköinen todisteellinen tiedoksianto viestinvälityspalveluun ei enää edellyttäisi erillistä suostumusta.

Asiointilain 18 §:n muuttaminen merkitsisi oikeudenkäynnissä sitä, että vastaisuudessa kaikki asiakirjat voitaisiin myös oikeudenkäynnissä antaa todisteellisesti tiedoksi siten kuin tuossa pykälässä säädetään. Se tehostaisi tiedoksiantoa ja oikeudenkäyntimenettelyä.

Asiointilain 18 §:ssä tarkoitettu viestinvälityspalvelu olisi määritelty tukipalvelulain 3 §:ssä. Tällä hetkellä kysymys olisi Suomi.fi-viesteistä. Tukipalvelulain 8 d §:n nojalla täysi-ikäiselle luonnolliselle henkilölle avattaisiin Suomi.fi-viesteihin tili, kun henkilö tunnistautuu lain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen. Tämän voidaan arvioida lisäävän tilien määrää Suomi.fi-viesteissä ja siten edellytyksiä toimittaa todisteellisia sähköisiä tiedoksiantoja.

Tiedoksiannon toimittaminen viestinvälityspalveluun ei heikentäisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvaa. Sähköinen todisteellinen tiedoksianto edellyttäisi ensinnäkin sitä, että tiedoksiannon vastaanottaja tunnistetaan käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa. Siksi voitaisiin jatkossa vähintään nykytilaa vastaavalla tavalla varmistua siitä, että tiedoksianto tapahtuu oikealle henkilölle. Viestinvälityspalvelun käyttö voitaisiin lisäksi sähköisestä viestinnästä annetun lain 272 §:n nojalla estää, jos palvelutuottajalla olisi syytä

epäillä, että joku muu kuin se, jolle tili on avattu, käyttää sitä oikeudettomasti tai jos viestinvälityspalvelutilin käytön turvallisuus tai käyttäjän oikeusturva olisi muutoin vaarantunut.

Tiedoksiannon tapahtumisen edellytyksenä olisi asiointilain 18 §:n 4 momentin mukaan vaatimus siitä, että tiedoksiannon vastaanottaja vahvistaa asiakirjan vastaanotetuksi. Jos asiakirjaa ei ole vahvistettu vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sähköisen viestin lähettämisestä, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään. Näin voitaisiin jatkossa yhtä tehokkaasti kuin nykyään varmistua siitä, että tiedoksi annettava asiakirja tulisi myös tosiasiallisesti tiedoksiannon vastaanottajan tietoon. Tiedoksiannon vastaanottajan oikeusturvasta huolehdittaisiin myös siten, että viestin saapumisesta ilmoitettaisiin asiointilain 19 a §:ssä säädettyllä tavalla.

Henkilö voisi lisäksi aina halutessaan estää hänelle osoitettujen tiedoksiantojen toimittamisen viestinvälityspalveluun pyytämällä tilinsä sulkemista. Tästä säädetäisiin tukipalvelulain 8 e §:n 1 momentissa.

Tuomioistuimien ja syyttäjien ei tulisi olla velvollisia käyttämään todisteellista sähköistä tiedoksiantoa asiakirjaa 3 §:n nojalla tiedoksiantaessaan. Tuomioistuimien ja syyttäjien voisivat jatkossakin valita, mitä pykälässä mainittua tiedoksiantotapaa ne kussakin tapauksessa käyttäisivät. Vaikka todisteellinen sähköinen tiedoksianto olisi usein helpoin ja edullisin tiedoksiantotapa, voisi olla tilanteita, joissa olisi perustellumpaa valita saantitodistuksella tai vastaanottotodistuksella tapahtuva tiedoksianto. Todisteellinen sähköinen tiedoksiantotapa esimerkiksi edellyttäisi käytännössä sitä, että tiedoksiannon vastaanottaja kykenisi ottamaan vastaan tällaisia tiedoksiantoja ja haluaisi tehdä niin.

Esityksessä ei ehdoteta muutettavaksi esimerkiksi haastemiestiedoksiantoa tai puhelintiedoksiantoa koskevia lainkohtia. Ne ja muut tiedoksiantotavat olisivat vastaisuudessa käytettävissä samalla tavalla kuin nykyään.

Silloin, kun tiedoksiannon vastaanottaja oleskelee ulkomailla ja hänen osoitteensa on tiedossa, tiedoksianto toimitetaan luvun 8 §:n mukaisesti. Jos tiedoksiantoa ei ole uskottu asianosaisen huolehdittavaksi, tuomioistuimen tulee huolehtia tiedoksi annettavien asiakirjojen lähettämisestä siten kuin siitä on erikseen säädetty tai asianomaisen vieraan valtion kanssa sovittu. Euroopan unionissa noudatetaan rajat ylittävässä sähköisessä tiedoksiannossa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa tiedoksiantoasetuksen (2020/1784) 19 artiklaa ja rikosasioissa keskinäisestä oikeusavusta rikosasioissa Euroopan unionin jäsenvaltioiden välillä vuonna 2000 tehtyä yleissopimusta (ns. MLA 2000-yleissopimus, SopS 56/2004).

3 a §. Pykälässä säädetään muun kuin haasteen tiedoksiannosta. Sen *2 momentissa* on säännös tiedoksiannon tapahtumisen ajankohdasta silloin, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Koska pykälässä tarkoitettu tiedoksianto voidaan asiointilain 19 §:n nojalla toimittaa myös tavallisena sähköisenä tiedoksiantona, lainsäädännön selkeyttä edistäisi, jos momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus siihen, mitä tuon pykälän 3 momentissa säädetään tiedoksiannon tapahtumisen ajankohdasta. Viitatus lainkohdan mukaisesti tiedoksi annettu asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

5 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään tilanteesta, jossa muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista. Kysymys voi olla esimerkiksi todisteina esitettävistä kartoista, piirustuksista tai muista laajoista asiakirjoista (HE 16/1990 vp s. 14). Näissä tilanteissa

tuomioistuin voi päättää, että aineisto pidetään nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa.

Tuomioistuimiin voidaan toimittaa myös asiakirjoja, joiden jäljentäminen tuomioistuimessa ei välttämättä ole vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista, mutta joiden luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle voi sitä olla. Sellaisia voivat olla esimerkiksi harvinaisessa tiedostomuodossa olevat tai suuret tiedostot. Syynä tähän on se, että sähköisessä tiedoksiannossa käytettävä viestinvälityspalvelu ja vastaisuudessa tuomioistuinten sähköinen asiointipalvelu eivät välttämättä tue kaikenlaisia tiedostoja. Muissa tiedoksiantotavoissa esimerkiksi videotallenteen tai muun laajan tiedoston luovuttaminen taas saattaa olla vaikeaa tai epätarkoituksenmukaista edellyttäessään esimerkiksi muistitikun tai vastaavan välineen käyttämistä.

Edellä kuvattujen tilanteiden huomioon ottamiseksi ja sähköisen tiedoksiannon edistämiseksi momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että tuomioistuin voisi päättää nähtävänä pitämisestä myös silloin, kun asiakirjan luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle olisi vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista. Laajuus voi jatkossakin merkitä niin asiakirjan fyysistä kokoa kuin tiedostokokoakin.

Momentissa säädetään myös siitä, missä aineisto voidaan pitää nähtävänä. Mahdollisia paikkoja ovat tuomioistuimen tilat ja muut tuomioistuimen määräämät sopivat paikat, joista säännöksen esitöissä annetaan esimerkkeinä tiedoksiannon vastaanottajaa lähellä oleva postin toimipiste tai maa- ja metsätalouden Maanmittauslaitoksen maanmittaustoimisto taikka kunnan tielautakunta (HE 9/2005 vp s. 18).

Momenttia ehdotetaan tältä osin muutettavaksi niin, että aineisto voitaisiin pitää nähtävänä myös asettamalla se soveliaalla tavalla sähköisesti saataville, jollei laissa toisin säädetä. Muutoksen tarkoitus olisi mahdollistaa sähköisten menetelmien hyödyntäminen nähtävänä pitämisessä. Esimerkiksi laaja videotallenne voitaisiin tekniikan kehittyessä pitää nähtävänä viranomaisen tietojärjestelmässä niin, että tiedoksiannon vastaanottajalla olisi katseluyhteyden välityksellä pääsy katsomaan sitä. Vastaisuudessa vaihtoehtona voisi olla myös asiakirjan pitäminen nähtävänä kehitteillä olevassa tuomioistuinten sähköisessä asiointipalvelussa siinä tilanteessa, että asiointipalvelua ei olisi voitu käyttää asiakirjan tiedoksiannossa. Ehdotuksen voidaan arvioida tehostavan nähtävänäpitomenettelyä tuomioistuimessa ja helpottavan asianosaisen pääsyä säännöksen nojalla nähtävänä pidettävään aineistoon.

Nähtävänä pitämisen tavan tulisi olla sovelias. Tavan soveliaisuutta tulisi arvioida ennen muuta siitä näkökulmasta, onko tapa tietoturvallinen ja tiedoksiannon vastaanottajan tosiasiallisesti käytettävissä.

Tuomioistuin ei voisi päättää aineiston pitämisestä asianosaisen nähtävänä nyt ehdotettavalla tavalla silloin, jos laissa säädettäisiin toisin. Nähtävänä ei siten voitaisi pitää kuva- ja äänitallennetta, josta tieto voitaisiin oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (370/2007) 13 §:n nojalla antaa vain luovuttamalla se tuomioistuimessa nähtäväksi.

Momentin viimeistä virkettä muutettaisiin kielellisesti selvemäksi.

Momentti koskisi yhä ainoastaan muita tiedoksi annettavia asiakirjoja kuin haastehakemusta, vastausta tai kirjallista lausumaa. Tuomioistuin ei voisi jatkossakaan päättää niiden nähtävänä pitämisestä momentin nojalla. Vastauksen, kirjallisen lausuman ja muutoksenhakemuksen nähtävänä pitämisestä säädetään 3 momentissa.

7 §. Pykälä koskee sijaistiedoksiantoa, jota voidaan käyttää silloin, kun tiedoksiannon vastaanottajan voidaan olettaa välttelevän tiedoksiantoa.

Pykälän *1 momentin* mukaan sijaistiedoksianto voidaan toimittaa luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle, jollei ketään momentissa mainituista tavata. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että asiakirjat voisi vaihtoehtoisesti luovuttaa tuomioistuimen kansliaan. Vaihtoehtojen lisääminen edistäisi tiedoksiannon tosiasiallista toteutumista, kun asiakirjojen noutaminen olisi helpompaa. Poliisiasemia on nykyään vähemmän kuin laki vuonna 1991 säädettäessä.

Momentin ruotsinkielistä versiota parannettaisiin samalla kielellisesti.

Pykälän *2 momentin* mukaan sijaistiedoksiantoa käytettäessä tiedoksiannon vastaanottajalle tulee lähettää siitä postin välityksellä ilmoitus. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että ilmoitus tulisi lähettää niin postitse kuin sähköisestikin.

Postittamisen osalta ehdotus ei merkitsisi muutosta nykytilaan. Säättäminen sähköiseen osoitteeseen lähettämisen rinnalla nimenomaisesti myös postiosoitteeseen tapahtuvasta lähettämisestä tarkoittaisi, että ilmoitus tulisi asiointilain säännöksistä huolimatta lähettää tiedoksiannon vastaanottajalle myös postitse.

Sähköisen viestinnän kehittymisestä huolimatta ilmoituksen postittamista tiedoksiannon vastaanottajalle voidaan pitää yhä tarpeellisena, koska kysymys on vaikeasti tavoitettavista henkilöistä. Jos sijaistiedoksiantoon joudutaan ylipäättään turvautumaan, tiedoksiannon vastaanottajaa ei ole tavoitettu ensisijaisin keinoin, joihin lukeutuu muun muassa todisteellinen sähköinen tiedoksianto. Vaikka vaikea tavoitettavuus voi olla tiedoksiannon vastaanottajan oma valinta, tiedoksiannon tosiasiallisen toteutumisen ja siten viime kädessä oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuuden kannalta on tärkeää ainakin pyrkiä varmistumaan siitä, että ilmoitus sijaistiedoksiannosta todella tavoittaisi tiedoksiannon vastaanottajan. Tiedoksiannolla on olennainen vaikutus siihen, miten asianosaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutuu (PeVL 9/2010 vp s. 2).

Postittamisen lisäksi haastemiehen tulisi jatkossa lähettää ilmoitus sijaistiedoksiannon käyttämisestä tiedoksiannon vastaanottajalle myös tämän tiedossa oleviin sähköisiin osoitteisiin. Kysymykseen voisi tulla lähinnä tili Suomi.fi-viesteissä, mutta myös tiedoksiannon vastaanottajan sähköpostiosoite, jos se jostain syystä olisi haastemiehen tiedossa. Jos tiedoksiannon vastaanottajalla ei olisi tiedossa olevaa sähköistä osoitetta, ilmoituksen postittaminen riittäisi.

Samankaltaisesta velvollisuudesta säädetään asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 8 luvun 3 ja 5 §:ssä. Ne koskevat osakehuoneiston yhtiön hallintaan ottamista koskevan varoituksen ja päätöksen tiedoksiantoa eräissä tilanteissa.

Pykälän *2 momentin* muuttamisen johdosta tulisi muuttaa myös tiedoksiannon tapahtumisajankohtaa koskevaa *3 momenttia*. Sen mukaan tiedoksiannon katsottaisiin jatkossa tapahtuneen, kun *2 momentissa* tarkoitettu ilmoitus on lähetetty. Jos ilmoitus olisi lähetetty useampaan osoitteeseen, ratkaisevaa olisi se ajankohta, jolloin niistä ensimmäinen olisi lähetetty.

30 luku Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

6 §. Pykälän *3 momentissa* säädetään prosessiosoitteen ilmoittamisesta korkeimmalle oikeudelle osoitetussa muutoksenhakukirjelmässä asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt toisena oikeusasteena. Momenttia sovelletaan luvun 13 §:n 3 momentin viittaussäännöksen nojalla myös asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt ensimmäisenä oikeusasteena.

Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

11 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään prosessiosoitteen ilmoittamisesta korkeimmalle oikeudelle osoitetussa vastauskirjelmässä asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt toisena oikeusasteena. Momenttia sovelletaan luvun 15 §:n 1 momentin viittaussäännöksen nojalla myös asiassa, jonka hovioikeus on käsitellyt ensimmäisenä oikeusasteena.

Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.6 Oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annettu laki

25 luku Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

16 §. Pykälän *1 momentissa* säädetään prosessiosoitteen ilmoittamisesta hovioikeudelle osoitetussa valituskirjelmässä. Momenttia sovelletaan 26 luvun 4 §:n 2 momentin viittaussäännöksen nojalla myös vastaukseen.

Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä. Lisäksi siihen lisättäisiin virke henkilötunnuksen ilmoittamisesta perusteilla, jotka niin ikään ilmenevät 5 luvun 2 §:n kohdalta. Velvollisuus koskisi vain henkilöitä, joita valittaja haluaa kuulustella henkilökohtaisesti ja joita ei käräjäoikeudessa olisi kuulusteltu. Käräjäoikeudessa kuulusteltujen henkilöiden henkilötunnukset olisivat useimmiten hovioikeuden tiedossa.

Momenttia on aiemmin muutettu lailla 96/2022 liittyen uudistukseen, joka koskee suullisen todistelun vastaanottamista muutoksenhaussa käräjäoikeudessa tehdyiltä kuva- ja äänitallenteelta. Momentin aiempi muutos on säädetty tulevaksi voimaan lailla erikseen säädettävänä ajankohtana. Momenttiin nyt ehdotettava muutos tulisi voimaan samana päivänä kuin momentin aiempi muutos. Tämänhetkisen tiedon mukaan näin tapahtuisi toukokuussa 2026.

7.7 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa

4 luku Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

7 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään vastauskirjelmässä ilmoitettavista tiedoista teollis- ja tekijänoikeudellisissa asiassa. Momentin mukaan vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 momentissa säädetään.

Momentissa viitatus lainkohdan mukaan valituksessa on ilmoitettava valittajan nimi ja yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Viitatussa lainkohdassa ei säädetä prosessioitteesta. Prosessioitteen ilmoittamista koskee oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 3 momentti, johon tässä momentissa ei viitata. Lainsäädännön selkeyttämiseksi ehdotetaan, että 7 §:n 2 momenttiin lisättäisiin viittaus myös tuohon säännökseen.

5 luku Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

4 §. Pykälän 3 momentissa säädetään hakemuksesta, jolla markkinaoikeudellinen asia pannaan vireille. Momenttia muutettaisiin prosessioitteen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

6 §. Pykälän 4 momentissa säädetään markkinaoikeudellisen asian vastauksen sisältövaatimuksista. Momenttia muutettaisiin prosessioitteen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.8 Laki oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa

15 §. Pykälän 2 momentissa säädetään haastehakemuksen sisältövaatimuksista. Sen 1 kohdan mukaan haastehakemuksessa on ilmoitettava asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa.

Kohtaan ehdotetaan lisättäväksi vaatimus siitä, että haastehakemuksessa tulisi ilmoittaa postiosoitteiden lisäksi asianosaisten ja kuultaviksi kutsuttavien tiedossa olevat sähköiset osoitteet. Sähköisellä osoitteella tarkoitettaisiin samaa kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:ssä. Vaikka asianosaisten ja kuultavien sähköpostiosoitteiden ilmoittaminen on käsityksen mukaan jo nyt yleistä, muutoksen voidaan arvioida osaltaan edistävän digitaalisen viranomaisviestinnän edellytyksiä työtuomioistuimessa.

7.9 Laki eräiden asiakirjain lähettämisestä tuomioistuimille

3 §. Pykälässä säädetään asianosaisen oikeudesta saada asiakirjoja hovioikeudelta ja korkeimmalta oikeudelta postitse tai lähetin välityksellä. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Joka tapauksessa on selvää, että pykälässä mainitut asiakirjat tulee pyydettyä toimittaa asianosaiselle. Tässä tilanteessa asiakirjat voidaan toimittaa prosessioitteeseen, joka asianosaisen on tullut ilmoittaa hovioikeudelle ja korkeimmalle oikeudelle ja joka voi olla muukin kuin postiosoite tai lähetti. Vaikka lainkohdan voidaan asiointilain 19 §:n nojalla tulkita mahdollistavan myös sähköisen toimittamistavan, säätäminen nimenomaisesti postitse tai lähetin välityksellä tapahtuvasta toimittamisesta ei ole omiaan edistämään lainsäädännön selkeyttä.

5 §. Pykälässä säädetään tavasta, jolla tuomioistuinten tulee toimittaa eräitä asiakirjoja niitä pyytävälle. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Perustelut vastaavat lain 3 §:n kohdalla esitettyä.

7.10 Kiinteistönmuodostamislaki

237 §. Pykälässä säädetään muutoksenhakukirjelmän sisältövaatimuksista asianosaisen hakiessa muutosta toimituksessa tehtyyn ratkaisuun valittamalla maa- ja metsätalouden oikeudelle. Säännöstä sovelletaan 256 §:n 5 momentin viittaussäännöksen nojalla myös maa- ja metsätalouden oikeudelle annettavaan vastaukseen.

Pykälän *1 momenttia* muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.11 Laki kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista

8 §. Pykälässä säädetään hakemuksen sisältövaatimuksista. Sen 3 momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.12 Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa

5 luku Syytteen vireillepanosta

3 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään nimi- ja yhteystiedoista, jotka tulee ilmoittaa haastehakemuksessa syyttäjän ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin asianosaisen, todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä. Tietoa ei tarvitsisi ilmoittaa haastehakemuksessa, vaan soveltuva tapa voisi olla esimerkiksi syyttäjän ja tuomioistuimen yhteinen tietojärjestelmä.

9 §. Pykälän *3 momentissa* säädetään vastauksessa ilmoitettavista yhteystiedoista syyttäjän ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin todistajan henkilötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7 luku Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §. Pykälän *2 momentissa* säädetään nimi- ja yhteystiedoista, jotka tulee ilmoittaa haastehakemuksessa asianomistajan yksin ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin asianosaisen, todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen tai yritys- ja yhteisötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7 §. Pykälän *3 momentissa* säädetään vastauksessa ilmoitettavista yhteystiedoista asianomistajan yksin ajamassa rikosasiassa. Momenttia muutettaisiin todistajan henkilötunnuksen ilmoittamisen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.13 Esitutkintalaki

3 luku Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

1 §. Pykälässä säädetään rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaamisesta. Sen *3 momentin* mukaan asianomistajalle on annettava rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot.

Momenttia muutettaisiin lisäämällä siihen mahdollisuus antaa vahvistus lähettämällä se asianomistajan ilmoittamaan osoitteeseen, joka voisi olla sähköinen osoite tai postiosoite. Sähköinen osoite voisi käytännössä olla asiointilakiin ehdotettavaa tiedoksiantosäätelyä

vastaavasti Suomi.fi-viestit, esitutkintaviranomaisen asiointipalvelu tai muu sähköinen osoite, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen, eli esimerkiksi sähköpostiosoite. Koska momentissa ei nykyisin säädetä vahvistuksen antamistavasta, on arvioitu tarpeelliseksi selventää lainkohtaa säätämällä mahdollisuudesta sen lähettämiseen. Asiointilain soveltamisalan laajentuessa käsittämään esitutkinnan seuraa jo tästä, että vahvistuksen lähettäminen voi tapahtua myös sähköisesti.

Säännöksellä on pantu täytäntöön rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston puitepäätöksen 2001/220/YOS korvaamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2012/29/EU) 5 artiklan 1 kohta. Direktiivin johdanto-osan kappaleen 24 mukaan kirjallisessa vahvistuksessa olisi oltava rikoksen perustiedot, kuten rikoksen tyyppi, aika ja paikka sekä rikoksen aiheuttama vahinko tai haitta. Vahvistuksen olisi sisällettävä asianumero ja rikosilmoituksen teko-aika ja -paikka, jotta vahvistusta voidaan käyttää todisteena rikosilmoituksen tekemisestä esimerkiksi vakuutusyhtiöille tehtäviä korvaushakemuksia varten.

Direktiivin 6 artiklassa säädetään uhrin oikeudesta saada tietoja asiansa käsittelystä. Tuohon säännökseen liittyen johdanto-osan kappaleessa 26 todetaan, että uhrille toimitettavat tiedot olisi voitava antaa suullisesti tai kirjallisesti, myös sähköisesti, jollei muuta vaadita. Lisäksi kappaleessa 27 täsmennetään, että uhrille annettavat tiedot olisi toimitettava uhrin toimivaltaiselle viranomaiselle viimeksi ilmoittamaan posti- tai sähköpostiosoitteeseen.

Koska huomattava määrä rikosilmoituksista tehdään nykyään sähköisesti, on perusteltua, että myös vahvistus rikosilmoituksesta voitaisiin antaa sähköisesti. Vahvistuksen tarkoituksen kannalta ei ole välttämätöntä, että se annetaan paperilla. Asianomistajan oikeusturvan kannalta olennaista on, että vahvistuksen antaminen tapahtuisi lähtökohtaisesti hänen toivomallaan tavalla. Vahvistus tulisi joka tapauksessa antaa tai lähettää viran puolesta, kuten nykyisinkin, sekä ilman aiheutonta viivytystä.

7.14 Laki sakon ja rikesakon määräämisestä

35 a §. Pykälän *1 momentissa* säädetään valituskirjelmän sisältövaatimuksista. Sen prosessiosoitetta koskevaa 6 kohtaa muutettaisiin samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Samaa pykälää vastaavasti momentin 7 kohtaan lisättäisiin velvollisuus ilmoittaa todistajan tai muun kuultavan tiedossa oleva henkilötunnus. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä. Lisäksi sääntelyä yhdenmukaistettaisiin säätämällä esimerkiksi oikeudenkäymiskaarta ja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia vastaavasti, että valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot voitaisiin toimittaa käräjäoikeudelle myös muulla soveltuvalla tavalla kuin valituskirjelmässä.

7.15 Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa

57 §. *Kurinpitovalituksen sisältö.* Pykälän *2 momentissa* säädetään kurinpitovalituksen sisältövaatimuksista asianosaisten nimi- ja yhteystietojen osalta. Momenttia muutettaisiin prosessiosoitteen ja todistajan tai muun kuultavan henkilötunnuksen osalta samalla tavalla kuin oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momenttia. Ehdotuksen perustelut vastaavat oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n kohdalla esitettyä.

7.16 Ulosottokaari

3 luku Yleiset menettelysäännökset

15 §. *Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen.* Pykälän 2 momentti ehdotetaan poistettavaksi kokonaan. Ulosottovelalliselle menevissä kirjeissä on kullakin hetkellä velallisen asiasta vastuussa olevan vastaavan ulosottomiehen tiedot. Vastaavan ulosottomiehen tiedot näkyvät myös ulosoton omassa sähköisessä asiointipalvelussa, Ulsassa. Tarvittaessa velallinen siis saa tiedon hänen asiastaan vastuussa olevasta vastaavasta ulosottomiehestä hänelle menevien kirjeiden ohella esimerkiksi olemalla yhteydessä Ulosottolaitokseen.

Ulosottolaitos on nykyisin yksi virasto, joten siirrot tapahtuvat viraston sisällä ja vastuu asiasta säilyy viraston sisällä. Vastaavan ulosottomiehen vaihdoksia tapahtuu etenkin perustäytäntöönpanon ja laajan täytäntöönpanon välillä ulosottokaaren 1 luvun 2 b §:n edellyttämällä tavalla. Kyseiset siirrot ovat käsittelytekniisiä siirtoja, joilla perintäasia ohjataan oikeaan toimintoon käsiteltäväksi. Muutostilanteissakin asian käsittely jatkuu Ulosottolaitoksen sisällä velallisen oikeuksia heikentämättä.

Suurin osa ulosottovelallisten asioista hoidetaan nykyisin perustäytäntöönpanossa, joka on valtakunnallinen toiminto. Perustäytäntöönpanon rajoitetun toimivallan takia, monien tässä perintämenettelyssä hoidettavien velallisten tilanne siirretään välillä tarkistettavaksi laajan täytäntöönpanon yksikköön. Tilanteen tarkistamisen jälkeen vastuu velallisen asioista siirtyy takaisin perustäytäntöönpanoon. Ulosottolaitokselta saadun tiedon mukaan monet velalliset kokevat turhiksi tai hämmentäviksi erityisesti näihin muutoksiin liittyvät ilmoitukset vastuunvaihdosta. Kyse ei kuitenkaan ole heidän velka-asiansa perintään konkreettisesti liittyvästä tiedosta tai toimenpiteestä.

Mikäli ulosottovelallinen tarvitsee hänen asioitaan hoitavan vastaavan ulosottomiehen tiedot, niin nämä tiedot ovat tarvittaessa ulosottovelallisen saatavilla esimerkiksi ulosoton sähköisestä asiointipalvelusta. Ja mikäli ulosottovelallinen ei käytä lainkaan sähköistä asiointia, tiedon saa tarvittaessa ulosoton asiakaspalvelusta puhelimitse, sähköpostilla tai käymällä missä tahansa ulosoton toimipaikassa. Joka tapauksessa uuden vastaavan ulosottomiehen tiedot löytyvät vaihdoksen jälkeen velalliselle lähetettävistä ulosoton kirjeistä. Erillisestä vastaavan ulosottomiehen vaihtumisesta ilmoittamisesta luopumisen ei katsota heikentävän velallisen oikeusturvaa ja myös ulosoton asianmukaisuuden vaatimuksen voidaan katsoa toteutuvan säännöksen poistamisesta huolimatta.

33 §. *Vireilletuloilmoitus.* Pykälän 1 momentin ensimmäisestä lauseesta ehdotetaan poistettavaksi sana ”viipymättä” ja korvattavaksi se sanoilla ”ilman aiheetonta viivytystä”. Muutos mahdollistaisi sen, että Ulosottolaitos voisi niputtaa saman ulosottovelallisen kirjeitä samaan kirjekuoreen esimerkiksi kahden viikon ajalta ja lähettää ne hänelle sitten kerralla. Poistamalla pykälästä sana ”viipymättä” ja korvaamalla se sanoilla ”ilman aiheetonta viivytystä” voitaisiin esimerkiksi vireilletuloilmoitusten postittamisen postitusrytmiä hieman harventaa ja lähettää ulosottovelalliselle samalla kertaa ja samassa kirjekuoreessa useamman häntä koskevan asian vireilletuloilmoitukset. Muutoksella olisi tarkoitus mahdollistaa tällainen edellä kuvattu menettely, joka ei nykyisen säännöksen mukaan vaikuta mahdolliselta. Vireilletuloilmoituksen yhteydessä velalliselle lähetettävän maksukehotuksen/muuttokehotuksen tai muun noudattamiskehotuksen määräaika arvioidaan aina kehotuksen lähetyspäivän mukaan, joten muutoksen ei arvioida heikentävän ulosottovelallisen asemaa.

Muutos mahdollistaisi sen, että Ulosottolaitokselta saadun tiedon mukaan nykyisen viikoittaisen vireilletuloilmoitusten lähettämisen sijasta useiden samaa velallista koskevien vireilletuloilmoitusten lähettäminen voitaisiin tarvittaessa hoitaa yhdellä kirjelähetyksellä, johon kerätään saman velallisen eri ulosottohakemuksia koskevat vireilletuloilmoitukset esimerkiksi kahden viikon ajalta. Tällöin velallinen saisi tietoonsa useamman häntä koskevan asian samalla kertaa. Muutoksella pyrittäisiin reagoimaan siihen tosiasialliseen tilanteeseen, että

samalla ulosottovelallisella saattaa olla useita eri ulosottoasioita, mutta ne tulevat vireille eri aikoina Ulosottolaitokseen saapuvilla ulosottohakemuksilla ja niistä saatetaan lähettää esimerkiksi kirjeitse useita erillisiä vireilletuloilmoituksia. Muutoksella pyrittäisiin osaltaan vastaamaan myös siihen Ulosottolaitoksen omassa lausunnossaan esille nostamaan ongelmaan, että ulosotto saa säännöllisesti asiakaspalautetta kielteisestä huomiosta, jota ulosoton kirjelähetykset voivat aiheuttaa. Tällaista kielteistä huomiota saattaa erityisesti aiheutua, mikäli ulosottovelalliselle saapuu useita erillisiä ulosoton kirjelähetyksiä.

Lisäksi pykälään on tarkoitus tehdä muutaman sanan lisäys luettelon kohtaan 7. Muutoksessa on kyse lainsäädäntöteknisestä muutoksesta.

38 §. Tiedoksianto-osoite. Pykälän 2 momentin 2 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitattaisiin tukipalvelulakiin ja lain 3 §:n 1 momentin 7 kohtaan, jossa mainitaan viestinvälityspalvelu (Suomi.fi-viestit). Muutoksella on tarkoitus huomioida digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishjelman tavoitetta vähentää viranomaisten kirjepostin määrää hyödyntämällä erityisesti Suomi.fi-viestejä ja nostaa Suomi.fi-viestit vahvemmin esiin. Muutos ei muuttaisi nykytilaa, jossa Ulosottolaitos käyttää jo Suomi.fi-viestejä tiedoksiantoihin merkittävässä määrin. Pykälän 2 momentin 3 kohta näyttäisi myös mahdollistavan jo nyt ulosoton oman sähköisen asiointipalvelun Ulsan käyttämisen tiedoksiantoihin ainakin siinä tilanteessa, mikäli ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 1 momentissa mainittu henkilö on ilmoittanut sen tiedoksianto-osoitteekseen. Tällöin tiedoksianto voitaisiin tehdä Ulsassa ja tästä tulisi ilmoittaa henkilölle asiointilakiin ehdotetun uuden 19 b §:n mukaisesti. Ehdotetun 19 b §:n säännöksen mukaisesti ilmoitus tulisi lähettää Suomi.fi-tilille tai muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut ulosotolle.

Pykälän 3 momentti ehdotetaan poistettavaksi kokonaan. Kyseinen 3 momentin säännös olisi nimittäin päällekkäinen tukipalvelulain 8 e §:n säännöksen kanssa. Jatkossa Suomi.fi-viestien ja Suomi.fi-tilin käyttämisestä olisi mahdollista kieltäytyä tukipalvelulain 8 e §:n säännöksen nojalla, muttei enää ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin säännöksen nojalla. Siten jatkossa kieltäytymismahdollisuus koskisi kaikkea viranomaisviestintää, mutta enää ei olisi mahdollisuutta kieltäytyä erikseen ulosoton kirjeiden vastaanottamisesta, jos Suomi.fi-viestit ovat muuten käytössä. Sääntelyn yhdenmukaisuuden näkökulmasta Suomi.fi-viestien vastaanottamisesta kieltäytymisen on tarkoituksenmukaisempaa tapahtua yleislainsäädännön nojalla. Nykyisen ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 3 momentin nojalla tehtyjen kieltojen olisi tarkoitus lakata olemasta voimassa siinä vaiheessa, kun uusi lainsäädäntö tulee voimaan. Tämän vuoksi ulosoton tulisi ennen uuden lainsäädännön voimaantuloa informoida soveliaaksi katsomallaan tavalla kiellon tehneitä tahoja siitä, että kiello lakkaa olemasta voimassa. Samassa yhteydessä voisi olla tarkoituksenmukaista informoida myös siitä, kuinka tulee toimia, mikäli edelleen haluaa kieltäytyä Suomi.fi-viestien ja Suomi.fi-tilin käyttämisestä uuden lainsäädännön voimaantulon jälkeen.

39 §. Tavallinen tiedoksianto. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi sähköistä viestiä koskeva kolmen päivän tiedoksisaantiajankohtaa koskeva osuus, jolloin tiedoksisaantiajankohta määräytyisi yleislakien perusteella. Sähköinen viesti katsottaisiin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n mukaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Selvyyden vuoksi pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jossa sähköisen viestin tiedoksisaannin ajankohdan osalta viitattaisiin sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annettuun lakiin ja sen 19 §:ään.

41 §. Todisteelliset tiedoksiantotavat. Pykälän 2 momentista ehdotetaan poistettavaksi sanat ”vastaanottajan suostumuksella”. Sähköisen viestin lähettämisen edellytyksistä säädetään sähköistä asiointia koskevassa yleislaissa eli asiointilaissa.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös asiointilain todisteellista sähköistä tiedoksiantoa koskevaa 18 §:ää. Jatkossa asiakirja voitaisiin asiointilain mukaan antaa todisteellisesti tiedoksi lähettämällä se sähköisenä viestinä viestinvälityspalveluun, asiointipalveluun tai muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka viestin vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen.

Viestinvälityspalveluun viitataan myös ulosottokaaren 3 luvun 38 §:n 2 momentin 2 kohdassa, jota esityksessä muutettaisiin viittaamaan nykyistä selvemmin tarkoitettavaan tukipalvelulain 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua, eli nykyisin Suomi.fi-viestipalvelua.

Asiointilain muutosehdotusten mukaan sähköinen todisteellinen tiedoksianto viestinvälityspalveluun ei enää edellyttäisi erillistä suostumusta. Vastaanottajan erillistä suostumusta ei siis asiointilain perusteella jatkossa tarvittaisi, mikäli todisteellinen sähköinen tiedoksianto suoritetaan Suomi.fi-viestejä hyödyntäen. Tämä pitää sisällään myös toimintatavan, jossa sähköinen tiedoksianto lähetetään asiointipalveluun, ja tiedoksiannosta lähetetään ilmoitus Suomi.fi-viesteihin.

Lisäksi asiointilain 18 §:n mukaan todisteellinen sähköinen tiedoksianto voidaan toimittaa myös muuhun sähköiseen osoitteeseen, jos vastaanottaja on ilmoittanut kyseisen osoitteen viranomaiselle yhteystiedokseen. Vaatimus muun sähköisen osoitteen ilmoittamisesta yhteystiedoksi käytännössä vastaisi voimassa olevan asiointilain ja sen tulkintakäytännön mukaista vaatimusta vastaanottajan suostumuksesta.

11 luku Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

8 §. *Valituskirjelmän sisältö.* Pykälän 1 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että lauseesta ehdotetaan poistettavaksi sana ”postitse” ja korvattavaksi se sanalla ”sähköinen”. Muutoksella on tarkoitus huomioida digitaalisen viranomaisviestinnän edistämishjelman tavoitetta vähentää viranomaisten kirjepostin määrää ja korvata postitse tapahtuvia tiedoksiantoja sähköisillä tiedoksiannoilla. Sähköinen osoite voisi olla esimerkiksi sähköposti, Suomi.fi-tili tai asiointipalvelu.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siihen tehtävällä lisäyksellä siten, että valittajan tulisi lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoittaa käräjäoikeudelle todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa. Henkilötunnuksen ilmoittamista koskevassa lisäyksessä olisi kysymys hieman samantyyppisestä muutoksesta kuin esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:ään esitettävässä muutoksessa, jonka mukaan soveltuvalla tavalla on lisäksi ilmoitettava käräjäoikeudelle myös asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos ne ovat kantajan tiedossa.

Henkilötunnus on henkilötieto. Velvollisuus sen ilmoittamiseen perustuisi kuitenkin lakiin, jolla olisi edellä kuvattu hyväksyttävä tarkoitus. Henkilötunnuksen käsittely olisi tarpeen ulosottoviranomaisten lakisääteisten tehtävien hoidossa. Ilmoittaminen palvelisi tiedoksiannon vastaanottajan oikeaa yksilöintiä ja pienentäisi sitä kautta henkilötietojen tietoturvaloukkauksen riskiä. Henkilötunnuksen käsittelystä säädetään tietosuojalain (1050/2018) 29 §:ssä ja yleisen tietosuojasetuksen (2016/679) 87 artiklassa.

7.17 Vaalilaki

18 §. *Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot.* Säännöstä muutettaisiin vastaamaan tukipalvelulain ja asiointilain muutoksia. Esitetty vaalilain 18 §:n 4 momentin muutos olisi luonteeltaan tekninen.

Viestinvälityspalvelun käyttäjällä tarkoitettaisiin kaikkia henkilöitä, joilla on viestinvälityspalvelutili avattuna.

Äänioikeusrekisteriin tarvittaisiin jatkossakin tieto siitä, että henkilölle on voitu lähettää vaalilain 21 §:n 1 momentissa tarkoitettu ilmoituskortti (ilmoitus äänioikeudesta) vain sähköisessä muodossa. Tiedot Suomi.fi-viestien käyttäjyydestä olisivat tarpeen, jotta vaaliviranomaiset voisivat hoitaa vaaleihin liittyviä asiakaspalvelutehtäviään kuten vastata äänioikeutettujen ilmoituskortteja koskeviin tiedusteluihin.

7.18 Oikeusapulaki

11 §. *Oikeusavun myöntäminen.* Nykytilaa ei ehdoteta muutettavaksi päätöksen tiedoksiantotavan osalta, vaan oikeusapupäätös voitaisiin jatkossakin toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen. Tyypillisesti asiointiosoite on ollut hakijan avustajan sähköpostiosoite, kun yksityinen avustaja on hakenut oikeusapua asiakkaansa puolesta. Asiointiosoite voi tarkoittaa myös muuta sähköistä osoitetta, esimerkiksi tiliä viestinvälityspalvelussa tai asiointipalvelua.

Pykälän *1 momentista* ehdotetaan poistettavaksi seitsemän päivän tiedoksisaantijankoa koskeva virke, jolloin tiedoksisaantijankoa määräytyisi yleislakien perusteella. Postitse kirjeellä toimitettu asiakirja katsottaisiin hallintolain 59 §:n 2 momentin mukaan annettun tiedoksi seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Sähköinen asiakirja katsottaisiin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annettun lain 19 §:n 2 momentin mukaan annettun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 12.1.2026. Hallinnon yhteisistä sähköisen asiointin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta annettavan lain voimaan tullessa voimassa olleeseen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan 11 §:n mukaiseen suostumusrekisteriin merkityt käyttäjät siirtyisivät 11 §:ssä tarkoitettuun käyttäjärekisteriin. Tällöin varmistettaisiin, että voimassa olevan lain nojalla sähköiseen tiedoksiantoon viestinvälityspalvelussa suostumuksen antaneet käyttäjät siirtyisivät automaattisesti uuteen 11 §:n mukaiseen käyttäjärekisteriin ja he voisivat jatkaa viestinvälityspalvelun käyttöä katkeamatta. Lisäksi käyttäjärekisteriin siirtyisivät kaikki muutkin suostumusrekisteriin merkityt tiedot.

Laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 96/2022 muuttamisesta tulisi kuitenkin voimaan samana päivänä kuin laki, jota se muuttaisi. Perustelut voimaantuloajankohdalle on esitetty kyseisen lain 16 §:n säännöskohtaisissa perusteluissa. Tämänhetkisen arvion mukaan lakiehdotus voisi tulla voimaan loppuvuonna 2025.

9 Toimeenpano ja seuranta

Esityksen toimeenpanoa ja vaikuttavuutta seurataan osana hallitusohjelmaan sisältyvän valtionhallinnon tuottavuusohjelman toimeenpanon arviointia ja tuottavuustavoitteiden toteutumista. Taloudellisten vaikutusten toteutumista seurataan hyödyntäen valtion, kuntasektorin ja hyvinvointialueiden varainhoitovuosisikohtaisia tilinpäätöstietoja sekä Digi- ja väestötietovirastolta saatavia Suomi.fi-viestien käyttötilastoja.

10 Suhde muihin esityksiin

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys HE 76/2025 vp, jossa esitetään muutettavaksi tukipalvelulain 5 §:n 1 momentti. Kyseistä momenttia esitetään muutettavaksi myös tässä esityksessä. Nämä esitykset on tarvittaessa sovittava eduskunnassa yhteen.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys HE 89/2025 vp pienten riita-asioiden menettelystä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi prosessiosoitteesta samalla tavalla kuin tässä esityksessä. Tuon esityksen ehdotus prosessiosoitteesta jää tarpeettomaksi, jos vastaava säännös hyväksytään tässä esityksessä. Esitykset on siksi tarvittaessa sovittava eduskunnassa yhteen.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

11.1 Lähtökohdat

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään suhtautunut varauksellisesti luonnollisten henkilöiden sähköiseen asiointiin velvoittamiseen perustuslain 6 §:ssä turvatun yhdenvertaisuuden ja 21 §:n oikeusturvan näkökulmasta (PeVL 35/2010 vp, PeVL 5/2016 vp, PeVL 32/2018 vp). Myös ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisukäytännössä on suhtauduttu kielteisesti sähköisen viranomaisasioinnin edellyttämiseen (esim. AOA 3911/4/11, 13.9.2012, AOA 2954/4/12, 28.5.2013, AOA 4653/4/14, 31.12.2015, OKV/429/1/2017, 18.6.2018). Sähköisen viranomaisasioinnin voimakas lisääntyminen yhteiskunnan yleisen digitalisoitumisen myötä antaa kuitenkin mahdollisuuden arvioida sähköistä asiointia koskevaa perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöä osin uudenaikaisissa yhteiskunnallisissa olosuhteissa. Nyt käsillä olevan esityksen voidaan katsoa päivittävän viranomaisten tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä yhteiskunnan digitalisoitumiskehitystä vastaavaksi.

Valiokunta ei ole aiemmin arvioinut sellaista sähköisen tiedoksiannon käyttöä lisäävää lakiesitystä, jossa viranomaisaloitteisesti muutettaisiin luonnollisille henkilöille lähetettävien tiedoksiantojen ensisijaista toimitustapaa kirjetiedoksiannoista sähköiseen tiedoksiantoon henkilön aiemman sähköisen viranomaisasioinnin perusteella, ja jossa mahdollistettaisiin myös sähköisistä tiedoksiannoista kieltäytyminen henkilön pyynnöstä. Vaikka lakiesityksellä ei velvoiteta ketään sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, sillä kuitenkin muutettaisiin potentiaalisesti hyvin monen ja jopa yli kahden miljoonan luonnollisen henkilön tiedoksiantojen ensisijaista vastaanottamistapaa kirjetiedoksiannosta sähköiseen tiedoksiantoon Suomi.fi-viestien kautta. Esityksellä pyritäisiin merkittävään sähköisen tiedoksiannon käytön lisäämiseen ja siten viranomaistoiminnan tehostamiseen. Näin ollen esitys on merkityksellinen yhdenvertaisuuden ja oikeusturvan näkökulmasta sekä myös perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan, 17 §:ssä turvattujen kielellisten oikeuksien sekä 6 §:n 3 momentin mukaisten lapsen oikeuksien näkökulmasta. Nämä valtiosääntöiset reunaehdot on otettu huomioon esityksen valmistelussa ja siten esitys täyttää perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten asettamat vaatimukset alla tarkemmin kuvatuksi.

11.2 Yhdenvertaisuus

11.2.1 Suomi.fi-viestien käyttöönotto ja sähköisten tiedoksiantojen toimittaminen

Yhdenvertaisuus turvataan perustuslain 6 §:ssä. Yhdenvertaisuutta turvataan myös useissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, kuten Euroopan ihmisoikeussopimuksen (SopS 63/1999) 14 artiklassa sekä YK:n yleissopimuksessa vammaisten henkilöiden oikeuksista. Esityksen suhdetta yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista on arvioitu erikseen seuraavassa jaksossa 11.3.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta (PeVL 10/2024 vp). Siihen sisältyy mielivallan kieltä ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa (HE 309/1993 vp, s. 42). Yleinen yhdenvertaisuuslauseke kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa ihmisiä tai ihmisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien ihmisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia ihmisille että asetettaessa heille velvollisuuksia (PeVL 57/2016 vp, s. 2).

Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (ks. HE 309/1993 vp, s. 42–43 ja esim. PeVL 55/2016 vp, s. 2). Perustuslakivaliokunnan käytännössä onkin vakiintuneesti todettu, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (esim. PeVL 10/2024 vp, kohta 8, PeVL 102/2022 vp, kohta 5, PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 35/2010 vp, s. 2, PeVL 28/2009 vp, s. 2/II, PeVL 21/2007 vp, s. 2/I, PeVL 38/2006 vp, s. 2/I, PeVL 1/2006 vp, s. 2/I). Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esim. PeVL 10/2024 vp, kappale 8, PeVL 57/2016 vp, s. 3, PeVL 37/2010 vp, s. 3/I, PeVM 11/2009 vp, s. 2).

Perustuslain yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää 6 §:n 2 momentin syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kiellettyjen syrjintäperusteiden lista ei ole tyhjentävä, vaan kiellettyihin erotteluperusteisiin kuuluvat myös muut henkilöön liittyvät syyt, kuten esimerkiksi yhteiskunnallinen asema, varallisuus, yhdistystoimintaan osallistuminen, perhesuhteet, raskaus, aviollinen syntyperä, sukupuolinen suuntautuminen ja asuinpaikka (HE 309/1993 vp, s. 44). Säännöksessä kielletään myös välillinen syrjintä eli sellaiset toimenpiteet, joiden vaikutukset tosiasiallisesti – vaikkakin vain välillisesti – johtaisivat syrjivään lopputulokseen (HE 309/1993 vp, s. 44, PeVL 4/2016 vp, PeVL 31/2014 vp). Syrjinnän käsitellä oloa on arvioitava menettelyn tosiasiallisten seurausten kannalta (PeVL 4/2016 vp, s. 3, PeVL 28/2009 vp, s. 2).

Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kuitenkaan kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustelulle asetettavat vaatimukset ovat erityisesti säännöksessä lueteltujen kiellettyjen erotteluperusteiden kohdalla kuitenkin korkeat (PeVL 39/2018 vp, PeVL 55/2016 vp). Hyväksyttävän perusteen on valiokunnan käytännössä edellytetty olevan asiallisessa ja kiinteässä yhteydessä lain tarkoitukseen (esim. PeVL 57/2016 vp, s. 3, PeVL 44/2010 vp, s. 5–6). Valiokunta on kiinnittänyt lisäksi huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 1/2017 vp, s. 3, PeVL 38/2006 vp, s. 3/II). Valiokunta on suhtautunut kriittisesti myös taannehtiviin heikennyksiin yhdenvertaisuuden toteutumisessa (PeVL 1/2017 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on aiemmassa käytännössään katsonut, että sähköisen asioinnin yksinomaisuudella on yhteys perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännökseen, sillä sähköiset asiointivälineet eivät välttämättä ole tosiasiallisesti jokaisen saatavilla (PeVL 32/2018 vp, s. 3). Merkityksellistä valiokunnan mukaan oli sillä, että arvioitavana olevassa hallituksen esityksessä laiksi huoneistotietojärjestelmästä velvollisuus sähköiseen asiointiin ei koskenut välittömästi yksityisiä henkilöitä, vaan velvollisuuden kohteena ovat ensisijaisesti oikeushenkilöt.

Välillisesti velvollisuuden kohteina olivat puolestaan lähinnä kiinteistöalan ammattihenkilöt ja toimijat, joilla voidaan valiokunnan mukaan edellyttää olevan tekniset valmiudet ja riittävä kyvykkyys sähköisen asioinnin käyttämiseen (PeVL 32/2018 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota sähköisen asioinnin tosiasiallisiin mahdollisuuksiin myös oikeudenkäyntimaksujen porrastamista vireillepanotavan mukaan koskeneessa lausunnossaan. Kyseistä esitystä tuli valiokunnan mukaan tarkastella 6 §:n 1 momentin yleisen yhdenvertaisuussäännöksen suhteen, sillä esityksessä eri asemaan asettaminen liittyi oikeusturvaperusoikeuden käyttämiseen eikä siinä ollut valiokunnan mukaan kysymys pykälän 2 momentin tarkoittamassa mielessä henkilöön liittyvästä erottelusta (PeVL 35/2010 vp, s. 2/II). Valiokunnan mukaan sääntely ei ollut valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista edellyttäen muun muassa, että asian vireillepano on mahdollista myös muulla tavoin kuin toimittamalla tiedot suoraan käräjäoikeuden tietojärjestelmään. Perustuslakivaliokunta on lisäksi antanut aiemmassa käytännössään valtiosääntöoikeudellista merkitystä sille, että sähköisen asiointitilin käyttö (nykyisin Suomi.fi-viestit) ulosottomenettelyssä ei ole ollut luonnolliselle henkilölle pakollista (PeVL 5/2016 vp, s. 2). On kuitenkin huomioitava, että perustuslakivaliokunta ei ole aiemmin ottanut kantaa esityksen kaltaiseen sääntelyehdotukseen koskien sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta. Edellä viitatus valiokunnan lausunnot asiointitilin käytöstä ja sähköisestä asioinnista ovat koskeneet jossain määrin erilaisia sääntelytilanteita.

Ensisijaisesti sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen siirtyminen tämän esityksen mukaisesti heijastelee sähköisen viranomaisasioinnin yleisyyttä asiointimuotona nyky-yhteiskunnassa. Yhteiskunnan kehitys, jossa sähköisen viranomaisasioinnin osuus on voimakkaasti lisääntynyt, perustelee lakiehdotusten tavoitetta siirtyä ensisijaisesti sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen niiden henkilöiden kohdalla, jotka ylipäättään käyttävät viranomaisten sähköisiä asiointipalveluja. Siten ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa päivittävän viranomaisten tiedoksiantoa koskevaa sääntelyä yhteiskuntakehitystä vastaavaksi, jonka osalta perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän harkinnalle ei ole asetettu tiukkoja, perustuslain 6 §:n 1 momentissa säädetystä yleisestä yhdenvertaisuudesta johtuvia rajoja (PeVL 10/2024 vp, kohta 8, PeVL 102/2022 vp, kohta 5, PeVL 11/2012 vp, s. 2).

Ehdotetussa sääntelyssä luonnollisen henkilön sähköisen asioinnin peruste viranomaisten tiedoksiantojen vastaanottamisen osalta muutettaisiin etukäteiseen suostumukseen perustuvasta mallista viranomaisaloitteiseen ja henkilön aiempaan sähköiseen asiointiin perustuvaan malliin, jossa henkilö voi lopettaa sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisen pyynnöstään. Muutos toteutettaisiin yhtäältä poistamalla asiointilain 18 ja 19 §:ssä säädetty asianosaisen suostumusedellytys sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiselle silloin, kun tiedoksianto tai sitä koskeva ilmoitus toimitetaan Suomi.fi-viesteihin. Lisäksi tukipalvelulakiin lisättäisiin uusi 8 d § koskien luonnollisen henkilön Suomi.fi-viestien viranomaisaloitteista käyttöönottoa Suomi.fi-tunnistustapahtuman yhteydessä. Lakiehdotusten myötä viranomaiset voisivat toimittaa sähköisiä tiedoksiantoja suoraan henkilölle avatulle Suomi.fi-viestit-tilille ilman hänen erillistä suostumustaan jokaisen tiedoksi annettavan asiakirjan osalta. Vaihtoehtoisesti tiedoksianto voitaisiin toimittaa ilman erillistä asiakirjakohtaista suostumusta viranomaisen omaan sähköiseen asiointipalveluun edellyttäen, että henkilön Suomi.fi-viesteihin lähetetään tästä ilmoitus. Muulla tavalla, kuten esimerkiksi sähköpostitse, toimitettaviin sähköisiin tiedoksiantoihin, edellytettäisiin ehdotetussa asiointilain 18 §:n 2 momentissa voimassa olevan asiointilain suostumuksen tulkintakäytäntöä vastaavaa menettelyä siitä, että vastaanottajan on täytynyt ilmoittaa viranomaiselle yhteystiedokseen sähköinen osoite (esim. KHO 6.9.2018/4025).

Esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnissa tarkemmin selostetusti voidaan arvioida, että kyseiset lakiehdotukset johtaisivat siihen, että Suomi.fi-viestien käyttäjiksi ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajiksi tulisi myös paljon uusia luonnollisia henkilöitä, joiden tosiasialliset kyvyt Suomi.fi-viestien ja muiden sähköisten asiointipalvelujen käyttöön sekä sähköisten asiointivälineiden, kuten päätelaitteiden määrä tai internet-yhteyden laatu, voivat vaihdella. Siten esityksen sääntely on merkityksellistä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta on kuitenkin keskeistä, että ehdotuksessa viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto kytkettäisiin henkilön Suomi.fi-tunnistuspalvelun käyttöön silloin, kun henkilö tunnistautuu johonkin viranomaisen sähköiseen asiointipalveluun kuten OmaVeron tai OmaKantaan. Kytkeä Suomi.fi-tunnistuksen ja viestien käyttöönoton välillä luo erottelun, joka perustuu henkilön oletettuun sähköisen asiointikykyyn. Erottelun tavoitteena on rajata viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton ja sinne toimitettavien sähköisten tiedoksiantojen ulkopuolelle henkilöt, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia palvelun käyttöön esimerkiksi alhaisempien digitaitojen taikka puuttuvien sähköisten laitteiden, yhteyksien tai vahvan sähköisen tunnistautumisen välineiden vuoksi. Suomi.fi-viestien käyttöönoton kytkeminen Suomi.fi-tunnistuksen käyttöön turvaisi siten yhdenvertaisuutta viranomaisten tiedoksiantojen vastaanottamisessa henkilöiden tosiasiallisten mahdollisuuksien mukaisesti. Kohdistamalla ehdotukset vain Suomi.fi-tunnistusta käyttäviin turvataan siten tosiasiallista tasa-arvoa, kun vain sähköiseen asiointiin kykeneville otettaisiin käyttöön Suomi.fi-viestit. Tosiasiallisesti yhdenvertaisten asiointimahdollisuuksien turvaaminen kiinnittyy myös perustuslain 21 §:n oikeusturvaperusoikeuteen, sillä tiedoksiannon toimituksella on alla tarkemmin käsitellysti merkitystä henkilön oikeusturvan toteutumiselle.

Suomi.fi-tunnistuksen käyttö edellyttää itsessään paitsi vahvan sähköisen tunnistautumisen välinettä, pääsyä päätelaitteelle ja internet-yhteyttä, niin myös riittäviä digitaitoja. Kyse on siten suhteellisen monimutkaisesta sähköisen asiointin toimenpiteestä. Siten Suomi.fi-tunnistuksen käytön voidaan usein katsoa osoittavan henkilön riittäviä digivalmiuksia myös Suomi.fi-viestien käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen. Kuten esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnista tarkemmin ilmenee, suomalaisten digitaaliset valmiudet ovat keskimäärin hyvin korkeat myös kansainvälisesti vertailtuna, ja ne ovat kasvaneet kaikissa väestöryhmissä tasaisesti. Lisäksi koska osalle Suomi.fi-viestien uusista käyttäjistä siirtymisen sähköisiin tiedoksiintoihin voidaan katsoa parantavan heidän viranomaisasiointiaan kirjetiedoksiintoihin nähden, esimerkiksi sähköisen tiedoksiannon nopeuden ja käyttömukavuuden vuoksi, ehdotusten voidaan katsoa turvaavan perustuslain 6 §:n mukaista yhdenvertaisuutta myös joidenkin haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kohdalla. Esimerkiksi jotkin tiettyihin vammaryhmiin kuuluvista henkilöistä saavat tiedon paremmin sähköisellä tiedoksiannolla kuin kirjeitse.

Toisaalta vaikka ehdotukset pyrkivät perustamaan viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton henkilön sähköisen asiointin kykyyn, myös Suomi.fi-tunnistusta käyttävien henkilöiden tosiasialliset mahdollisuudet sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen kuitenkin vaihtelevat. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että henkilölle, jolle on holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu, ei avattaisi tiliä viranomaisaloitteisesti, vaikka henkilö asioisi sähköisesti. Edunvalvojan määräämisen ja edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisen syynä on yleensä toimintakyvyn heikkeneminen, joka vaikuttaa myös kykyyn käyttää digitaalisia palveluita. Viranomaisten sähköisissä palveluissa voi asioida lisäksi henkilöitä, joille on määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu, mutta joita ei voida rekisteriperusteisesti sulkea tilin viranomaisaloitteisen avaamisen ulkopuolelle, koska näitä tilanteita ei rekisteröidä holhousasioiden rekisteriin. Lisäksi palveluissa voivat asioida henkilöt, jotka eivät muutoin tosiasiallisesti kykene käyttämään viestinvälityspalvelua ja seuraamaan

sähköisiä tiedoksiantojaan. Suomi.fi-tunnistuksen käyttö ei siten aina luotettavasti osoita henkilön riittäviä tosiasiallisia valmiuksia sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen. Tällaisten henkilöiden tunnistaminen ei ole mahdollista ennakolta rekisteriperusteisesti tai muulla vastaavalla tavalla, minkä vuoksi on mahdollista, että Suomi.fi-viestien käyttäjiksi päätyisi lakiehdotusten myötä myös henkilöitä, jotka eivät tosiasiallisesti kykene käyttämään palvelua ja seuraamaan sähköisiä tiedoksiantojaan. Vaikka ehdotukset kohtelevat muodollisesti tasa-arvoisesti kaikkia Suomi.fi-viestien ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottajiksi tulevia henkilöitä, jotka käyttävät Suomi.fi-tunnistusta, Suomi.fi-viestien uudet käyttäjät asettuisivat ehdotusten seurauksena tosiasiaa eri asemaan sen mukaan, kuinka hyvin heidän tosiasialliset digivalmiutensa riittävät palvelun käyttöön.

Erityisesti tällaisten ehdotusten piiriin tulevien henkilöiden yhdenvertaisten asiointimahdollisuuksien näkökulmasta on keskeistä, että ehdotetussa tukipalvelulain 8 e §:n 1 momentissa säädettäisiin henkilön mahdollisuudesta lopettaa Suomi.fi-viestien käyttö ja sinne toimitettavien sähköisten tiedoksiantojen vastaanottaminen pyytämällä viestit-tilinsä sulkemista. Pyyntö vastaanottavalla Digi- ja väestötietovirastolla ei ole niiden käsittelyssä harkintavaltaa. Pyyntö olisi mahdollista tehdä jo heti Suomi.fi-viestit-tilin käyttöönoton jälkeen, ja sulkemispyynnön voisi tehdä joko sähköisesti tai Digi- ja väestötietoviraston asiakaspalvelussa. Henkilön tekemän pyynnön seurauksena hänen Suomi.fi-viestit-tilinsä suljettaisiin siten, että sinne ei voitaisi enää toimittaa uusia sähköisiä tiedoksiantoja, vaan hän saisi viranomaisten tiedoksiantonsa muulla tavoin, esimerkiksi postitse. Henkilön tili kuitenkin säilyisi palvelussa siten, että hän voisi käytön lopettamisen jälkeenkin tarkastella tililleen jo mahdollisesti toimitettuja asiakirjoja. Pynnön sulkemisesta voisi tehdä myös henkilön puolesta toinen henkilö valtuutuksen nojalla.

Siten vaikka ehdotukset mahdollistavat Suomi.fi-viestien käyttöönoton ja sinne sähköisten tiedoksiantojen toimittamisen viranomaisaloitteisesti ilman henkilön etukäteistä suostumusta, käytön lopettamismahdollisuus omasta pyynnöstä turvaa henkilön valinnanvapauden tiedoksiantojen vastaanottamistavassa. Ehdotukset eivät velvoittaisi ketään Suomi.fi-viestien käyttäjiksi tulevia henkilöitä sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, eikä ehdotuksissa olisi siten kyse yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisesta luonnollisten henkilöiden sähköiseen asiointiin velvoittamisesta (PeVL 5/2016 vp, PeVL 35/2010 vp). Ilmoitusmenettely turvaa osaltaan ihmisten tosiasiallisesti yhdenvertaisia asiointimahdollisuuksia viranomaisten kanssa heidän ominaisuuksiaan ja kykyjään vastaavasti.

Ehdotusten tuoma muutos sähköisten tiedoksiantojen etukäteisestä suostumusperustaisuudesta käytön lopettamispyyntöön kuitenkin tarkoittaa, että viranomaisaloitteisesti Suomi.fi-viestien käyttäjäksi tulevan henkilön, joka ei kykene käyttämään palvelua, tulisi tehdä aktiivisia toimenpiteitä palvelun käytön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamisen lopettamiseksi. Näitä toimenpiteitä voidaan kuitenkin lähtökohtaisesti pitää kohtuullisina, koska henkilö on jo Suomi.fi-viestien käyttäjäksi tullessaan ollut asioimassa sähköisesti Suomi.fi-tunnistuksella ja siten hänellä voidaan useimmiten katsoa olevan riittävät valmiudet tarvittaessa myös käytön lopettamispyynnön tekemiseen. Tarvittaessa henkilö voi myös valtuuttaa toisen henkilön tekemään lopettamispyynnön puolestaan. Lisäksi ilmoitusmenettelyä keventävät pyynnön tekemisen helppous Suomi.fi-viesteissä tai Digi- ja väestötietoviraston asiakaspalvelussa, käytön lopettamismahdollisuudesta informointi Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä sekä mahdollisuus saada apua pyynnön tekemiseen Digi- ja väestötietovirastolta. Tämän vuoksi voidaan katsoa, että lopettamismahdollisuus turvaa tehokkaasti myös kaikkien niiden henkilöiden yhdenvertaisuutta, joilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen Suomi.fi-tunnistuksen käytöstä huolimatta.

11.2.2 Suomi.fi-viestien avaaminen uudelleen

Esitys sisältää myös ehdotuksen tukipalvelulain 8 e §:n 2 momentissa säädettävästä viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestien avaamisesta uudelleen käyttöön, mikäli henkilö jatkaa sähköistä viranomaisasiointia Suomi.fi-tunnistuksella puolen vuoden jälkeen lopettamispyynnön tekemisestä. Viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien uudelleen avaaminen ei velvoittaisi sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, vaan henkilö voisi aina tehdä uuden lopettamispyynnön, jonka jälkeen tili suljettaisiin uudelleen. Mikäli henkilö kuitenkin haluaisi asioida sähköisesti Suomi.fi-tunnistusta käyttäen kirjautumalla esimerkiksi OmaKantaan tai OmaVeroon, mutta ei pystyisi käyttämään Suomi.fi-viestejä, tulisi hänen tehdä tilin sulkemispyyntö toistuvasti tiheimmillään puolen vuoden välein. Ehdotus viranomaisaloitteisesta uudelleenkäyttönotosta lisäisi jonkin verran henkilöltä edellytettäviä toimenpiteitä ja vaivaa, mikäli hänellä olisi silloin tällöin tarve asioida sähköisesti Suomi.fi-tunnistuksella, mutta jättäytyä Suomi.fi-viestien käytön ulkopuolelle.

Viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien uudelleen avaamisen tarkoituksena on turvata mahdollisimman laaja Suomi.fi-viestien käyttäjämäärä ja siten esityksen tavoite sähköisten tiedoksiantojen ensisijaisuudesta ja viranomaistoiminnan tehostamisesta. Käytännössä on mahdollista, että pyyntömahdollisuutta käyttävät myös sellaiset henkilöt, joiden sähköisen asioinnin valmiudet riittävät hyvin palvelun käyttöön, mutta jotka eivät syystä tai toisesta halua vastaanottaa tiedoksiantoja sähköisesti Suomi.fi-viesteihin. Viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien uudelleen avaaminen Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä on katsottu kannustavan säännöllisesti tällaisia henkilöitä palvelun käyttöön. Siten viranomaisaloitteisella käyttöön palauttamisella voidaan katsoa olevan hyväksyttävä tavoite sähköisen viranomaisasioinnin lisäämiseksi.

Koska Suomi.fi-tunnistuksen käytön voidaan usein katsoa osoittavan riittäviä tosiasiallisia valmiuksia sähköiseen asiointiin, ei viranomaisaloitteista käyttöön palauttamista voida lähtökohtaisesti pitää myöskään kohtuuttomana toimenpiteenä näiden muutenkin sähköisesti asioivien henkilöiden tapauksissa. Lisäksi koska viranomaisaloitteinen käyttöön palauttaminen voisi tapahtua aikaisintaan puolen vuoden kuluttua lopettamispyynnöstä ja koska pyyntömenettely on yllä todetusti suhteellisen kevyt ja siihen olisi saatavissa myös tukea, ei käyttöön palauttaminen ja mahdollista toistuvan pyynnön tekemistä voida myöskään pitää kohtuuttomana niille, joilla on tosiasiallisesti riittämättömät digivalmiudet viestien käyttöön, mutta kuitenkin tarve myös käyttää välillä Suomi.fi-tunnistusta viranomaisasioinnissaan.

11.2.3 Alaikäisten Suomi.fi-viestien käyttö

Perustuslain 6 §:n 3 momentin mukaan lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Viestinvälityspalvelutili avattaisiin viranomaisaloitteisesti vain täysi-ikäiselle eikä esityksessä ehdoteta erityissääntelyä alaikäisten osalta, vaan viestinvälityspalvelutilin avaaminen, käyttö ja tilin sulkeminen nojautuisi lapsen huoltoon koskevaan yleissääntelyyn. Jatkossakin viestinvälityspalvelutili voidaan avata alaikäiselle pyynnöstä. Esityksen voidaan siten katsoa olevan perustuslain 6 §:n 3 momentin sekä lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 60/1991) tavoitteiden mukainen.

11.2.4 Sähköisen asiakirjan saapuminen määräajassa

Esityksessä ehdotetaan muutettavan asiointilain asiakirjojen määräajassa saapumista koskevaa 11 §:ää. Voimassa olevan säännöksen perusteella viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan

viimeisen päivän aikana. Merkitystä ei nykyisin ole sillä, onko kyseessä sähköisesti vai muulla tavoin toimitettu asiakirja. Viranomaisen pyytämän asiakirjan sijaan säännös koskisi jatkossa kaikkia viranomaiselle toimitettuja sähköisiä asiakirjoja. Ehdotettu muutos merkitsisi sitä, että sähköisesti toimitettuun, muuhunkin kuin viranomaisen pyytämään asiakirjaan kuten esimerkiksi valituskirjelmään, sovellettaisiin hieman pidempää määräaikaa kuin käyntiasioinnilla tai postitse toimitettuun asiakirjaan. Käyntiasioinnilla tai postitse toimitetun asiakirjan tulee olla perillä viimeistään määräajan viimeisenä päivänä viranomaisen sulkemisaikaan mennessä. Sähköisesti asiakirjan voisi toimittaa esimerkiksi viranomaisen asiointipalvelussa vielä myöhemminkin saman päivän aikana. Ne henkilöt, joiden tosiasialliset mahdollisuudet sähköiseen asiointiin eivät riitä asiakirjojen toimittamiseen sähköisesti, joutuisivat toimittamaan asiakirjansa aikaisemmin määräajan viimeisen päivän aikana kuin ne, jotka pystyvät toimittamaan asiakirjansa sähköisesti.

Muutoksen tavoitteena on selkeyttää sähköisten asiakirjojen määräaikasääntelyä. Voimassa olevan lainsäädännön perusteella asianosaisen omasta aloitteestaan toimitettaman sähköisen asiakirjan määräaika määräytyy eri tavalla kuin viranomaisen pyytämän sähköisen asiakirjan. Tavallisesti viranomaisten sähköisiä palveluja ei ole kuitenkaan sidottu viranomaisen aukioloaikoihin, mikä on omiaan hämärtämään tiettyyn kellonaikaan sidotun määräajan merkitystä sähköisessä asiointissa. Sähköisesti toimitetun asiakirjan määräajan riippuminen siitä, onko kyseessä viranomaisen pyytämä vai omasta aloitteesta toimitettu asiakirja, voidaan arvioida aiheuttavan sekaannusta hallinnon asiakkaita. Koska esityksessä ehdotusten arvioidaan lisäävän viranomaiselle toimitettavien sähköisten asiakirjojen määrää, myös sähköisten asiakirjojen toimittamista koskevan määräaikasääntelyn olisi perusteltua olla mahdollisimman selkeää ja yhdenmukaista. Siten määräaikasääntelyn muutoksella voidaan arvioida olevan perustuslain 6 §:n näkökulmasta hyväksyttävät, lainsäädännön yhdenmukaistamiseen ja sähköisen asioinnin luonteeseen kiinnittyvät syyt. Koska tosiasiallinen määräajan ero asiakirjan toimitustapojen välillä vaihtelee vain määräajan viimeisen päivän sisällä ja lasketaan tunneissa, ei eroa myöskään voida pitää kohtuuttoman suurena.

11.3 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista

YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen tarkoituksena on edistää, suojella ja taata kaikille vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden synnynnäisen arvon kunnioittamista. Vammaissopimuksen tarkoituksena on kattaa vammaisuuden käsite mahdollisimman laajalti sekä ottaa huomioon mahdolliset yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Tarkoituksena ei ole rajata minkäänlaista vammaisuutta yleissopimuksen soveltamisen ulkopuolelle. Sopimuksen 1–9 artiklat sisältävät määräykset sopimuksen tarkoituksesta, yleisistä periaatteista ja velvoitteista, tasa-arvosta ja yhdenvertaisuudesta, vammaisista naisista ja lapsista, tietoisuuden lisäämisestä ja esteettömyydestä sekä sopimusta koskevien käsitteiden määritelmät. Nämä artiklat on huomioitava läpileikkaavasti kaikkia muita artikloja sovellettaessa.

Osallisuus, syrjäntäkielto, esteettömyys ja saavutettavuus ovat yleissopimuksen johtavia periaatteita. Sopimuksen 3 artiklan periaatteita ovat muun muassa itsemääräämisoikeus, syrjimättömyys, osallisuus ja yhdenvertaisuus. Sopimuksen 4 artikla korostaa vammaisten henkilöiden ja heitä edustavien järjestöjen osallistamista ja osallistumista kaikkeen heitä koskevaan päätöksentekoon. Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleiskommentin nro 6:n (2018) 13 kohdan mukaan sopimuksen yhdenvertaisuutta koskevassa 5 artiklassa kielletään sekä oikeudellinen että tosiasiallinen syrjäntä kaikilla säännellyillä ja julkisen viranomaisen suojelemilla aloilla. 5 artikla on tärkeä sopimuksen määräysten toteutumiseksi erityisesti kohtuullisten mukautusten ja muiden positiivisten erityistoimien toteuttamisessa.

Vammaisten henkilöiden tosiasiallisen yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi tehtäviä tarpeellisia erityistoimia ei pidetä syrjintänä eikä syrjivinä.

Yleissopimuksen 5 artiklan lisäksi 12 artiklassa on turvattu vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus lain edessä. Artiklan määräys edellyttää viranomaiselta myös erityisiä toimia vammaisen henkilön oman mielipiteen selvittämisessä ja sen huomioimisessa palvelua tai etuutta koskevassa päätöksenteossa. Sopimuksen 13 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee varmistaa vammaisille henkilöille oikeussuojan tehokas saavutettavuus yhdenvertaisesti muiden kanssa muun muassa järjestämällä menettelyllisiä ja ikään perustuvia mukautuksia sekä helpottaakseen heidän tehokasta suoraa ja välillistä osallistumistaan oikeudellisiin menettelyihin.

Yleissopimuksen määräykset edellyttävät myös viranomaisten sähköisten palvelujen saavutettavuutta. Sopimuksen 9 artiklan 1 kohdan b alakohdassa sekä 2 kohdan h alakohdassa korostetaan sähköisten palvelujen saavutettavuutta ja edellytetään asianmukaisia toimia saavutettavuuden varmistamiseksi. Lisäksi sopimuksen 19 artiklassa on turvattu vammaisten henkilöiden oikeus itsenäiseen elämään ja osallisuuteen yhteisössä.

Esityksen kannalta keskeisimpien yleissopimuksen määräysten voidaan katsoa liittyvän vammaisten yhdenvertaiseen pääsyyn oikeusturvaan ja oikeudellisiin menettelyihin, joihin viranomaisten asiakirjojen tiedoksianto kuuluu. Ehdotetun sääntelyn voidaan katsoa olevan yleissopimuksen tavoitteiden mukaisia joidenkin vammaisten henkilöiden osalta. Sähköisen tiedoksiannon voidaan perusoikeusvaikutusten arviossa tarkemmin esitetysti katsoa soveltuvan joillekin vammaisille henkilöille hyvin ja mahdollisesti jopa paremmin kuin postitse toimitettavan tiedoksiannon. Kuten esityksen yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnissa on tarkemmin selostettu, voidaan kuitenkin arvioida, että joillakin vammaisilla henkilöillä valmiudet sähköiseen asiointiin ovat alemmat ja heille esityksen mukainen sähköinen tiedoksianto Suomi.fi-viestien kautta sopii heikosti.

Esityksessä vammaisten yhdenvertaista pääsyä oikeusturvaan ja oikeudellisiin menettelyihin 13 artiklan mukaisesti turvattaisiin ensinnäkin edellisessä jaksossa 11.2 kuvatulla sääntelyratkaisulla, jossa henkilölle ei viranomaisaloitteisesti otettaisi käyttöön Suomi.fi-viestejä, mikäli hän ei lainkaan käytä Suomi.fi-tunnistusta. Tämä rajaa ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle ne vammaiset henkilöt, jotka eivät lainkaan asioi sähköisesti. Lisäksi ehdotetun tukipalvelulain 8 d §:n 2 momentin mukaisesti ne vammaiset henkilöt, joille on holhousoimesta annettussa laissa tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu, jäisivät viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönoton ulkopuolelle. Tällaisilla henkilöillä olisi kuitenkin mahdollista ottaa Suomi.fi-viestit käyttöön pyynnöstään ehdotetun tukipalvelulain 8 d §:n 3 momentin mukaisesti. Sääntelyllä turvattaisiin vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä pääsyä sähköisen tiedoksiannon vastaanottajaksi heidän näin halutessaan yleissopimuksen 5, 13 ja 19 artiklojen määräysten mukaisesti.

Lisäksi Suomi.fi-viesteihin sovelletaan digipalvelulain saavutettavuusvaatimuksia, jotka osaltaan toteuttavat myös vammaisten henkilöiden mahdollisuutta käyttää palvelua ja siten yleissopimuksen 9, 13 ja 19 artiklojen määräyksiä sekä 3 artiklan yleisiä periaatteita. Niille vammaisille henkilöille, joille ei ole holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon mukaan määrätty edunvalvojaa tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettua, mutta joiden digitaaliset valmiudet ovat alemmat, vaikka asioivatkin jonkin verran sähköisesti viranomaisten sähköisissä palveluissa, on mahdollisuus halutessaan pyytää Suomi.fi-viestien käytön lopettamista, mikäli heille on viranomaisaloitteisesti otettu palvelu käyttöön. Pynnön tekemiseen olisi edellisessä jaksossa 11.2 kuvastusti useita vaihtoehtoja. Näillä perusteilla sääntelyn arvioidaan täyttävän

yleissopimuksen määräysten vaatimukset myös sellaisten vammaisten henkilöiden osalta, jotka eivät rajaudu viranomaisaloitteisen Suomi.fi-viestien käyttöönnoton ulkopuolelle.

11.4 Oikeusturva ja hyvä hallinto

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Lisäksi oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin on turvattu myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa ja Yhdistyneiden kansakuntien kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 8/1976) 14 artiklassa.

Perustuslain 21 §:n säännöstä tulee lukea kokonaisuutena (HE 309/1993 vp, s. 72). Säännöksessä luetaan hyvän hallinnon ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tärkeimmät osa-alueet eli käsittelyn julkisuus, oikeus tulla kuulluksi, oikeus saada perusteltu päätös sekä oikeus hakea muutosta. Luetteloa ei ole tarkoitettu tyhjentäväksi (PeVL 43/2021 vp, kohta 2). Vaatimus virkatoiminnan puolueettomuudesta samoin kuin hallintolaissa säädetty palveluperiaate voidaan liittää 1 momentissa asetettuun asianmukaisen käsittelyn vaatimukseen. Hallintolain 7 §:n 1 momentin palveluperiaatteen mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lainsäädännöllä ei saa vaarantaa kenenkään oikeusturvaa (PeVL 5/2016 vp, s. 3). Perustuslain 21 §:n säännökset eivät kuitenkaan estä säätämästä lailla vähäisiä poikkeuksia niissä turvattuihin oikeuksiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta kulloinkin kyseessä olevan oikeusturvatakeen asemaa pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (HE 309/1993 vp, s. 74 ja esim. PeVL 43/2021 vp, kohta 2, PeVL 39/2014 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja asioiden viivytyksettömään käsittelyyn liittyvien perusoikeuksien merkitykseen oikeusvaltion kulmakivinä (PeVL 43/2021 vp, kohta 12 ja siinä viitatu lausunnot). Se on lisäksi vakiintuneesti todennut, että tuomioistuinmenettelyjen kehittäminen ajan oloon vaikuttaa asioiden käsittelyaikoihin ja siten edistää perustuslain 21 §:n 1 momentissa jokaiselle turvattua oikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimessa ilman aiheetonta viivytystä (esim. PeVL 4/2010 vp, s. 5, PeVL 30/2006 vp, s. 4–5, PeVL 2/2006 vp, s. 2, PeVL 31/2005 vp, s. 3 ja PeVL 35/2002 vp, s. 3). Valiokunta on katsonut, että tiedoksiannolla on olennainen vaikutus siihen, miten asianosaisen oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin toteutuu. Tiedoksianto on tehtävä siten, että vastaanottaja saa oikeuksiensa käyttämiseksi tarvitsemansa tiedot selkeästi, hänelle ymmärrettävinä ja riittävän ajoissa (PeVL 9/2010 vp, s. 2/I). Tiedoksiantoa koskeva sääntely on merkityksellistä myös kuulluksi tuleminen oikeuden näkökulmasta, koska tiedoksianto tekee mahdolliseksi asianosaisen kuulemisen oikeudenkäynnissä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen mukaan ihmisoikeussopimuksen oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä koskevan 6 artiklan 1 kohdasta ei johdu velvollisuutta toimittaa tiedoksianto jollakin tietyllä tavalla. Oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin sisältyvä vaatimus menettelyn kontradiktorisuudesta edellyttää kuitenkin sitä, että asianosaisille varataan tilaisuus tutustua kaikkeen merkitykselliseen oikeudenkäyntiaineistoon ja kommentoida sitä. Tärkeää on ennen muuta se, että vastapuoli saa tiedon häntä vastaan nostetusta tuomioistuinasiasta. Tiedoksianto liittyy myös asianosaisten tasavertaisuuden periaatteeseen, johon kuuluu asianosaisen kohtuullinen mahdollisuus ajaa asiaansa olosuhteissa, jotka eivät aseta häntä vastapuoltaan

olennaisesti huonompaan asemaan (esim. Avotiņš v. Latvia 23.5.2016, suuri jaosto, kohta 119, Aždajić v. Slovenia 8.10.2015 kohta 48 sekä Dilipak ja Karakaya v. Turkki 4.3.2014 kohta 77).

Ihmisoikeustuomioistuimien on painottanut myös tarvetta varmistua siitä, että tiedoksianto poissa olevalle asianosaiselle on todella toimitettu. Riittävää ei ole olettaa, että asianmukaisesti lähetetty tiedoksianto on onnistunut, vaan tuomioistuimen pitää mahdollisuuksien mukaan selvittää, onko vastaanottaja todella saanut tiedon oikeudenkäynnistä (esim. Gankin ym. v. Venäjä 31.5.2016 kohta 38 ja Gusak v. Venäjä 7.6.2011 kohta 27). Tiedoksiantosääntelyä ja tuomioistuimen velvollisuutta varmistua kutsumismenettelyn asianmukaisuudesta on tarkasteltu myös vastakuulustelu-oikeutta koskevassa ratkaisukäytännössä. Hyväksyttävänä ei voida pitää esimerkiksi sellaista menettelyä, että tallennettuun kertomukseen turvauduttaisiin tilanteessa, jossa todistajan tai asianomistajan kutsun tiedoksianto on tapahtunut puutteellisesti (esim. Yevgeniy Ivanov v. Venäjä 25.4.2013 kohdat 46 ja 47 sekä KKO 2018:54).

Perustuslakivaliokunta on aiemmin arvioinut oikeusturvan kannalta muun muassa oikeushenkilöiden velvoittamista sähköiseen asiointiin huoneistotietojärjestelmän yhteydessä (PeVL 32/2018 vp), sähköisen asiointitilin vapaaehtoista käyttöä ulosottomenettelyssä (PeVL 5/2016 vp) ja käsittelymaksun porrastusta paperimuotoisen ja sähköisen asioinnin välillä (PeVL 35/2010 vp, s. 2). Lisäksi valiokunta on arvioinut puhelintiedoksiantoa (PeVL 9/2010 vp). Asiointitilin käyttöä ulosottomenettelyssä arvioidessaan valiokunta katsoi oikeusturvanäkökohtien edellyttävän, että tiedoksianto toteutetaan siten, että vastaanottaja saa oikeuksiansa käyttämiseksi tarvitsemansa tiedot selkeästi, hänelle ymmärrettävinä ja riittävän ajoissa. Ehdotuksen valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa oli valiokunnan mukaan kyse yhtäältä siitä, tuleeko sähköisesti tiedoksi annettu asia tehokkaasti henkilön tietoon, ja toisaalta siitä, täyttääkö ehdotettu tiedoksiantomenettely menettelyn asianmukaisuutta koskevan perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaisen vaatimuksen (PeVL 5/2016 vp, s. 3). Valiokunta on antanut myös merkitystä käyttäjien informoinnille kiinnittämällä huomiota sähköisestä tiedoksiannosta henkilölle lähetettävään heräteviestiin sekä toteamalla, että laajennettaessa asiointitilin käyttöä ehdotetulla tavalla asiointitilin käyttäjiä tulee nimenomaisesti tiedottaa tilin käyttämisestä myös ulosottoasioissa. Ulosottokaaren muutosten yhteydessä valiokunta katsoi, että asiointitilin käyttäminen sähköiseen tiedoksiantoon esityksessä ehdotetulla tavalla ei siten lähtökohtaisesti vaaranna asiakirjan vastaanottajan oikeusturvaa edellyttäen, että asiointitili on teknisesti toimintavarma (PeVL 5/2016 vp, s. 3).

Esityksen mukainen, tukipalvelulain 8 d §:ssä säädettävä viranomaisaloitteinen Suomi.fi-viestien käyttöönotto sekä suostumusedellytyksen poistaminen asiointilain 18 ja 19 §:stä Suomi.fi-viestien kautta toimitettavan sähköisen tiedoksiannon osalta muuttavat potentiaalisesti hyvin monen henkilön tiedoksiantojen vastaanottamistapaa kirjetiedoksiannosta sähköiseen tiedoksiantoon. Lakiehdotukset päivittävät tiedoksiantomenettelyä vastaamaan yhteiskunnan nykyistä tilaa, jossa sähköinen asiointi on yleinen viranomaisasioinnin tapa. Oikeusturvan näkökulmasta ehdotettu sääntely voidaan siten nähdä hallinto- ja tuomioistuimenmenettelyjen kehittämisenä ajan olosuhteita vastaavaksi.

Kuten esityksen oikeusturvaa koskevan vaikutustenarvioinnin yhteydessä on tarkemmin selostettu, sähköistä tiedoksiantoa voidaan nykyisin pitää kirjepostia nopeampana ja usein myös varmempana tapana tiedoksiannon toimittamiseen monille henkilöille, mistä syystä sen hyödyntäminen monesti parantaa vastaanottajan oikeusturvaa kirjetiedoksiantoon verrattuna. Oikeudenkäynnin yhteydessä sähköinen tiedoksiantomenettely voi myös vapauttaa tiedoksiantoon käytettäviä resursseja vaikeampiin tiedoksiantoihin, mikä voi edistää niiden toimittamista ja näin vaikuttaa epäonnistuneen tiedoksiannon takia peruutettavien pääkäsitteilyiden määrään. Myös hallintomenettelyssä sähköinen tiedoksianto voi vapauttaa resursseja vaikeampien tiedoksiantojen toteuttamiseen. Siten lakiehdotusten voidaan arvioida

edistävän perustuslain 21 §:n mukaisen ja perustuslakivaliokunnan käytännössään korostamien käsittelyn viivytyksettömyyden ja muun asianmukaisuuden tavoitteita (PeVL 43/2021 vp, kohta 12, PeVL 5/2016 vp, s. 3, PeVL 4/2010 vp, s. 5).

Koska tehokas tiedoksianto edellyttää kuitenkin, että uudet käyttäjät tiedostavat lakiehdotusten tuomat tiedoksiannon toimitustavan muutokset ja niiden merkityksen, voi lakiehdotuksiin liittyä myös oikeusturvariskejä, mikäli henkilö ei tosiasiallisesti ole tietoinen tiedoksiantajensa muuttumisesta sähköiseksi. Näiden riskien voidaan katsoa painottuvan erityisesti Suomi.fi-tunnistuksen yhteydessä tapahtuvan viestien käyttöönoton sekä uusien tiedoksiantojen toimittamisen tilanteisiin.

Suomi.fi-viestien käyttöönottilanteissa uutta käyttäjää informoidaan tilanteesta selkeästi palvelun käyttöönotosta, sen merkityksestä sekä myös henkilön mahdollisuudesta lopettaa palvelun käyttö ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottaminen. Tili avattaisiin vasta sen jälkeen, kun henkilö on ilmoittanut sähköisen osoitteensa heräteilmoituksia varten tai ilmoittanut, ettei halua antaa osoitetietoa. Siten Suomi.fi-viestien käyttöönotto ei tapahtuisi henkilöltä salassa. Henkilöä informoitaisiin myös mahdollisesta myöhemmästä viranomaisaloitteisesta Suomi.fi-viestien uudelleenkäyttöönotosta. Henkilön informointi takaa siten uuden käyttäjän oikeusturvaa varmistamalla sitä, että käyttäjä tiedostaa palvelun käyttöönoton sekä sen, että käyttöönoton myötä mikä tahansa Suomi.fi-viestejä käyttävä viranomainen voi lähettää hänelle palvelun kautta sähköisiä tiedoksiantoja ilman hänen erillistä suostumustaan. Käyttäjä ei voi tukipalvelulain käyttövelvoitetta koskevan sääntelyn vuoksi kuitenkaan käytännössä tietää, mitkä viranomaiset tai julkista hallintotehtävää hoitavat muut kuin viranomaiset lähettäisivät missäkin asioissa sähköisiä tiedoksiantoja viestinvälityspalveluun. Toisaalta tilanne on sama kuin nykyään niiden käyttäjien osalta, jotka ovat ottaneet palvelun käyttöön suostumuksellaan. Ottaen huomioon perustuslakivaliokunnan yllä selostetut huomiot tiedoksiannon toimitustapaa koskevan informoinnin merkityksestä oikeusturvan toteutumiseksi (PeVL 5/2016 vp, s. 3), käyttäjälle palvelusta annettavan tiedon voidaan katsoa osaltaan takaavan oikeusturvan toteutumista muutosten yhteydessä. Esityksen muutoksista välitettäisiin tietoa myös yleisellä tiedottamisella, mikä parantaa tietoisuutta muutoksista ja mahdollistaa niihin varautumisen jo etukäteen. Myös julkisuuslain 20 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen on tiedotettava toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa.

Suomi.fi-viestien käyttöönoton jälkeen oikeusturvan toteutumisen kannalta keskeistä on, kuinka tehokkaasti käyttäjä tosiasiallisesti saa tiedon uudesta viesteihin saapuneesta tiedoksiannosta. Tällä on merkitystä erityisesti asiointilain 19 §:n mukaisen tavallisen sähköisen tiedoksiannon asioissa, sillä tavalliseen tiedoksiantoon sovelletaan tiedoksisaantiolettamaa. Tavallisen sähköisen tiedoksiannon vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa Suomi.fi-viesteihin saapuvien tiedoksiantojen seuraaminen on siten lähtökohtaisesti henkilön itsensä vastuulla. Vaikka Suomi.fi-viesteihin voidaan toimittaa myös todisteellisia sähköisiä tiedoksiantoja, viranomaisen tulee toteuttaa tiedoksianto muulla tavalla, esimerkiksi saantitodistuskirjeellä, mikäli asiakirjan tosiasiallisesta tiedoksisaannista ei saada henkilön vahvistusta määräaikaan mennessä. Todisteellisessa sähköisessä tiedoksiannossa oikeusturvariskien arvioidaan olevan siksi vähäiset.

Uuden sähköisen tiedoksiannon vastaanottamistilanteita varten esityksessä ehdotetaan lisättäväksi asiointilakiin uusi 19 a § henkilön sähköiseen osoitteeseen kuten sähköpostiin lähetettävästä heräteilmoituksesta silloin, kun henkilö on antanut palveluun tällaisen osoitteen ja Suomi.fi-viesteihin saapuu uusi tiedoksianto. Jos henkilö on antanut heräteyhteydestiedon, on heräteilmoituksen lähettämisestä huolehtiminen tiedoksiannon antavalle viranomaiselle

lakiehdotuksen mukaan pakollista. Heräteilmoitus edistää tiedoksiannon tehokkuutta ja siten oikeusturvaa, mille perustuslakivaliokunta on yllä todetusti antanut valtiosääntöoikeudellista merkitystä (PeVL 5/2016 vp, s. 3). Uusi käyttäjä voisi antaa heräteyhteystiedon jo Suomi.fi-viestien käyttöönoton yhteydessä, jonka jälkeen hän saisi aina heräteilmoituksen, kun hänen Suomi.fi-viesteihin saapuu uusi tiedoksianto tai viesti siitä, että henkilölle on saapunut tiedoksianto viranomaisen omaan asiointipalveluun. Heräteilmoituksen saatuaan henkilö voisi käydä tarkistamassa Suomi.fi-viestinsä ja arvioida tiedoksiannon merkitystä ja sen mahdollisesti häneltä edellyttämiä toimenpiteitä. Heräteyhteystiedon antamista ei kuitenkaan säädettäisi esityksessä pakolliseksi ja siten henkilö voisi myös valita olla vastaanottamatta heräteilmoituksia, jolloin hänen tulisi muistaa käydä säännöllisesti tarkistamassa Suomi.fi-viestinsä uusien tiedoksiantojen varalta. Käyttöönoton yhteydessä kuitenkin informoitaisiin henkilöä selkeästi, mikä merkitys on sillä, että hän ei anna heräteyhteystietoa. Sähköpostiheräteilmoituksen lisäksi henkilöllä on mahdollisuus saada lisäpalveluna ilmoitus uudesta tiedoksiannosta myös puhelimeensa, mikäli hänellä on Suomi.fi-mobiilisovellus käytössään.

On myös mahdollista, että muutoksista informoinnista ja tiedottamisesta, heräteilmoituksesta sekä muista teknisistä, oikeusturvavaikutusten arvioinnissa tarkemmin kuvatuista oikeusturvamekanismeista huolimatta henkilö ei ymmärrä, muista tai halua seurata Suomi.fi-viestejään ja sinne toimitettavia sähköisiä tiedoksiantoja. Perustuslakivaliokunta on todennut aiemmin puhelintiedoksiantoa koskevassa lausunnossaan, että puhelintiedoksiannon onnistuminen siten, että vastaanottaja epäilyksettä saa puhelimitse tiedon asiakirjasta ja ymmärtää tiedoksiannon merkityksen, edellyttää käytännössä vastaanottajan myötävaikutusta tiedoksiantoon ja valmiutta tiedon vastaanottamiseen (PeVL 9/2010 vp, s. 2). Vastaavasti myös sähköisen tiedoksiannon toteuttaminen Suomi.fi-viestien kautta siten, että henkilö tosiasiaa saa tiedon palveluun lähetetystä asiakirjasta, käytännössä edellyttää palvelun käyttäjältä hänen omaa myötävaikutustaan. Siten riittävät sähköiset laitteet ja digikyvykkyyden omaavilta viestien käyttäjältä voidaan edellyttää myös omaa aktiivisuutta tehokkaan tiedoksiannon toteutumiseksi. Näihin toimenpiteisiin kuuluvat esimerkiksi heräteyhteystiedon antaminen ja heräteyhteystiedoksi annetun sähköpostiosoitteen sekä välillä myös uusien saapuneiden Suomi.fi-viestien tarkastaminen. Toisaalta mikäli Suomi.fi-viestien käyttäjäksi tulevalta henkilöllä ei ole riittäviä valmiuksia palvelun käyttöön ja sähköisten tiedoksiantojen vastaanottamiseen, on hänellä tukipalvelulaissa säädettävä, yllä käsitelty mahdollisuus tehdä pyyntö Suomi.fi-viestit -tilinsä sulkemisesta, jolloin hänen tiedoksiantonsa lähetettäisiin hänelle jälleen muulla tavoin, kuten kirjeitse.

Hyvän hallinnon näkökulmasta on merkityksellistä, että mahdollisuus pyytää Suomi.fi-viestit-tilinsä sulkemista turvaa myös hallintolain mukaisen palveluperiaatteen toteutumista säilyttämällä henkilön valinnanvapauden tiedoksiantojen vastaanottamistavassa. Vaikka esityksessä poistettaisiin asiointilaissa säädetty henkilön suostumusedellytys sähköiselle tiedoksiannolle silloin, kun tiedoksianto tai sitä koskeva ilmoitus lähetettäisiin henkilön Suomi.fi-viesteihin, tehtyään viestit-tilinsä sulkemispyynnön henkilöllä olisi mahdollisuus asioida sähköisesti viranomaisten asiointipalveluissa taikka muulla tavoin tarpeensa mukaan ilman Suomi.fi-viestien käyttöönottoa puolen vuoden ajan. Vaikka Suomi.fi-tunnistuksen käyttö puolen vuoden jälkeen pyynnön tekemisestä johtaisi Suomi.fi-viestien viranomaisaloitteiseen uudelleenkäyttöönottoon, olisi henkilöllä mahdollisuus tehdä aina halutessaan uusi tilin sulkemispyyntö. Siten myöskään Suomi.fi-viestien uudelleenkäyttöönotto ei rajoittaisi henkilön tiedoksiantojen vastaanottamistapaa vain Suomi.fi-viesteihin. Näin ollen palveluperiaatteen mukainen hallinnon asiakkaan valinnanvapaus säilyy.

Tilin sulkeminen ei myöskään johda henkilön Suomi.fi-viesteihin jo mahdollisesti toimitettujen asiakirjojen ja muiden viestien häviämiseen, vaan henkilö voi sulkemisen jälkeenkin tarkastella

aiemmin saapuneita viestejään, mikä edistää niin ikään oikeusturvan toteutumista. On lisäksi huomattava, että tiedoksiannon toimittamisen tapa olisi yksittäisen asiakirjan osalta jatkossakin viranomaisen harkinnassa siitäkkin huolimatta, että henkilöllä olisi käytössään Suomi.fi-viestit.

11.5 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Esitysluonnoksen myötä luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen tunnistautuville henkilöille avattaisiin Suomi.fi-viestit-tili, jonka avulla he vastaanottaisivat jatkossa viranomaisten heille toimittamat tiedoksiannot ja muun postin pääasiassa sähköisenä. Viranomaisten paperisena toimittamien asiakirjojen siirtymisellä sähköisesti toimitettavaan muotoon on osaltaan vaikutusta suuren henkilömäärän henkilötietojen käsittelytapoihin. Näin ollen hallituksen esitys on merkityksellinen myös EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvatun henkilötietojen suojan ja perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-alaa rajoittaa tämän säännöksen lisäksi myös se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvatun yksityiselämän suojan piiriin (esim. PeVL 71/2014). Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että lainsäätäjän tulee turvata henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa (esim. PeVL 18/2012 vp, s. 2).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt lähtökohtaisesti riittävänä perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta, että sääntely täyttää tietosuoja-asetuksessa asetetut vaatimukset (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 3–5, PeVL 15/2018 vp, PeVL 2/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi ensisijaisesti taata tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojaa koskevan yleislainsäädännön nojalla. Erityislainsäädännön käyttö tulisi rajata vain välttämättömään siten kuin tietosuoja-asetus antaa kansallista liikkumavaraa. (ks. esim. PeVL 2/2018 vp, s. 5 ja PeVL 14/2018 vp, s. 5). Kun harkitaan kansallisen liikkumavaran käyttöä, on otettava huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset. Erityislainsäädännön tarpeellisuutta tulisi arvioida riskiperusteisen lähestymistavan mukaisesti eli mitä korkeampi riski henkilötietojen käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Perustuslakivaliokunta on korostanut myös sitä, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden, vaan se tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin. (PeVL 14/2018 vp s. 5–8).

Esityksessä ehdotetaan Suomi.fi-viestien avulla välitettyjen viestien säilytysajan pidentämistä nykyisestä kahdesta vuodesta viiteen vuoteen. Palvelun käyttäjällä olisi edelleen mahdollisuus poistaa viestit jo aiemmin. Yksi tietosuoja-asetuksen 5 artiklan yleisistä käsittelyperiaatteista on säilytyksen rajoittaminen: henkilötietoja saa säilyttää vain niin kauan kuin se on tarpeen tietojen käyttötarkoituksen kannalta. Periaatetta on noudatettava kaikessa asetuksen soveltamisalaan kuuluvassa henkilötietojen käsittelyssä. Lähtökohtaisesti säilytysajan määrittämisessä on kysymys rekisterinpitäjän vastuulla olevasta arvioinnista, joka tehdään tietojen käyttötarkoitusta vasten. Tukipalvelulakia valmisteltaessa on kuitenkin pidetty perusteltuna säätää laissa Suomi.fi-viestien säilytysajasta ja tätä säilytysaikaa nyt pidennettäisiin. Tietosuoja-asetuksesta ei itsessään johdu tiettyä aikamäärettä, jonka jälkeen tiedot olisi välttämättä poistettava. Hyväksyttävä säilytysaika on siten tilannekohtaista ja asiaa on arvioitava kussakin yksittäistapauksessa käsillä olevien tosiseikkojen pohjalta. Perustuslakivaliokunta on arvioinut eri yhteyksissä erityissääntelyn kohteena olevien henkilötietojen säilytysaikojen asianmukaisuutta ja suhtautunut varauksella tietojen pitkään säilyttämiseen. Tietojen pysyvää säilyttämistä valiokunta on pitänyt mahdollisena vain poikkeuksellisesti. Varauksellinen suhtautuminen on korostunut arkaluonteisten henkilötietojen kohdalla.

Perustuslakivaliokunnan mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietojen suojan mukaista, ellei siihen ole tietojärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (ks. PeVL 31/2017 vp, s. 5, PeVL 89/2022 vp, s.6). Pysyvää säilyttämistä voi puoltaa esimerkiksi se, että tiedot ovat osin muuttumattomia tai hitaasti muuttuvia eikä niitä päivitetä pelkän ajan kulumisen vuoksi ja niiden pysyvä säilyttäminen on tarpeellista tehtävien hoitamiseksi (PeVL 54/2010 vp). Valiokunta on painottanut erityisesti arkaluonteisten tietojen säilytysajan rajaamista siihen, mikä on välttämätöntä sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on järjestelmään tallennettu (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s.5, PeVL 13/2017 vp, s.6). Valiokunta on esimerkiksi pitänyt viiden vuoden säilytysaikaa arkaluonteisten tietojen osalta pitkänä (PeVL 13/2017 vp).

Suomi.fi-viestien avulla välitettyjen viestien ja tiedoksiantojen säilytysajan pidentämiselle arvioidaan olevan tarve, kun viranomaisten tiedoksiannot toimitettaisiin jatkossa pääasiassa Suomi.fi-viestejä hyödyntäen. Yksittäisellä henkilöllä arvioidaan olevan aiempaa suurempi tarve päästä tarkastelemaan viranomaisten hänelle toimittamia tiedoksiantoja ja muita viestejä kootusti Suomi.fi-viestien näkymästä. Monissa viranomaisasioissa asianosaisen on päästävä tiettyyn asiakirjaan käsiksi vielä kahden vuoden jälkeenkin oikeutensa, etunsa tai velvollisuutensa toteuttamiseksi. Aiemmin tällaisten asiakirjojen säilyttäminen on edellyttänyt asianosaiselta esimerkiksi postitse hänelle toimitettujen kirjeiden säilyttämistä fyysisesti. Suomi.fi-viestien merkityksen tällä tavoin kasvaessa on esitystä valmisteltaessa pidetty henkilötietojen käsittelyn tarkoitukseen nähden välttämättömänä ehdottaa säilytysajan pidentämistä viiteen vuoteen. Ehdotettavan säilytysajan arvioidaan olevan tällä tavoin välttämätön sen tavoitteen saavuttamiseksi, jonka vuoksi tiedot on tallennettu Suomi.fi-viestien rekisteriin. Käyttäjällä olisi lisäksi mahdollisuus myös jatkossa itsellään mahdollisuus vaikuttaa tietojen säilytysaikaan poistamalla viestejä. Näin ollen arvioidaan, että perustuslain 10 §:n 1 momentin mukainen yksityiselämän suojan turvaaminen ja vaatimus säätää henkilötietojen suojasta lailla täytyisivät myös uuden Suomi.fi-viestien säilytysajan kohdalla asianmukaisesti.

Säilytysajan pidentämisen lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavan nykyinen sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumusrekisteri viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteriksi. Jatkossa luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäville avattaisiin ehdotettavan sääntelyn perusteella viranomaisaloitteisesti viestinvälityspalvelutili, eikä suostumusta sähköiseen tiedoksiantoon enää tarvitsisi erikseen antaa. Henkilötietojen käsittelyperusteena viestinvälityspalvelussa tässä yhteydessä olisi edelleen lakisääteisen velvoitteen noudattamiseen yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettulla tavalla. Lisäksi käsitellessään tietoja tilastointitarpeisiin tai Suomi.fi-viestien käytön määrän sekä kustannusten selvittämistä varten, Digi- ja väestötietoviraston suorittama henkilötietojen käsittely perustuu tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettua yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseen. Tukipalvelulain 3 luvussa on säädetty henkilö- ja muiden tietojen käsittelystä palvelutuotannossa ja 4 luvussa tukipalveluihin ja niiden käyttöön liittyvistä vaatimuksista, mukaan lukien tietoturvasääntövaatimuksista. Sääntely on tältä osin arvioitu riittäväksi, eikä lisäsääntelyä pidetä perusteltuna huomioiden perustuslakivaliokunnan edellä kuvattu lausuntokäytäntö koskien sitä, että henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi ensisijaisesti taata tietosuoja-asetuksen ja kansallisen tietosuojaa koskevan yleislainsäädännön nojalla. Nykyistä laajempaa tietosuoja-asetuksen jättämän kansallisen liikkumavaran käyttöä Suomi.fi-viestien osalta ei pidetä välttämättömänä, vaikka palvelun merkitys viranomaisten ja kansalaisten välisessä viestinnässä korostuu entisestään.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että eräisiin oikeushallinnon viranomaisiin ja tuomioistuimiin koskeviin säädöksiin lisättäisiin sähköisen tiedoksiantotavan käytön edistämiseksi velvollisuus ilmoittaa vireillepanoasiakirjassa vireillepanijan henkilötunnus sekä tiettyjen muiden asian käsittelyyn liittyvien henkilöiden kuten laillisen edustajan tai asiamiehen, vastaajan ja todistajan

henkilötunnukset. Esityksessä tarkoitettu henkilötunnuksen käsittely perustuisi tietosuojalain 29 §:ään. Henkilötunnuksen käsittely olisi välttämätöntä oikeushallinnon viranomaisten ja tuomioistuinten lakisääteisten lainkäyttö- ja viranomaistehtävien hoidossa henkilön luotettavaa yksilöintiä ja sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten.

11.6 Kielelliset oikeudet

Esityksessä ei ehdoteta nimenomaisesti kielellisiä oikeuksia koskevaa sääntelyä. Esitettyjen muutosten toimeenpanossa tulisi kuitenkin ottaa huomioon myös kielelliset oikeudet. Perustuslain 17 §:n 1 momentin mukaan Suomen kansalliskielet ovat suomi ja ruotsi. Perustuslakivaliokunta on pitänyt olennaisena huolehtia molempien kansalliskielten riittävästä näkyvyydestä digitaalisissa palveluissa ja myös muista kielellisistä oikeuksista sekä pitänyt tärkeänä, että kielelliset perusoikeudet otetaan huomioon palvelujen kehittämisen alkuvaiheesta alkaen ja että digitaalisia palveluita kehitetään rinnakkain eri kieliversioina (PeVM 5/2022 vp, kohta 5). Esityksessä viestinvälityspalveluun ehdotettavat muutokset ja sitä koskeva viestintä toteutettaisiin suomeksi ja ruotsiksi.

Esityksessä ehdotettavien muutosten toimeenpanossa otettaisiin lisäksi huomioon saamen kieli. Saamenkielisten oikeus käyttää saamen kieltä viranomaistoiminnassa turvataan perustuslain 17 §:n 3 momentissa, jonka mukaan saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisessa säädetään lailla. Tämän oikeuden turvaamiseksi on säädetty saamen kielilaki, joka osaltaan vahvistaa saamen kielen virallista asemaa ja madaltaa kynnystä käyttää kieltä virallisissa yhteyksissä. Lain sisältämät keinot tarkoittavat yhtäältä pyrkimystä lisätä saamen kieltä taitavien henkilöiden määrää niissä viranomaisissa, joita laki koskee. Tämän toteutuessa voidaan saamelaisten kotiseutualueen väestölle järjestää nykyistä useammin laadullisesti ja määrällisesti samanlaiset palvelut äidinkielestä riippumatta. Tulkkauksen ja kääntämisen käyttäminen merkitsisivät kuitenkin myös tulevaisuudessa tärkeää keinoa tavoitteiden saavuttamiseksi. (PeVM 4/2003 vp, s. 2) Väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 20 kohdan mukaan väestötietojärjestelmään talletetaan henkilön ilmoittama äidinkieli ja asiointikieli. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että myös saamelaisten kohdalla pitää riittää henkilön oma ilmoitus äidinkielestä tai huoltajien ilmoitus lapsensa äidinkielestä. Vastaavasti valiokunta on katsonut, että myöskään oikeutta asioida saamen kielellä viranomaisissa ei tule liittää saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 3 §:n mukaiseen saamelaismääritelmään (PeVM 12/2014 vp s. 6).

Saamen kielilain 2 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla lakia sovelletaan Digi- ja väestötietovirastoon. Lain 4 §:n nojalla saamelaisella on oikeus omassa asiassa tai asiassa, jossa häntä kuullaan, käyttää kyseisessä laissa tarkoitettussa viranomaisessa saamen kieltä. Saamen kielellä tarkoitetaan saamen kielilain 3 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla inarinsaamen, koltansaamen tai pohjoissaamen kieltä käytetystä kielestä tai pääasiallisesta kohderyhmästä riippuen. Viranomaisen ei saa rajoittaa tai kieltäytyä toteuttamasta kyseisessä laissa säänneltyjä kielellisiä oikeuksia sillä perusteella, että saamelainen osaa myös muita kieliä, kuten suomea tai ruotsia. Lainkohdan taustalla olevien esitöiden mukaan oikeus käyttää saamen kieltä koskisi hallintoasian sekä suullista että kirjallista käsittelyä kuten asiakirjan esittämistä viranomaiselle (HE 180/1990 vp, s. 28).

Saamen kielilain 8 §:n 1 momentin nojalla viranomaisten on yleisölle suunnatussa tiedottamisessa käytettävä myös saamen kieltä. Lain 8 §:n 2 momentin nojalla viranomaisen ilmoitukset, kuulutukset, julkipanoset sekä muut yleisölle annettavat tiedotteet sekä opasteet ja yleisön käytettäviksi tarkoitetut lomakkeet täyttöohjeineen on saamelaisten kotiseutualueella laadittava ja annettava myös saamen kielellä. Mainitun perusteella viestinvälityspalvelun

tuottajana olevan Digi- ja väestötietoviraston on noudatettava toiminnassaan saamen kielilakia ja otettava laista tulevat velvoitteet huomioon toteuttaessaan esityksen mukaisia muutoksia.

11.7 Ahvenanmaan erityisasema

Perustuslain 120 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa (1144/1991) erikseen säädetään. Asiointilain ja digipalvelulain 2 luvun soveltamisalaa ehdotettaisiin muutettavaksi kattamaan myös esitutkinta ja poliisitutkinta. Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 1 momentin 23 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat esitutkintaa. Poliisitutkinta rinnastuu esitutkintaan, mikä ilmenee muun ohella siitä, että poliisilain 6 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan poliisitutkinta toimitetaan noudattaen soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Näin ollen esityksen ei voida katsoa olevan ristiriidassa perustuslain 120 §:ssä säädetyn Ahvenanmaan itsehallinnon kanssa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon erityisesti ehdotetun viestinvälityspalvelutilin viranomaisaloitteista avaamista ja sähköisen tiedoksiannon ensisijaisuutta koskevan sääntelyn suhteesta perustuslain 6 §:ssä säädettyyn yhdenvertaisuuteen ja 21 §:ssä säädettyyn oikeusturvaan.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 §:n 1 momentti, 7 ja 11 §, 13 §:n 3 momentti ja 24 §:n otsikko, sellaisena kuin niistä on 5 §:n 1 momentti laissa 649/2022, sekä
lisätään lakiin uusi 2 a luku ja 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

3 §

Tukipalvelut

Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja ovat:

7) viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi;

5 §

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Velvollisuus käyttää 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja sekä asiointivaltuuspalvelusta saatavaa tietoa henkilön toimivallasta laillisena edustajana on:

- 1) valtion hallintoviranomaisilla, virastoilla, laitoksilla ja liikelaitoksilla;
 - 2) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisilla;
 - 3) kunnallisilla viranomaisilla niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä;
 - 4) tuomioistuimilla ja muilla lainkäyttöelimillä.
-

7 §

Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta poikkeaminen

Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitettun tukipalvelun käyttöön velvoitetun on haettava poikkeusta käyttövelvollisuudesta palvelutuottajalta, jos se ei käytä tukipalvelua.

Poikkeus käyttövelvollisuudesta voidaan myöntää, jos tukipalvelun käyttöön velvoitetun on teknisistä tai toiminnallisista taikka kustannustehokkuuteen tai tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

Valtiovarainministeriö voi omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitettun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleisen ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta.

2 a luku

Viestinvälityspalvelu

8 a §

Viestinvälityspalvelun käyttäminen

Viestinvälityspalvelua käytetään käyttäjäorganisaation sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä. Viestinvälityspalvelua voidaan käyttää myös:

- 1) muiden sähköisten viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen käyttäjäorganisaation ja käyttäjän välillä;
- 2) postitse toteutettavaan tiedoksiantomenettelyyn ja muiden kirjeiden lähettämiseen.

8 b §

Ilmoituksen lähettäminen

Palvelutuottaja lähettää sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen käyttäjälle viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksi annettavasta asiakirjasta. Palvelutuottaja lähettää ilmoituksen myös muusta viestinvälityspalveluun saapuneesta sähköisestä viestistä, jos käyttäjä on ilmoittanut sähköisen osoitteen ilmoituksen lähettämistä varten.

8 c §

Kirjepostin toimittaminen

Palvelutuottaja toimittaa käyttäjäorganisaation viestinvälityspalveluun lähettämän tiedoksiannon tai muun viestin postitse, jos käyttäjäorganisaatio on ilmoittanut sen tiedoksiantotavaksi tai lähetystavaksi.

8 d §

Viestinvälityspalvelutilin avaaminen

Palvelutuottaja avaa täysi-ikäiselle henkilölle viestinvälityspalvelutilin, kun henkilö tunnistautuu 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen. Ennen tilin avaamista henkilön on ilmoitettava 8 b §:ssä tarkoitettu sähköinen osoite tai tieto siitä, ettei anna osoitetta.

Tiliä ei kuitenkaan avata 1 momentissa tarkoitettulla menettelyllä henkilölle, jolle on holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu.

Palvelutuottaja avaa viestinvälityspalvelutilin pyynnöstä muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tilanteessa.

8 e §

Viestinvälityspalvelutilin sulkeminen

Palvelutuottaja sulkee viestinvälityspalvelutilin käyttäjän pyynnöstä tai saatuaan tiedon käyttäjän kuolemasta.

Palvelutuottaja avaa kuitenkin viestinvälityspalvelutilin uudelleen, jos:

- 1) 8 d §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät; ja

2) kuusi kuukautta on kulunut siitä, kun tili on käyttäjän pyynnöstä suljettu.

11 §

Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteri

Palvelutuottaja pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä viestinvälityspalvelun käyttäjistä.

Käyttäjien rekisteröimisessä noudatetaan, mitä 10 §:n 2–4 momentissa säädetään tahdonilmaisujen rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä.

13 §

Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

Palvelutuottajan on säilytettävä 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, jollei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit viisi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut.

24 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa 11 §:n mukaiseen suostumusrekisteriin merkityt käyttäjät siirretään lain tultua voimaan 11 §:ssä tarkoitettuun käyttäjärekisteriin.

2.

Laki

sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 2 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 §:n 1 momentti sekä 4, 11, 18 ja 19 §, sellaisina kuin niistä ovat 18 § laissa 534/2016 ja 19 § laissa 924/2010, sekä
lisätään lakiin uusi 19 a ja 19 b § seuraavasti:

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan asian sähköiseen vireillepanoon ja käsittelyyn sekä sähköiseen tiedoksiantoon hallintoasiassa, tuomioistuinasiasassa, muussa rikosasiassa, ulosottoasiassa ja poliisitutkinnassa, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvien osin myös muussa viranomaistoiminnassa.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä* telekopiota ja telepalvelua, kuten sähköistä lomaketta, sähköpostia tai käyttöoikeutta sähköiseen tietojärjestelmään, sekä muuta sähköiseen tekniikkaan perustuvaa menetelmää, jossa tieto välittyy langatonta siirtotietä tai kaapelia pitkin; ei kuitenkaan puhelua;
- 2) *sähköisellä viestillä* sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota;
- 3) *sähköisellä asiakirjalla* sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon tai käsittelyyn taikka tiedoksiantoon;
- 4) *viestinvälityspalvelulla* hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua; ja
- 5) *asiointipalvelulla* viranomaisen vastuulla olevaa sähköisen asioinnin palvelua.

11 §

Asiakirjan saapuminen määräajassa

Viranomaiselle toimitetun sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitetulla tavalla. Määräajoista ja niiden noudattamisen vaikutuksista säädetään muutoin erikseen.

4 luku

Päätöisasiakirjan sähköinen allekirjoittaminen ja sähköinen tiedoksianto

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Viranomainen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä.

Viranomainen lähettää asiakirjan:

- 1) viestinvälityspalveluun;
- 2) asiointipalveluun; tai
- 3) muuhun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun sähköiseen osoitteeseen, jonka tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen.

Tiedoksiannon vastaanottaja on tunnistettava käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on vahvistettu vastaanotetuksi. Jos asiakirjaa ei ole vahvistettu vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sähköisen viestin lähettämisestä, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Viranomainen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan muutoin kuin todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä 18 §:n 2 momentin mukaiseen tiedoksianto-osoitteeseen.

Asiakirja voidaan kuitenkin antaa tiedoksi 18 §:n mukaisesti, jos se on tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

19 a §

Ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava viestinvälityspalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle, jos vastaanottaja on ilmoittanut viestinvälityspalveluun sähköisen osoitteen ilmoituksen lähettämistä varten.

19 b §

Ilmoitus tiedoksiannosta asiointipalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava asiointipalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle.

Ilmoitus lähetetään viestinvälityspalveluun. Jos viestinvälityspalvelu ei ole vastaanottajalla tai viranomaisella käytössä, ilmoitus lähetetään muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle ilmoituksen lähettämistä varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 ja 90 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 15 §:n 2 ja 3 momentti sekä 90 §:n 1 ja 4 momentti sekä
lisätään 90 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

15 §

Valituksen sisältö

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi, postiosoite ja muut yhteystiedot. Hallintotuomioistuimelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava myös valittajan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksessa on ilmoitettava myös sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Jos valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, hallintotuomioistuin voi valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat. Jos valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, prosessiosoitteeksi katsotaan kuitenkin ilmoitetun sähköinen asiointipalvelu.

90 §

Tavallinen ja todisteellinen tiedoksianto

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja annetaan tiedoksi sähköisellä viestillä tai kirjeitse käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tuomioistuimelle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaa prosessiosoitetta (*tavallinen tiedoksianto*).

Tiedoksianto toimitetaan todisteellisesti:

- 1) käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;
- 2) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle ja liittämällä siihen vastaanottotodistus, jonka vastaanottaja palauttaa määräajassa tuomioistuimelle;
- 3) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle saantitodistusta vastaan;
- 4) luovuttamalla asiakirja vastaanottajalle henkilökohtaisesti;
- 5) käyttämällä haastetiedoksiantoa tai sijaistiedoksiantoa.

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja voidaan antaa tiedoksi hallintotuomioistuimen sähköisessä asiointipalvelussa myös, jos tiedoksiannon vastaanottaja on hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun viestinvälityspalvelun käyttäjä. Asiointipalvelussa tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetetään tällöin ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan prosessiosoitteeksi ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti, 11 luvun 3 §:n 1 momentti, 3 a §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti ja 7 §:n 1–3 momentti sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti laissa 362/2010, 11 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 439/2018, 11 luvun 3 a §:n 2 momentti laissa 595/1993, 11 luvun 5 §:n 2 momentti laissa 666/2005, 11 luvun 7 §:n 1–3 momentti laissa 1056/1991 sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti laissa 104/1979,
seuraavasti:

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

2 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on lisäksi ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon kantajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. Käräjäoikeudelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava myös asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on kantajan tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

10 §

Haasteessa vastaajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on lisäksi kehotettava vastaajaa ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle myös henkilötunnuksensa tai yritys- ja yhteisötunnuksensa, puhelinnumerosensa ja muut yhteystietonsa sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §

Kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

- 1) käyttämällä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;
- 2) kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta; tai
- 3) postitse saantitodistusta vastaan.

3 a §

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi. Tiedoksisaantijankohdasta tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n 3 momentissa.

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen tai luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuin voi päättää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa. Aineisto voidaan pitää asianosaisen nähtävänä myös asettamalla se soveliaalla tavalla sähköisesti saataville, jollei laissa toisin säädetä. Ilmoitus nähtävänä pitämisestä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

7 §

Milloin haastemies on tiedoksianto varten etsinyt henkilöä, jonka asuinpaikka Suomessa on tiedossa, mutta ei ole tavannut häntä tai ketään, jolla on oikeus hänen puolestaan vastaanottaa tiedoksianto, ja ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välittelevän tiedoksianto, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalle 15 vuotta täyttäneelle tai, jos tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä, jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. Jollei ketään edellä mainituista tavata, tiedoksianto voidaan toimittaa luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle tai tuomioistuimen kansliaan.

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle postitse ja tämän tiedossa oleviin sähköisiin osoitteisiin.

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on lähetetty.

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

6 §

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon hakijalle tarkoitetut kutsut,

kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

11 §

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka. Siinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastauksen antajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain (96/2022) 25 luvun 16 §:n 1 momentti seuraavasti:

25 luku

Muutoksenhaku kärjäoikeudesta hovioikeuteen

16 §

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Siinä on lisäksi ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon valittajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Lisäksi valittajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava niiden henkilöiden puhelinnumerot ja muut yhteystiedot, joita hän haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti. Jos valittaja haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti henkilöä, jota ei ole kärjäoikeudessa kuulusteltu, hänen tulee soveltuvalla tavalla ilmoittaa hovioikeudelle myös tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, valittajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä hovioikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 4 luvun 7 §:n 2 momentti sekä 5 luvun 4 §:n 3 momentti ja 6 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 luvun 7 §:n 2 momentti laissa 815/2019, seuraavasti:

4 luku

Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

7 §

Vastauksen sisältö

Vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään valituksen sisällöstä. Vastauskirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin vastauksen antaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu rekisteriviranomaiselle.

5 luku

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

4 §

Hakemus

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on lisäksi ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asianosaiselle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Asianosaisten puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, hakijan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

6 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Tiedoksiannossa vastaanottajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. Siinä on lisäksi kehotettava vastaanottajaa ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaanottajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset

voidaan lähettää (*prosessiosoite*). Tiedoksiannossa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaanottajan on myös ilmoitettava oma puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaanottajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain (646/1974) 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 951/1993, seuraavasti:

15 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

- 1) asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa ja tiedossa olevat sähköiset osoitteensa;
- 2) kantajan yksilöidyt vaatimukset ja ne seikat, joihin vaatimukset perustetaan;
- 3) millä perusteella työtuomioistuin on toimivaltainen asiassa, jos se ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetyistä asiakirjoista; sekä
- 4) mahdollisuuksien mukaan asiassa kuulusteltavat todistajat ja mistä seikoista todistajaa aiotaan kuulla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

eräiden asiakirjain lähettamisestä tuomioistuimille annetun lain 3 ja 5 §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Tällä lailla kumotaan eräiden asiakirjain^{1 §} lähettamisestä tuomioistuimille annetun lain (248/1965) 3 ja 5 §.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

kiinteistönmuodostamislain 237 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 237 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1180/2000, seuraavasti:

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11.

Laki

kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain (1101/2022) 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

8 §

Edustajakanteen vireille paneminen

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet, yhteystiedot ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos jokin tieto muuttuu, oikeutetun yksikön tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

12.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 ja 7 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 2 momentti ja 9 §:n 3 momentti sekä 7 luvun 2 §:n 2 momentti ja 7 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 363/2010, seuraavasti:

5 luku

Syytteen vireillepanosta

3 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on syyttäjän tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

9 §

Vaatimukseen vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

7 luku

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on asianomistajan tiedossa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

7 §

Vaatimukseen vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo

kuulustuttaa, sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

13.

Laki

esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
10/2016, seuraavasti:

3 luku

Esitutinnan toimittamisen yleiset säännökset

1 §

Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaaminen

Asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot. Vahvistus saadaan antaa lähettämällä se asianomistajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

14.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 35 a §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 95/2018, sekä
lisätään 35 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 95/2018, uusi 4 momentti seuraavasti:

35 a §

Valituskirjelmä

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

6) valittajan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää; sekä

7) valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa, puhelinnumero ja muut yhteystiedot.

Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettut tiedot voidaan ilmoittaa käräjäoikeudelle myös muulla soveltuvalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

15.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 57 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 57 §:n 2 momentti seuraavasti:

57 §

Kurinpitovalituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa, ja yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

16.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 15 §:n 2 momentti ja 38 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 15 §:n 2 momentti laissa 778/2019 sekä 3 luvun 38 §:n 3 momentti laissa 323/2016,

muutetaan 3 luvun 33 §:n 1 momentti, 38 §:n 2 momentin 2 kohta, 39 §:n 2 momentti ja 41 §:n 2 momentti sekä 11 luvun 8 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 33 §:n 1 momentti laissa 778/2019, 3 luvun 38 §:n 2 momentin 2 kohta laissa 1038/2022 sekä 3 luvun 39 §:n 2 momentti ja 41 §:n 2 momentti laissa 323/2016, sekä

lisätään 3 luvun 39 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 323/2016 uusi 3 momentti seuraavasti:

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

33 §

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on ilman aiheetonta viivytystä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

- 1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;
- 2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot;
- 3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;
- 4) maksukehoitus, muuttokehoitus tai muu ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehoitus;
- 5) yhteydenottokehoitus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;
- 6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmitattavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen;
- 7) muut kuin 1—6 kohdassa tarkoitetut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

38 §

Tiedoksianto-osoite

Ulosottomies saa postiosoitteen sijasta käyttää tiedoksianto-osoitteena 1 momentissa mainitulla henkilöllä olevaa:

2) hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetussa viestinvälityspalvelussa olevaa tiliä; tai

39 §

Tavallinen tiedoksianto

Jollei muuta näytetä, tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen postitse lähetetyn asiakirjan osalta seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämisen- tai jättämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

Sähköisen viestin tiedoksisaannin ajankohdasta säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:ssä.

41 §

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan toimittaa myös sähköisenä viestinä. Tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu.

11 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

8 §

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Lisäksi käräjäoikeudelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa. Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

17.

Laki

vaalilain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaalilain (714/1998) 18 §:n 4 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa
1132/2019, seuraavasti:

18 §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

6) tieto siitä, että äänioikeutettu on hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n 1 momentissa tarkoitetun rekisterin mukaan viestinvälityspalvelun käyttäjä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

18.

Laki

oikeusapulain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 927/2008,
seuraavasti:

11 §

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 25.9.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen

1.

Laki

hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohta, 5 §:n 1 momentti, 7 ja 11 §, 13 §:n 3 momentti ja 24 §:n otsikko, sellaisena kuin niistä on 5 §:n 1 momentti laissa 649/2022, sekä lisätään lakiin uusi 2 a luku ja 24 §:ään uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Tukipalvelut

Tukipalvelut

Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja ovat:

Yhteisiä sähköisen asioinnin tukipalveluja ovat:

7) viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa *tiedoksi sähköisesti tai postitse*;

7) viestinvälityspalvelu, jonka avulla käyttäjäorganisaatio ja käyttäjä voivat lähettää toisilleen sähköisiä viestejä ja jota hyödyntäen asiakirja voidaan antaa tiedoksi;

5 §

5 §

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Tukipalvelujen käyttö julkisessa tehtävässä

Seuraavat julkisen hallinnon viranomaiset ovat velvollisia käyttämään 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja sekä asiointivaltuuspalvelusta saatavaa tietoa henkilön toimivallasta laillisena edustajana, kun tukipalvelu on käytettävissä ja kyseistä tukipalvelua vastaavan itsenäisesti hankitun palvelun palvelusopimus on päättynyt, jollei viranomaisen ole teknisistä tai toiminnallisista tai kustannustehokkuuteen taikka tietoturvallisuuteen liittyvistä syistä

Velvollisuus käyttää 3 §:n 1 momentin 1–4, 7 ja 8 kohdassa tarkoitettuja tukipalveluja sekä asiointivaltuuspalvelusta saatavaa tietoa henkilön toimivallasta laillisena edustajana on:

- 1) valtion hallintoviranomaisilla, virastoilla, laitoksilla ja liikelaitoksilla;
- 2) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaisilla;
- 3) kunnallisilla viranomaisilla niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä;

Voimassa oleva laki

välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua:

- 1) valtion hallintoviranomaiset, virastot, laitokset ja liikelaitokset;
 - 2) hyvinvointialueen ja hyvinvointiyhtymän viranomaiset;
 - 3) kunnalliset viranomaiset niiden hoitaessa laissa niille säädettyjä tehtäviä;
 - 4) tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet.
-

7 §

*Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta
päättäminen*

Tukipalvelun käyttöön velvoitetun on käyttövelvollisuudesta poiketakseen haettava velvollisuudesta poikkeamista kyseistä tukipalvelua tuottavalta palvelutuottajalta. Palvelutuottajan on ennen kielteisen päätöksen antamista annettava hakijalle mahdollisuus saattaa asia valtiovarainministeriön ratkaistavaksi. Valtiovarainministeriö voi myös omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitetun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta.

Ehdotus

4) tuomioistuimilla ja muilla lainkäyttöelimillä.

7 §

*Tukipalvelujen käyttövelvollisuudesta
poikkeaminen*

Edellä 5 §:n 1 momentissa tarkoitetun tukipalvelun käyttöön velvoitetun on haettava poikkeusta käyttövelvollisuudesta palvelutuottajalta, jos se ei käytä tukipalvelua.

Poikkeus käyttövelvollisuudesta voidaan myöntää, jos tukipalvelun käyttöön velvoitetun on teknisistä tai toiminnallisista taikka kustannustehokkuuteen tai tietoturvasuhteeseen liittyvistä syistä välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua.

Valtiovarainministeriö voi omasta aloitteestaan tai palvelutuottajan pyynnöstä ottaa asian ratkaistavakseen, jos kyse on tässä laissa tarkoitetun yleisen ohjauksen tai julkisen hallinnon tiedonhallinnan yleisen ohjauksen kannalta merkittävästä asiasta.

2 a luku

Viestinvälityspalvelu

8 a §

Viestinvälityspalvelun käyttäminen

Viestinvälityspalvelua käytetään käyttäjäorganisaation sähköisessä tiedoksiantomenettelyssä.

Viestinvälityspalvelua voidaan käyttää myös:

1) muiden sähköisten viestien lähettämiseen ja vastaanottamiseen käyttäjäorganisaation ja käyttäjän välillä;

2) postitse toteutettavaan tiedoksiantomenettelyyn ja muiden kirjeiden lähettämiseen.

8 b §

Ilmoituksen lähettäminen

Palvelutuottaja lähettää sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen käyttäjälle viestinvälityspalveluun saapuneesta tiedoksi annettavasta asiakirjasta. Palvelutuottaja lähettää ilmoituksen myös muusta viestinvälityspalveluun saapuneesta sähköisestä viestistä, jos käyttäjä on ilmoittanut sähköisen osoitteen ilmoituksen lähettämistä varten.

8 c §

Kirjepostin toimittaminen

Palvelutuottaja toimittaa käyttäjäorganisaation viestinvälityspalveluun lähettämän tiedoksiannon tai muun viestin postitse, jos käyttäjäorganisaatio on ilmoittanut sen tiedoksiantotavaksi tai lähetystavaksi.

8 d §

Viestinvälityspalvelutilin avaaminen

Palvelutuottaja avaa täysi-ikäiselle henkilölle viestinvälityspalvelutilin, kun henkilö tunnistautuu 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua luonnollisen henkilön tunnistuspalvelua käyttäen. Ennen tilin avaamista henkilön on ilmoitettava 8 b §:ssä tarkoitettu sähköinen osoite tai tieto siitä, ettei anna osoitetta.

Tiliä ei kuitenkaan avata 1 momentissa tarkoitettulla menettelyllä henkilölle, jolle on

Voimassa oleva laki

Ehdotus

holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) tarkoitettuun holhousasioiden rekisteriin merkityn tiedon perusteella määrätty edunvalvoja tai vahvistettu edunvalvontavaltuutettu.

Palvelutuottaja avaa viestinvälityspalvelutilin pyynnöstä muussa kuin 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa.

8 e §

Viestinvälityspalvelutilin sulkeminen

Palvelutuottaja sulkee viestinvälityspalvelutilin käyttäjän pyynnöstä tai saatuaan tiedon käyttäjän kuolemasta.

Palvelutuottaja avaa kuitenkin viestinvälityspalvelutilin uudelleen, jos:

*1) 8 d §:n 1 ja 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät; ja
2) kuusi kuukautta on kulunut siitä, kun tili on käyttäjän pyynnöstä suljettu.*

11 §

Sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevan suostumuksen rekisteröinti ja rekisterimerkinnän luotettavuus

Viestinvälityspalvelun palvelutuottaja pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä käyttäjien antamista sähköistä tiedoksiantomenettelyä koskevista yleisistä suostumuksista.

Suostumusten rekisteröimisessä noudatetaan mitä 10 §:n 2–4 momentissa säädetään tahdonilmaisujen rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä. Suostumusten rekisteröimisessä voidaan myös teknisesti hyödyntää 10 §:ssä tarkoitettua rekisteriä.

Viranomaisen voi tiedoksiantoa suorittaessaan luottaa 1 momentissa tarkoitettuun rekisteriin merkittyyn tietoon. Tiedoksiantamisen tavoista säädetään erikseen.

13 §

11 §

Viestinvälityspalvelun käyttäjärekisteri

Palvelutuottaja pitää viranomaistoimintaan liittyvän sähköisen tiedoksiannon toteuttamista varten rekisteriä viestinvälityspalvelun käyttäjistä.

Käyttäjien rekisteröimisessä noudatetaan, mitä 10 §:n 2–4 momentissa säädetään tahdonilmaisujen rekisteröimisessä noudatettavasta menettelystä

13 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

Palvelutuotannossa käsiteltävien tietojen säilyttäminen

Palvelutuottajan on säilytettävä 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, ellei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit kaksi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut.

Palvelutuottajan on säilytettävä 11 §:n 1 momentin mukaisen rekisterin tiedot sekä rekisterin tietojenkäsittelyn ja tiedoksiantamisen todentamiseksi tarpeelliset tiedot, jollei käyttäjäorganisaation säilytysvelvollisuudesta muuta johdu. Palvelutuottajan on säilytettävä viestinvälityspalvelun avulla välitetyt viestit viisi vuotta, jollei käyttäjä ole niitä sitä ennen poistanut.

24 §

Oikaisuvaatimus

24 §

Muutoksenhaku

Muutoksenhausta hallintotuomioistuimeen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

Tämän lain voimaan tullessa 11 §:n mukaiseen suostumusrekisteriin merkityt käyttäjät siirretään lain tultua voimaan 11 §:ssä tarkoitettuun käyttäjärekisteriin.

2.

Laki

sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 2 §:n 3 momentti,
muutetaan 2 §:n 1 momentti sekä 4, 11, 18 ja 19 §, sellaisina kuin niistä ovat 18 § laissa 534/2016 ja 19 § laissa 924/2010, sekä
lisätään lakiin uusi 19 a ja 19 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan hallintoasian, tuomioistuinasian, syyteasian ja ulosottoasian sähköiseen vireillepanoon, käsittelyyn ja päätöksen tiedoksiantoon, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvien osin myös muussa viranomaistoiminnassa.

Tätä lakia sovelletaan *asian sähköiseen vireillepanoon ja käsittelyyn sekä sähköiseen tiedoksiantoon hallintoasiassa, tuomioistuinasiasiassa, muussa rikosasiassa, ulosottoasiassa ja poliisitutkinnassa*, jollei muualla laissa toisin säädetä. Lakia sovelletaan soveltuvien osin myös muussa viranomaistoiminnassa.

Lakia ei sovelleta esitutkintaan eikä poliisitutkintaan.

(kumotaan)

4 §

4 §

Määritelmät

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) *sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä* telekopiota ja telepalvelua, kuten sähköistä lomaketta, sähköpostia tai käyttöoikeutta sähköiseen tietojärjestelmään, sekä muuta sähköiseen tekniikkaan perustuvaa menetelmää, jossa tieto välittyy langatonta siirtotietä tai kaapelia pitkin; ei kuitenkaan puhelua;
2) *sähköisellä viestillä* sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä

Tässä laissa tarkoitetaan:
1) *sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä* telekopiota ja telepalvelua, kuten sähköistä lomaketta, sähköpostia tai käyttöoikeutta sähköiseen tietojärjestelmään, sekä muuta sähköiseen tekniikkaan perustuvaa menetelmää, jossa tieto välittyy langatonta siirtotietä tai kaapelia pitkin; ei kuitenkaan puhelua;
2) *sähköisellä viestillä* sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä

Voimassa oleva laki

tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota; ja

3) sähköisellä asiakirjalla sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon.

11 §

Viranomaisen pyytämän asiakirjan saapuminen määräajassa

Viranomaisen asian käsittelyssä pyytämän lausunnon, selityksen, vastineen tai muun vastaavan asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitettulla tavalla. Tätä sovelletaan myös asiakirjaan, jonka antamiseen viranomainen on varannut tilaisuuden.

Määräajoista ja niiden noudattamisen vaikutuksista säädetään muutoin erikseen.

4 luku

Päätöisasiakirjan sähköinen allekirjoittaminen ja sähköinen tiedoksianto

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Asiakirja, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi myös sähköisenä viestinä, ei kuitenkaan telekopiona tai vastaavalla tavalla. Viranomaisen on tällöin ilmoitettava, että asiakirja on asianosaisen tai tämän edustajan noudettavissa viranomaisen osoittamalta

Ehdotus

tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota;

3) sähköisellä asiakirjalla sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon tai käsittelyyn taikka tiedoksiantoon;

4) **viestinvälityspalvelulla** hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettua viestinvälityspalvelua; ja

5) **asiointipalvelulla** viranomaisen vastuulla olevaa sähköisen asioinnin palvelua.

11 §

Asiakirjan saapuminen määräajassa

Viranomaiselle toimitetun sähköisen asiakirjan katsotaan saapuneen määräajassa, jos asiakirja saapuu viimeistään määräajan viimeisen päivän aikana tässä laissa tarkoitettulla tavalla.

Määräajoista ja niiden noudattamisen vaikutuksista säädetään muutoin erikseen.

4 luku

Päätöisasiakirjan sähköinen allekirjoittaminen ja sähköinen tiedoksianto

18 §

Todisteellinen sähköinen tiedoksianto

Viranomainen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan postitse saantitodistusta vastaan tai muuten todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä.

Viranomainen lähettää asiakirjan:

1) viestinvälityspalveluun;

2) asiointipalveluun; tai

3) muuhun kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuun sähköiseen osoitteeseen, jonka

Voimassa oleva laki

palvelimelta, tietokannasta tai muusta tiedostosta.

Asianosaisen tai tämän edustajan on tunnistauduttava asiakirjaa noutaessaan. Tunnistautumisessa on tällöin käytettävä tunnistautumistekniikkaa, joka on tietoturvallinen ja todisteellinen.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on noudettu viranomaisen 1 momentin mukaisesti osoittamalta yhteydeltä. Jos asiakirjaa ei ole noudettu seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Muu kuin 18 §:ssä tarkoitettu asiakirja voidaan antaa tiedoksi asianomaiselle sähköisenä viestinä hänen suostumuksellaan. Jos kuitenkin asianomaisen yksityisyyden suojaaminen, muu erityinen suojan tai suojelun tarve taikka oikeuksien turvaaminen sitä edellyttää, asiakirjan tiedoksiantoon on sovellettava, mitä 18 §:ssä tai tiedoksiannosta muutoin säädetään.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettamisestä, jollei muuta näytetä.

Ehdotus

tiedoksiannon vastaanottaja on ilmoittanut yhteystiedokseen.

Tiedoksiannon vastaanottaja on tunnistettava käyttäen tietoturvallista ja todisteellista tekniikkaa.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi, kun asiakirja on vahvistettu vastaanotetuksi. Jos asiakirjaa ei ole vahvistettu vastaanotetuksi seitsemän päivän kuluessa sähköisen viestin lähettamisestä, tiedoksiannossa noudatetaan, mitä siitä muualla laissa säädetään.

19 §

Tavallinen sähköinen tiedoksianto

Viranomainen voi antaa asiakirjan, joka lain mukaan toimitetaan muutoin kuin todisteellisesti, tiedoksi sähköisenä viestinä 18 §:n 2 momentin mukaiseen tiedoksianto-osoitteeseen.

Asiakirja voidaan kuitenkin antaa tiedoksi 18 §:n mukaisesti, jos se on tarpeen asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi.

Asiakirja katsotaan annetun tiedoksi kolmantena päivänä viestin lähettamisestä, jollei muuta näytetä.

19 a §

Ilmoitus tiedoksiannosta viestinvälityspalvelussa

Viranomaisen on ilmoitettava viestinvälityspalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle, jos vastaanottaja on ilmoittanut viestinvälityspalveluun sähköisen osoitteen ilmoituksen lähettämistä varten.

19 b §

Ilmoitus tiedoksiannosta asiointipalvelussa

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Viranomaisen on ilmoitettava asiointipalveluun lähetetystä tiedoksi annettavasta asiakirjasta sen vastaanottajalle.

Ilmoitus lähetetään viestinvälityspalveluun. Jos viestinvälityspalvelu ei ole vastaanottajalla tai viranomaisella käytössä, ilmoitus lähetetään muuhun sähköiseen osoitteeseen, jonka vastaanottaja on ilmoittanut viranomaiselle ilmoituksen lähettämistä varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

3.

Laki

digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan digitaalisten palvelujen tarjoamisesta annetun lain (306/2019) 3 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. *Tämän lain 2 lukua ei sovelleta poliisitutkinnan ja esitutkinnan toimittamiseen.* Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan yleisölle tarjottaviin viranomaisen digitaalisiin palveluihin ja muihin sähköisiin tiedonsiirtomenetelmiin, jollei muualla laissa toisin säädetä. Viranomaisissa noudatettaviin menettelyihin sovelletaan muutoin, mitä asian vireillepanosta, päätöksen tiedoksiannosta, viranomaisten toiminnan julkisuudesta, henkilötietojen käsittelystä, asiakirjojen arkistoinnista, asian käsittelyssä käytettävästä kielestä ja asian käsittelystä säädetään. Lain soveltamisesta evankelis-luterilaisen kirkon digitaalisiin palveluihin säädetään erikseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

4.

Laki

oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 ja 90 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain (808/2019) 15 §:n 2 ja 3 momentti
sekä 90 §:n 1 ja 4 momentti sekä
lisätään 90 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Valituksen sisältö

Valituksen sisältö

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi ja yhteystiedot. Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. Yhteystietojen muutoksesta on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.

Valituksessa on ilmoitettava myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (prosessiosoite). Mikäli valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, voi hallintotuomioistuin valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat.

Valituksessa on lisäksi ilmoitettava valittajan nimi, *postiosoite ja muut yhteystiedot. Hallintotuomioistuimelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava myös valittajan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus.* Jos puhevaltaa käyttää valittajan laillinen edustaja tai asiamies, myös tämän yhteystiedot on ilmoitettava. *Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä on valituksen vireillä ollessa ilmoitettava viipymättä hallintotuomioistuimelle.*

Valituksessa on ilmoitettava myös sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat voidaan lähettää (*prosessiosoite*). *Jos valittaja on ilmoittanut enemmän kuin yhden prosessiosoitteen, hallintotuomioistuin voi valita, mihin ilmoitetuista osoitteista se toimittaa oikeudenkäyntiin liittyvät asiakirjat. Jos valittaja on toimittanut valituksen tai myöhemmin asian vireillä ollessa muun asiakirjan hallintotuomioistuimen sähköiseen asiointipalveluun, prosessiosoitteeksi katsotaan kuitenkin ilmoitetun sähköinen asiointipalvelu.*

90 §

Tavallinen ja todisteellinen tiedoksianto

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja annetaan tiedoksi kirjeitse tai sähköisellä viestillä käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tuomioistuimelle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaa prosessiosoitetta (*tavallinen tiedoksianto*).

Tiedoksianto toimitetaan todisteellisesti:

- 1) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle ja liittämällä siihen vastaanottotodistus, jonka vastaanottaja palauttaa määräajassa tuomioistuimelle;
- 2) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle saantitodistusta vastaan;
- 3) luovuttamalla asiakirja vastaanottajalle henkilökohtaisesti;
- 4) käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;
- 5) käyttämällä haastetiedoksiantoa tai sijaistiedoksiantoa.

90 §

Tavallinen ja todisteellinen tiedoksianto

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja annetaan tiedoksi *sähköisellä viestillä tai kirjeitse* käyttäen tiedoksiannon vastaanottajan tuomioistuimelle tätä tarkoitusta varten ilmoittamaa prosessiosoitetta (*tavallinen tiedoksianto*).

Tiedoksianto toimitetaan todisteellisesti:

- 1) *käyttämällä todisteellista sähköistä tiedoksiantoa*;
- 2) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle ja liittämällä siihen vastaanottotodistus, jonka vastaanottaja palauttaa määräajassa tuomioistuimelle;
- 3) toimittamalla asiakirja kirjeitse vastaanottajalle saantitodistusta vastaan;
- 4) luovuttamalla asiakirja vastaanottajalle henkilökohtaisesti;
- 5) käyttämällä haastetiedoksiantoa tai sijaistiedoksiantoa.

Hallintotuomioistuimen päätös tai muu asiakirja voidaan antaa tiedoksi hallintotuomioistuimen sähköisessä asiointipalvelussa myös, jos tiedoksiannon vastaanottaja on hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetun viestinvälityspalvelun käyttäjä. Asiointipalvelussa tiedoksi annettavasta asiakirjasta lähetetään tällöin ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajan prosessiosoitteeksi ilmoittamaan sähköiseen osoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti, 11 luvun 3 §:n 1 momentti, 3 a §:n 2 momentti, 5 §:n 2 momentti ja 7 §:n 1–3 momentti sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin ne ovat, 5 luvun 2 §:n 2 momentti ja 10 §:n 3 momentti laissa 362/2010, 11 luvun 3 §:n 1 momentti laissa 439/2018, 11 luvun 3 a §:n 2 momentti laissa 595/1993, 11 luvun 5 §:n 2 momentti laissa 666/2005, 11 luvun 7 §:n 1–3 momentti laissa 1056/1991 sekä 30 luvun 6 §:n 3 momentti ja 11 §:n 2 momentti laissa 104/1979,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

Riita-asian vireillepano ja valmistelu

2 §

2 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava tuomioistuimen nimi, asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on lisäksi ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon kantajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava käräjäoikeudelle. Jos kantaja ei tiedä vastaajan yhteystietoja, hänen on ilmoitettava, mitä hän on tehnyt niiden selvittämiseksi. *Käräjäoikeudelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava myös asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on kantajan tiedossa.* Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, kantajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä käräjäoikeudelle.

10 §

Haasteessa vastaajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaajan on myös ilmoitettava oma sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla kärjäoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä kärjäoikeudelle.

10 §

Haasteessa vastaajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on lisäksi kehotettava vastaajaa ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Haasteessa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava *kärjäoikeudelle myös henkilötunnuksensa tai yritys- ja yhteisötunnuksensa, puhelinnumeron ja muut yhteystietonsa sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot sekä tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan.* Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä kärjäoikeudelle.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §

Kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

1) postitse saantitodistusta vastaan;

2) kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta; tai

3) sähköisenä viestinä siten kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä säädetään.

11 luku

Tiedoksiannosta oikeudenkäynnissä

3 §

Kun tuomioistuin tai syyttäjä huolehtii tiedoksiannosta, tiedoksianto toimitetaan lähettämällä asiakirja asianosaiselle:

1) *käyttämällä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 18 §:ssä tarkoitettua todisteellista sähköistä tiedoksiantoa;*

2) kirjeellä, jos voidaan olettaa, että vastaanottaja saa tiedon asiakirjasta ja määräpäivään mennessä palauttaa todistuksen tiedoksiannon vastaanottamisesta; tai

3) *postitse saantitodistusta vastaan.*

3 a §

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi.

3 a §

Asianosaisen katsotaan saaneen asiakirjasta tiedon seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi. Asiakirjaan on merkittävä päivä, jona se on annettu postin kuljetettavaksi. *Tiedoksisääntöjankohdasta tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:n 3 momentissa.*

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuimien voi päätää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa. Ilmoitus tästä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.

5 §

Jos muun tiedoksi annettavan asiakirjan kuin haastehakemuksen, vastauksen tai kirjallisen lausuman jäljentäminen tai luovuttaminen tiedoksiannon vastaanottajalle on vaikeaa tai asiakirjan laajuuden vuoksi epätarkoituksenmukaista, tuomioistuimien voi päätää, että aineisto pidetään asianosaisen nähtävänä tuomioistuimessa tai muussa tuomioistuimen määräämässä sopivassa paikassa. *Aineisto voidaan pitää asianosaisen nähtävänä myös asettamalla se soveliaalla tavalla sähköisesti saataville, jollei laissa toisin säädetä. Ilmoitus nähtävänä pitämisestä on liitettävä tiedoksi annettavaan asiakirjaan.*

7 §

Milloin haastemies on tiedoksianto varten etsinyt henkilöä, jonka asuinpaikka Suomessa on tiedossa, mutta ei ole tavannut häntä tai ketään, jolla on oikeus hänen puolestaan vastaanottaa tiedoksianto, ja ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksianto, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle tai, jos tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä, jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. Jollei ketään edellä mainituista tavata, tiedoksianto voidaan toimittaa

7 §

Milloin haastemies on tiedoksianto varten etsinyt henkilöä, jonka asuinpaikka Suomessa on tiedossa, mutta ei ole tavannut häntä tai ketään, jolla on oikeus hänen puolestaan vastaanottaa tiedoksianto, ja ilmenneiden seikkojen perusteella voidaan olettaa hänen välttelevän tiedoksianto, haastemies voi toimittaa tiedoksiannon luovuttamalla asiakirjat jollekin samaan talouteen kuuluvalla 15 vuotta täyttäneelle tai, jos tiedoksiannon vastaanottaja harjoittaa liikettä, jollekin hänen liikkeensä palveluksessa olevalle. Jollei ketään edellä mainituista tavata, tiedoksianto voidaan toimittaa

Voimassa oleva laki

luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle.

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä postin välityksellä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle hänen osoitteellaan.

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on annettu postin kuljetettavaksi.

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

6 §

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

11 §

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä hänen tai hänen asiamiehensä postiosoite, jolla asiaa koskevat ilmoitukset saadaan hänelle toimittaa. Jos postiosoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Ehdotus

luovuttamalla asiakirjat paikalliselle poliisiviranomaiselle *tai tuomioistuimen kansliaan.*

Milloin on menetelty 1 momentissa mainitulla tavalla, haastemiehen on lähetettävä siitä ilmoitus tiedoksiannon vastaanottajalle *postitse ja tämän tiedossa oleviin sähköisiin osoitteisiin.*

Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen, kun 2 momentissa tarkoitettu ilmoitus on lähetetty.

30 luku

Muutoksenhaku hovioikeudesta korkeimpaan oikeuteen

6 §

Muutoksenhakukirjelmässä on lisäksi mainittava hakijan nimi, ammatti ja asuinpaikka. *Sinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon hakijalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Muutoksenhakukirjelmä on hakijan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Kirjelmän laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

11 §

Vastauskirjelmässä on lisäksi mainittava vastauksen antajan nimi, ammatti ja asuinpaikka. *Sinä on ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastauksen antajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Jos osoite muuttuu, uusi osoite on ilmoitettava kirjallisesti korkeimman oikeuden kirjaamoon. Vastauskirjelmä on vastaajan tai, jollei hän itse ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava. Vastauksen laatijan on samalla ilmoitettava ammattinsa ja asuinpaikkansa.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

6.

Laki

oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain 25 luvun 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta annetun lain (96/2022) 25 luvun 16 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

25 luku

25 luku

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

Muutoksenhaku käräjäoikeudesta hovioikeuteen

16 §

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää (prosessiosoite). Lisäksi valittajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava niiden henkilöiden puhelinnumerot ja muut yhteystiedot, joita hän haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, valittajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä hovioikeudelle.

16 §

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. *Siinä on lisäksi ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon valittajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Lisäksi valittajan on soveltuvalla tavalla ilmoitettava niiden henkilöiden puhelinnumerot ja muut yhteystiedot, joita hän haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti. *Jos valittaja haluaa kuulustella hovioikeudessa henkilökohtaisesti henkilöä, jota ei ole käräjäoikeudessa kuulusteltu, hänen tulee soveltuvalla tavalla ilmoittaa hovioikeudelle myös tämän henkilötunnus, jos se on hänen tiedossaan.* Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, valittajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä hovioikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 4 luvun 7 §:n 2 momentti sekä 5 luvun 4 §:n 3 momentti ja 6 §:n 4 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 luvun 7 §:n 2 momentti laissa 815/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 luku

4 luku

Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

Teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittely

7 §

7 §

Vastauksen sisältö

Vastauksen sisältö

Vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 momentissa säädetään. Vastauskirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin vastauksen antaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu rekisteriviranomaiselle.

Vastauskirjelmässä ilmoitettaviin tietoihin sovelletaan lisäksi, mitä oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 15 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään *valituksen sisällöstä*. Vastauskirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin vastauksen antaja vetoaa, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu rekisteriviranomaiselle.

5 luku

5 luku

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

4 §

4 §

Hakemus

Hakemus

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on lisäksi ilmoitettava sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asianosaiselle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja*

Voimassa oleva laki

lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, hakijan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

6 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Tiedoksiannossa vastaanottajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä myös se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Tiedoksiannossa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaanottajan on myös ilmoitettava oma puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaanottajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Ehdotus

ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite). Asianosaisten puhelinnumero ja muut yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, hakijan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

6 §

Hakemuksen antaminen tiedoksi

Tiedoksiannossa vastaanottajaa on kehotettava ilmoittamaan laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot. *Siinä on lisäksi kehotettava vastaanottajaa ilmoittamaan sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon vastaanottajalle tarkoitetut kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää (prosessiosoite).* Tiedoksiannossa on ilmoitettava, että asiakirja voidaan antaa asianosaiselle tiedoksi lähettämällä se hänen vastauksessaan ilmoittamaansa prosessiosoitteeseen. Vastaanottajan on myös ilmoitettava oma puhelinnumero ja muut yhteystiedot soveltuvalla tavalla markkinaoikeudelle. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaanottajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

8.

Laki

oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa annetun lain (646/1974) 15 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 951/1993, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

15 §

15 §

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

1) asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa;

2) kantajan yksilöidyt vaatimukset ja ne seikat, joihin vaatimukset perustetaan;

3) millä perusteella työtuomioistuin on toimivaltainen asiassa, jos se ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetystä asiakirjoista; sekä

4) mahdollisuuksien mukaan asiassa kuulusteltavat todistajat ja mistä seikoista todistajaa aiotaan kuulla.

Haastehakemuksessa on ilmoitettava:

1) asianosaiset ja kuultaviksi kutsuttavat sekä heidän postiosoitteensa *ja tiedossa olevat sähköiset osoitteensa*;

2) kantajan yksilöidyt vaatimukset ja ne seikat, joihin vaatimukset perustetaan;

3) millä perusteella työtuomioistuin on toimivaltainen asiassa, jos se ei muutoin ilmene haastehakemuksesta tai siihen liitetystä asiakirjoista; sekä

4) mahdollisuuksien mukaan asiassa kuulusteltavat todistajat ja mistä seikoista todistajaa aiotaan kuulla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

10.

Laki

kiinteistönmuodostamislain 237 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kiinteistönmuodostamislain (554/1995) 237 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1180/2000, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä postiosoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

237 §

Muutoksenhakukirjelmässä on ilmoitettava muutoksenhakijan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot *sekä sähköinen tai mahdollinen muu osoite*, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
..

11.

Laki

kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kieltotoimenpiteitä koskevista edustajakanteista annetun lain (1101/2022) 8 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 §

8 §

Edustajakanteen vireille paneminen

Edustajakanteen vireille paneminen

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet, yhteystiedot ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos jokin tieto muuttuu, oikeutetun yksikön tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Hakemuksessa on ilmoitettava asianosaisten nimet, yhteystiedot ja kotipaikat sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä yhteystiedot sekä se *sähköinen tai mahdollinen muu osoite*, johon asiaa koskevat kutsut, kehotukset ja ilmoitukset voidaan lähettää. Jos jokin tieto muuttuu, oikeutetun yksikön tulee viipymättä ilmoittaa siitä markkinaoikeudelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

12.

Laki

oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 ja 7 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luvun 3 §:n 2 momentti ja 9 §:n 3 momentti sekä 7 luvun 2 §:n 2 momentti ja 7 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 363/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 luku

5 luku

Syytteen vireillepanosta

Syytteen vireillepanosta

3 §

3 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot *sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on syyttäjän tiedossa*. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

9 §

9 §

Vaatimukseen vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Vaatimukseen vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, *sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan*. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

7 luku

7 luku

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

Asianomistajan yksin ajaman rikosasian käsittelystä

2 §

2 §

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

Haastehakemuksessa on lisäksi ilmoitettava tuomioistuimen ja asianosaisten nimet sekä heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot. Tuomioistuimelle on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot *sekä henkilötunnus tai yritys- ja yhteisötunnus, jos se on asianomistajan tiedossa*. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, siitä tulee viipymättä ilmoittaa tuomioistuimelle.

7 §

7 §

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Vaatimuksiin vastatessaan vastaajan on lisäksi soveltuvalla tavalla ilmoitettava tuomioistuimelle niiden todistajien puhelinnumero ja muut yhteystiedot, joita hän aikoo kuulustuttaa, *sekä heidän henkilötunnuksensa, jos ne ovat hänen tiedossaan*. Jos jokin tieto myöhemmin muuttuu, vastaajan tulee viipymättä ilmoittaa siitä tuomioistuimelle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

13.

Laki

esitutkintalain 3 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
10/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

**Esitutinnan toimittamisen yleiset
säännökset**

**Esitutinnan toimittamisen yleiset
säännökset**

1 §

1 §

Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaaminen

Rikoksesta tehdyn ilmoituksen kirjaaminen

Asiantuntijalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot.

Asiantuntijalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot. *Vahvistus saadaan antaa lähettämällä se asianomistajan ilmoittamaan osoitteeseen.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

14.

Laki

sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain 35 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain (754/2010) 35 a §:n 1 momentin 6 ja 7 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 95/2018, sekä
lisätään 35 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 95/2018, uusi 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

35 a §

35 a §

Valituskirjelmä

Valituskirjelmä

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

6) valittajan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää; sekä

7) valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan puhelinnumero ja muut yhteystiedot.

6) valittajan nimi ja hänen laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot sekä se sähköinen tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää; sekä

7) valittajan sekä mahdollisen todistajan tai muun kuultavan *henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa*, puhelinnumero ja muut yhteystiedot.

Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettut tiedot voidaan ilmoittaa käräjäoikeudelle myös muulla soveltuvalla tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

15.

Laki

sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 57 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain (89/2025) 57 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

57 §

57 §

Kurinpitovalituksen sisältö

Kurinpitovalituksen sisältö

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. Asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, *se sähköinen tai mahdollinen muu osoite*, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. *Asianosaisen sekä todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa, ja yhteystiedot* on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

16.

Laki

ulosottokaaren muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 3 luvun 15 §:n 2 momentti ja 38 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 3 luvun 15 §:n 2 momentti laissa 778/2019 sekä 3 luvun 38 §:n 3 momentti laissa 323/2016,

muutetaan 3 luvun 33 §:n 1 momentti, 38 §:n 2 momentin 2 kohta, 39 §:n 2 momentti ja 41 §:n 2 momentti sekä 11 luvun 8 §:n 1 momentin 4 kohta ja 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 3 luvun 33 §:n 1 momentti laissa 778/2019, 3 luvun 38 §:n 2 momentin 2 kohta laissa 1038/2022 sekä 3 luvun 39 §:n 2 momentti ja 41 §:n 2 momentti laissa 323/2016, sekä

lisätään 3 luvun 39 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 323/2016 uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

3 luku

Yleiset menettelysäännökset

Yleiset menettelysäännökset

15 §

15 §

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuminen

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää.

Vastaavan ulosottomiehen on siirrettävä asia uudelle vastaavalle ulosottomiehelle, jos 14 tai 14 a §:ssä tarkoitettu olosuhde, jonka perusteella vastaava ulosottomies määräytyy, muuttuu. Keskeneräinen toimitus tai muutoin pian päättyvä täytäntöönpano voidaan kuitenkin saattaa virka-apuna loppuun, jollei sitä ole tarkoituksenmukaisempaa siirtää.

Vastaavan ulosottomiehen vaihtuessa velalliselle on ilmoitettava uusi vastaava ulosottomies ja hänen yhteystietonsa.

(kumotaan)

33 §

33 §

Vireilletuloilmoitus

Vireilletuloilmoitus

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on viipymättä annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole

Kun hakemus on saapunut vastaavalle ulosottomiehelle, vastaajalle on *ilman aiheetonta viivytystä* annettava vireilletuloilmoitus. Ilmoitusta ei tarvitse

saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;

2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot;

3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;

4) maksukehotus, muuttokehotus tai muu ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehotus;

5) yhteydenottokehotus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;

6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen;

7) muut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.

antaa, jos vastaajan olinpaikkaa ei ole saatu selville tai on aihetta olettaa, että ilmoitus tuntuvasti vaikeuttaa täytäntöönpanoa. Ilmoitukseen merkitään:

1) vireilletulopäivä ja tarpeelliset asianhallintatiedot;

2) vastaava ulosottoylitarkastaja tai ulosottotarkastaja ja hänen yhteystietonsa sekä tarvittavat muut yhteystiedot;

3) velallisen lain mukainen oikeus estää täytäntöönpano asettamalla vakuus;

4) maksukehotus, muuttokehotus tai muu ulosottoperusteessa asetettua velvoitetta koskeva noudattamiskehotus;

5) yhteydenottokehotus ja tieto tilaisuudesta tulla kuulluksi;

6) tieto siitä, että muu kuin toistuvaistulon ulosmittaus voidaan toimittaa ennakoilmoitusta antamatta, ja tieto velallisen oikeudesta osoittaa omaisuuttaan ulosmittavaksi taikka mahdollinen ulosmittauksen ennakoilmoitus ja kutsu toimitukseen;

7) *muut kuin 1–6 kohdassa tarkoitetut tarpeelliseksi katsotut tiedot ja ilmoitukset.*

38 §

Tiedoksianto-osoite

Ulosottomies saa postiosoitteen sijasta käyttää tiedoksianto-osoitteena 1 momentissa mainitulla henkilöllä olevaa:

2) sellaista henkilön ja viranomaisen väliseen yhteydenpitoon tarkoitettua valtakunnallisen sähköisen asiointijärjestelmän tiedonsiirron osoitetta, joka edellyttää sähköisen asiointijärjestelmän käyttöönottoa; tai

Edellä 1 momentissa tarkoitettu henkilö voi ulosottomiehelle tekemällään ilmoituksella kieltää asiakirjojen lähettämisen 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuun tiedoksianto-osoitteeseen.

38 §

Tiedoksianto-osoite

Ulosottomies saa postiosoitteen sijasta käyttää tiedoksianto-osoitteena 1 momentissa mainitulla henkilöllä olevaa:

2) *hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun lain (571/2016) 3 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettussa viestinvälityspalvelussa olevaa tiliä; tai*

(kumotaan)

39 §

39 §

Tavallinen tiedoksianto

Tavallinen tiedoksianto

Jollei muuta näytetä, tiedoksisääntöä katsotaan tapahtuneen *kolmantena päivänä sähköisen viestin lähettämisestä tai seitsemäntenä päivänä* sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

Jollei muuta näytetä, tiedoksisääntöä katsotaan tapahtuneen postitse lähetetyn asiakirjan osalta seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi tai jätetty postilähetyksille varattuun paikkaan. Lähettämispäivä on merkittävä asiakirjaan.

Sähköisen viestin tiedoksisääntöä ajankohdasta säädetään sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetun lain 19 §:ssä.

41 §

41 §

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Todisteelliset tiedoksiantotavat

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan *vastaanottajan suostumuksella* toimittaa myös sähköisenä viestinä. Tiedoksisääntöä katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu.

Postille on ilmoitettava, milloin tiedoksi antamisen saantitodistusta vastaan on viimeistään tapahduttava. Tiedoksianto vastaanottotodistusta vastaan voidaan toimittaa myös sähköisenä viestinä. Tiedoksisääntöä katsotaan tapahtuneen silloin, kun vastaanottotodistus on palautettu.

11 luku

11 luku

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

Muutoksenhaku ulosottomiehen menettelyyn

8 §

8 §

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmän sisältö

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, on mainittava:

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

4) asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se *sähköinen* tai mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle.

Voimassa oleva laki

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Ehdotus

Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on ilmoitettava soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. *Lisäksi käräjäoikeudelle on soveltuvalla tavalla ilmoitettava todistajan tai muun kuultavan henkilötunnus, jos se on valittajan tiedossa.* Valituskirjelmään tulee liittää ne kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

17.

Laki

vaalilain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vaalilain (714/1998) 18 §:n 4 momentin 6 kohta, sellaisena kuin se on laissa
1132/2019, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

18 §

18 §

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Äänioikeusrekisterin perustaminen ja tiedot

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen
äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

Äänioikeusrekisterin perustamisen jälkeen
äänioikeutetun kohdalle rekisteriin merkitään:

6) tieto siitä, että hallinnon yhteisistä
sähköisen asioinnin tukipalveluista annetun
lain (571/2016) 11 §:n 1 momentissa
tarkoitettuun rekisteriin on merkitty
äänioikeutetun antama sähköistä
tiedoksiantomenettelyä koskeva suostumus.

6) tieto siitä, että *äänioikeutettu on*
hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin
tukipalveluista annetun lain (571/2016) 11 §:n
1 momentissa *tarkoitettun rekisterin mukaan*
viestinvälityspalvelun käyttäjä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

18.

Laki

oikeusapulain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeusapulain (257/2002) 11 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 927/2008,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusavun myöntäminen

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen. *Hakijan katsotaan saaneen päätöksen tiedoksi, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä päätöksen lähettämisestä.*

Oikeusaputoimisto päättää oikeusavun myöntämisestä, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Jos julkinen oikeusavustaja on esteellinen pääasiassa, oikeusavun hakija ohjataan tekemään hakemus toiseen oikeusaputoimistoon. Hakijan pyynnöstä päätös voidaan kuitenkin tehdä kyseisessä oikeusaputoimistossa, jolleivät olosuhteet edellytä siirtoa. Vastapuolta avustava julkinen oikeusavustaja ei kuitenkaan saa ratkaista oikeusapuhakemusta. Päätös voidaan toimittaa hakijan ilmoittamaan asiointiosoitteeseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20
